

RAPORT

**O STANIE GMINY BRZUZE
w 2023 roku**

Raport o stanie gminy Brzuze w 2023 r.

Opracowano na podstawie danych własnych oraz przygotowanych przez pracowników jednostek organizacyjnych Gminy Brzuze
Wykorzystano fragmenty publikacji „Przyroda gminy Brzuze i okolic” oraz „Krajobrazy gminy Brzuze” za zgodą autora

Wójt Gminy Brzuze
87-517 Brzuze

www.brzuze.pl
[e-mail: gmina@brzuze.pl](mailto:gmina@brzuze.pl)

Brzuze, 29 maja 2024

Spis treści

1. Charakterystyka gminy

- 1.1. Historia i położenie
- 1.2. Herb i flaga
- 1.3. Ludność
- 1.4. Aktywność gospodarcza
- 1.5. Jednostki organizacyjne

2. Przyrodniczo-kulturowe uwarunkowania rozwoju gminy

- 2.1. Klimat
- 2.2. Krajobrazy aktualne gminy
 - 2.2.1. Rzeźba terenu i pokrywa glebowa
 - 2.2.2. Wody powierzchniowe
 - 2.2.3. Lasy
 - 2.2.4. Świat zwierząt
 - 2.2.5. Ślady osadnictwa historycznego
 - 2.2.6. Obszary rolnicze
 - 2.2.7. Zagrożenia na obszarach rolniczych
 - 2.2.8. Obiekty użyteczności publicznej

3. Finanse gminy

- 3.1. Wykonanie budżetu – dane ogólne
- 3.2. Wykonanie budżetu – dochody i wydatki
- 3.3. Poziom zadłużenia gminy
- 3.4. Stan środków na rachunkach bankowych
- 3.5. Stan mienia komunalnego

4. Realizacja zadań gminy

- 4.1. Fundusz sołecki
- 4.2. Gospodarka odpadami
 - 4.2.1. Odbiór odpadów komunalnych
 - 4.2.2. Unieszkodliwianie azbestu i folii rolniczej
- 4.3. Gospodarka wodno-ściekowa
- 4.4. Budowa dróg, chodników i ścieżek rowerowych
 - 4.4.1. Drogi
 - 4.4.2. Chodniki
 - 4.4.3. Ścieżki rowerowe
- 4.5. Obiekty kubaturowe i tereny gminne
- 4.6. Rewitalizacja
- 4.7. Gospodarka przestrzenna
- 4.8. Ochrona przyrody
 - 4.8.1. Formy ochrony przyrody
 - 4.8.2. Wycinka drzew
- 4.9. Kultura
 - 4.9.1. Biblioteki
 - 4.9.2. Gminna Kolekcja Dóbr Kultury
 - 4.9.3. Prace konserwatorskie, ochrona zabytków
 - 4.9.4. Obiekty kultury
- 4.10. Rekreacja, sport i turystyka
- 4.11. Polityka społeczna
 - 4.11.1. Realizacja ustawy o pomocy społecznej
 - 4.11.2. System zabezpieczenia społecznego
 - 4.11.3. Pozostała działalność GOPS
- 4.12. Edukacja
- 4.13. Ochrona przeciwpożarowa

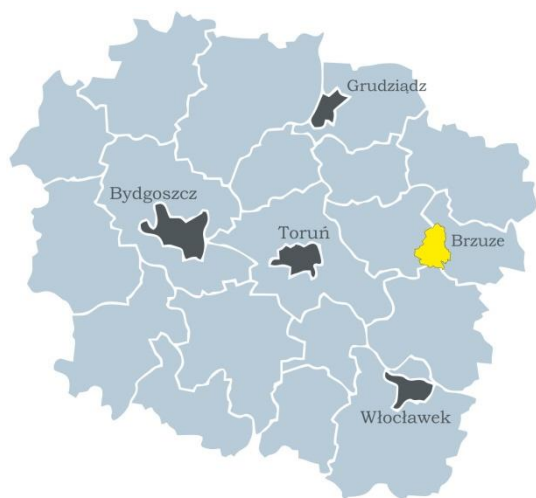
5. Organizacje pozarządowe w gminie

6. Wydarzenia w 2023 r.

1. Charakterystyka gminy

1.1. Historia i położenie

Minęło 51 lat od utworzenia Gminy Brzuze, która została powołana 1 stycznia 1973 r. w ówczesnym powiecie rypińskim, w województwie bydgoskim, jako jednostka administracji rządowej. W wyniku przeprowadzonej reformy administracyjnej kraju, po likwidacji powiatów w 1975 r., Gmina Brzuze stała się częścią województwa wrocławskiego, a w 1990 r. została przekształcona w jednostkę samorządu terytorialnego. W wyniku wprowadzenia w 1999 r. kolejnej reformy administracyjnej, gmina jest obecnie częścią powiatu rypińskiego w województwie kujawsko-pomorskim. Gminę tworzy 17 sołectw o łącznej powierzchni 8625 ha, w których zamieszkuje obecnie około 5300 osób. Graniczy z gminami Wąpielsk, Rypin i Rogowo w powiecie rypińskim, Chrostkowo w powiecie lipnowskim oraz Zbójno i Radomin w powiecie golubsko-dobrzyńskim. Jest częścią regionu historycznego ziemi dobrzyńskiej. W podziale fizycznogeograficznym Polski położona jest w mezoregionie Pojezierza Dobrzyńskiego. Od 2006 r. gmina wchodzi w skład promocyjnego obszaru *Zielone Płuca Polski*. Z uwagi na rolniczy charakter gminy, zróżnicowane środowisko przyrodnicze i związany z tymi walorami potencjał turystyczny i rekreacyjny, samorząd prowadzi prace nad rozwojem własnych promocyjnych marek, podejmuje działania w trosce o unikalny krajobraz, składniki przyrodnicze i kulturowe.

Położenie gminy Brzuze w województwie kujawsko-pomorskim

Część naturalnych granic gminy wyznaczają jeziora. Gmina Brzuze położona jest pomiędzy Jeziorem Żalskim, największym jeziorem Pojezierza Dobrzyńskiego i pasem moren czołowych od południa a jeziorem Długie, o najwyższym współczynniku wydłużenia w Polsce, od północnego wschodu. Zajmująca tę przestrzeń wysoczyzna morenowa poprzecinana jest rynnami subglacjalnymi, z zagłębieniami wypełnionymi wodą kilkunastu urokliwych jezior. Dzięki temu obszar charakteryzuje się największą jeziornością wśród gmin ziemi dobrzyńskiej. Zagłębienia wypełniają również mokradła i małe zbiorniki wodne, spośród których wyróżniają się przekształcone osadniki cukrowni w Ostrowitem, z bogactwem ptaków wodnych i wodno-błotnych. W otoczeniu pól uprawnych zwraca uwagę fascynująca przyroda, z pięknie usytuowanymi w krajobrazie buczynami i innymi enklawami lasów.

Ten niezwykle krajobraz uzupełniają obiekty kulturowe. Wyróżnia się między nimi słynąca cudami Studzianka, niezwykle piękne miejsce, z cudownym źródłem o uzdrawiających właściwościach wody. Równie ciekawe są pozostałe miejsca krajobrazu sakralnego. Wśród nich kościoły parafialne w Żale, Ostrowitem i Trąbinie oraz krzyże i figurki przydrożne. Ważne miejsce zajmują grodziska średniowieczne, cenne parki krajobrazu rolniczego i przemysłowego z licznymi pomnikami przyrody.

Wszystkie osobliwości sprawiają, że krajobraz jest bardzo urozmaicony, a różnorodność siedlisk wiąże się z bogactwem przyrody ożywionej i nieożywionej.

Brzuze i gminy sąsiednie w 2017 r.

Lp.	Gmina	Powierzchnia (ha)	Ludność	Gęstość zaludnienia	Liczba sołectw	Liczba miejscowości	Lesistość (%)	Użytki rolne (ha)
1	Brzuze	8625	5424	63	17	21	6,3	6988
2	Chrostkowo	7408	2972	40	16	16	11,8	6032
3	Radomin	8081	3925	49	16	20	9,4	6905
4	Rogowo	14101	4858	34	22	38	33,8	8266
5	Rypin	13208	7422	56	24	30	8,8	11123
6	Wąpielsk	9321	4091	44	16	20	21,2	6513
7	Zbójno	8432	4416	52	16	23	2,8	7302

Położenie gminy Brzuze w regionie historycznym ziemi dobrzyńskiej

Podział gminy na sołectwa

1.2. Herb i flaga

W październiku 2022 r. podjęta została uchwała RG Brzuze ustanawiająca herb i flagę gminy. Gmina Brzuze, jako jednostka samorządu terytorialnego, dotychczas ich nie posiadała. Są one teraz najbardziej szacownymi symbolami naszej gminnej wspólnoty. Ustanowiony herb wraz z flagą nawiązuje do tradycji i doniosłych kart naszej przeszłości, do konkretnych wartości duchowych, czym dajemy świadectwo przywiązania i lokalnego patriotyzmu.

Herb jest graficznym znakiem określającym tożsamość społeczności lokalnej. Jako najważniejszy znak rozpoznawczy i identyfikacyjny gminy, wykorzystywany będzie m.in. podczas oficjalnych spotkań i w korespondencji. Przygotowując projekt zgodnie z wymogami oraz zasadami heraldyki, kierowaliśmy się kryterium merytorycznym oraz historycznym. Kwerenda obejmowała stare herby i pieczęcie, wezwania kościołów, pierwotne znaczenie nazw miejscowych, ważne wydarzenia i osoby związane z miejscowościami naszej gminy oraz tradycje, zabytki kultury materialnej i duchowej. Przygotowany projekt uzyskał wymaganą pozytywną opinię Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Komisji Heraldycznej.

Przy projektowaniu herbu pod uwagę były brane wyróżniające cechy gminy. Przede wszystkim Studzianka, jako prastare miejsce kultu i pielgrzymowania, będąca swoistą osią życia religijnego i kulturalnego okolicy i motywem spajającym mieszkańców gminy. Niezwykle bogata historia, krajobraz gminy, obiekty kultu religijnego wraz z ciągle żywymi tradycjami pielgrzymek do Studzianki, były niewyczerpywalnym źródłem inspiracji do herbu. Stąd część godła herbu stanowi krzyż. W nawiązaniu do kultu Świętej Rodziny pojawiły się też lilie – symbol Maryi i atrybut Świętego Józefa. W herbie nie zabrakło również elementu godła oddającego aspekt bogactwa jezior. Jest to wyidealizowany symbol wody w postaci srebrno-niebieskiej (biało-niebieskiej) pofalowanej wstęgi. Zielone pole tarczy herbowej nawiązuje do upraw rolniczych, lasów i czystości środowiska. Symbolizuje miłość, przyjaźń, radość, obfitość oraz zdrowie. Wizerunek i barwy herbu stanowiły podstawę do opracowania innego symbolu reprezentującego gminę – flagi. Flaga gminy Brzuze składa się z płata dzielonego w pas na trzy części. Górny zielony, dolny niebieski, a środkowy – na którym znajduje się herb gminy – srebrny (biały). Barwy flagi biorą się z barw występujących w herbie gminy.

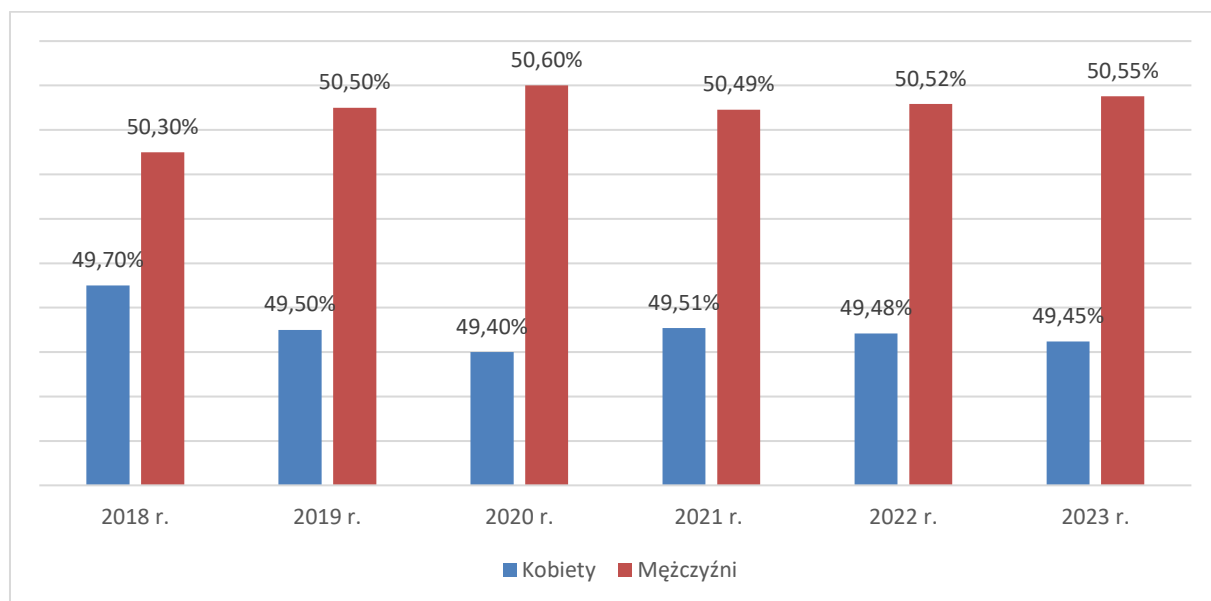
Zasady korzystania z herbu zostały określone w uchwale Rady Gminy Brzuze XLI/238/2022 z dnia 28 października 2022 r. w sprawie ustanowienia herbu i flagi Gminy Brzuze oraz zasad ich użytkowania.

1.3. Ludność

Zgodnie ze stanem na dzień 31.12.2023 r. liczba mieszkańców gminy Brzuze wynosiła 5165 osób. Jest to o 61 osób mniej niż w poprzednim 2022 r. oraz 123 osób mniej niż w roku 2021. W porównaniu do roku 2022, zaobserwować można, zatem spadek liczby ludności o 1,18%. W 2023 r., tak jak w poprzednich analizowanych latach, liczba mężczyzn była większa od liczby kobiet. Mężczyźni w 2023 r. stanowili 50,55% wszystkich mieszkańców, natomiast kobiety 49,44%, co przełożyło się na 57-osobową różnicę pomiędzy liczbą osób obu płci.

Mieszkańcy gminy Brzuze z podziałem na płeć w latach 2018-2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kobiety	2696	2658	2636	2618	2586	2554
Mężczyźni	2725	2715	2698	2670	2640	2611
Razem:	5421	5373	5334	5288	5226	5165

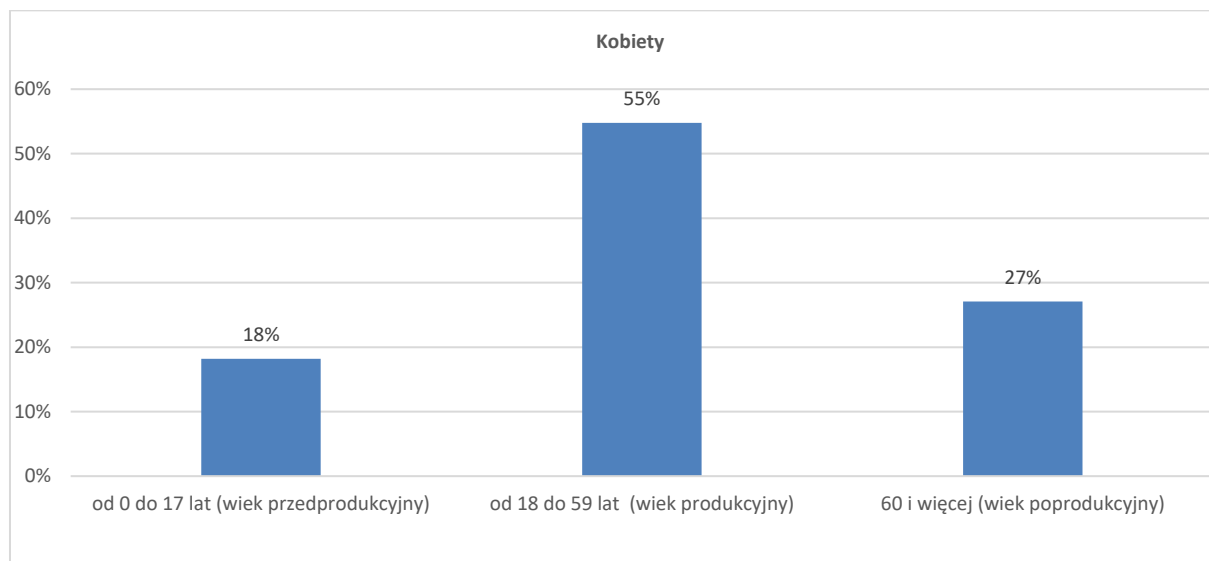

Udział kobiet i mężczyzn w ogólnej liczbie mieszkańców gminy w latach 2018-2023

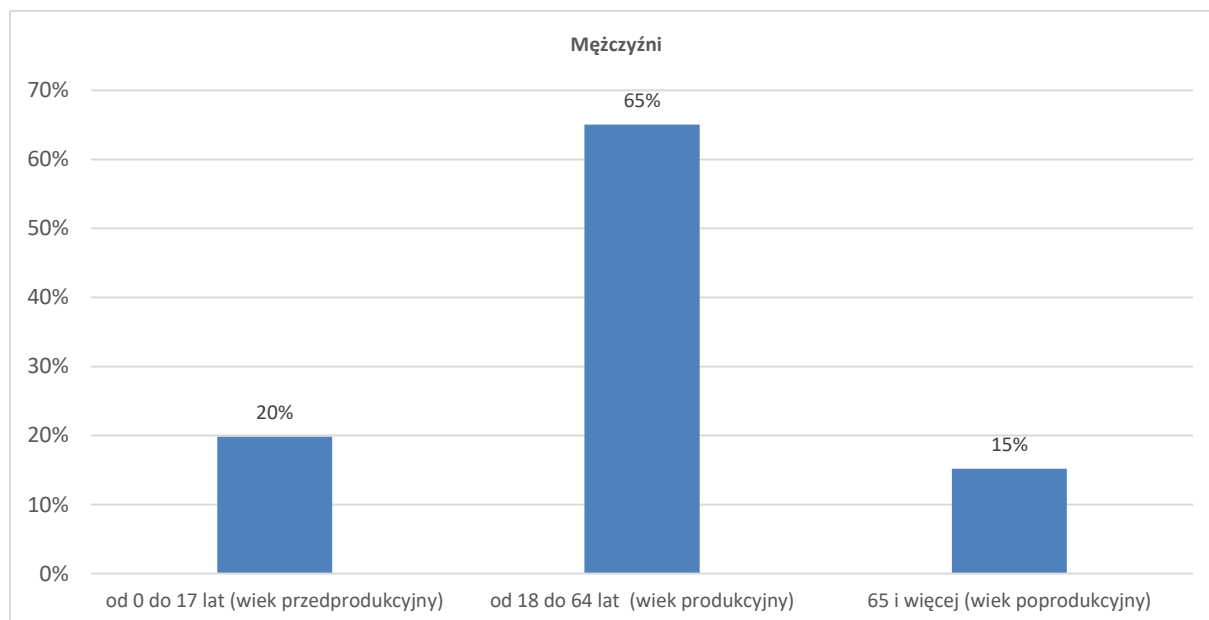
Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w gminie Brzuze w 2023 r. wynosiła 970, z czego 453 osoby stanowiły kobiety, natomiast 517 mężczyzn. Wiek produkcyjny dla kobiet i mężczyzn zawiera się w innych przedziałach, które wyodrębniono w poniższej tabeli i w roku 2023 do tej grupy zaliczało się 1409 kobiet i 1698 mężczyzn. Zaobserwować tutaj można znaczną różnicę pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn jednakże wynika ona ze wspomnianej rozbieżności wiekowej określającej tę grupę. Jednocześnie w wieku poprodukcyjnym liczba kobiet (692) znacznie przewyższa liczbę mężczyzn (395). Po przełożeniu na udział procentowy widać, że liczba kobiet w wieku produkcyjnym w gminie Brzuze stanowi 55% ogólnej liczby kobiet, natomiast liczba mężczyzn w tym wieku stanowi 65% ogólnej liczby mężczyzn.

Mieszkańcy gminy Brzuze z podziałem na płeć w przedziałach wiekowych w 2023 r.

Wiek mieszkańców gminy Brzuze	Kobiety	Mężczyźni
od 0 do 17 lat (wiek przedprodukcyjny)	453	517
od 18 do 59 lat (wiek produkcyjny)	1409	-
od 18 do 64 lat (wiek produkcyjny)	-	1698
60 i więcej (wiek poprodukcyjny)	692	-
65 i więcej (wiek poprodukcyjny)	-	396
Suma:	2554	2611

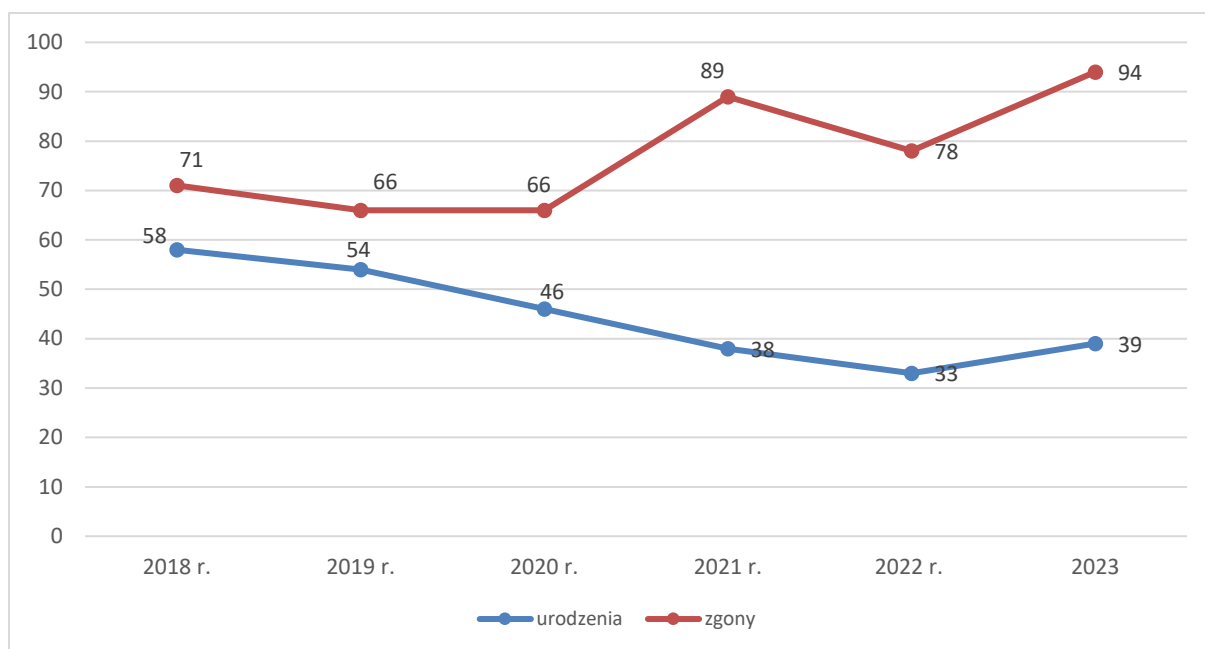

Struktura wiekowa kobiet w 2023 r.

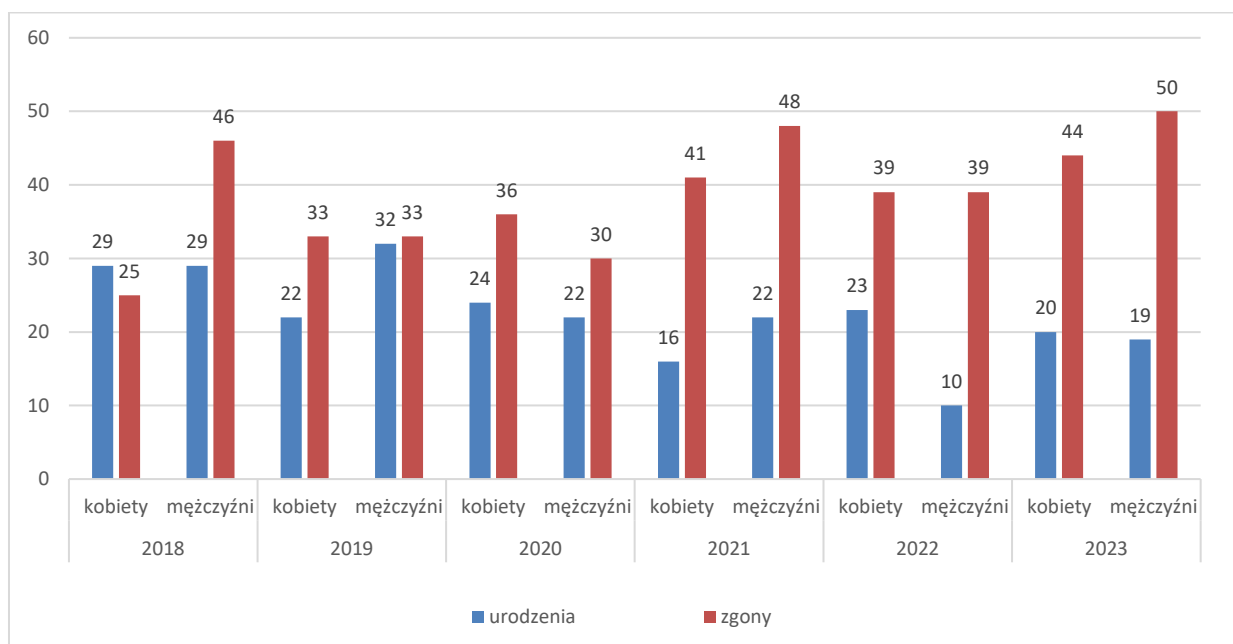
Struktura wiekowa mężczyzn w 2023 r.

W analizowanych latach obserwuje się niekorzystną tendencję demograficzną, czyli przewagę liczby zgonów nad liczbą urodzeń zwaną ubytkiem demograficznym. W 2023 r. różnica ta wynosiła 55 osób. Współczynnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców dla gminy Brzuze wyniósł – 10,6%, w stosunku do – 8,6% w 2022 roku. Dla porównania, w 2023 r. współczynnik krajowy wyniósł -5,9%.

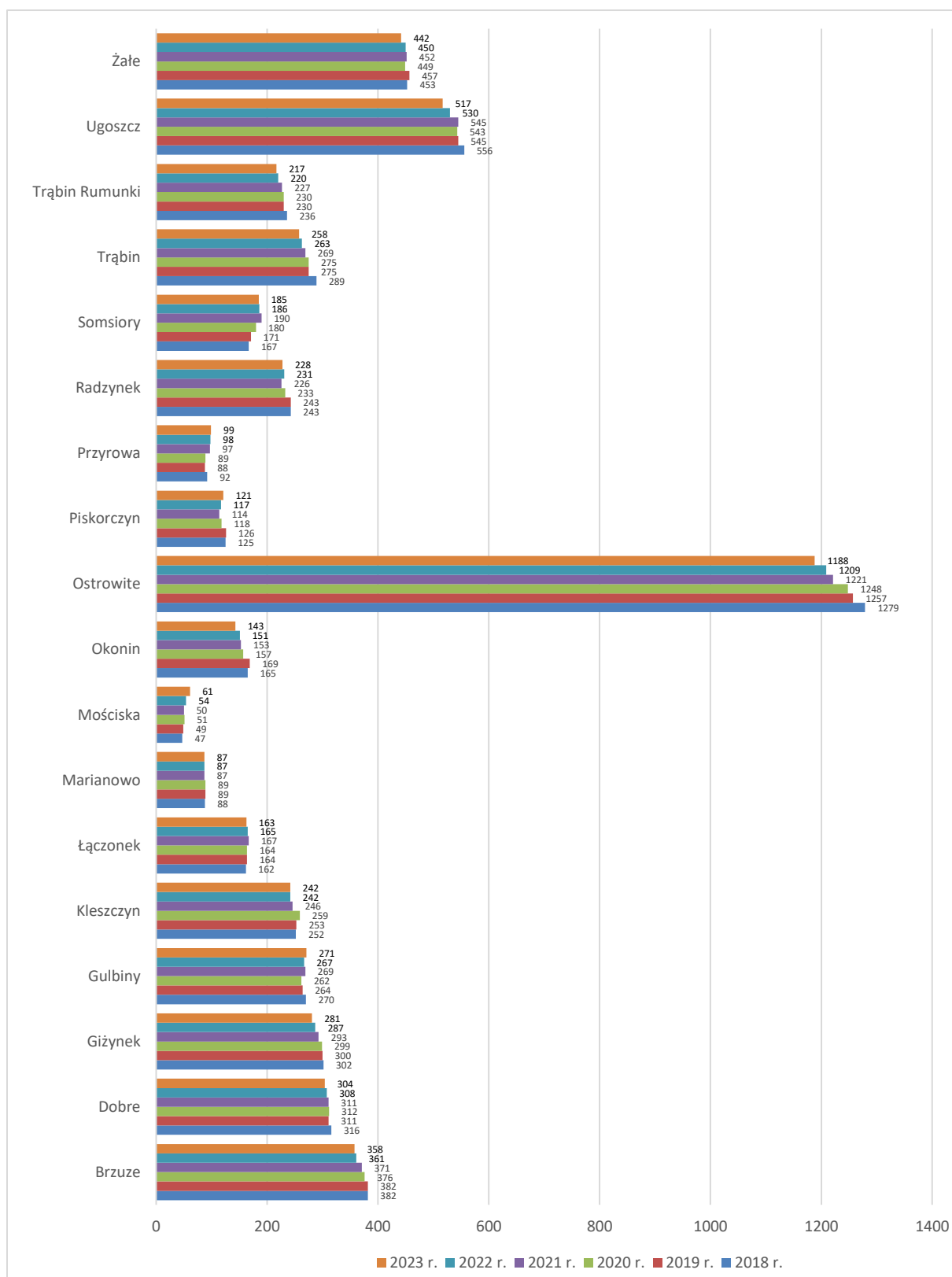
Urodzenia i zgony w gminie Brzuze w latach 2018-2023

Z analizy urodzeń i zgonów z podziałem na płeć wynika, że największą liczbę zgonów odnotowano wśród mężczyzn jak i kobiet w 2023 r., natomiast najmniejszą w roku 2018 dla kobiet i w 2020 r. dla mężczyzn. Największą różnicę pomiędzy urodzeniami a zgonami zaobserwowano w 2023 r.

Urodzenia i zgony w gminie Brzuze z podziałem na płeć w latach 2018-2023

Poniższy wykres przedstawia liczbę mieszkańców gminy Brzuze w latach 2018-2023, z podziałem na miejscowości. Najwięcej osób zamieszkuje w Ostrowitem, a najmniej we wsi Mościska. Liczba mieszkańców w ostatnich latach w większości miejscowości uległa zmniejszeniu za wyjątkiem Mościsk, gdzie liczba mieszkańców w latach 2018-2023 zwiększyła się 31%. Największy przyrost liczby mieszkańców w porównaniu do ubiegłego roku można było zaobserwować w Mościskach, Gulbinach i Piskorczyne. W odniesieniu do 2022 r. największy spadek liczby mieszkańców odnotowano w Ugoszczu, Żale i Okoninie. Spadki oraz wzrosty liczby mieszkańców wiążą się zarówno z przyrostem naturalnym jak i migracją mieszkańców.

Liczba mieszkańców w miejscowościach gminy Brzuze w latach 2018-2023

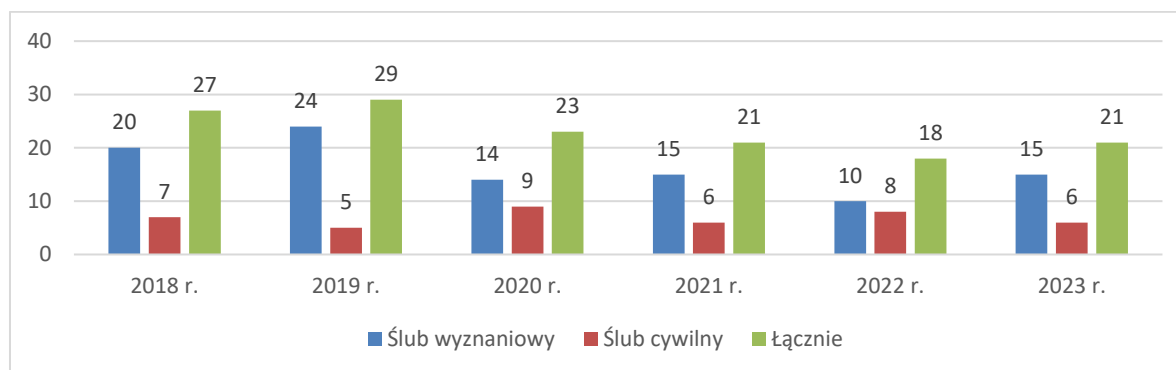
Analizując przyrost naturalny z podziałem na miejscowości można zauważyć, że najwięcej zgonów i stosunkowo mało urodzeń odnotowano w 2023 r. w Ugoszczu. Jest to wynik zlokalizowania na terenie tej wsi Domu Pomocy Społecznej. W większości miejscowości można zaobserwować ujemny przyrost naturalny. W Kleszczynie i Okoninie w 2023 r. nie odnotowano żadnych urodzeń. W 2023 r. pozytywną tendencję, czyli więcej urodzeń niż zgonów można było zaobserwować w Brzuzem i Przyrowie.

Urodzenia i zgony w miejscowościach gminy Brzuze w latach 2018-2023

Miejscowość	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	Urodzenia	Zgony	Urodzenia	Zgony	Urodzenia	Zgony	Urodzenia	Zgony	Urodzenia	Zgony	Urodzenia	Zgony
Brzuze	6	2	4	1	5	8	6	4	2	6	3	1
Dobre	3	7	3	7	2	3	3	6	1	4	2	3
Giżynek	4	3	3	0	1	3	6	6	2	5	5	7
Gulbiny	2	2	0	6	5	3	5	3	1	5	1	2
Kleszczyn	4	4	3	1	3	2	0	2	2	4	0	3
Łązonek	1	0	0	0	1	1	2	1	1	4	2	3
Marianowo	0	2	1	2	1	0	0	0	0	2	0	2
Mościska	2	0	2	0	1	0	1	0	1	0	2	0
Okonin	3	0	5	2	0	0	1	4	2	1	0	4
Ostrowite	9	22	11	16	12	19	1	19	7	10	8	21
Piskorzyn	1	4	2	2	0	4	0	2	1	2	1	2
Przyrowa	1	0	1	1	1	0	1	2	1	2	2	0
Radzynek	0	2	3	1	0	5	1	6	5	2	2	3
Somsiory	3	2	3	1	4	2	3	0	1	1	1	4
Trąbin	4	5	3	5	2	1	2	6	1	4	2	6
Trąbin Rumunki	2	3	3	3	1	0	1	3	1	6	3	4
Ugoszcz	4	13	3	13	6	12	3	15	3	14	1	22
Żałe	8	5	2	5	1	3	2	10	1	6	4	7
Razem	57	76	54	66	46	66	38	89	33	78	39	94

Związki małżeńskie

W 2023 r. w gminie Brzuze zawarto 21 związków małżeńskich, z czego 71,4% stanowiły śluby wyznaniowe. Obserwuje się wzrost liczby małżeństw, gdyż w porównaniu z rokiem 2022 zawarto ich o 3 więcej. Współczynnik małżeństw na 1000 osób w 2023 r. wyniósł w gminie Brzuze 4 i wzrósł o 0,5 w stosunku do roku poprzedniego, gdzie jego wartość wynosiła 3,5. Dla porównania, według danych GUS, w 2023 r. wartość tego współczynnika dla Polski wynosiła 4,1. W 2023 r. odnotowano 11 rozwodów. Współczynnik rozwodów na 1000 osób w gminie Brzuze wyniósł, zatem 2,1 i jest wyższy niż w ubiegłym roku. Według danych GUS, w 2023 r. wartość tego współczynnika dla Polski wynosiła 1,6.

Związki małżeńskie w gminie Brzuze zawarte w latach 2018-2023

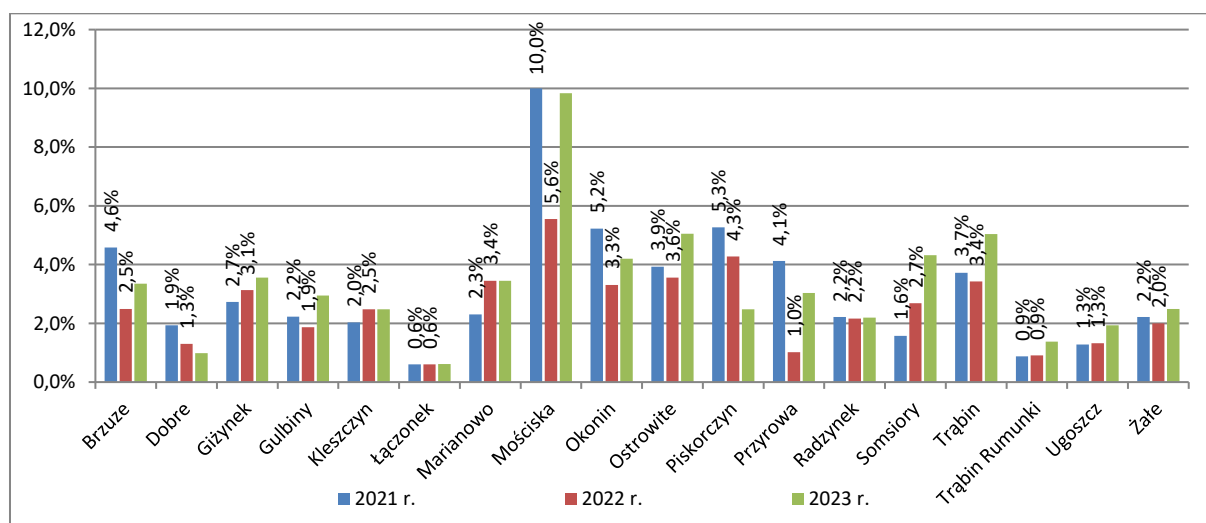
1.4. Aktywność gospodarcza

Zgodnie z danymi Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej CEIDG na dzień 31.12.2023 r., ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w gminie Brzuze wynosiła 171. Najbardziej popularne rodzaje branż w gminie mają charakter działalności rolniczej, budowlanej, transportowej, sprzedaży detalicznej, stolarskiej oraz naprawy i konserwacji samochodowej.

Podmioty prowadzące działalność gospodarczą w latach 2021-2023 r. z podziałem na miejscowości

Miejscowość	Liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą		
	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Brzuze	17	9	12
Dobre	6	4	3
Giżynek	8	9	10
Gulbiny	6	5	8
Kleszczyn	5	6	6
Łączonek	1	1	1
Marianowo	2	3	3
Mościska	5	3	6
Okonin	8	5	6
Ostrowite	48	43	60
Piskorzyn	6	5	3
Przyrowa	4	1	3
Radzynek	5	5	5
Somsiory	3	5	8
Trąbin	10	9	13
Trąbin Rumunki	2	2	3
Ugoszcz	7	7	10
Żałe	10	9	11
Suma:	153	131	171

Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w Ostrowitem, Trąbinie, Brzuzem i Żałem. Są to miejscowości z dużą liczbą mieszkańców w skali gminy. Na rysunku poniżej przedstawiono udział podmiotów prowadzących działalność w ogólnej liczbie mieszkańców danej miejscowości. Wynika z tego, że najwięcej przedsiębiorców jest w Mościskach, Piskorzynie i Ostrowitem. Najmniej podmiotów gospodarczych w stosunku do liczby mieszkańców w 2023 r. odnotowano w Łączonku i Trąbinie Rumunkach.

Podmioty prowadzące działalność gospodarczą w stosunku do liczby mieszkańców poszczególnych miejscowości w latach 2021-2023 r. [%]

W ostatnich latach dużym zmianom podlega działalność rolnicza. Dotyczy to zarówno liczby gospodarstw rolnych, ich powierzchni, rodzaju prowadzonej produkcji zwierzęcej i struktury zasiewów. Obserwowany jest duży obrót ziemią. Część gruntów rolniczych przeznaczanych jest na cele rekreacyjne, niektóre gospodarstwa zaprzestają działalności rolniczej, grunty oddawane są w dzierżawę lub odsprzedawane na powiększenie pozostających na rynku gospodarstw.

Według danych GUS udział zarejestrowanych bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym w 2023 r. w gminie Brzuze stanowił 4,95%. Udział zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w gminie Brzuze w ogólnej liczbie mieszkańców stanowił 2,11% (109 kobiet), a mężczyzn 0,87% (45 mężczyzn).

1.5. Jednostki organizacyjne

Jednostki organizacyjne gminy w 2023 r.

Lp.	Nazwa jednostki	Forma organizacyjno-prawna	Informacja o statucie	Obsługa finansowo-księgowa
1	Urząd Gminy Brzuze	jednostka budżetowa 000531542	Uchwała Rady Gminy Brzuze Nr X/56/03 z dnia 31 lipca 2003 r. w sprawie uchwalenia Statutu Gminy Brzuze stanowiącego załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.	własna
2	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzuzem	jednostka budżetowa 000531542-00044	Uchwała Rady Gminy Brzuze Nr III/20/90 z dnia 17 lipca 1990 roku w sprawie powołania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brzuzem, oraz Statutu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Brzuzem stanowiący Załącznik Nr 1 do w/w uchwały Nr XXXII/174/09 z dnia 4 grudnia 2009 r. oraz uchwały Nr XXXIV/197/10 z dnia 9 lutego 2010 r.	własna
3	Gminny Zespół Ekonomiczno-Administracyjny do spraw Oświaty w Brzuzem	jednostka budżetowa 910228256	Uchwała Rady Gminy Brzuze nr XVII/99/96 z dnia 18 kwietnia 1996r. w sprawie nadania Statutu Gminnemu Zespołowi Ekonomiczno-Administracyjnemu ds. Oświaty w Ostrowitem, Uchwała Nr XXIV/130/97 z dnia 25 lipca 1997r. zmieniająca uchwałę Nr XVII/99/06 z dnia 18 kwietnia 1996 r. w sprawie nadania Statutu Gminnemu Zespołowi Ekonomiczno- Administracyjnemu ds. Oświaty w Ostrowitem, Uchwała Nr XXIX/158/98 z dnia 16 kwietnia 1998r. w sprawie zmiany w statucie Gminnego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego ds. Oświaty w Brzuzem, Uchwała Nr XXII/133/2016 z dnia 14 października 2016 r. zmieniająca uchwałę w sprawie zmiany w statucie Gminnego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego ds. Oświaty w Brzuzem. Uchwała Nr XXIV/142/2016 z dnia 29 listopada 2016 r. zmieniająca uchwałę w sprawie zmiany w statucie Gminnego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego ds. Oświaty w Brzuzem. Uchwała Nr XXII/134/2016 z dnia 14 października 2016 r. w sprawie określenia jednostki obsługującej, jednostek obsługiwanych oraz zakresu obowiązków powierzonych jednostce obsługującej w ramach wspólnej obsługi. Uchwała Nr XXIV/143/2016 z dnia 29 listopada 2016 r. zmieniająca uchwałę w sprawie określenia jednostki obsługującej, jednostek obsługiwanych oraz zakresu obowiązków powierzonych jednostce obsługującej w ramach wspólnej obsługi.	własna
4	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ostrowitem	jednostka budżetowa 523035976	Uchwała Nr XXXVI/215/2022 Rady Gminy Brzuze z dnia 27 kwietnia 2022 r. w sprawie przekształcenia oddziałów przedszkolnych w Szkole Podstawowej w Ostrowitem w Publiczne Przedszkole w Ostrowitem, oraz utworzenie Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Ostrowitem	Zespół Ekonomiczno-Administracyjny do spraw Oświaty w Brzuzem
5	Szkoła Podstawowa w Trąbinie	jednostka budżetowa 001170282	Uchwała Rady Gminy Brzuze Nr V/32/99 z dnia 25 lutego 1999 roku w sprawie przekształcenia Szkoły Podstawowej w Trąbinie, oraz Statut Szkoły Podstawowej w Trąbinie stanowiący Załącznik Nr 1 do w/w uchwały. Uchwała Nr XXXV/213/2017 29 września 2017 r. w sprawie stwierdzenia przekształcenia sześciolletniej Szkoły Podstawowej w Trąbinie w ośmioletnią Szkołę Podstawową w Trąbinie.	Zespół Ekonomiczno-Administracyjny do spraw Oświaty w Brzuzem
6	Szkoła Podstawowa w Ugoszczu	jednostka budżetowa 001170299	Uchwała Rady Gminy Brzuze Nr V/31/99 z dnia 25 lutego 1999 roku w sprawie przekształcenia Szkoły Podstawowej w Ugoszczu, oraz Statut Szkoły Podstawowej w Ugoszczu stanowiący Załącznik Nr 1 do w/w uchwały. Uchwała Nr XXXV/212/2017 z 29.09.2017 r. w sprawie stwierdzenia przekształcenia sześciolletniej Szkoły	Zespół Ekonomiczno-Administracyjny do spraw Oświaty w Brzuzem

2.1. Klimat

Z uwagi na postępujące w ostatnich latach zmiany klimatu na świecie i w regionie, niezbędna jest dbałość o przyrodę w krajobrazie rolniczym, która może przyczynić się do zmniejszenia skutków środowiskowych i gospodarczych wynikających z ekstremalnych zjawisk pogodowych.

Do najważniejszych problemów klimatycznych w gminie należy narastanie deficytów wody. Wynika to ze zbyt niskiej ilości opadów (średnio ok. 500-550 mm/rok), parowania terenowego przewyższającego opady i niewystarczających możliwości retencyjnych. Rozwój rolnictwa wiązał się od stuleci z budową rowów melioracyjnych, które miały odprowadzać okresowy nadmiar wody i zmniejszać retencję. Obserwowany od wielu lat ujemny bilans wodny przyczynia się do obniżenia poziomu wód gruntowych, przesuszania mokradeł i małych zbiorników wodnych. W ostatnich latach niedobory opadów były odczuwane nie tylko w sezonie wegetacyjnym, kiedy zapotrzebowanie na wodę było największe, ale także w pozostałych porach roku. Brak dopływu wód wpływał również na obniżenie poziomu lustra wody w jeziorach. Rok 2017 był odmienny od kilku poprzednich, suchych lat. W wyniku większej ilości opadów, część przesuszonych wcześniej mokradeł i małych zbiorników została wypełniona wodą. Na wielu polach uprawnych odczuwalny był również brak zniszczonych wcześniej rowów melioracyjnych i mokradeł śródpolnych retencjonujących okresowe nadmiary wody opadowej. Występujące deszcze nawałne uruchamiały procesy denudacyjne i powodowały znaczne straty w uprawach polowych. Susza, przymrozki i deszcze nawałne były powodem złożenia kilkuset wniosków rolników o pomoc.

W 2019 r. opady ukształtowały się na poziomie ok. 586 mm. Nie były równomiernie rozłożone w ciągu roku. Szczególnie dotkliwa była susza kwietniowa, kiedy spadło tylko ok. 8 mm deszczu. Miało to konsekwencje m.in. w utrudnionych wschodach zbóż jarych. W południowej części gminy klęską suszy objęte zostały uprawy kukurydzy. Najbardziej deszczowy był maj, kiedy spadło ponad 110 mm wody deszczowej, co zrekompensowało częściowo kwietniowe niedobory. Kolejnym bardzo suchym okresem był IV kwartał. W okresie niedoborów wody skierowane zostały apele do użytkowników przyłączy wodociągowych o oszczędne gospodarowanie wodą i zaniechanie podlewania ogrodów przydomowych.

Skutkiem jesiennych i zimowych niedoborów opadów sezonu 2019/2020 oraz braku pokrywy śniegowej była susza wiosenna 2020 r. oraz niski poziom wód w jeziorach i ciekach. Najmniej, zaledwie 2 mm deszczu, spadło w kwietniu, co skutkowało nierównomiernymi wschodami roślin jarych. Niewielką ilość opadów odnotowano również w marcu oraz w listopadzie i grudniu. Najwięcej deszczu spadło w czerwcu, lipcu i we wrześniu. W efekcie roczna suma opadów była wyższa niż w wieloleciu i wyniosła ok. 720 mm. Wodą napęłniły się, suche w ostatnich latach, zagłębienia terenowe. Duża ilość opadów w pierwszych miesiącach 2021 r. wpłynęła na utrzymanie wysokiego poziomu wód powierzchniowych.

Suma opadów w 2021 r. była wyższa niż w średnia wieloletnia i wyniosła 649 mm. Opady były bardziej równomiernie rozłożone w poszczególnych miesiącach (od 23 mm w marcu do 120 mm w lipcu) w porównaniu do roku poprzedniego (od 2 mm w kwietniu do 140 w lipcu). Nie odnotowano tak dużych wiosennych niedoborów opadów, jednak szczególnie w marcu i kwietniu ich ilość była niewystarczająca.

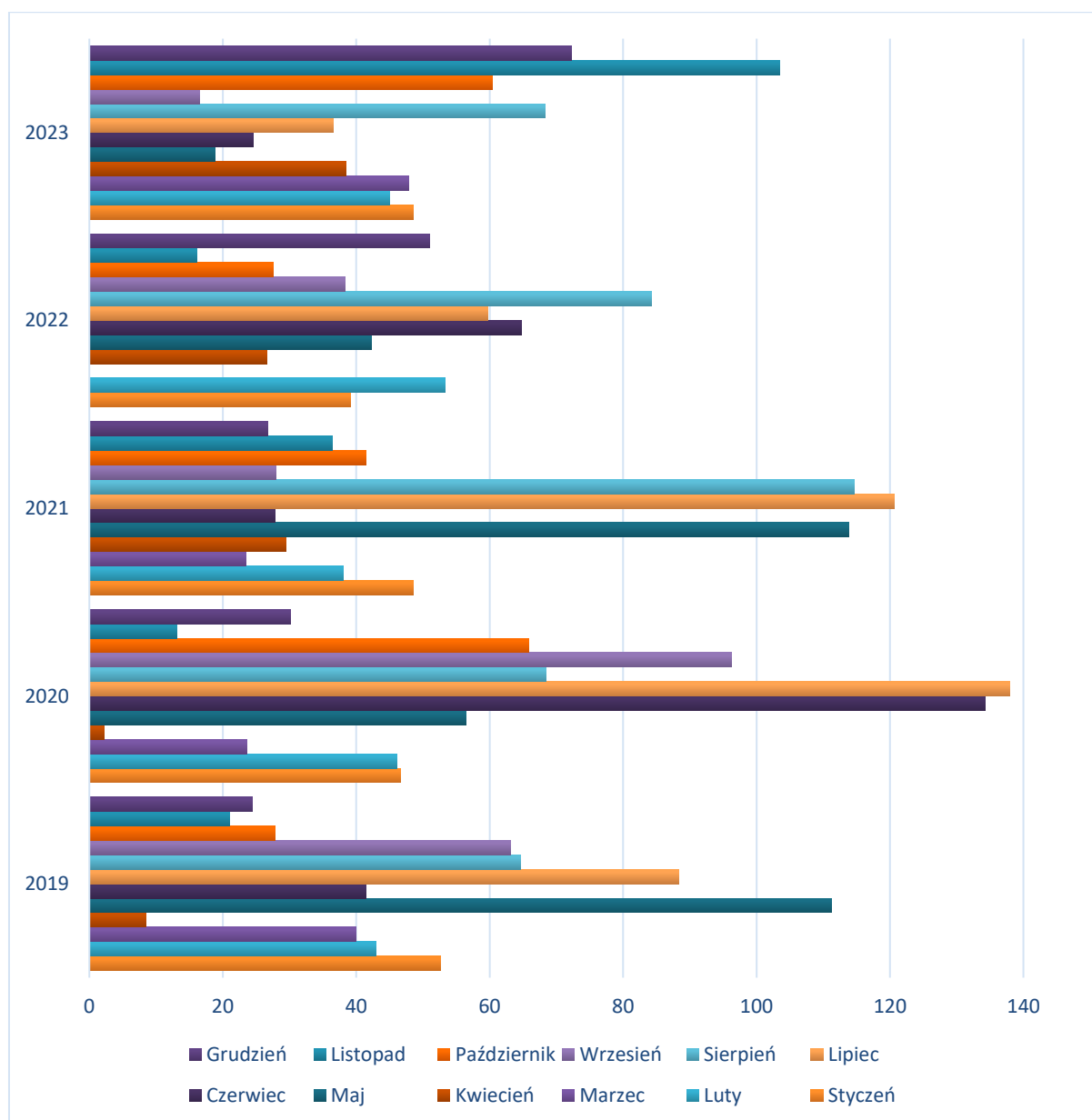
W 2022 r. wystąpiły niedobory opadów. Szczególnie dotkliwy brak deszczu odnotowano wiosną. Okres od 25 lutego do 4 kwietnia jest przykładem bezdeszczowej pogody. Roczny opad był niższy od średniej z ostatnich lat i wyniósł 503 mm. Mimo że w 2023 r. suma opadów według danych z punktu pomiarowego w Brzuzem wyniosła 580,7 mm, to odnotowano również okresy suszy. Najbardziej dotkliwy był wiosenny niedobór wody, szczególnie w trzeciej dekadzie maja i pierwszej dekadzie czerwca, kiedy wystąpiła prawie miesięczna przerwa w opadach. Suchy okres powtórzył się we wrześniu.

Opady w roku 2023 (l/m²)

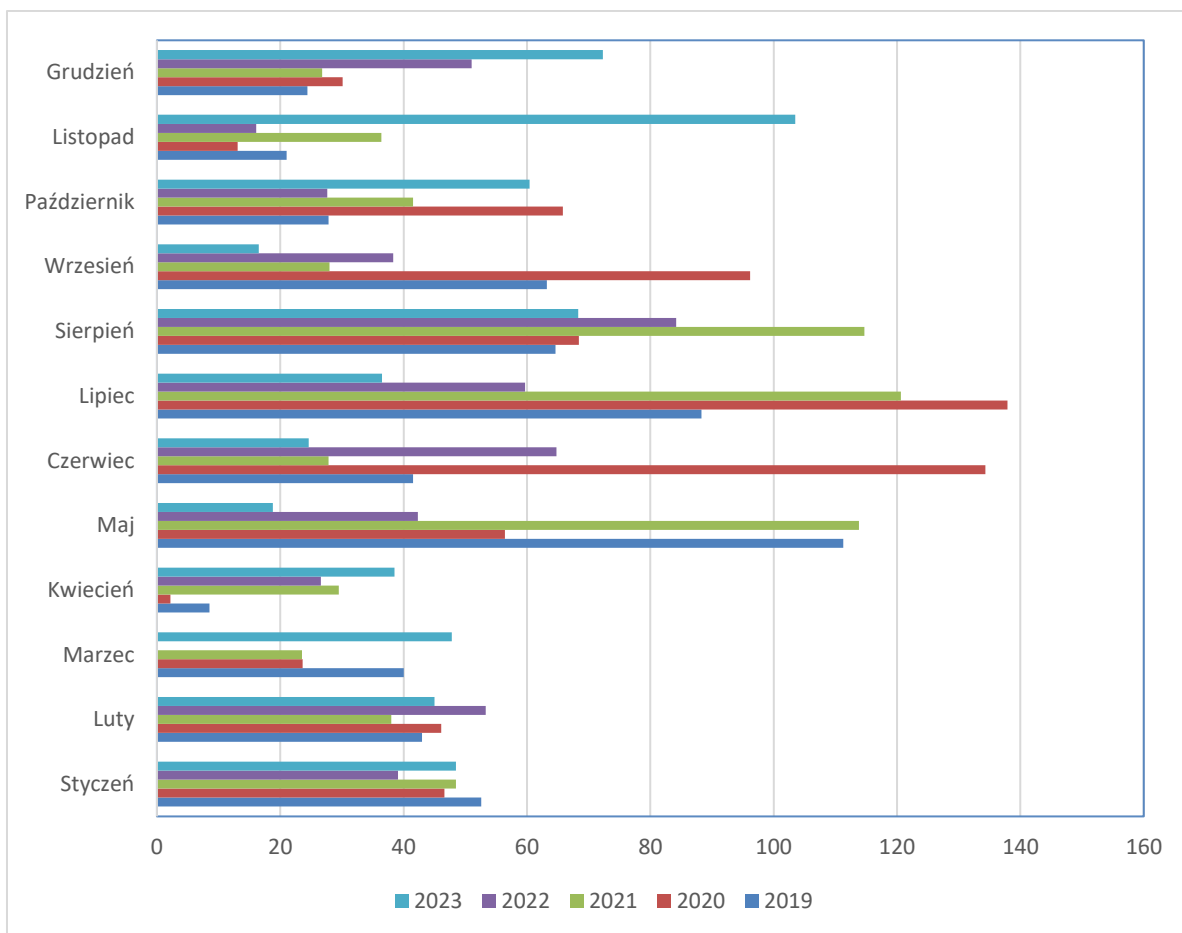
Miesiąc	I dekada	II dekada	III dekada	Razem
Styczeń	25,1	15,9	7,5	48,5
Luty	16,7	21,9	6,4	45,0
Marzec	14,5	14,4	18,9	47,8
Kwiecień	7,0	13,3	18,2	38,5
Maj	4,0	14,8	0,0	18,8
Czerwiec	0,0	17,2	7,4	24,6
Lipiec	3,3	11,0	22,2	36,5
Sierpień	41,9	0,4	26,0	68,3
Wrzesień	0,0	7,0	9,5	16,5
Październik	14,6	16,8	29,0	60,4
Listopad	37,3	48,2	18,0	103,5
Grudzień	8,2	29,5	34,6	72,3
Razem	172,6	210,4	197,7	580,7

Suma opadów wody w latach 2019-2023. Punkt pomiaru Brzuze (l/m²)

Miesiąc/Rok	2019	2020	2021	2022	2023
Styczeń	52,6	46,6	48,5	39,1	48,5
Luty	43,0	46,1	38,0	53,3	45,0
Marzec	40,0	23,6	23,5	0	47,8
Kwiecień	8,5	2,2	29,5	26,6	38,5
Maj	111,3	56,4	113,8	42,3	18,8
Czerwiec	41,5	134,3	27,8	64,8	24,6
Lipiec	88,3	137,9	120,6	59,7	36,5
Sierpień	64,6	68,4	114,7	84,2	68,3
Wrzesień	63,2	96,2	28,0	38,3	16,5
Październik	27,8	65,8	41,5	27,6	60,4
Listopad	21,0	13,1	36,4	16,1	103,5
Grudzień	24,4	30,1	26,8	51,0	72,3
Razem	586,2	720,7	649,1	503,0	580,7
	100%	122,94%	110,73%	85,81%	99,06%

Miesięczna dynamika opadów wody w latach 2019-2023 [l/m²]

Porównanie miesięcznych sum opadów w latach 2019-2023 [l/m²]

Aktualnie z punktu widzenia rozwoju rolnictwa na terenie gminy, priorytetem jest zatrzymanie i dystrybucja wody opadowej, co w dużym stopniu zależy od zagospodarowania terenu. W przeciwdziałaniu skutków niedoborów i okresowych nadmiarów opadów ważne jest utrzymanie optymalnej ilości użytków przyrodniczych sprzyjających gromadzeniu wody w środowisku, jak mokradła i zadrzewienia, na co zwraca uwagę samorząd gminy w działaniach promujących ochronę przyrody i krajobrazu. W 2023 r. nie odnotowano znaczących inwestycji mogących zatrzymać odpływ wody opadowej poprzez jej zgromadzenie w zbiornikach retencyjnych. Ich brak pogłębiła mniejsza niewielka roczna suma opadów.

2.2. Krajobrazy aktualne gminy

Krajobraz gminy Brzuze ukształtowany został w procesie historycznym w określonych warunkach przyrodniczych. O jego wyrazistości i niepowtarzalności zdecydowały dobrej jakości gleby, ukształtowanie terenu i występowanie wód. Wyróżniające cechy krajobrazu możemy traktować jako dziedzictwo mieszkańców poszczególnych miejscowości gminy Brzuze, kształtowane przez ponad tysiąc lat. W przeszłości każdej miejscowości gminy znajdowało się przynajmniej jedno jezioro, a większość terenu pokryta była lasami. Na postępujące zmiany wpływ miały procesy osadnicze i gospodarcze, w szczególności rozwój rolnictwa. Obecnie wobec rosnącej presji gospodarczej i osadniczej krajobraz wymaga szczególnej pielęgnacji z myślą o przyszłych pokoleniach.

Mimo że z przeważających powierzchni średniowiecznych lasów w miejscowościach gminy Brzuze pozostały niewielkie enklawy, są niezwykle cennym składnikiem krajobrazu wymagającym ochrony. Zachowała się natomiast większość jezior, co ma wpływ na szczególne miejsce gminy Brzuze w krajobrazie ziemi dobrzyńskiej i powiatu rypińskiego.

2.2.1. Rzeźba terenu i pokrywa glebowa

Osady i formy morfologiczne w gminie Brzuze związane są z subfazą dobrzyńską zlodowacenia północnopolskiego (vistuliańskiego). Od południa granica gminy dochodzi do głównej osi morfologicznej Pojezierza Dobrzyńskiego – pasa wzniesień moren czołowych subfazy dobrzyńskiej zlodowacenia vistuliańskiego Chrostkowo-Nadróż-Górzno. Spiętrzenie moren świadczy o oscylacjach krawędzi lądolodu w czasie regresji. W górnej części moren zalegają piaski zwałowe i żwiry, co sprzyja działalności górniczej, o czym świadczą liczne, najczęściej nieeksploatowane obecnie wyrobiska. Na zapleczu moren czołowych subfazy dobrzyńskiej znajduje się wiele interesujących, rzadko spotykanych w innych regionach Polski, form subglacialnych o różnej genezie. Należą do nich: płaska i falista morena denną, różne typy rynien subglacialnych, a przede wszystkim formy wałowe ukształtowania terenu.

Płaska i falista morena denną wznosi się w gminie Brzuze do wysokości ponad 140 m n.p.m., zbudowana jest z dwóch lub trzech warstw glin. Urozmaicają ją rynny subglacialne, łączące się w wielu miejscach w węzły, np. w Żałem i Studziance. Jeziora i mniejsze zbiorniki wodne wypełniające niecki podkreślają młodogłacialny charakter rzeźby terenu. Rynny wyróżniają się krętym przebiegiem i głębokością wcięcia, przekraczającą często 15 m. Część zagłębień rynien wypełniają mokradła. Osobliwością jest zespół ugosko-żańskich form wałowych. Ich regularne kształty i równoległe ułożone linie grzbietowe i zagłębienia nadają szczególny rytm całej okolicy.

Pokrywa glebowa gminy Brzuze wykazuje wyraźny związek z budową geologiczną i rzeźbą terenu. Wysoczyzny morenowe pokrywają głównie gleby płowe wytworzone z powierzchniowo spiaszczonych i odwapnionych glin oraz gleby brunatne wytworzone z glin lekkich i średnich, często marglistych (z dodatkiem węgla wapnia). Zalicza się je do gleb żyznych, co potwierdza intensywne wykorzystanie rolnicze. Uprawiane są na nich nawet najbardziej wymagające gatunki roślin.

Większe i głębsze obniżenia terenowe wypełniają złoża torfu niskiego. Większość takich torfowisk została wyeksploatowana w celu pozyskania torfu na opał i obecnie znajdują się w ich miejscu mokradła i zbiorniki wodne (potorfia). Niektóre z nich zostały osuszone i zagospodarowane na cele rolnicze. Jest to przyczyną przekształcenia powierzchniowej warstwy torfu w mursz i powstania gleb torfowo-murszowych.

2.2.2. Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe zajmują ponad 5% powierzchni gminy Brzuze. Należą do najcenniejszych składników krajobrazu przyrodniczego, wymagają dużo uwagi, promocji i ochrony. Fizyczno-chemiczne właściwości wody sprawiają, że zbiorniki nią wypełnione stwarzają stabilne środowisko życia, buforujące zmiany czynników środowiskowych.

Woda odgrywa ważną rolę w różnicowaniu środowiska przyrodniczego, które związane jest przede wszystkim z dystrybucją i gromadzeniem wody opadowej na powierzchni gminy. Do najbardziej wartościowych zasobów młodogłacialnego krajobrazu gminy Brzuze należą rzeki, jeziora, mokradła, małe zbiorniki wodne i źródła.

Szkic hydrograficzny gminy Brzuze

Rzeki

Doliny rzek są ważnym składnikiem krajobrazu przyrodniczego gminy. Rozwijające się w podmokłych dolinach zespoły roślinne zmniejszają i opóźniają spływy powierzchniowe, co ma wpływ na jakość wód. Pełnią też funkcję korytarzy ekologicznych.

Na kształtowanie niewielkich dolin rzecznych na obszarze gminy największy wpływ ma od wieków presja rolnicza. Doszło do podorywania i kanalizowania niektórych odcinków cieków. Szczególnie duży wpływ na kształtowanie doliny Rużca w okolicy Ostrowitego miała cukrownia działająca w latach 1900-2007. Mimo to, rzeki mają ciągle znaczną rolę krajobrazotwórczą, są czynnikiem rozwoju społecznego i gospodarczego. Ich doliny złożone są z różnorodnych ekosystemów wodnych, które cechuje bogactwo przyrodnicze

i krajobrazowe. Są obszarami węzłowymi, ułatwiają przemieszczanie gatunków roślin i zwierząt, a przez to współtworzą jedyne większe korytarze ekologiczne w gminie.

Cechą charakterystyczną cieków wodnych gminy Brzuze jest wysokie położenie w krajobrazie. Rzeki i rowy melioracyjne umożliwiają szybki spływ wód powierzchniowych, co sprzyja w pewnym stopniu gospodarce rolnej, ale jest też powodem przesuszenia terenu i deficytów wody w okresie wegetacyjnym. Niewielkie, przesuszone zlewnie mogą być przyczyną obniżenia lustra wody jezior. Przykładem jest jedno z najwyższych położonych na ziemi dobrzyńskiej, jezioro Brzuze (116,5 m n.p.m.), w którym poziom wody w wyniku suszy i zaniku dopływu w latach 2014-2016 obniżył się o ponad 1 m. Po okresowym podniesieniu lustra wody w 2017 r., poziom wody obniżył się ponownie w czasie suszy w latach 2018-2019. Opady z roku 2020 oraz początku 2021 r. pozwoliły na ponowne podniesienie poziomu wody w jeziorze. Dość duże opady w styczniu i lutym 2022 r. pozwoliły uzupełnić ubytki wynikające z jesiennych niedoborów wody. Podobnie większe opady w okresie zimowym 2023/2024 spowodowały uzupełnienie wody we wszystkich zbiornikach.

Radomińska Struga

Niewielka rzeka płynąca z północno zachodniej części Trąbina Rumunek i północnej części Dobrego kieruje się przez Radomin i Dobrzyń do Drwęcy. Na terenie gminy Brzuze znajduje się tylko niewielki fragment górnej zlewni Radomińskiej Strugi (zwanej również Dobrzyńską Strugą), która w tym miejscu ma charakter wysychającego rowu melioracyjnego.

Ruziec

Jest jedną z najpiękniejszych rzek ziemi dobrzyńskiej. Wyływa z mokradeł położonych w Trąbinie Rumunkach, w malowniczej i głębokiej rymnie, na północ od Jeziora Ostrowickiego. Długość Rużca szacuje się na 50,3 km, a powierzchnię zlewni na 292,6 km² z czego w gminie Brzuze ok. 68 km². Rzeka charakteryzuje się urozmaiconym przebiegiem, dużą jeziornością i rolniczym zagospodarowaniem zlewni. W gminie Brzuze przepływa przez szereg jezior: Ostrowite, Kleszczyn, Bobrowiec, Kopiec, Żałe. Rzeka meandruje również przez mokradła wykształcone na dawnych jeziorach (np. *Ośna* w Bobrowcu). Uchodzi do niej sześć dopływów biorących początek z jezior i otaczających je mokradeł, położonych na terenie gminy Brzuze. Przebieg Rużca jak i jego dopływów widoczny jest w krajobrazie dzięki zadrzewieniom.

Dopływ z jeziora Brzuze

Płyń z mokradeł, utworzonych z będącego w ostatniej fazie zaniku, jeziora Pełko, położonego na pograniczu Brzuzego, Dobrego i Duszot. Przepływa przez jezioro Brzuze, następnie przez pola uprawne i podmokłe łąki *Pokrzywnia* kieruje się do jeziora Ugoszcz. W tym miejscu przecina zespół interesujących krajobrazowo i geomorfologicznie wałowych form ugosko-żańskich (uważanych wcześniej za ugosko-żańskie pole drumlinowe) i przyjmuje wody z okolic Dąbrówki i Malitun oraz Julianowa i Dubieli. Dalej przepływa przez mokradła powstałe po jeziorze Giżynek, łączy się z ciekami płynącymi od Dąbrówki i Piórkowa, następnie głęboką rynną kieruje się na południe do Rużca powyżej Ruża w gminie Zbójno.

Dopływ z jeziora Okonin

Wody zbierające się w okolicach Paprot przepływają przez jezioro Okonin. Następnie płyną głęboką, częściowo zalesioną rynną w Pęcherku w kierunku Rużca w Wojnowie.

Dopływ z jeziora Kocioł

Z jeziora Kocioł przepływa do jeziora Parowa, następnie przez teren leśny kieruje się do Obór i Jeziora Ruduskiego w gminie Zbójno.

Dopływ z Somsior

Zbiera wody z południowo-wschodniej części Radzynka, następnie płynie przez mokradła w Somsiorach i kieruje się do Rużca poniżej jeziora Ruda.

Dopływ z Jeziórka

Wody z Nowin płyną do Jeziórka, znajdującego się w głębokiej rymnie na przedłużeniu Jeziora Żalskiego. Następnie, zasilane okresowo wodami cieku z mokradeł w Krystianowie, kierują się do Jeziora Żalskiego, przez które przepływa Ruziec.

Dopływ z jeziora Głęboć

Wody z okolic *Jutrzenki* i *Kresów* płyną do jeziora Głęboć, następnie przez mokradła po zarośniętym jeziorze Niestoniec i jezioro Nadroż kierują się do Rużca.

Rynka

Jeden z większych lewobrzeżnych dopływów Rypienicy, uchodzący w Strzygach (gmina Osiek), płynie z gminy Brzuze. Ciek ten odprowadza wody jezior: Czarownica, Łączonek, Trąbińskie i Długie. Pomiedzy jeziorami Czarownica, Łączonek i Trąbin ciek płynie w głębokiej rymnie subglacialnej. Poniżej Jeziora Długie łączy się ze Strugą Dunaj i Strugą Warpalicką, następnie kieruje się do Rypienicy.

Jeziora

Są najważniejszymi i najbardziej wartościowymi obiektami hydrograficznymi w gminie Brzuze, gdzie zajmują ponad 415 ha powierzchni. W granicach gminy znajduje się 14 jezior, które zajmują powyżej 4,8% terytorium. Ponadto na północno wschodniej granicy gminy położone są jeziora: Długie (gmina Wąpielsk) i Czarownica (gmina Rypin).

Jeziora położone w gminie Brzuze mają wiele cech wyróżniających je w mezoregionie fizycznogeograficznym i w kraju. Np. Jezioro Żalskie zajmuje największą powierzchnię na Pojezierzu Dobrzyńskim. Usytuowanie jezior i przebieg długich, zabagnionych rynien ma wpływ na kształtowanie układu komunikacyjnego gminy.

Jeziora osiągają głębokość nie przekraczającą 18 m. Niektóre z nich cechuje duża, w stosunku do powierzchni, głębokość maksymalna. Jezioro Kocioł o powierzchni ok. 1,2 ha (kocioł eworsyjny) osiąga głębokość 12,2 m. Wszystkie zbiorniki należą do typu przepływowego, jednak z uwagi na wysokie położenie w zlewni, większość cieków ma charakter okresowy. Strumienie te mają niewielki wpływ na ustrój hydrologiczny jezior, a wymiana wody w ciągu roku kształtuje się najczęściej na poziomie kilkudziesięciu procent (np. jeziora: Długie, Żalskie). W związku ze zróżnicowanym ukształtowaniem terenu, warto podkreślić różnice wysokości zwierciadła wód jezior, przekraczające 21 m, z których najwyższe położone jest Brzuskie (116,5 m n.p.m.), a najniższe Żalskie (95 m n.p.m.). Otaczająca zbiorniki wodne wysoczyzna morenowa położona jest nawet 25 m wyżej.

Obecnie jeziora w gminie są podstawą rozwoju rekreacji i turystyki. Może powodować to zagrożenia dla środowiska. Na nowopowstających terenach rekreacyjnych prowadzone są niekontrolowane prace ziemne mające *uatrakcyjnić* teren zgodnie z wyobrażeniem właściciela. Zmienia się krajobraz, stosunki wodne, likwidowane są cenne siedliska. Granice jezior w gminie osiągają łączną długość ponad 40 km, stąd ich duże znaczenie środowiskowe. Kolejną wyróżniającą cechą jezior jest rolniczy sposób zagospodarowania ich zlewni bezpośrednich, który w przypadku likwidacji szerokich skarp, pełniących funkcje ekotonów, wzmacnia naturalny proces zarastania. Również działania powodujące osuszanie terenu mogą prowadzić do szybkiego zaniku jezior.

Bobrówiec

Jezioro w dolinie Rużca między Studzianką a Żalem o powierzchni 5 ha i maksymalnej głębokości 6,5 m. Ma wybitne walory krajobrazowe i przyrodnicze. Przyjmuje wodę z Jeziora Kleszczyńskiego, odprowadza do jeziora Kopiec. Występuje w nim lin, szczupak, wzdregę, płoć, okoń, leszcz i karp.

Brzuze

Zajmuje powierzchnię 17,4 ha i jest jednym z najwyższych położonych jezior na ziemi dobrzyńskiej (116,5 m n.p.m.). Rolnicza zlewnia w ostatnich latach została zmieniona w strefie przybrzeżnej na rekreacyjną. Powstały m.in.: kąpielisko gminne, boiska do siatkówki plażowej, plac zabaw, pomost, siłownie plenerowe, działki rekreacyjne wykorzystywane na wydarzenia gminne i sołeckie. W pobliżu znajduje się świetlica, park podworski i siedziba Urzędu Gminy Brzuze. Jezioro ma duże walory krajobrazowe. Przepływa przez nie ciek z mokradeł w Dobrem i Duszotach w kierunku jeziora Ugoszcz. Brak dopływu w okresach suszy powoduje obniżenie poziomu lustra wody o ponad 1 m. W jeziorze występuje lin, szczupak, okoń, płoć, karaś złocisty, węgorz i leszcz.

Czarownica (Borzymińskie)

Jezioro w zlewni Rypienicy o powierzchni 22,5 ha, położone w głębokiej rynnie na terenie wsi Borzymin, w gminie Rypin, przy granicy Przyrowy w gminie Brzuze. Wyróżnia się znacznymi walorami krajobrazowymi, które sprzyjają rozwojowi terenów rekreacyjnych. Rozwija się tu wędkarstwo. W pobliżu znajduje się wczesnośredniowieczne grodzisko (lokalna nazwa *Czarownica*). Wyptywa stąd ciek w kierunku jeziora Łązonek. W zlewni dominują użytki rolne, wypierane w przybrzeżnej części przez obszary pełniące funkcje rekreacyjne.

Długie

Położone jest w gminie Wąpielsk, w zlewni Rypienicy. Graniczy z gminą Brzuze (Łązonek, Gulbiny, Marianowo) i gminą Rypin (Cetki, Rakowo). Zajmuje powierzchnię 108,6 ha, maksymalna głębokość osiąga 18 m. Jezioro wyróżnia największy w Polsce współczynnik wydłużenia (25,6), będący stosunkiem długości jeziora do jego maksymalnej szerokości. Na wysokim brzegu jeziora Długie od zachodu położone są Gulbiny, z parkim dworskim, będącym w części własnością gminy, w którym przebywał Fryderyk Chopin. Jest jeziorem użytkowanym wędkarsko. Na terenie przylegającym ostatnio miejsce pól zajmują częściowo tereny rekreacyjne. Pobudowany został również pomost gminny, który wykorzystywany jest przez sołectwo Gulbiny do organizacji imprez środowiskowych.

Głęboćek

Jezioro rynnowe położone na granicy Żalego i Nadroża o powierzchni 13 ha i maksymalnej głębokości 13,8 m. Przepływa przez nie niewielki ciek z okolic Jutrzenki, następnie kieruje się przez mokradła *Niestoniec* i jezioro Nadroż do Rużca.

Jeziórko (Krzywiec)

Zarastający zbiornik wodny o lokalnej nazwie *Jeziórko*, położony jest w południowej części miejscowości Krystianowo, w sołectwie Kleszczyn na granicy z Radzynkiem. Powierzchnia lustra wody określona podczas własnych badań terenowych w 2006 r. wynosi 1,2766 ha, a maksymalna głębokość – 3,60 m. Według danych z ewidencji gruntów mokradła wokół jeziora zajmują 4,37 ha i są jednymi z najbardziej zróżnicowanych florystycznie w gminie Brzuze.

Kleszczyńskie

Drugie pod względem powierzchni jezioro na terenie gminy. Położone jest w Kleszczynie, od północy graniczy z Brzuzem i Mościskami. Jest jeziorem morenowym, zajmuje 72,2 ha, maksymalna głębokość wynosi 10,8 m, a średnia – 5,3 m. Przyjmuje wodę Rużca z Jeziora Ostrowickiego i odprowadza ją w kierunku Bobrowca. Jezioro Kleszczyńskie charakteryzuje się dużymi walorami krajobrazowymi i kulturowymi. Jest zbiornikiem typu sandaczowego. Występują w nim płoć, leszcz, krap, sandacz, węgorz, ukleja, szczupak, okoń, lin, tołpyga i wzdregę. Na wyspie znajduje się grodzisko późnośredniowieczne, w pobliżu jest też sanktuarium w Studziance. Wokół rozwija się zabudowa rekreacyjna. W gospodarstwie agroturystycznym nad Jeziorem Kleszczyńskim w 2018 r. odbył się cykliczny *Piknik Seniora* oraz *Brzuze Kajak Tour*.

Kocioł

Jezioro położone jest w sołectwie Somsiori, na terenie administrowanym przez Nadleśnictwo Skrwilno. Zajmuje powierzchnię ponad 1,2 ha. Zbiornik ma znaczną głębokość maksymalną, stwierdzoną podczas własnych badań terenowych (12,2 m), co w połączeniu z jego położeniem w rzeźbie terenu wskazuje, że pod względem genezy misy jest to kocioł eworsyjny. Od wschodu wznoszą się pozostałości założonego we wczesnym średniowieczu grodu (grodzisko *Szaniec*). Północną część zlewni zajmują użytki rolne, a południową lasy. Jezioro jest mało przekształcone, występują tylko niewielkie zatorfione enklawy, zwłaszcza przy wylocie ciek, dopływu Rużca, odprowadzającego wodę w kierunku jeziora Parowa.

Kopiec

Jezioro rynnowe położone na północ od wczesnośredniowiecznego grodziska *Kopiec* w Żałem. Zajmuje powierzchnię 15,3 ha, maksymalna głębokość sięga 8,8 m. Przepływa przez nie Ruziec z jeziora Bobrówiec do Żalskiego. Otoczenie rolnicze zastąpione zostało rekreacyjnym. Gmina Brzuze zainwestowała w pomost rekreacyjny. W jeziorze żyją: szczupak, lin, leszcz, węgorz, sum, karp, leszcz i płoć.

Łączonek

Zajmuje ok. 4 ha i jest jednym z mniejszych oraz zarastających jezior w gminie o maksymalnej głębokości 4,1 m. Przyjmuje wody płynące z jeziora Czarownica i odprowadza do jeziora Trąbin w zlewni Rypienicy. Położone jest w zlewni rolniczej, jednak od północnej strony w kierunku trąbińskiej buczyny rozwinęła się zabudowa rekreacyjna. Jest zbiornikiem typu linowo-szczupakowego z przewagą lina, ponadto występują w nim szczupak, płoć, okoń i wzdręga.

Okonin

Należy do najczystszych jezior na Pojezierzu Dobrzyńskim. Wykorzystywane jest przez wędkarzy. Zajmuje 8 ha i osiąga 15 m głębokości. Zlewnię odwadnia ciek płynący przez Pęcerek do Rużca w Wojnowie. Teren gminny położony przy zachodnim brzegu jeziora udostępniony jest m.in. na rekreację wędkarską.

Ostrowite

Jest zbiornikiem zaporowym o nieregularnym, wydłużonym kształcie, przypominającym literę „S”. Powierzchnia lustra wody ma 46,3 ha, maksymalna głębokość osiąga 12,7 m, a średnia głębokość 5,8 m. Jest pierwszym jeziorem, przez które przepływa Ruziec.

Od chwili uruchomienia cukrowni w 1900 r. było najintensywniej wykorzystywanym gospodarczo jeziorem, nie tylko w gminie Brzuze, ale również na ziemi dobrzyńskiej. Początkowo cukrownia miała prawo do korzystania z wód z wyłączeniem połowu ryb i raków. Mogła również odprowadzać do niego ścieki fabryczne i nieczystości. Wywołało to zmiany jakości wód Jeziora Ostrowickiego oraz częściowo Jeziora Kleszczyńskiego. Z tego względu od lat osiemdziesiątych XX w. zbiorniki te wzbudzały duże zainteresowanie służb ochrony środowiska. W wyniku oddania do użytku w 1987 r. oczyszczalni ścieków socjalno-bytowych i napowietrzania wód nastąpiła stopniowa redukcja ładunku zanieczyszczeń. Zaistniały warunki do życia ryb i rozwoju rekreacji wędkarskiej. Jezioro Ostrowickie jest akwenem typu karasiowego, występują w nim głównie płoć i lin, a ponadto karp, karaś srebrzysty, karaś pospolity, okoń, szczupak, węgorz, sandacz i sum. Po likwidacji cukrowni, producent cukru nie został zobowiązany przez służby ochrony środowiska do przywrócenia dobrej jakości wód

Nad Jeziorem Ostrowickim rozwinęło się osadnictwo, czego śladem było do 1960 r. wczesnośredniowieczne grodzisko w Mościskach i osada *Babia Góra* o późniejszej genezie. Na północnym krańcu jeziora położone jest Ostrowite, miejscowość z największą liczbą mieszkańców w gminie Brzuze, co wynika z rozwijającej się w latach 1900-2007 działalności przemysłowej. Na początku XX w. założony został park cukrowni, w którym występuje ponad 50 gatunków drzew i krzewów. Dwie topole białe zostały uznane za pomniki przyrody. W sąsiedztwie południowej części jeziora znajduje się kompleks mokradeł, pozostałość po osadnikach cukrowni, które są miejscem bytowania i rozrodu wielu gatunków ptaków. Na jego północnym brzegu zachowały się pozostałości parku dworskiego, w pobliżu którego w 2018 r. Gmina Brzuze pobudowała pomost rekreacyjny. Na lata 2018-2020 przewidziane jest zagospodarowanie terenu na cele rekreacyjne i udostępnienie mieszkańcom. Działka po dawnym grodzisku wczesnośredniowiecznym w Mościskach, pozyskana przez gminę od Agencji Nieruchomości Rolnych przeznaczona jest pod zagospodarowanie turystyczne, wymaga jednak zgody na zagospodarowanie państwowych służb ochrony zabytków.

Parowa

Jezioro położone jest w Radzynku przy granicy z gminą Chrostkowo. Zajmuje 6 ha i osiąga głębokość 5 m. Występuje w nim m.in. okoń, szczupak, lin i leszcz. Otoczone głównie lasami, tylko wschodni skrawek jeziora sąsiaduje z użytkami rolnymi. Przyjmuje wodę z jeziora Kocioł i odprowadza przez Obory i Rochal do Rużca w okolicach Ruduska. W okolicy jeziora Parowa odbywają się cykliczne zawody sportowe, m.in. *Maraton Trzeźwości* i *Rowerowy Cross*.

Trąbińskie

Jezioro rynnowe o powierzchni 44,6 ha i maksymalnej głębokości 16 m. Wokół położone są Łączonek, Gulbiny, Trąbin, Marianowo. Przyjmuje wody płynące z jeziora Łączonek i Czarownica oraz z okolic Szczutowa, a odprowadza do Jeziora Długie. Mimo przewagi terenów rolniczych, charakteryzuje się wysoką czystością wód. Jest zbiornikiem typu leszczowego. Występuje w nim płoć, leszcz, karp, okoń, lin, szczupak, węgorz, ukleja i wzdręga. W 2018 r. Gmina Brzuze wybudowała w Trąbinie pomost rekreacyjny z dostępem z działki gminnej. Na Jeziorze Trąbińskim zainaugurowano w 2016 i 2017 ogólnopolskie zawody sportowe *Brzuze Triathlon*.

Ugoskie

Położone jest w krajobrazie wałowych form ukształtowania terenu. Zajmuje powierzchnię 24,4 ha, jest bardzo płytkie, osiąga maksymalną głębokość 4,2 m. Występuje w nim szczupak, lin, okoń, płoć i karaś złocisty. Po północnej stronie jeziora znajduje się park dworski, w którym znajduje się wiele pomnikowych okazów drzew. Obecnie użytkowany jest przez Dom Pomocy Społecznej w Ugoszczu. Park chroniony jest na podstawie przepisów ustawy o ochronie zabytków. W latach 1824 i 1825 przebywał w tym miejscu Fryderyk Chopin.

Żalskie (Wielgie)

Ma największą powierzchnię wśród jezior mezoregionu fizycznogeograficznego Pojezierza Dobrzyńskiego (162,5 ha). Cechuje się bogactwem przyrodniczym i dużymi walorami krajobrazowymi. Przepływa przez nie Ruziec i dopływ z Jeziórka (*Krzywiec*). Na północnym brzegu rozciąga się Żałe, jedna z najstarszych miejscowości w regionie, na południowym – Ruda Żalska. Od zachodu z jeziorem sąsiadują Somsioły, Radzynek i Kleszczyn. Do niedawna otoczone głównie przez pola uprawne i lasy. Obecnie rozwija się zabudowa rekreacyjna i mieszkaniowa. Występują w nim płoć, szczupak, węgorz, okoń, leszcz, lin, karaś złocisty, karaś srebrzysty, karp oraz w niewielkiej ilości sum, sieja i sielawa.

Jeziora położone w granicach gminy Brzuze

Lp.	Jezioro	Zlewnia	Powierzchnia [ha]	Głębokość maksymalna [m]
1	Bobrówiec	Ruziec	5,00	6,5
2	Brzuze	Ruziec	17,40	7,9
3	Głęboćek	Ruziec	13,00	13,8
4	Jeziórko	Ruziec	1,28	3,6
5	Kleszczyn	Ruziec	72,20	10,8
6	Kocioł	Ruziec	1,24	12,2
7	Kopiec	Ruziec	15,30	8,8
8	Łączonek	Rypienica	4,00	4,1
9	Okonin	Ruziec	8,50	15,0
10	Ostrowickie	Ruziec	46,30	12,7
11	Parowa	Ruziec	6,00	5,0
12	Trąbińskie	Rypienica	44,60	16,0
13	Ugoszcz	Ruziec	24,40	4,2
14	Żalskie (Wielgie)	Ruziec	156,40	17,0

Jeziora graniczące z gminą Brzuze

Lp.	Jezioro	Zlewnia	Powierzchnia [ha]	Głębokość maksymalna [m]
1	Czarownica	Rypienica	22,50	14,7
2	Długie	Rypienica	108,60	18,0

Mokradła i małe zbiorniki wodne

Mokradła charakteryzują się dużą bioróżnorodnością i są ważną częścią bogactwa przyrodniczo-krajobrazowego gminy Brzuze. Występują w nich organizmy przystosowane do życia w specyficznych warunkach siedliskowych. Woda oddziałuje również na tereny przylegające do mokradeł, gdzie w warunkach dużej wilgotności, gromadzą się utwory organiczne. Dzięki temu wzrasta bioróżnorodność na terenach rolniczych, które zajmują ok. 81% powierzchni gminy.

Wśród środowisk podmokłych istotną rolę w młodogłacjalnym krajobrazie gminy Brzuze odgrywają małe zbiorniki wodne o powierzchni do 1 ha, czyli mniejszej od umownie przyjmowanej dla jezior. Należą do nich zbiorniki wodne powstałe w wyniku intensywnej eksploatacji torfu niskiego (potorfia). Wszystkie narażone są na spływy powierzchniowe i często ulegają eutrofizacji. W gminie Brzuze są elementem zanikającym od kilkuset lat, również obecnie. Tym bardziej należy podkreślić ich duże znaczenie w zachowaniu różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach rolniczych gminy. Są środowiskiem życia licznych gatunków zwierząt bezkręgowych i kręgowych, m.in. są miejscem rozrodu wielu gatunków ptaków.

Niepoddawane presji intensywnego rolnictwa, zachowane dotychczas mokradła i małe zbiorniki wodne, służą przetrwaniu różnorodności biologicznej lepiej niż podlegające ciągłym zmianom pola uprawne. Mają wpływ na zachowanie równowagi ekologicznej, dlatego wymagają działań ochronnych.

Mokradła śródpolne i w dolinach rzek mogą być traktowane jak przeszkoda w uprawach polowych. Im większe powierzchnie godpodarstw i bardziej wydajny sprzęt, tym większe może być zainteresowanie tworzeniem dużych pól. Ze względu na liczebność niewielkich śródpolnych mokradeł i ich znaczenie przyrodnicze, środowiskowe i krajobrazowe, niezbędne jest przeciwdziałanie zasypywaniu, odwadnianiu i składowaniu zanieczyszczeń w małych zbiornikach wodnych i mokradłach. W 2020 r. zrehabilitowany został mały zbiornik wodny na działce gminnej w Kleszczynie. W latach 2020-2021 prowadzone były badania hydrologiczne. W 2022 r. podjęta została uchwała Rady Gminy w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego *Ptasie wyspy w Mościskach*, a w 2023 r. podejmowane były dalsze działania zmierzające do ochrony ptaków na tym terenie.

Źródła

Są interesującymi i nieznacznie przekształconymi obiektami hydrograficznymi w krajobrazie przyrodniczym gminy Brzuze. W przeszłości wykorzystywane były częściej, chociaż obecnie również ich wody używane są do celów spożywczych, gospodarczych (np. Bobrowiec, Żałe) i leczniczych (Studzianka). Obecnie woda ze źródła w Studziance, uznawana tradycyjnie jako lecznicza, czerpana jest przez pielgrzymów.

2.2.3. Lasy

Na żyznych glebach wysoczyzny morenowej, zajętych przez uprawy rolnicze, zachowały się tylko niewielkie powierzchnie leśne. Obecnie lasy zajmują ok. 6,3% powierzchni gminy Brzuze. Dla porównania lesistość ziemi dobrzyńskiej kształtuje się na poziomie 23%, a gmin sąsiednich: Chrostkowo – 11,8%, Radomin – 9,4%, Rogowo – 33,8%, Rypin – 8,8%, Wąpielsk – 21,2%, Zbójno – 2,8%. Charakterystyczną cechą jest rozdrobnienie i rozproszanie lasów. Wyłesienia są łatwo zauważalne w krajobrazie i wywołują skutki środowiskowe, jak zmniejszenie retencyjności, zwiększenie siły wiatru, erozji wietrznej i wodnej, a także niekorzystne zmiany mikroklimatu.

Mimo niewielkiej powierzchni lasów, charakterystyczne dla gminy Brzuze są leśne osobliwości przyrodnicze i krajobrazowe. Występują fragmenty o charakterze naturalnym. Szczególnie wyróżniają się niżowe żyzne buczyny na granicy zasięgu występowania buka pospolitego. Największe powierzchnie występują w Trąbinie Rumunkach, gdzie są dobrze wyeksponowane w krajobrazie. Buczyny trąbińskie należą do najpiękniejszych lasów w regionie. Urozmaicają krajobraz gminy w ciągu całego roku. Rytmika sezonowa powoduje, że szczególnie wyróżniają się wiosną. Kwitnie w tym czasie wiele gatunków runa. Rośliny te wegetują, dopóki liście buków nie zacienią dna lasu. Jesienią, kiedy liście się przebarwiają, wyróżniają buczynę wśród przygotowanych do zimy pól. W trąbińskiej buczynie znajduje się kilkanaście okazów buków ustanowionych przez samorząd gminy Brzuze pomnikami przyrody.

W 2019 r. wycięty został las świerkowy w Parowie, o naturalnym charakterze, posiadający predyspozycje do ochrony. Rozpoczęto również wycinkę trąbińskiej buczyny. W 2023 r. wycinka była kontynuowana i prowadzi do spustoszenia drzewostanu i zmian gatunkowych.

2.2.4. Świat zwierząt

Stan fauny gminy Brzuze został tylko fragmentarycznie rozpoznany i udokumentowany. Z uwagi na duży udział rolniczej przestrzeni produkcyjnej w powierzchni gminy, ekspozowane są głównie zwierzęta krajobrazu rolniczego.

Wśród najważniejszych bezkręgowych z punktu widzenia przyrodniczego, jak i gospodarczego są pszczoły. Występują dziko i w pasiekach, w krajobrazach przyrodniczych i przyrodniczo-kulturowych. Do najważniejszych czynników zagrażających pszczołom należy chemizacja rolnictwa i niszczenie siedlisk roślin entomofilnych. Gmina Brzuze przystąpiła do programu *Z Kujawskim Pomagamy Pszczołom* i otrzymała tytuł *Gminy Przyjaznej Pszczołom*. Ilość stref sprzyjających pszczołom jest trudna do zliczenia i zidentyfikowania, ale niektóre z nich zostały oznaczone w latach 2018-2020 w ramach akcji promocyjnej gminy *Miejsce przyjazne pszczołom*.

W gminie występują zwierzęta kręgowce. Należą do nich gatunki o dużym znaczeniu dla bioróżnorodności i gospodarki, a także objęte różnymi formami ochrony prawnej. W środowisku wodnym i podmokłym występują ważne dla gospodarki ryby. Powszechne są również płazy. Najwięcej uwagi zwracają występujące licznie ptaki, które zajmują szczególne miejsce w krajobrazie. Z reguły mają zdolność szybkiego przemieszczania, niektóre przybywają nawet z odległych kontynentów, sezonowo wzbogacając krajobraz. Chociaż tylko część gatunków osiąga sukces lęgowy, warto zwrócić na nie uwagę, gdyż świadczą nie tylko o przydatności siedlisk, ale podnoszą walory estetyczne i prestiż gminy. Często są rozpoznawane i odgrywają ważną rolę w edukacji ekologicznej społeczeństwa. Wiele gatunków pełni pożyteczne funkcje w krajobrazie rolniczym.

Na obszarach rolniczych, do których zalicza się gmina Brzuze, zwracają uwagę ptaki krajobrazu rolniczego, charakterystyczne dla zagród, pól uprawnych, zadrzewień i siedlisk marginalnych. Prowadzony państwowy monitoring ptaków, wykorzystywany do oceny stanu środowiska rolniczego i różnorodności biologicznej na terenach wiejskich, wskazuje na zagrożenie występowania niektórych gatunków. Z uwagi na to, że ptaki zajmują szczytowe pozycje w lokalnych łańcuchach pokarmowych, ich występowanie świadczy o stanie różnorodności gatunkowej na niższych poziomach troficznych.

Do oceny obecności w środowisku służy wskaźnik pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego (*Farmland Bird Index*), który obejmuje w Polsce 22 gatunki (bocian biały, pustułka, czajka, rycyk, dudek, turkawka, dzierlatka, skowronek, dymówka, pliszka żółta, świergotek łąkowy, pokląskwa, kłaskawka, cierniówka, gąsiorek, szpak, mazurek, makolągwa, kulczyk, trznadel, ortolan i potrzuszczyk). Informacje o liczebności pospolitych ptaków gromadzona jest przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Wśród nich są również gatunki (tzw. *sztandarowe*), którym przypisuje się strategiczne znaczenie dla zachowania światowej populacji ptaków typowych dla krajobrazu rolniczego (m.in. bocian biały, skowronek, pokląskwa).

Z uwagi na występowanie w gminie znacznych powierzchni lustra wód jezior, małych zbiorników wodnych, roślinności szuwarowej i mokradeł istotne znaczenie mają ptaki wodne i mokradowe, w tym: łabędź niemy, perkoz dwuczuby, perkoz, krzyżówka, głowienka, czernica, płaskonos, cyranka, cyraneczka, łyska, kokoszka wodna, śmieszka, rybitwa rzeczna, zausznik, gęgawa, gęś zbożowa, bernikla białolica, batalion, łączak, kszys, brodziec zmienny i brodziec śniady. Notowane są również ptaki rzadkie, wśród nich zalatujący do gminy Brzuze łabędź krzykliwy.

Na obszarze gminy Brzuze występują również ssaki. Należą do nich niektóre gatunki nietoperzy. Dość liczną grupę stanowią gryzonie. Do większych i bardziej znanych należy wiewiórka. Do rzędu zajęczaków należy charakterystyczny dla łąk i pól zajęc szarak. Ssaki drapieżne są reprezentowane przez borsuki, tchórze, wydry i kunę domową. Wśród ssaków kopytnych są sarna, daniel, łos oraz dzik, który wyrządza ostatnio najwięcej szkód w rolnictwie.

Wiele gatunków zwierząt objętych jest ścisłą ochroną gatunkową. Oprócz wymienionych wyżej są to m.in.: łabędź niemy, gągoł, krakwa, kukułka, kropiatka, żuraw, czajka, rycyk, kwokacz, czapla biała, błotniak łąkowy, błotniak stawowy, krogulec, puszczyk, gąsiorek, sójka, wróbel, mazurek, zięba, gil, szczygieł, potrzos, wąsatka, skowronek, makolągwa, trzciniak, oknówka, brzegówka, kowalik, szpak, kwiczoł, pokląska. Część z nich podlega ochronie czynnej (np. rybitwa rzeczna, bocian biały, błotniak stawowy, błotniak łąkowy, dudek, wróbel, rzekotka drzewna). Do gatunków objętych ochroną częściową należą: wiewiórka, czapla siwa, kormoran, padalec zwyczajny, jaszczurka zwinka i żaba wodna.

Rozpoczęte zostały prace przygotowawcze mające na celu ustanowienie formy obszarowej ochrony przyrody na osadnikach w Mościskach w celu ochrony ptaków siewkowych, szczególnie występującej licznie mewy śmieszki. W 2020 r. organizacja, która stała się właścicielem terenu, przeprowadziła prace mające w założeniu poprawić warunki bytowania śmieszki. Ścięte zostały m.in. suche szuwały pałki na torfowych wyspach. Podobnie przed sezonem 2021. Czy te działania mogły być bezpośrednią przyczyną znacznego zmniejszenia populacji tego charakterystycznego dla Mościsk gatunku? Na to pytanie nie ma jeszcze odpowiedzi.

Zbiorniki wodne będące własnością Gminy Brzuze w Dobrem i Trąbinie zostały zrehabilitowane i są miejscem rozrodu nielicznych gatunków ptaków wodnych, np.: krzyżówki, kokoszki wodnej, łyski. Na działce przy remizie w Trąbinie staraniem sołectwa, jednostki OSP i Gminy Brzuze, przygotowana została platforma pod bocianie gniazdo, które od 2020 r. jest corocznie zasiedlane, również wiosną 2024 r.

Pięknie położony, otoczony drzewami mały zbiornik wodny na działce gminnej w Kleszczynie został zrehabilitowany w ramach jednego z projektów w 2020 r.

2.2.5. Ślady osadnictwa historycznego

Do najstarszych zabytków należą średniowieczne grodziska, m.in. w Somsiorach, Żale, Kleszczynie, Ostrowitem i Mościskach. Od 2017 r. Gmina Brzuze jest właścicielem działki o powierzchni 0,42 ha, położonej w Mościskach, przy brzegu Jeziora Ostrowickiego, na której znajduje się pozostałość po średniowiecznym grodzie. Istniejące do końca lat pięćdziesiątych XX w. grodzisko zostało zniszczone przy okazji budowy osadników Cukrowni Ostrowite. Aby zaplanować działania inwestycyjne polegające na rewitalizacji zdewastowanego terenu, w 2021 r. gmina rozpoczęła badania archeologiczne uzgodnione z wojewódzkim konserwatorem zabytków. W latach 2022 i 2023 badania były kontynuowane.

Obiekty znajdujące się w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Brzuze

L.p.	Nr GEZ	Obiekt funkcja pierwotna	Zakres ochrony	Wpis do rejestru		Datowanie	Miejsce położenia zabytku
				Data	Numer decyzji		
1	GEZ 1	Park dworski	WEZ			2 połowa XIX w.	Brzuze
2	GEZ 2	Krzyż przydrożny	WEZ				Brzuze
3	GEZ 3	Krzyż przydrożny	WEZ				Brzuze
4	GEZ 4	Kapliczka przydrożna	WEZ				Brzuze
5	GEZ 5	Kapliczka przydrożna	WEZ				Brzuze
6	GEZ 6	Krzyż przydrożny	WEZ				Dobre
7	GEZ 7	Kapliczka przydrożna	WEZ				Dobre
8	GEZ 8	Kapliczka przydrożna	WEZ				Dobre
9	GEZ 9	Krzyż przydrożny	WEZ				Dobre
10	GEZ 10	Kapliczka przydrożna	WEZ				Dobre
11	GEZ 11	Kapliczka przydrożna	WEZ				Giżynek
12	GEZ 12	Park dworski	Rejestr Zabytków	31.05.2000	A/24	1 połowa XIX w.	Gulbiny

13	GEZ 13	Dom nr 18	WEZ			1924 r.	Gulbiny
14	GEZ 14	Dom nr 19	WEZ			1922 r.	Gulbiny
15	GEZ 15	Dom nr 24	WEZ			1924 r.	Gulbiny
16	GEZ 16	Dom nr 28	WEZ			1915 r.	Gulbiny
17	GEZ 17	Dom nr 29	WEZ			1914 r.	Gulbiny
18	GEZ 18	Dom nr 30	WEZ			1914 r.	Gulbiny
19	GEZ 19	Dom nr 37	WEZ			1926 r.	Gulbiny
20	GEZ 20	Dom nr 41	WEZ			1925 r.	Gulbiny
21	GEZ 21	Dom nr 43	WEZ			1923 r.	Gulbiny
22	GEZ 22	Krzyż przydrożny	WEZ			1919 r.	Gulbiny
23	GEZ 23	Kapliczka przydrożna	WEZ				Gulbiny
24	GEZ 24	Cmentarz ewangelicki	WEZ			koniec XIX w.	Kleszczyn
25	GEZ 25	Grodzisko – Stanowisko archeologiczne	Rejestr Zabytków	24.11.1969	C/103	późnośredniowieczne – nowożytność XIV/XV w.	Kleszczyn
26	GEZ 26	Kapliczka przydrożna	WEZ				Kleszczyn
27	GEZ 27	Krzyż przydrożny	WEZ			1897 r.	Kleszczyn Krystianowo
28	GEZ 28	Kapliczka przydrożna	WEZ				Łązonek
29	GEZ 29	Krzyż przydrożny	WEZ				Łązonek
30	GEZ 30	Krzyż przydrożny	WEZ			1936 r.	Marianowo
31	GEZ 31	Grodzisko	Rejestr Zabytków	29.09.1965 20.10.1948	108/39/C B - 1	wczesnośredniowieczne XII/XIII w.	Mościska
32	GEZ 32	Cmentarz ewangelicki	WEZ			XVIII w.	Mościska
33	GEZ 33	Krzyż przydrożny	WEZ				Okonin
34	GEZ 34	Krzyż przydrożny	WEZ				Okonin
35-36 Zespół kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa							Ostrowite
35	GEZ 35	Kaplica rzymskokatolicka pw. NSPJ (zespół kościoła rzymskokatolickiego)	WEZ			1930 r.	Ostrowite
36	GEZ 36	Starodrzew (zespół kościoła rzymskokatolickiego p.w. NSPJ)	WEZ			od ok. 1923 r.	Ostrowite
37-38 Zespół dworsko-parkowy							Ostrowite
37	GEZ 37	Dwór (w zespole dworsko-parkowym)	WEZ			1900 r.	Ostrowite
38	GEZ 38	Park dworski (w zespole dworsko-parkowym)	WEZ			1923-1930 r.	Ostrowite

39-41 Zespół cukrowni Ostrowite							Ostrowite
39	GEZ 39	Park krajobrazowy przy cukrowni (w zespole cukrowni)	Rejestr Zabytków	20.01.1992	A/1326	1909	Ostrowite
40	GEZ 40	Budynek zarządu - pałac (w zespole cukrowni)	Rejestr Zabytków	20.01.1992	A/1326	1909	Ostrowite
41	GEZ 41	Budynek gospodarczy-przy pałacu (w zespole cukrowni)	Rejestr Zabytków	20.01.1992	A/1326	1925	Ostrowite
42	GEZ 42	Dom mieszkalny pracowników „Pańska murowanka” (w zespole cukrowni)	WEZ			1905 r.	Ostrowite
43	GEZ 43	Dom mieszkalny pracowników „Murowanka” (w zespole cukrowni)	WEZ			1905 r.	Ostrowite
44	GEZ 44	Dom mieszkalny nr 179 (w zespole cukrowni)	WEZ			1910 r.	Ostrowite
45	GEZ 45	Dom mieszkalny nr 180 (w zespole cukrowni)	WEZ			1910 r.	Ostrowite
46	GEZ 46	Dawna stajnia, obecnie dom nr 129 (w zespole cukrowni)	WEZ			1922 r.	Ostrowite
47	GEZ 47	Warsztaty (parowozownia) - (w zespole cukrowni)	WEZ			1905, przebudowa 1922	Ostrowite
48	GEZ 48	Warsztaty 180, obecnie magazyn - (w zespole cukrowni)	WEZ			1909 r.	Ostrowite
49	GEZ 49	Ambulatorium (w zespole cukrowni)	WEZ			1922 r.	Ostrowite
50	GEZ 50	Dom nr 48	WEZ			1936 r.	Ostrowite
51	GEZ 51	Kapliczka przydrożna z figurą NMP	WEZ			1945 r.	Ostrowite
52	GEZ 52	Krzyż przydrożny	WEZ			1907 r.	Ostrowite
53	GEZ 53	Krzyż przydrożny	WEZ				Ostrowite
54	GEZ 54	Krzyż przydrożny	WEZ				Ostrowite
55	GEZ 55	Kapliczka przydrożna	WEZ				Piskorzyn
56	GEZ 56	Kapliczka przydrożna	WEZ				Piskorzyn
57	GEZ 57	Krzyż przydrożny	WEZ				Piskorzyn
58	GEZ 58	Krzyż przydrożny	WEZ			1863 r.	Przyrowa
59	GEZ 59	Krzyż przydrożny	WEZ				Przyrowa
60	GEZ 60	Park dworski	WEZ			2 połowa XIX w.	Radzynek
61	GEZ 61	Kapliczka przydrożna	WEZ			2008 r.	Radzynek
62	GEZ 62	Krzyż przydrożny	WEZ				Somsiory

63	GEZ 63	Krzyż przydrożny	WEZ				Somsiory
64	GEZ 64	Dwór	WEZ			2 połowa XIX w.	Somsiory
65	GEZ 65	Grodzisko	Rejestr Zabytków	24.11.1969	C/104	wczesnośredniowieczne XII/XIII w. - późnośredniowieczne/ nowożytność XV/XVI w.	Somsiory
66	GEZ 66	Kaplica drewniana pw. Matki Boskiej Studziannej	Rejestr Zabytków	31.08.1927	A/459	1704 lub 1720	Studzianka
67	GEZ 67	Kapliczka Kalwaria	WEZ			1907 r.	Studzianka
68	GEZ 68	Starodrzew	WEZ				Studzianka
69-75 Zespół kościoła parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Antoniego							Trąbin
69	GEZ 69	Kościół rzymskokatolicki pw. św. Antoniego (w zespole kościoła parafialnego)	WEZ			1878-1881	Trąbin
70	GEZ 70	Dzwonnica (w zespole kościoła parafialnego)	WEZ			1891 r.	Trąbin
71	GEZ 71	Plebania (w zespole kościoła parafialnego)	WEZ			1910 r.	Trąbin
72	GEZ 72	Ogrodzenie (w zespole kościoła parafialnego)	WEŻ			koniec XIX w.	Trąbin
73	GEZ 73	Cmentarz przykościelny (w zespole kościoła parafialnego)	WEZ			koniec XIX w.	Trąbin
74	GEZ 74	Figura NMP (w zespole kościoła parafialnego)	WEZ			1950 r.	Trąbin
75	GEZ 75	Starodrzew (w zespole kościoła parafialnego)	WEZ				Trąbin
76	GEZ 76	Cmentarz parafialny rzymskokatolicki	WEZ			XIX w.	Trąbin
77	GEZ 77	Brama i ogrodzenie cmentarza parafialnego	WEZ			2 połowa XIX w.	Trąbin
78	GEZ 78	Kapliczka przydrożna	WEZ			1990 r.	Trąbin
79	GEZ 79	Krzyż przydrożny	WEZ				Trąbin
80	GEZ 80	Cmentarz ewangelicki	WEZ			XIX w.	Trąbin Rumunki
81	GEZ 81	Krzyż przydrożny	WEZ				Trąbin Rumunki
82	GEZ 82	Krzyż przydrożny	WEZ			1902 r.	Trąbin Rumunki
83	GEZ 83	Kapliczka przydrożna	WEZ				Trąbin Rumunki
84	GEZ 84	Kapliczka przydrożna	WEZ				Trąbin Rumunki
85	GEZ 85	Kapliczka przydrożna	WEZ				Trąbin Rumunki
86- 91 Zespół pałacowo-parkowy							Ugoszcz
86	GEZ 86	Pałac (w zespole pałacowo-parkowym)	Rejestr Zabytków	17.09.1985	A/1502	2 połowa XIX w. (1875,1904)	Ugoszcz

87	GEZ 87	Park pałacowy (w zespole pałacowo-parkowym)	Rejestr Zabytków	17.09.1985	A/1502	2 połowa XIX w. (1914)	Ugoszcz
88	GEZ 88	Oficina (w zespole pałacowo-parkowym)	Rejestr Zabytków	17.09.1985	A/1502	koniec XIX w.	Ugoszcz
89	GEZ 89	Ogrodzenie z bramą (w zespole pałacowo-parkowym)	Rejestr Zabytków	17.09.1985	A/1502	2 połowa XIX w.	Ugoszcz
90	GEZ 90	Spichlerz (w zespole pałacowo-parkowym)	Rejestr Zabytków	17.09.1985	A/1502	koniec XIX w.	Ugoszcz
91	GEZ 91	Obora (w zespole pałacowo-parkowym)	Rejestr Zabytków	17.09.1985	A/1502	koniec XIX w.	Ugoszcz
92	GEZ 92	Krzyż przydrożny	WEZ				Ugoszcz
93	GEZ 93	Krzyż przydrożny	WEZ				Ugoszcz
94	GEZ 94	Krzyż przydrożny	WEZ				Ugoszcz
95	GEZ 95	Krzyż przydrożny	WEZ				Ugoszcz
96-99 Zespół kościoła parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Anny							Żałe
96	GEZ 96	Kościół rzymskokatolicki pw. św. Anny (w zespole kościoła parafialnego)	Rejestr Zabytków	03.12.2003	A/116	1930-1937	Żałe
97	GEZ 97	Brama i ogrodzenie (w zespole kościoła parafialnego)	Rejestr Zabytków	03.12.2003	A/116	1937	Żałe
98	GEZ 98	Drzewostan (w zespole kościoła parafialnego)	Rejestr Zabytków	03.12.2003	A/116	1937	Żałe
99	GEZ 99	Cmentarz przykościelny (w zespole kościoła parafialnego)	Rejestr Zabytków	03.12.2003	A/116	1937	Żałe
100	GEZ 100	Cmentarz parafialny	WEZ			koniec XIX w.	Żałe
101	GEZ 101	Brama i ogrodzenie cmentarza parafialnego	WEZ			koniec XIX w.	Żałe
102	GEZ 102	Dom nr 24	WEZ			1920 r.	Żałe
103	GEZ 103	Dom nr 27	WEZ			1940 r.	Żałe
104	GEZ 104	Dom nr 39	WEZ			1850 r.	Żałe
105	GEZ 105	Dom nr 41	WEZ			1850 r.	Żałe
106	GEZ 106	Grodzisko	Rejestr Zabytków	15.09.1965	C/19	wczesnośredniowieczne XI w.	Żałe
107	GEZ 107	Figura Matki Boskiej	WEZ			1904 r.	Żałe
108	GEZ 108	Krzyż przydrożny	WEZ				Żałe

Zabytkowe krzyże i kapliczki w gminie Brzuze

L.p.	Miejscowość	Opis i lokalizacja	Datowanie
1	Brzuze	Kamienny cokół z metalowym krzyżem i wizerunkiem Chrystusa Ukrzyżowanego znajduje się przy skrzyżowaniu dróg Brzuze-Żałe i Brzuze-Piskorzyn	1901 r.
2	Brzuze	Murowana, dwukondygnacyjna kapliczka z figurą Matki Bożej stoi po prawej stronie drogi Brzuze-Ugoszcz	1904 r. Odnowiona w 2007 r.

3	Dobre	Figura Matki Bożej Skępskiej w przeszklonej szafce osadzonej na murowanej kolumnie usytuowana jest przy skrzyżowaniu DW 534 Rypin-Golub-Dobrzyń z drogą Brzuze-Trąbin	1905 r. Odbudowana po wojnie
4	Dobre	Krzyż na owalnym obelisku, na którym jest wyryta i pomalowana na biało data 1890 lub 1899. Stoi przy dawnej drodze Dobre-Trąbin	1890 r. lub 1899 r.
5	Dobre	Murowana, trzykondygnacyjna kapliczka z figurą Chrystusa Zmartwychwstałego w środkowej części i krzyżem w najwyższej, znajduje się po lewej stronie drogi z Dobrego do Piórkowa	1946 r.
6	Giżynek	Murowana z czerwonej cegły, czterokondygnacyjna figurka, której najwyższa część przykryta jest daszkiem i zwieńczona metalowym krzyżem. W części górnej niszka ostrołukowa, zdobiona portalem, w której znajduje się figura Matki Bożej, a w środkowej tabliczka z napisem „O Maryjo nie opuszczaj nas 1945”. Kapliczka znajduje się przy skrzyżowaniu DW 556 Ostrowite-Zbójno i drogi z Giżyńka do Okonina	Kapliczka istniała już przed II wojną światową. Jej murowana część uległa zniszczeniu w czasie wojny, a figurę Matki Boskiej ukryto. Odbudowana w 1959 r., wyremontowana w roku 2018
7	Gulbiny	Figurka kamienna znajduje się na niewielkim wzniesieniu, prowadzą do niej schodki. Jest to wysoki, nieregularny słup z gzymsami zwieńczony ok. czterdziestocentymetrowym, betonowym krzyżem - wcześniej krzyż był kamienny. W części środkowej niszka, a pod nią wyryta data 1919 r. Kapliczka wpisana do WEZ, stoi po prawej stronie drogi Gulbiny-Marianowo	1919 r. Zniszczona w czasie II wojny światowej przez okupantów. Poszczególne elementy figury były przez mieszkańców ukrywane. Wyremontowana w roku 2016
8	Kleszczyn Krystianowo	Wysoki na ok. pięćdziesiąt centymetrów obelisk na trójstopniowym postumencie, zwieńczony krzyżem z grubego, metalowego pręta usytuowany jest po lewej stronie drogi gminnej Żałe-Piskorzyn	1897 r. Figurka prawdopodobnie przebudowana
9	Kleszczyn	Trójkondygnacyjna kapliczka, murowana w formie słupa z wnęką na figurę Matki Bożej Różańcowej, namalowaną datą 1945 i zwieńczona metalowym krzyżem stoi po lewej stronie drogi powiatowej Brzuze-Żałe (na skrzyżowaniu z drogą polną)	1945 r.
10	Marianowo	Dwukondygnacyjna figurka zwieńczona betonowym krzyżem z wizerunkiem Chrystusa, w dolnej części wyrytym napisem „Jezu Chryste ukrzyżowany zmiłuj się nad nami 1936.” znajduje się po lewej stronie drogi z Gulbin do Ruskowa. Wpisana do WEZ	16.10.1936 r. W 2005 roku, w czasie remontu kapliczki odnaleziono list, w którym była zawarta informacja, że 1 listopada 1921 roku mieszkańcy ustawili w tym miejscu drewniany krzyż za ocalenie podczas działań pierwszej wojny światowej, piętnaście lat później krzyż został przewrócony przez wiatr i wówczas postanowiono ufundować nowy, betonowy
11	Ostrowite	Figurka zbudowana z czerwonej cegły, z krucyfiksem w zwieńczeniu i figurą Matki Boskiej w biało-niebieskiej szacie w środkowej części znajduje się w centrum wsi, po prawej stronie DW 534 Rypin-Golub-Dobrzyń. Wpisana do WEZ	1945 r. Wzniesiona na pamiątkę zakończenia II wojny św.
12	Ostrowite	Na wysokim, betonowym słupie, zwieńczonym około półmetrowym, metalowym krzyżem widnieje napis „Boże zmiłuj się nad nami. 1907 r”. Wpisany do WEZ przydrożny krzyż usytuowany jest po lewej stronie drogi Ostrowite-Trąbin	1907 r. W czasie II wojny św. figura została zniszczona, a jej poszczególne elementy zostały ukryte przez mieszkańców
13	Piskorzyn	Kapliczka murowana z czerwonej cegły, z figurą Matki Bożej Bolesnej w oszklonej gablocie oraz napisem po obu stronach cokołu „Mario Mario Matko Boża przyczyn się za nami” znajduje się w centrum wsi, przy świetlicy wiejskiej i drodze Brzuze-Radzynek	1945 r.
14	Piskorzyn	Trzykondygnacyjna, murowana z czerwonej cegły kapliczka, w której w górnej części za szkłem wzorowana na Piecie Oborskiej figura Matki Boskiej, a w dolnej części z napisem „Do Ciebie Matko wołam módl się za nami rok 1949” i posadowionym na górze metalowym krzyżem znajduje się przy drodze Piskorzyn - Radzynek (po prawej stronie)	1949 r. W 2019 r. uporządkowano istniejące zakrzewienia wokół kapliczki.
15	Przyrowa	Wysoka na ok. dwa metry podstawa murowana zwieńczona metalowym krzyżem (ok. 40 centymetrów) z Chrystusem Ukrzyżowanym i odkrytą niszą w dolnej części, w której prawdopodobnie stała figura świętka stoi w otoczeniu trzech świerków przy drodze Przyrowa-Żałe	ok. 1863 r.
16	Trąbin Rumunki	Figurka wykonana z czerwonej cegły, trzykondygnacyjna, na postumencie i z napisem w środkowej części: „O Matko Boża Królowo Polski, módl się za nami”, a w górnej części figurą Matki Bożej i napisem poniżej: „Fundator Zofia i Ignacy Kowalscy 1945 r.” usytuowana jest przy drodze polnej w kierunku buczyny	1945 r.
17	Trąbin Rumunki	Wysoki, dwustopniowy postument z napisem: „Na pamiątkę Wielkiego jubileuszu-Marcinkowscy 1902 r.” i z osadzonym na górze krzyżem stoi przy drodze Trąbin-Dobre	1902 r. Podczas działań II wojny św. figurka została

			zniszczona przez okupantów, a ocalał tylko krzyż
18	Ugoszcz Julianowo	Wysoki na ok. trzy metry cokół betonowy z wrytym z tyłu napisem „Boże błogosław nam, 1904r.”, zakończony metalowym krzyżem (ok. 70 cm) znajduje się po prawej stronie drogi z Ugoszcza do Okonina	1904 r.
19	Żałe	Murowana figurka o masywnym trójkondygnacyjnym postumencie zwieńczona krzyżem z wizerunkiem Chrystusa Ukrzyżowanego. W środkowej części pozostawiona nisza, w której prawdopodobnie stał świątek (ślady cementowej podstawy), w dolnej części wryty napis: „Któryś za nas cierpiał rany, Jezu Chryste zmiłuj się nad nami. 1936” usytuowana jest po prawej stronie drogi z Żałego do Borzymina (Jutrzienka).	1936 r. W czasie okupacji figurka była prawdopodobnie ukryta pod żalskim mostem
20	Żałe	Około dwumetrowy postument, na którym stoi figura Matki Bożej Niepokalanej i znajdującym się na słupie wrytym napisem: „Z Twoich darów Tobie Panie. Proboszcz ze swymi parafianami w 1904 roku”, w dolnej części napis: „Niepokalana módl się za nami”. Usytuowana naprzeciw kościoła p.w. św. Anny. Figurka wpisana do WEZ	1904 r. W czasie wojny figura była ukryta (wg różnych źródeł) na żalskich łąkach lub zakopana w miejscu, w którym obecnie się znajduje

2.2.6. Obszary rolnicze

Zagrody

Zagrody pełnią podobne funkcje jak dawne założenia dworskie. Ich podstawową rolą jest tworzenie warunków dla zamieszkującej je rodziny, miejsca do prowadzenia chowu zwierząt, przechowywania sprzętu rolniczego i składowania płodów rolnych. W gminie Brzuze spotkać można wiele wzorowo zagospodarowanych zagród z bogatym drzewostanem, dobrze utrzymanymi terenami zielonymi i małymi zbiornikami wodnymi. Wysokie drzewa wyraźnie wyznaczają zasięg wielu nich. Część zagród obecnie w mniejszym stopniu służy produkcji rolniczej, są jednak znakomitym miejscem zamieszkania gospodarzy, a także środowiskiem życia wielu gatunków roślin i zwierząt. Na terenie niektórych zachował się historyczny charakter zabudowy z bogactwem drzew i krzewów, usytuowane są też pomniki przyrody. Kilka z nich ustanowionych zostało na wniosek właścicieli, co świadczy o wielkiej trosce o rodzimą przyrodę.

Wśród zadrzewień wokół budynków gospodarskich istotne są stare drzewa owocowe, pełniące, obok funkcji rekreacyjnych, żywieniowych i krajobrazowych, rolę ważnego banku genów. Zdziczałe sady są również siedliskiem wielu gatunków zwierząt. Przykładem dbałości o zasoby genowe drzew owocowych jest sad będący własnością Gminy Brzuze położony przy Szkole Podstawowej w Radzynku.

Użytki rolne

Są częścią gospodarstw rolnych i nieodłącznym składnikiem krajobrazu gminy Brzuze. Z uwagi na zajmowaną powierzchnię są najbardziej powszechnym i widocznym elementem kulturowym. Pola uprawne są skutkiem działalności ludzi, jednak środowisko przyrodnicze, zarówno abiotyczne, jak i biotyczne odgrywa niezmiennie decydującą rolę. Użytki rolne są warsztatem pracy pod *gołym niebem*, w którym efekty pracy uzależnione są m.in. od klimatu, od mikroorganizmów glebowych, szkodników i chorób. Spośród form użytkowania przestrzeni zajmują największą powierzchnię. Różnicowane warunki glebowe i wodne oraz uwarunkowania historyczne decydują o przydatności do wykorzystania rolniczego i specjalizacji w poszczególnych wsiach. Coraz częściej zauważalne są na polach uprawnych deficyty wody, szczególnie w sezonie wegetacyjnym. W 2019 r. przy przeciętnej sumie opadów największy, dotkliwy dla upraw niedobór, zanotowany został w kwietniu oraz w czwartym kwartale.

Nieużytki podmokłe

Mokradła i małe zbiorniki wodne występują pospolicie w całej gminie na użytkowanych rolniczo terenach. Cechuje je duża różnorodność, urozmaicają krajobraz, pełnią rolę w krążeniu wody i biogenów, stanowią lokalne bariery biogeochemiczne zapobiegające przenikaniu składników pokarmowych do wód powierzchniowych i gruntowych. Zapobiegają eutrofizacji i degradacji wód. Oserwowane jest dalsze niszczenie cennych mokradeł wraz z zadrzewieniami. Wiele z istniejących jeszcze mokradeł śródpolnych jest obecnie mocno przesuszonych.

Nieużytki suche

Są ważnym dziedzictwem przyrodniczo-kulturowym związanym z miejscowościami gminy Brzuze, od którego zależy lokalna bioróżnorodność. Najczęściej wyłączane są od dłuższego czasu z produkcji rolniczej, spotykany jest tylko sporadyczny wypas zwierząt, który przy okazji zabezpiecza przed zarastaniem krzewami, co jest warunkiem zachowania wyspecjalizowanych gatunków roślin. Zajmują ważne miejsce w rolniczym krajobrazie, urozmaicają i wzbogacają wielobarwnością, zgodnie z cyklem pór roku. W siedliskach tych żyją rośliny odporne na suszę i ekstremalne warunki zimowe, miododajne o właściwościach leczniczych, przyciągające owady, wśród których szczególną uwagę zwracają kolorowe motyle, pracowite pszczoły i trzmiele. Niektóre skarpy zasiedlają przystosowane do warunków gatunki zwierząt.

Miedze

Stałym i jednocześnie zagrożonym elementem krajobrazu rolniczego gminy Brzuze są miedze, czyli wyłączone z uprawy, wąskie pasy gruntu, oddzielające użytki rolne należące do poszczególnych gospodarstw. Układ pól i miedz ukształtował się wraz z rozwojem rolnictwa. Wynika z uwarunkowań fizjograficznych oraz wielowiekowych procesów powstawania użytków rolnych. Miedze między polami ułożonymi

prostopadle do spadku zboczy stanowią barierę zatrzymującą cząsteczki gleby i przeciwdziałają denudacji i erozji wodnej. Często w wyniku prowadzenia działalności rolniczej, głównie orki w terenie o dużych deniwelacjach, powstają skarpy. Są jednocześnie miedzami o dużym skłonie, łączącymi pola uprawne położone na różnych poziomach. Miedza nie tylko wskazuje granicę pola, ale jest również siedliskiem wielu organizmów. Występują na nich gatunki roślin siedlisk suchych, odporne na ekstremalne warunki pogodowe, a także owady będące drapieżnikami szkodników roślin uprawnych oraz ptaki charakterystyczne dla krajobrazu otwartego. Likwidacji miedz sprzyja tworzenie dużych pól. Proces ten może prowadzić do zubożenia historycznie ukształtowanego krajobrazu gminy, zmniejszenia bioróżnorodności oraz nasilenia erozji gleb, powodującej niszczenie pokrywy glebowej i eutrofizacji wód. Z uwagi na powszechność występowania i różnorodność miedz, zagadnienia te wymagają szczególnej troski. Ich utrzymanie w naturalnym stanie decyduje o zachowaniu występujących na nich, przystosowanych do trudnych warunków gatunków.

Zadrzewienia śródpolne

Pośród pól uprawnych występują formy trwałej zieleni: aleje, szpalery, remizy śródpolne, zadrzewienia wokół jezior, cieków wodnych i mokradeł, parki i mniejsze formy przyzagrodowe, zieleń na miedzach, suchych skarpach i łubieźniach. Najczęściej spotykane są zadrzewienia śródpolne związane z mokradłami, ciekami, rowami melioracyjnymi. Dość powszechnie występują niewielkie zadrzewienia na stanowiskach suchych. Niektóre z nich powstały w wyniku zaniechania upraw rolniczych ze względu na duży skłon zboczy. Na polach wielkopowierzchniowych w Ugoszczu założono remizy śródpolne, które pełniły funkcje przyrodnicze i gospodarcze. Niektóre z nich do dziś nazywane są szkółkami, pełnią ważne funkcje przyrodnicze i są ostoją wielu gatunków roślin i zwierząt.

Zadrzewienia śródpolne mają nieocenione przyrodnicze znaczenie, zwłaszcza w bezleśnym krajobrazie rolniczym, z kolei udział użytków rolnych w powierzchni gminy Brzuze wydaje się być wystarczający. Wobec tego, dla zachowania równowagi ekologicznej i bogactwa przyrodniczego, potrzebna jest dbałość o zadrzewienia i przeciwdziałanie ich likwidacji na użytkach przyrodniczych.

Infrastruktura techniczna – skarpy i nasypy drogowe

Drogi, jako jeden z najstarszych i najważniejszych elementów środowiska antropogenicznego, mogą pełnić ważne funkcje przyrodnicze. Przebieg wielu dróg w krajobrazie gminy Brzuze wyznaczają zadrzewienia przydrożne, pełniące funkcje środowiskowe. Stare aleje są niezwykle malowniczym i cennym przyrodniczo elementem krajobrazu. Aleje przydrożne powinny być starannie pielęgnowane, a przede wszystkim uzupełniane o nowe nasadzenia.

Drogi w gminie Brzuze obsadzone są gatunkami liściastymi. Są to głównie jesiony, kasztanowce, klony, lipy, brzozy i jarzębiny. Topole są uznawane za mniej praktyczne przy drogach, chociaż w krajobrazie pełnią ważne funkcje. Jako drzewa osiągające duże rozmiary, kruche i niebezpieczne przy ruchliwych drogach w ostatnich latach zostały w gminie prawie wyeliminowane i zastąpione innymi gatunkami. Topole przy mniej uczęszczanych traktach wraz z zakrzaczami są siedliskiem wielu gatunków zwierząt. Przykład nasadzeń topolowych o znaczącej wartości przyrodniczej i krajobrazowej znajduje się przy gruntowej drodze Ugoszcz-Julianowo, stan sanitarny alei jest jednak w ostatnich latach z nieustalonych przyczyn zły.

Przykładami dobrze utrzymanych alei gminnych są: Ugoszcz-Dąbrówka, Ugoszcz-Piskorzyn, Giżynek-Piórkowo. Na uwagę zasługują również zachowane zadrzewienia przy drogach powiatowych i wojewódzkich. Nowe nasadzenia przy drogach, poddawane presji rolniczej, nie zawsze się utrzymują.

2.2.7. Wybrane zagrożenia na obszarach rolniczych

Erozja wodna

Wzmógł się wpływ powierzchniowy w wyniku likwidacji zadarnienia, miedz i zadrzewień śródpolnych powoduje uruchomienie procesów denudacyjnych w przypadku nawałnic i szybkich roztopów wiosennych. Prowadzi to do degradacji gleb polegającej na zmniejszeniu zawartości materii organicznej w glebach oraz eutrofizacji wód.

Wzmógł się eutrofizacja wód

Jest podstawowym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych, która wynika z zanieczyszczenia wód związkami azotu i fosforu, pochodzącymi z obszarów rolniczych. Przyczynia się do tego nawożenie mineralne i niewłaściwa gospodarka odchodami zwierzęcymi, które mogą powodować zanieczyszczenie wód azotem, chlorkami, potasem i sodem. Zapobieganie eutrofizacji wód możliwe jest poprzez właściwie zagospodarowane ekotony, czyli strefy wzdłuż cieków i wokół zbiorników wodnych porośnięte stałą roślinnością.

Masowe ginięcie pszczół

Szacuje się, że zmniejsza się liczebność populacji pszczół dziko żyjących i trzmieli w skali kraju. Sprzyja temu intensywne rolnictwo, chemizacja, przemysł, urbanizacja i przekształcenia siedlisk. Na terenach rolniczych podkreśla się nieprawidłowości w stosowaniu pestycydów. Groźne jest wypalanie traw, w suchych źdźbłach których zimują owady, a w norkach gryzoni zakładają gniazda trzmieli. Coraz większy udział obcych gatunków roślin inwazyjnych (np. niecierpka gruczołowego w Trąbinie) jest również niekorzystny z uwagi na wypieranie rodzimych gatunków roślin, które są środowiskiem życia pożytecznych owadów.

Rozprzestrzenianie gatunków obcych

Do inwazyjnych gatunków obcych, których ekspansję można zaobserwować w gminie Brzuze, należą: kolczurka klapowana, niecierpek gruczołowaty i rdestowiec japoński. Zajmują najczęściej zarośla z drzewami i krzewami, ale mogą wychodzić również na pola uprawne. W środowisku zajmują miejsce gatunków rodzimych, które są środowiskiem życia pszczoł dziko żyjących. Ustawa o ochronie przyrody (2004) zakazuje wprowadzania do środowiska roślin inwazyjnych wymienionych w rozporządzeniu ministra środowiska z 2011 r.

Nadmierna eksploatacja zasobów przyrody

Gospodarka zasobami przyrodniczymi może prowadzić do ich nadmiernej eksploatacji i w efekcie do zubożenia krajobrazu. W jej wyniku w ciągu ostatnich kilkuset lat drastycznie zmniejszyła się powierzchnia lasów. Niepokój budzi również niewłaściwa gospodarka rybicka na jeziorach. W ostatnim roku nie ustaje również presja na małe mokradła i zadrzewienia śródpolne. Niektóre z nich, trwające w krajobrazie od kilku wieków, są całkowicie likwidowane przez właścicieli gruntów.

2.2.8. Obiekty użyteczności publicznej

Urząd Gminy Brzuze

Usytuowanie Urzędu Gminy Brzuze wyróżnia się otoczeniem przyrodniczym, m.in. parkiem dworskim. Mimo niewielkiej powierzchni parku występują w nim różne gatunki krzewów i drzew, w tym pomnikowe okazy. Zadrzewienie uzupełniane jest o nowe nasadzenia. Kwitnące drzewa i krzewy przyciągają pszczoły i trzmiele oraz inne gatunki pożytecznych owadów. W kompleksie z jeziorem i pobliskimi mokradłami park wzbogaca cenne zasoby przyrodnicze gminy. Jezioro jest uznanym miejscem rekreacji letniej. Oprócz pomostu, najczęściej wykorzystywane są boiska do piłki siatkowej plażowej oraz urządzone miejsca rekreacji dla dzieci i dorosłych. Dzięki różnorodności (park, jezioro, ogrody) wsi, Brzuze znakomicie się prezentuje w krajobrazie o różnych porach roku. Są tu dogodne warunki do obserwacji przyrody. Miejsce to jest wykorzystywane do edukacji przyrodniczej.

Szkoły

Lokalizacja szkół w gminie Brzuze z wykorzystaniem istniejącego otoczenia przyrodniczego z wysokimi drzewami sprawia, że wyróżniają się w krajobrazie. Najstarsze i najbardziej okazałe lipy drobnolistne rosną przy Szkole Podstawowej w Radzynku. Są pozostałością parku dworskiego i alei przydrożnych. Unikalny w skali regionu jest tu również sad przyszkolny założony w 1940 r. W urodzajnych latach stare odmiany jabłek są wykorzystywane przez szkolną stołówkę w żywieniu uczniów. Również szkoły w Ostrowitem, Trąbinie i Ugoszczu otoczone są różnymi gatunkami drzew i krzewów. W ostatnich latach podejmowane były prace pielęgnacyjne i nasadzenia w celu rozwoju zielonych obszarów wokół wszystkich szkół.

Świetlice

Obiekty kultury we wszystkich miejscowościach sprzyjają spotkaniom, działalności kulturalnej i rekreacyjnej. Stwarzają warunki do spędzania wolnego czasu i integracji mieszkańców. Mogą być też miejscem edukacji ekologicznej. Otoczenie przyrodnicze nie tylko wspomaga wszystkie cele działalności, ale wyróżnia wieś spośród innych. Większość sołectw ma dostęp do jezior. W 2021 r. jeszcze nie wszystkie miejscowości miały własne tereny o odpowiedniej powierzchni do założenia parku lub skweru wiejskiego. Do najbardziej rozwiniętych należą tereny w Brzuzem, Dobrem, Giżynku, Gulbinach, Kleszczynie, Mościskach, Okoninie, Ostrowitem, Radzynku, Somsiorach, Trąbinie, Ugoszczu i Żałem. W otoczeniu historycznych parków znajduje się świetlica w Brzuzem i dom kultury w Ostrowitem. W Dobrem i Trąbinie na działkach w pobliżu świetlic znajdują się zadrzewienia i małe zbiorniki wodne, którymi opiekują się sołectwa wraz z samorządem gminy. Zbiorniki te są miejscem rozrodu nielicznych gatunków ptaków wodnych, np., łyska, krzyżówka, kokoszka wodna. W pobliżu stawu w Trąbinie, sołectwo i miejscowa OSP przygotowały platformę na bocianie gniazdo, odwiedzane przez bociany w 2019 r., a zasiedlone przez nie w 2020 i 2021 r. W Dobrem w pobliżu świetlicy znajduje się kasztanowiec, ustanowiony przez samorząd gminy pomnikiem przyrody, a w Trąbinie pięknie utrzymane wierzy głowiaste. W Kleszczynie została przeprowadzona rekultywacja stawu przy nowo wybudowanej świetlicy.

Parki

Oprócz parku położonego w otoczeniu Urzędu Gminy Brzuze znaczące walory przyrodnicze i krajobrazowe mają parki wpisane do rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego w Gulbinach, Ostrowitem i Ugoszczu. Park dworski w Ugoszczu użytkowany przez Dom Pomocy Społecznej *Kombatant* i park dawnej cukrowni, obecnie własność prywatna, wyróżniają się ponad pięćdziesięcioma gatunkami drzew i krzewów, w tym pomnikowymi okazami oraz malowniczym położeniem nad jeziorem. Park dworski w Gulbinach położony jest nad Jeziorem Długie. Część parku o powierzchni 1,82 ha jest własnością gminy Brzuze. Obszar parku charakteryzuje się dużą różnorodnością przyrodniczą. Występuje w nim 27 gatunków drzew i krzewów liściastych. W 2021 r. Rada Gminy Brzuze zaakceptowała propozycję wójta gminy o zakupie gruntu o powierzchni ok. 2,2 ha, przylegającego do parku dworskiego. Obecnie obszar użytkowany przez gminę ma powierzchnię ok. 4 ha i służyć będzie mieszkańcom wsi i gminy oraz gościom licznie przybywającym do naszej gminy.

W niektórych miejscowościach zachowały się resztki dawnych założeń dworskich z zadrzewieniami. Są wśród nich okazy drzew o pomnikowych wymiarach w Ostrowitem wokół dworu, w Radzynku przy szkole i w Giżynku obok dworu, gdzie pozostał samotny okazały jesion wyniosły.

Obiekty sakralne

W krajobrazie sakralnym gminy Brzuze występują miejsca o wyjątkowej wartości przyrodniczej. Obiekty kultu religijnego powstawały w pięknych miejscach, otoczone były zawsze wielką troską wiernych, stąd są najczęściej dobrze utrzymane. Należą do nich samotne, niewielkie figurki i krzyże, które znajdziemy w każdej wsi, a także kościoły parafialne i kaplice, które tworzą większe zespoły przyrodniczo-kulturowe z zabudowaniami parafialnymi, cmentarzami i ogrodami. Czynniki przyrodnicze współdecydowały często o wyborze terenu na cele religijne. Ważne miejsce w krajobrazie sakralnym gminy Brzuze zajmują kościoły parafialne i kaplice, które dostrzec można nawet z odległych stron. Szczególnie cenna jest kameralna, pełna uroku, drewniana kaplica w Studziance, zbudowana na początku XVIII w. Wszystkim obiektom towarzyszą wysokie drzewa. Podkreślenia wymaga wyeksponowanie cmentarzy w krajobrazie gminy Brzuze. Symbolikę architektury wzmacniają wysokie drzewa, współdecydując o tożsamości wsi i parafii, w których urządzone cmentarze trwają od wieków. Cmentarze w gminie Brzuze są ciągle przykładami dobrze zachowanej zieleni i bogactwa przyrody. Nekropolie rzymskokatolickie znajdują się w Ostrowitem, Trąbinie i Żałem, a ewangelickie w Kleszczynie, Mościskach i Trąbinie Rumunkach.

W każdej miejscowości gminy Brzuze, w centrum wsi lub przy drogach wśród pól uprawnych, znajdziemy przynajmniej jeden krzyż lub kapliczkę (łącznie 44). Najczęściej stanowią wspólne dobro części lub całej miejscowości i zgodnie z tradycją otoczone są przez mieszkańców szczególną troską. W ekspozycji ich walorów niezwykłą rolę odgrywa przestrzeń przyrodnicza. Zieleni, a szczególnie wysokie zadrzewienia przy figurkach wytwarzają niepowtarzalny klimat, są miejscem życia wielu organizmów. Drzewom i krzewom towarzyszą pracujące pszczoły, szum liści, śpiew ptaków i zapach kwiatów. Figurki i krzyże wraz z otoczeniem przyrodniczym decydują o tożsamości wsi.

Niektóre obiekty mają zabytkowy charakter, niepowtarzalne formy i materiały. W połączeniu z zadrzewieniem sprawia to, że miejsce staje się unikalne i wyróżnia wieś. Dzięki opiece mieszkańców wsi przetrwały wojny, okupację i okresy totalitaryzmu. Obecnie często są poddawane remontom. Zdarza się, że na skutek zabiegów pielęgnacyjnych, stare figurki tracą unikalną formę i zabytkowy charakter, co należy uznać za jedno z największych zagrożeń. Są również przykłady uzgodnionych przez sołectwa działań konserwatorskich przy zabytkowych figurkach, które przynoszą pozytywne efekty, np. w Giżyńku. Również zieleni przy tej małej architekturze sakralnej jest pielęgnowana i wyróżnia kapliczki w krajobrazie gminy i nawet prostym metalowym formom nadaje niepowtarzalnego charakteru. Ostatnie przykłady pielęgnacji zieleni można obserwować w Okoninie i Piskorczyźnie.

3. Finanse gminy

3.1. Wykonanie budżetu – dane ogólne

Polityka finansowa Gminy Brzuze realizowana jest w oparciu o uchwalaną corocznie przez Radę Gminy uchwałę budżetową, która określa źródła dochodów oraz kierunki wydatkowania środków.

Budżet Gminy Brzuze na rok 2023 został przyjęty uchwałą Rady Gminy Brzuze Nr XLV/255/2022 z dnia 28 grudnia 2022 roku. Po stronie dochodów przyjęto kwotę 27.301.536,00 zł (w tym dochody majątkowe 5.177.743,00 zł), a po stronie wydatków ustalono kwotę 30.562.744,76 zł (w tym wydatki majątkowe 8.924.033,45 zł). Zaplanowano deficyt budżetu w wysokości 3.261.208,76 zł, przychody 3.261.208,76 zł. W 2023 r. nie planowano rozchodów z tytułu spłat, ponieważ Gmina Brzuze wg stanu na dzień 31.12.2022 r. nie posiadała żadnych zobowiązań tyt. zaciągniętych kredytów i pożyczek.

W ciągu 2023 r. budżet ulegał zmianom, których dokonano 8 uchwałami Rady Gminy i 15 zarządzeniami Wójta Gminy. Wprowadzone Zarządzeniem Nr 66/2023 Wójta Gminy Brzuze z dnia 28.12.2023 r. zmiany ukształtowały budżet na dzień 31.12.2023 r. w następujących wysokościach: planowane dochody 36.550.162,04 zł (w tym dochody majątkowe 8.521.327,47 zł), planowane wydatki 44.244.155,40 zł (w tym wydatki majątkowe 16.760.532,22 zł), planowany deficyt w wysokości 7.693.993,36 zł, przychody 7.693.993,36 zł oraz rozchody 0,00 zł.

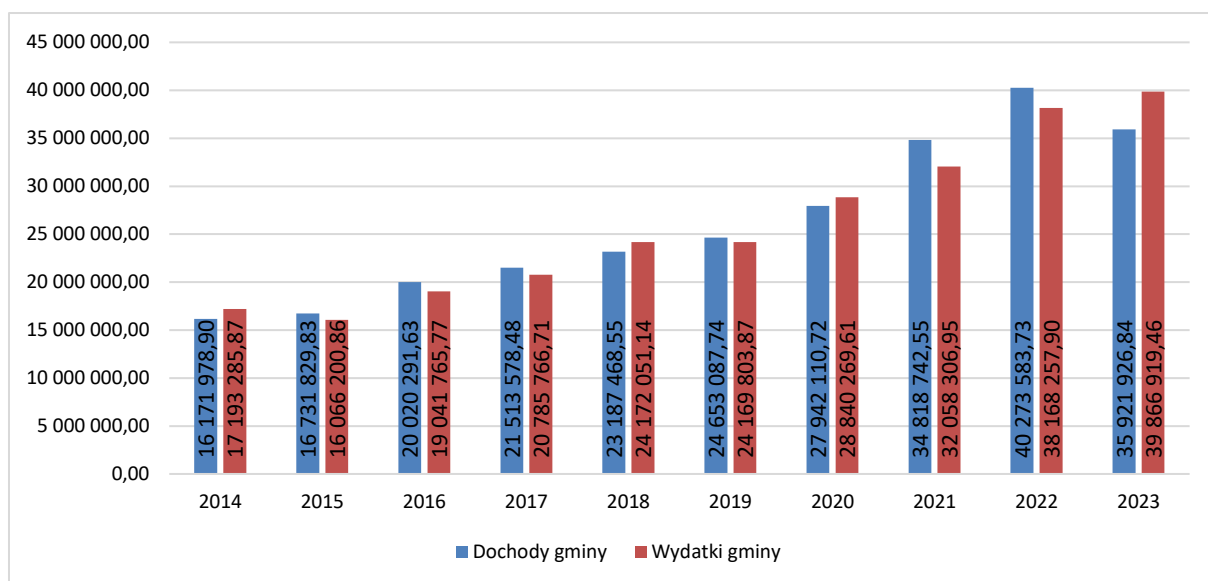
W 2023 roku dochody budżetu gminy wykonano w kwocie 35.921.926,84 zł, tj. 98,28% planu rocznego (w tym dochody majątkowe 8.505.802,92 zł). Wydatki zostały zrealizowane w kwocie 39.866.919,46 zł, tj. 90,11% planu rocznego (w tym wydatki majątkowe 13.722.086,57 zł). Zaplanowany pierwotnie deficyt budżetu w wysokości 3.261.208,76 zł został w ciągu roku zwiększony do kwoty 7.693.993,36 zł. Na koniec okresu sprawozdawczego deficyt budżetu wyniósł 3.944.992,62 zł. Zaplanowane w 2023 r. przychody w wysokości 7.693.993,36 zł (nadwyżka z lat ubiegłych 1.338.551,30 zł, wolne środki 1.934.946,70 zł i przychody z niewykorzystanych środków związanych ze szczególnymi zasadami wykonywania budżetu określonymi w odrębnych ustawach w wysokości 183.298,52 zł oraz przychody pochodzące z zaciągniętych kredytów i pożyczek 4.237.196,84 zł) zostały wykonane w wysokości 5.456.796,52 zł. Są to: nadwyżka z lat ubiegłych 1.338.551,30 zł, przychody z niewykorzystanych środków pieniężnych, o których mowa w art. 217 ust.2 pkt 8 ustawy o finansach publicznych - 183.298,52 zł i wolne środki, o których mowa w art. 217 ust.2 pkt 6 ustawy o finansach publicznych - 1.934.946,70 zł, wprowadzone do budżetu uchwałą Nr L/281/2023 Rady Gminy Brzuze z dnia 12.05.2023 r. oraz przychód z zaciągniętego w miesiącu grudniu 2023 r. kredytu w wysokości 2.000.000,00 zł.

Szczegółowe dane na temat realizacji budżetu, prezentowane w postaci sprawozdań opisowych, zamieszczane są corocznie w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Brzuze pod adresem www.bip.brzuze.pl w zakładce FINANSE GMINY/BUDŻET. Od 2019 r. w biuletynie publikowane są również sprawozdania finansowe.

3.2. Wykonanie budżetu – dochody i wydatki

Gmina pozyskuje do budżetu środki finansowe, dzięki którym możliwa jest realizacja zadań nałożonych przez ustawę o samorządzie gminnym w taki sposób, aby jak najbardziej efektywnie zaspokoić potrzeby lokalnej społeczności.

Zestawienie dochodów i wydatków gminy w latach 2014-2023 ilustruje poniższy wykres.

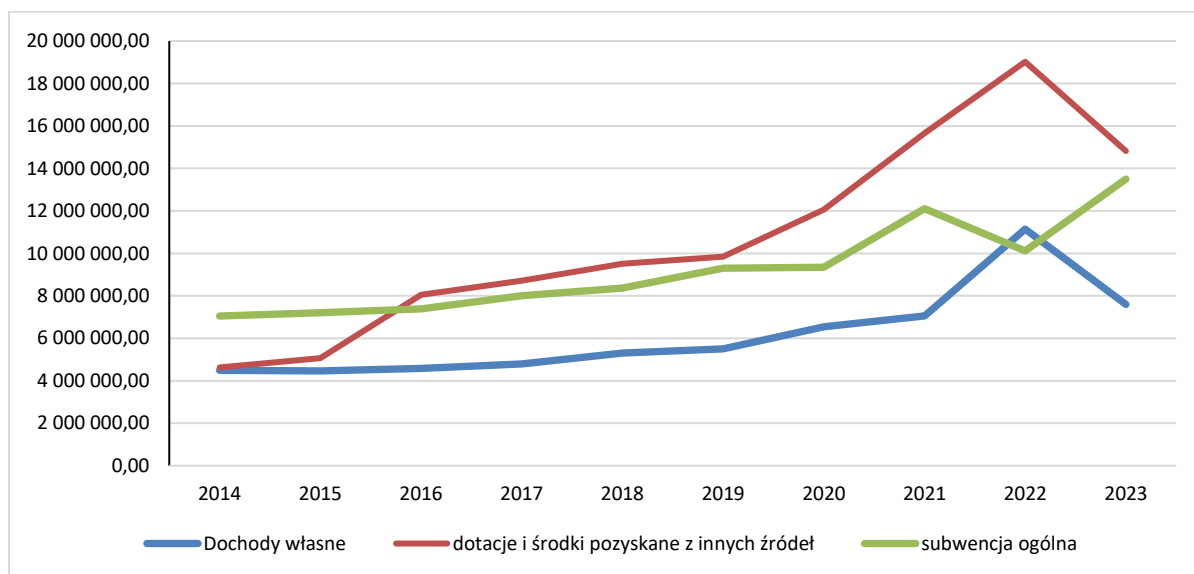
Dochody i wydatki gminy w latach 2014–2023 [zł]

Wykonanie dochodów Gminy Brzuze na dzień 31.12.2023 r. przedstawiono w poniższej tabeli.

Dochody gminy w 2023 r. [zł]

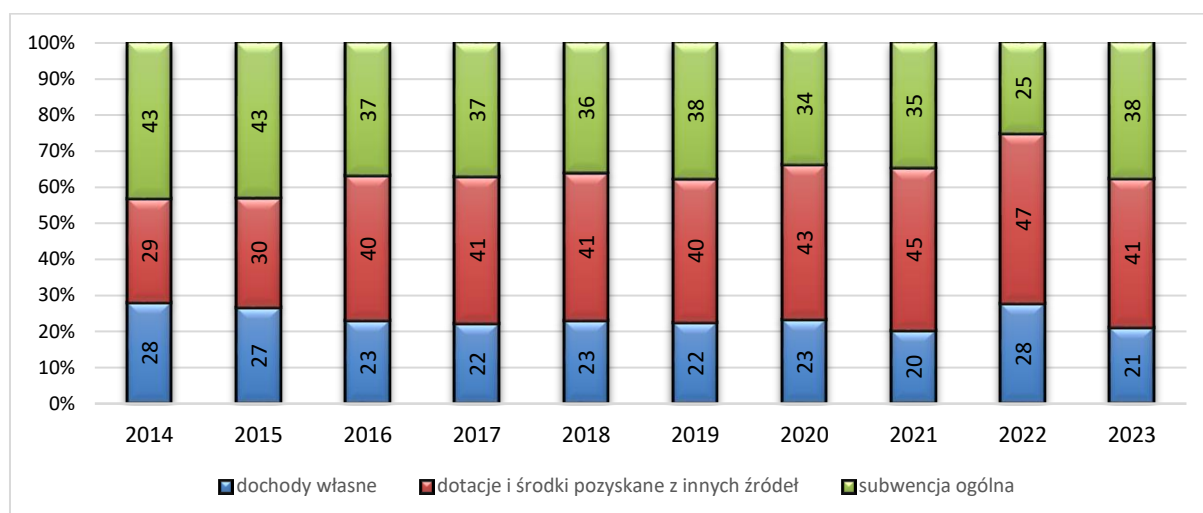
Dochody ogółem			35.921.926,84
z tego:	dochody bieżące		27.416.123,92
	w tym:	dochody własne	7.573.957,97
		dotacje i środki na cele bieżące pozyskane z innych źródeł	6.342.701,60
		subwencja ogólna	13.499.464,35
	dochody majątkowe		8.505.802,92
	w tym:	dochody własne (ze sprzedaży majątku)	30.303,86
		dotacje i środki na inwestycje pozyskane z innych źródeł	8.475.499,06
		uzupełnienie subwencji ogólnej	0,00

Poziom i zmiany dochodów budżetu Gminy Brzuze na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat, według źródeł ich powstawania, przedstawiono poniżej.

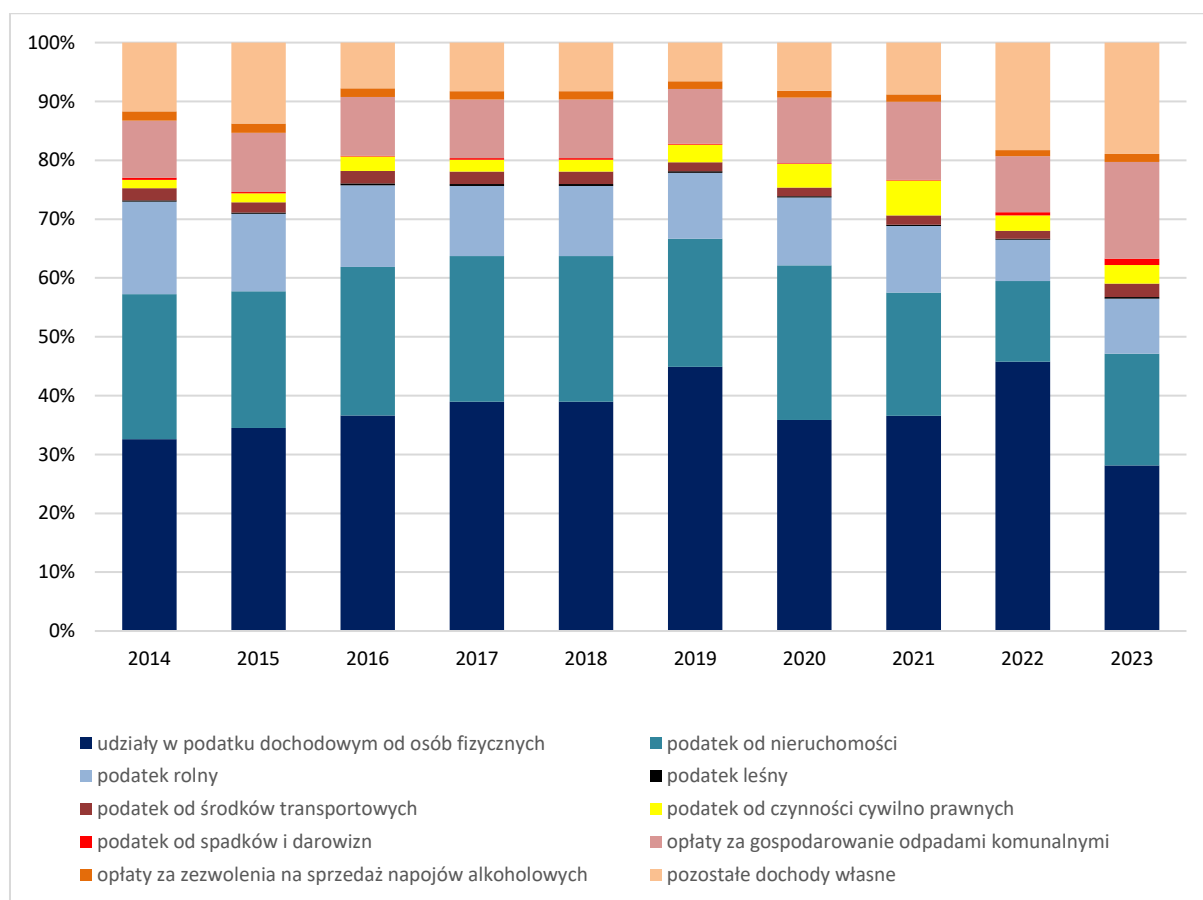
Dochody Gminy Brzuze w latach 2014-2023 według źródeł powstawania [zł]

Strukturę dochodów, czyli udział poszczególnych składników w dochodach gminy ilustruje poniższy wykres.

Struktura dochodów w latach 2014-2023 [%]

Pozycję finansową gminy określa poziom osiąganych dochodów budżetowych. Dane prezentowane powyżej wskazują, że w ostatnich latach istotny udział w dochodach gminy stanowią dotacje i środki pozyskane na cele bieżące i inwestycje (41% w 2023 r.), następnie subwencja ogólna (38% w 2023 r.) oraz dochody własne (21% w 2023 r.), obejmujące w szczególności podatki i opłaty lokalne. Widoczne na wykresie od 2016 r. wyraźne zmniejszenie procentowego udziału subwencji w dochodach ogółem wiąże się ze znacznym wzrostem dotacji i innych środków zewnętrznych a tym samym zwiększeniem dochodów ogółem. W ujęciu nominalnym dotacje wzrosły z kwoty 4.627.956,61 zł w roku 2014 do 14.818.200,66 zł w 2023 r., subwencja ogólna z 7.049.349,00 zł do 13.499.464,35 zł, natomiast dochody własne z 4.494.673,29 zł do 7.304.261,83 zł. Strukturę dochodów własnych przedstawiono poniżej.

Struktura dochodów własnych w latach 2014-2023 [%]

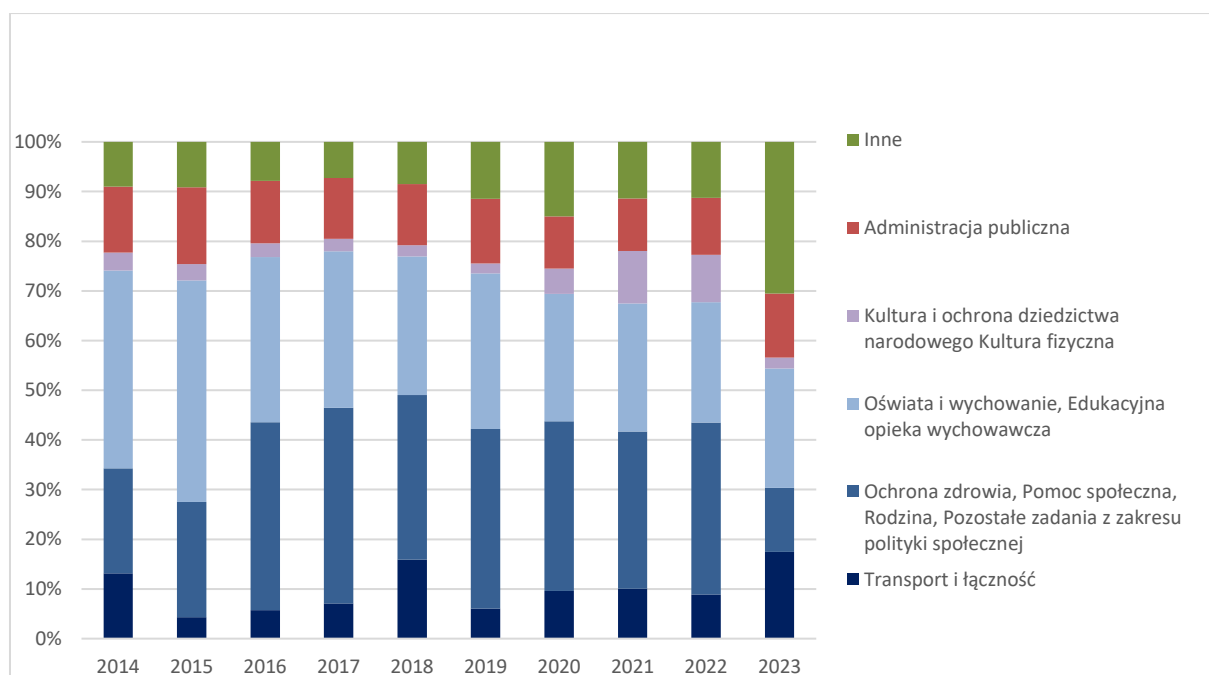
Istotne dla budżetu kwoty dochodów własnych uzyskuje się z udziałów we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (2.139.401,00 zł w 2023 r.), podatku od nieruchomości (1.444.357,43 zł), podatku rolnego (710.798,76 zł). Zarówno podatki, jak i opłaty lokalne to jeden z instrumentów oddziaływania gminy na wielkość dochodów. W Gminie Brzuze utrzymywana jest zasada obniżania górnych stawek podatków w porównaniu do maksymalnie możliwych. Na skutek obniżenia górnych stawek podatku od nieruchomości i środków transportowych oraz obniżenia ceny skupu żyta, będącej podstawą obliczenia podatku rolnego, w 2023 roku uzyskano dochody niższe o 1.180.682,39 zł (podatek rolny 354.845,82 zł, podatek od nieruchomości 722.867,57 zł, podatek od środków transportowych 102.969,00 zł).

Wykonanie wydatków Gminy Brzuze na dzień 31.12.2023 r. przedstawiono w poniższej tabeli.

Wydatki gminy w 2023 r. [zł]

Wydatki ogółem			39.866.919,46
w tym:	wydatki bieżące		26.144.832,89
	w tym:	na przedsięwzięcia realizowane w ramach Funduszu Sołeckiego	277.745,51
		na realizację zadań zleconych z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych ustawami	4.527.833,28
	wydatki majątkowe		13.722.086,57
	w tym:	na przedsięwzięcia realizowane w ramach Funduszu Sołeckiego	155.521,16

Strukturę wydatków, według głównych kierunków wydatkowania środków, ilustruje poniższy wykres.

Struktura wydatków Gminy Brzuze w latach 2014-2023 według głównych kierunków wydatkowania środków [%]

Gmina ponosi wydatki na realizację zadań, zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym. W 2023 roku najwięcej środków w budżecie wydatkowano na realizację zadań oświatowych (9.584.151,36 zł). Samorząd dokłada wszelkich starań, by utrzymać w należytym stanie drogi publiczne. Każdego roku w budżecie zabezpieczane są znaczne środki na budowę, przebudowę i bieżące utrzymanie dróg lokalnych. W 2023 r. wydatkowano na ten cel 6.966.805,25 zł. Kolejną pozycją wydatków jest administracja publiczna – 5.141.471,96 zł oraz sfera społeczna, tj. zadania z zakresu pomocy społecznej (5.140.815,51 zł w 2023 r.). Na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego oraz kulturę fizyczną wydatkowano 868.040,09 zł. Wydatki sklasyfikowane w pozostałych działach wyniosły 12.165.635,29 zł.

Bardzo znaczącą wielkością jest poziom realizowanych w gminie inwestycji. W 2023 r. łączne nakłady na inwestycje wyniosły 13.722.086,57 zł, tj. 34,42% ogółu wydatków. Działalność inwestycyjna ukierunkowana jest na rozbudowę zarówno infrastruktury technicznej, jak też infrastruktury społecznej. Bardziej kosztowne inwestycje realizowane są przede wszystkim dzięki pozyskiwaniu środków z Unii Europejskiej, dotacji z Budżetu Państwa, środków z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg, Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 oraz środków Budżetu Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

3.3. Poziom zadłużenia gminy

Gmina Brzuze wg stanu na dzień 31.12.2023 r. nie posiadała żadnych zobowiązań z tytułu udzielonych poręczeń. Wartość zobowiązań z tyt. zaciągniętego przez Gminę kredytu wynosiła 2.000.000,00 zł (kredyt długoterminowy zaciągnięty w BS w Skępem z przeznaczeniem na finansowanie planowanego deficytu budżetu, którego spłata zaplanowana jest na lata 2024-2027).

Zaciąganie kredytów czy pożyczek jest niezbędne do sfinansowania wszystkich zamierzeń rozwojowych ujętych w załączniku inwestycyjnym do uchwały budżetowej oraz w wieloletniej prognozie finansowej. Wysokość zadłużenia jest planowana na bezpiecznym poziomie. Wskaźnik planowanej łącznej kwoty zapłaty zobowiązań, o których mowa w art.243 ust.1 ustawy o finansach publicznych w 2024 r. wynosi 2,88%, przy dopuszczalnym wskaźniku 17,14%. Informacja o spełnieniu przez gminę powyższego wskaźnika zawarta jest w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Brzuze na lata 2024-2033.

Wynik operacyjny budżetu na koniec 2023 r. – traktowany jako różnica między dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi – zamknął się nadwyżką operacyjną w wysokości 1.271.291,03 zł na plan 545.211,39 zł, a jego wysokość to jeden z podstawowych mierników kondycji finansowej gminy. Jest bardzo ważnym aspektem wieloletniego planowania finansowego. Im wyższa nadwyżka operacyjna budżetu, tym większe możliwości inwestycyjne, tym większa możliwość zwiększania wydatków bieżących i tym większe możliwości spłaty zaciągniętych zobowiązań (kredytów, pożyczek, itp.).

3.4. Stan środków na rachunkach bankowych

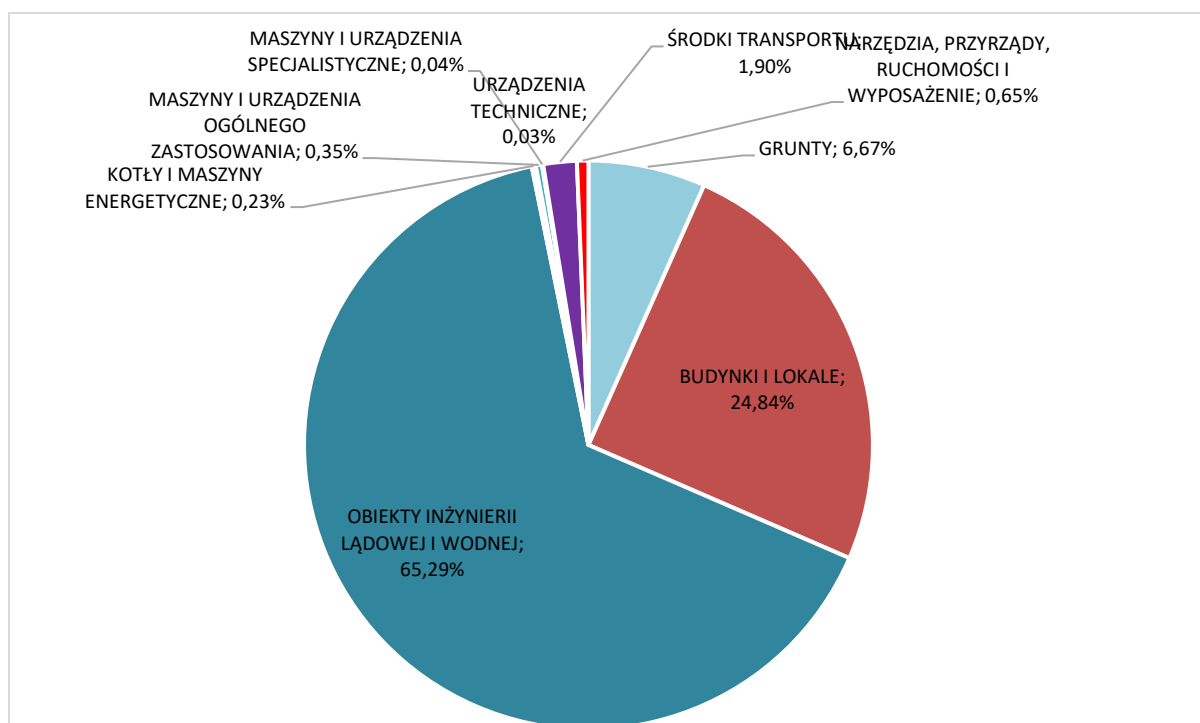
Stan środków na rachunku budżetu wynosił 2.082.018,08 zł, w tym: na rachunku podstawowym 59.137,66 zł (w tym środki niewykorzystanych dotacji 29.997,19 zł, podlegające zwrotowi w 2024 r.), na rachunku lokat O/N 1.938.808,42 zł, na rachunku odpadów komunalnych 84.072,00 zł.

3.5. Stan mienia komunalnego

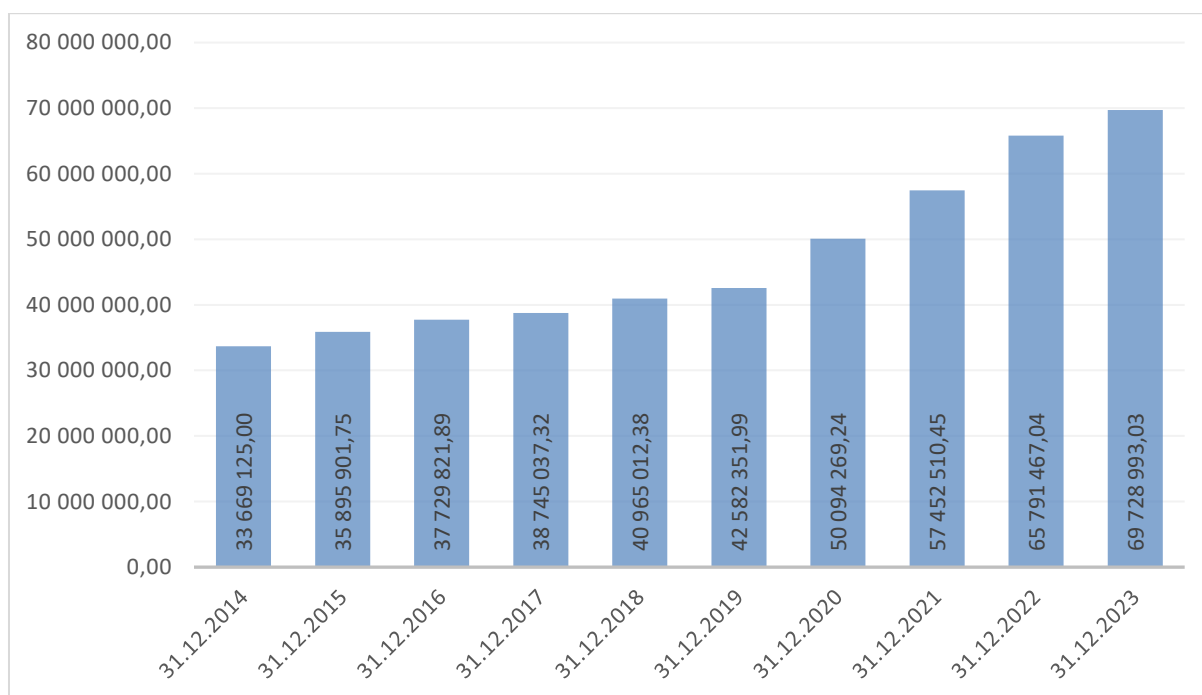
Wartość mienia komunalnego Gminy Brzuze na dzień 31 grudnia 2023 r. wzrosła w stosunku do roku 2022 o 5,98% i wyniosła 69.728.993,03 zł.

Zestawienie zmian wartości środków trwałych wg grup rodzajowych [zł]

Lp.	Wyszczególnienie składników mienia komunalnego	Wartość brutto [zł]			
		Wartość na dzień 01.01.2023 r.	Przychody	Rozchody	Wartość na dzień 31.12.2023 r.
1	Grunty	2.844.144,15	1.806.804,60	134,05	4.650.814,70
2	Budynki i lokale	17.051.323,75	271.270,38	-	17.322.594,13
3	Obiekty inżynierii lądowej i wodnej	43.564.773,49	1.958.783,25	-	45.523.556,74
4	Kotły i maszyny energetyczne	194.871,90	-	32.479,90	162.392,00
5	Maszyny i urządzenia ogólnego zastosowania	228.359,47	13.977,72	-	242.337,19
6	Maszyny i urządzenia specjalistyczne	30.697,40	-	-	30.697,40
7	Urządzenia techniczne	20.584,25	-	-	20.584,25
8	Środki transportu	1.449.028,81	181.800,00	305.732,00	1.325.096,81
9	Narzędzia, przyrządy, ruchomości i wyposażenie	407.683,82	47.569,98	4.333,99	450.919,81
Razem		65.791.467,04	4.280.205,93	342.679,94	69.728.993,03

Struktura środków trwałych wg grup rodzajowych na dzień 31.12.2023 r. [%]

Mienie komunalne w latach 2014-2023 [zł]

Gmina Brzuze posiada również udziały w Regionalnym Zakładzie Utylizacji Odpadów Komunalnych „Rypin” Sp. z o.o. w miejscowości Puszcza Miejska w ilości 894 sztuki, o wartości 500 zł jeden udział, co wynosi łącznie 447.000 zł.

Nieruchomości gminy

W roku 2023 zasób gminy obejmował zestawione poniżej budynki oraz grunty. W 2023 roku Gmina Brzuze nieodpłatnie nabyła grunty w miejscowości Somsyory, Kleszczyn i Dobrze o łącznej powierzchni 0,2777 ha. Odpłatnie w miejscowości Ostrowite działkę zabudowaną budynkiem mieszkalnym i 3 budynkami gospodarczymi – powierzchnia działki 0,2395 ha.

Zasób mieszkaniowy gminy

1	Ugoszcz	Blok nr 41	1 lokal o pow. 51,95 m ²
2	Ugoszcz	Budynek po byłej poczcie	1 lokal o pow. 27,39 m ²
3	Ostrowite	Pałac	4 lokale o łącznej pow. 187,53 m ²
4	Żałe	Dom Nauczyciela	1 lokal o pow. 40,94 m ²
5	Ostrowite	Szkoła Podstawowa	1 lokal o pow. 59,00 m ²
6	Ostrowite	Blok 181	3 lokale o pow. 104,17 m ²
7	Ostrowite	Blok 183/8	1 lokal o pow. 40,26 m ²
8	Ostrowite	Blok 183/15	1 lokal o pow. 27,74 m ²
9	Ostrowite	Blok 187	2 lokale o pow. 74,79 m ²
10	Ostrowite	Budynek 104	pow. domu 66,70 ha

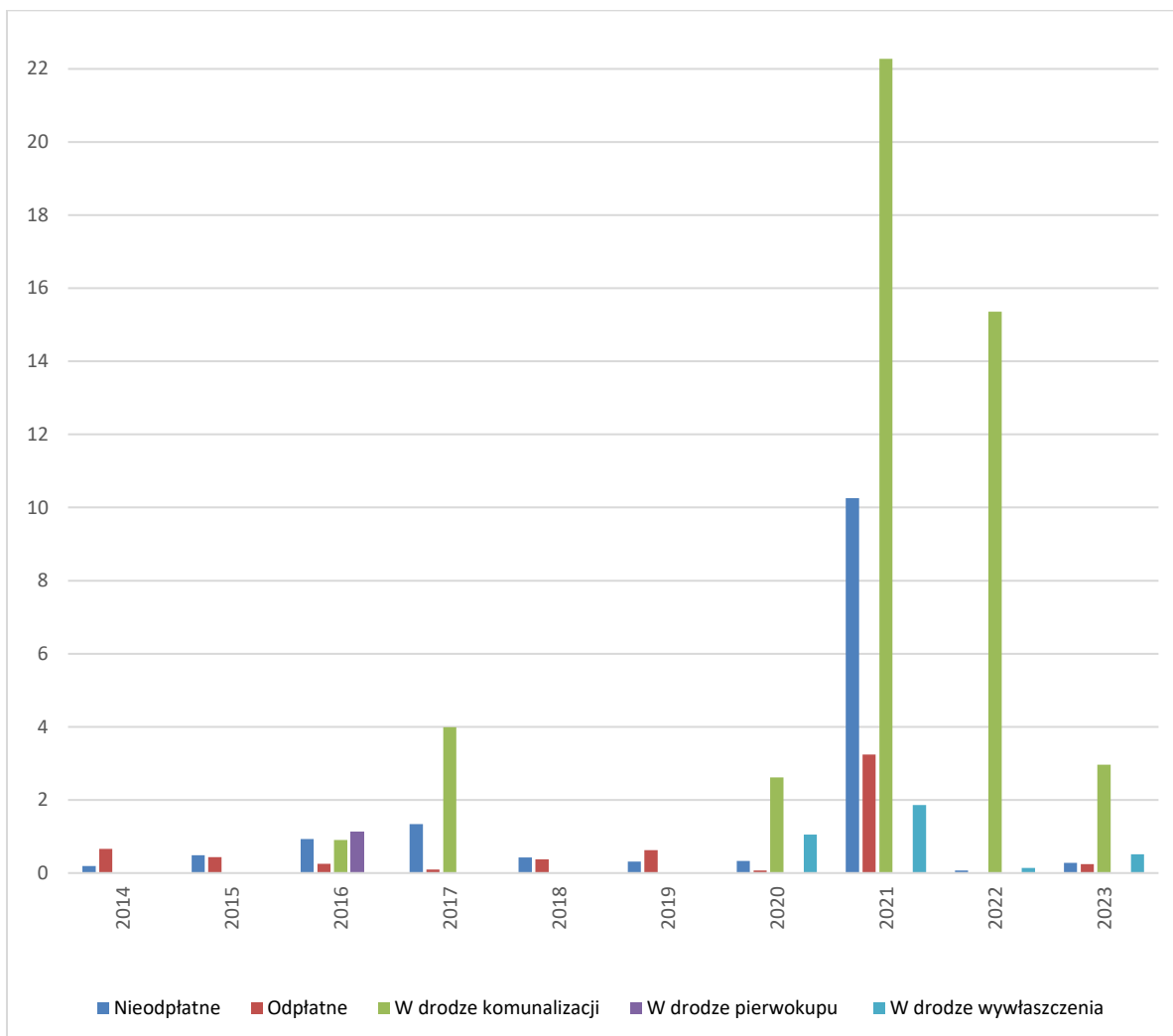
W zasobie gminy znajdowało się 13 mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 41 m². Na dzień 1 stycznia 2023 r. zaległości w opłatach za mieszkania będące w zasobie gminy wynosiły łącznie 15 063,52 zł, a płatności dotyczyły 7 mieszkań. Na 31 grudnia 2023 r. dane te przedstawiały się następująco: zaległość w opłatach za mieszkania łącznie wyniosła 16 163,15 zł, a płatności dotyczyły 7 mieszkań.

W latach 2014-2023 roku gmina nabyła 73,4604 ha. W 2023 r. gmina pozyskała nieodpłatnie grunty o powierzchni 0,2777 ha, odpłatnie grunty zabudowane w Ostrowitem o powierzchni 0,2395 ha, w drodze wyłączenia grunty pod drogę oznaczoną nr ew. 66/2 w miejscowości Trąbin-Rumunki o powierzchni 0,4609 ha, pod drogę oznaczoną nr ew. 115/2 w Kleszczynie o powierzchni 0,0528 ha oraz w drodze komunalizacji o powierzchni 2,9618 ha.

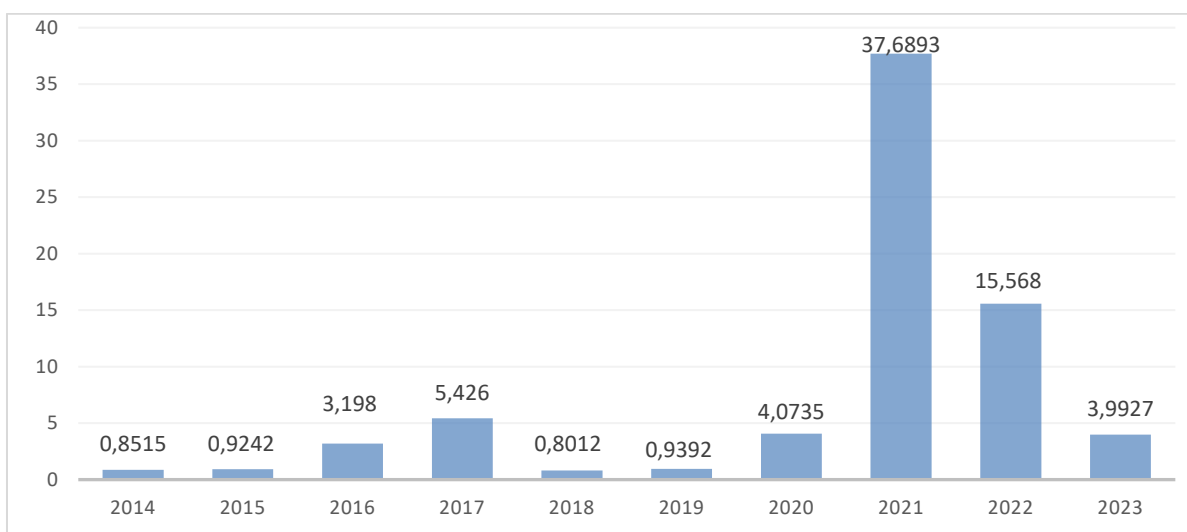
Grunty nabyte przez Gminę Brzuze w latach 2014-2023 [ha]

Rok	Forma	Powierzchnia przejętego gruntu	Łączna powierzchnia przejętych gruntów w ha
2014	Nieodpłatnie	0,1947	0,8515
	Odpłatnie	0,6568	
2015	Nieodpłatnie	0,4905	0,9242
	Odpłatnie	0,4337	
2016	W drodze komunalizacji	0,9000	3,1982
	Nieodpłatnie	0,9268	
	Odpłatnie	0,2514	
	Odpłatnie w drodze pierwokupu	1,12	
2017	W drodze komunalizacji	3,9909	5,4226
	Nieodpłatnie	1,3400	
	Odpłatnie	0,0917	
2018	Nieodpłatnie	0,4298	0,8012
	Odpłatnie	0,3714	
2019	Nieodpłatnie	0,3131	0,9392
	Odpłatne	0,6261	
2020	W drodze komunalizacji	2,62	4,0735
	Nieodpłatnie	0,3312	
	Odpłatnie	0,0707	
	W drodze wyłączenia	1,0516	
2021	W drodze komunalizacji	22,2717	37,6893
	W drodze zasiedzenia	0,0637	
	Nieodpłatnie	10,2572	
	Odpłatnie	3,2394	
	W drodze wyłączenia	1,8573	
2022	Nieodpłatnie	0,0737	15,5680
	W drodze wyłączenia	0,1375	
	W drodze komunalizacji	15,3568	

2023	Nieodpłatnie	0,2777	3,9927
	Odpłatnie	0,2395	
	W drodze komunalizacji	2,9618	
	W drodze wywłaszczenia	0,5137	

Powierzchnia gruntów pozyskanych przez gminę odpłatnie i nieodpłatnie w latach 2014-2023 [ha]

Łączna powierzchnia pozyskanych przez gminę gruntów w latach 2014-2023 [ha]

4. Realizacja zadań gminy

4.1. Fundusz sołecki

W budżecie gminy na 2023 r. po raz kolejny wydzielony został fundusz sołecki, w ramach którego realizowane są wyłącznie zadania własne gminy w poszczególnych miejscowościach. Wśród nich ważne są wydatki na przedsięwzięcia służące podniesieniu jakości życia mieszkańców. Zasób środków do wykorzystania przez sołectwo w ramach funduszu uzależniony jest m.in. od liczby mieszkańców. Dlatego ilość środków do wykorzystania w poszczególnych sołectwach jest zróżnicowana. Dzięki uchwaleniu funduszu sołeckiego mieszkańcy gminy zyskali większą możliwość planowania zadań i aktywnego udziału w ich realizacji.

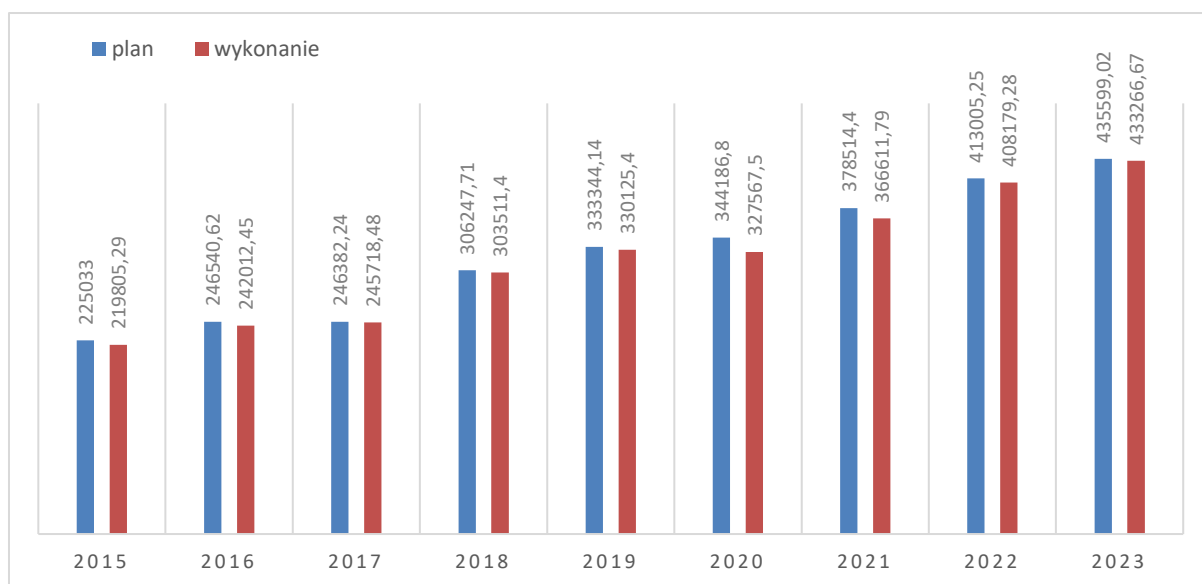
Wydatki funduszu sołeckiego w 2023 r. [zł]

Sołectwo	Zadanie	Plan wydatków	Zrealizowane wydatki
Brzuze	Bieżące remonty dróg gminnych na terenie sołectwa	29.955,69	29.940,91
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej (zadanie inwestycyjne)		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Zakup nagród na rozgrywki sportowe		
Dobre	Remont dróg gminnych	26.732,94	25.111,86
	Zakup namiotu		
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Naprawa i konserwacja sprzętu do utrzymania terenów zielonych sołectwa (usługa)		
	Przebudowa ogrodzenia przy świetlicy wiejskiej (zakup materiałów)		
	Doposażenie świetlicy wiejskiej		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Piknik sołecki sołectwa Dobre (zakup nagród w konkursach sportowych)		
Giżynek	Remont dróg gminnych na terenie sołectwa	25.781,97	25.781,97
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Zagospodarowanie działki przy świetlicy wiejskiej		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
Gulbiny	Remont dróg gminnych na terenie sołectwa	24.883,82	24.800,00
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Rozbudowa świetlicy wiejskiej		
	Montaż klimatyzacji w budynku świetlicy wiejskiej		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadania wspólne)		
	Zakup nagród w ramach rozgrywek sportowych połączonych ze spotkaniem integracyjnym mieszkańców		
Kleszczyn	Bieżące remonty dróg gminnych	23.457,36	23.442,61
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Wyposażenie i modernizacja świetlicy wiejskiej		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadania wspólne)		
	Zakup nagród na rozgrywki sportowe		
Łączonek	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)	19.336,48	19.336,48
	Budowa chodnika przy drodze gminnej obok świetlicy wiejskiej		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadania wspólne)		
Marianowo	Remont dróg gminnych	15.162,76	15.099,34

	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Zakup materiałów do ogrodzenia działki przy świetlicy wiejskiej		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Rozgrywki sportowe połączone ze spotkaniem integracyjnym		
Okonin	Bieżące remonty dróg gminnych	18.649,66	18.643,35
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Zakup klimatyzacji do świetlicy wiejskiej		
	Zakup wyposażenia do świetlicy wiejskiej		
Ostrowite	Remont dróg gminnych	52.831,90	52.828,55
	Modernizacja dróg gminnych		
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Utwardzenie kostką brukową części działki gminnej nr 23/17 (zakup materiałów)		
	Utwardzenie kostką brukową części działki gminnej nr 23/17 (zakup usług)		
	Rozbudowa placów zabaw		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Rozgrywki sportowe – <i>Żyj zdrowo i wesoło</i> (zakup materiałów)		
	Rozgrywki sportowe – <i>Żyj zdrowo i wesoło</i> (zakup usług)		
Piskorzyn	Bieżące remonty dróg gminnych na terenie sołectwa	16.694,88	16.616,16
	Zakup namiotu		
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej wraz z zagospodarowaniem terenu wokół świetlicy		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Zakup nagród na rozgrywki sportowe w sołectwie		
Przyrowa - Mościska	Zakup luster drogowych	18.279,84	18.193,41
	Zakup namiotu do sołectwa		
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Modernizacja świetlicy wiejskiej (kontynuacja zadania inwestycyjnego)		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
Radzynek	Remont dróg gminnych na terenie sołectwa Radzynek (w tym naprawa przepustów)	22.664,89	22.477,10
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Zagospodarowanie działki gminnej w sołectwie (usługa)		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Rozgrywki sportowe połączone ze spotkaniem integracyjnym		
	Budowa oświetlenia działki gminnej w sołectwie (zakup materiałów)		
	Modernizacja i wyposażenie świetlicy wraz z zagospodarowaniem terenu wokół świetlicy (zakup materiałów)		
Somsiory	Bieżące remonty dróg gminnych na terenie sołectwa	20.340,28	20.338,2
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Rozbudowa placu zabaw		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Zakup nagród na rozgrywki sportowe		

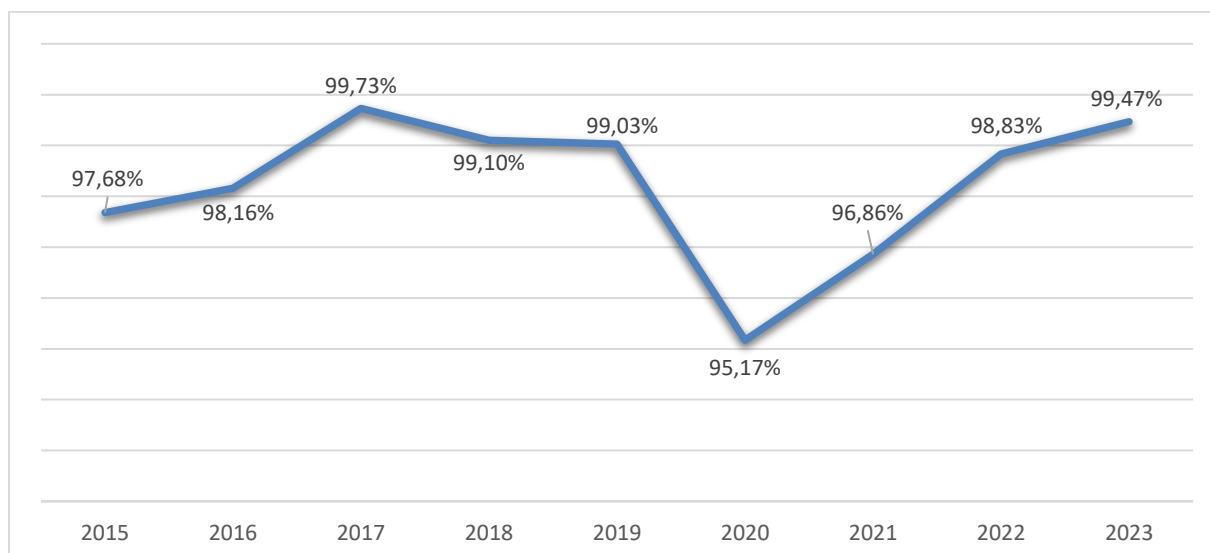
Trąbin	Bieżące remonty dróg gminnych na terenie sołectwa	24.461,17	24.444,23
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Budowa chodnika (przy Stawkach) – zadanie inwestycyjne		
	Remont kosiarzek		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Zakup nagród na rozgrywki sportowe w sołectwie		
Trąbin Rumunki	Bieżące remonty dróg gminnych na terenie sołectwa	22.612,05	22.489,38
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Bieżące remonty świetlicy wiejskiej		
	Budowa nowej świetlicy		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadania wspólne)		
Ugoszcz	Bieżące remonty dróg gminnych na terenie sołectwa	39.148,44	39.129,00
	Budowa drogi gminnej Ugoszcz-Julianowo		
	Działania w zakresie promocji wszystkich sołectw (zadanie wspólne)		
	Zakup materiałów do budowy oświetlenia ulicznego na terenie sołectwa		
	Montaż lamp oświetlenia ulicznego na terenie sołectwa		
	Rozbudowa placu zabaw		
	Przebudowa i modernizacja drogi w kierunku kotłowni (dokumentacja)		
	Zakup wyposażenia i modernizacja świetlicy wiejskiej		
Żałe	Bieżące remonty dróg gminnych na terenie sołectwa	34.604,89	34.594,12
	Zakup namiotu		
	Działania w zakresie promocji sołectwa		
	Zagospodarowanie działek gminnych na terenie sołectwa		
	Zagospodarowanie działek gminnych przy świetlicy wiejskiej		
	Budowa garażu przy świetlicy		
	Działania w zakresie integracji społeczności wszystkich sołectw (zadania wspólne)		
	Zakup nagród na rozgrywki sportowe w sołectwie		
Wydatki ogółem		435.599,02	433.266,67

W 2023 r. wysokość zaplanowanych do wydatkowania środków z funduszu sołeckiego wyniosła 435.599,02 zł i wzrosła w porównaniu do roku poprzedniego o 5,47%. Łącznie zrealizowano działania na kwotę 433.266,67 zł, co stanowiło 99,47% planu.

Plan i wydatki funduszu sołeckiego w latach 2015-2023 [zł]

Realizacja funduszu sołeckiego w gminie Brzuze utrzymuje się na poziomie powyżej 90% zaplanowanej kwoty. Wynika to m.in. z dbałości samorządów sołeckich o jak najlepsze wykonanie budżetu z korzyścią dla mieszkańców i pozyskanie dofinansowania na kolejne działania.

Wykonanie wydatków funduszu sołeckiego w latach 2015-2023 [%]

4.2. Gospodarka odpadami

4.2.1. Odbiór odpadów komunalnych

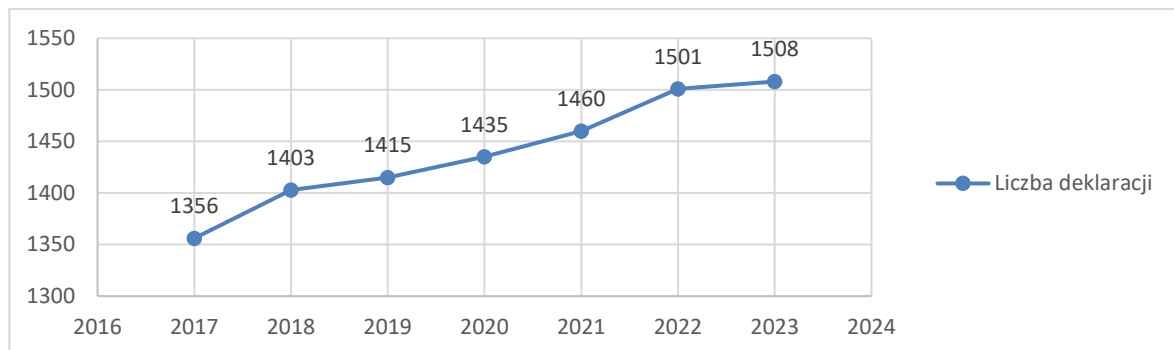
Obowiązująca od lipca 2013 r. ustawa o odpadach nałożyła na samorządy gminne obowiązek zbiórki oraz zagospodarowania odpadów komunalnych wytworzonych na nieruchomościach położonych na terenie gminy. Zgodnie z zasadami nowego systemu, opłaty pobierane od właścicieli nieruchomości muszą być w całości przeznaczone na pokrycie kosztów jego funkcjonowania. Dzięki wprowadzeniu nowych przepisów ograniczono pozbywanie się odpadów w sposób nielegalny, zwiększeniu ulega poziom odzysku surowców wtórnych oraz zmniejsza się ilość składowanych odpadów na wysypiskach.

W 2023 r. odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z terenu Gminy Brzuze prowadził Zakład Usługowo-Handlowy KARO. Firmie powierzono ten obowiązek w wyniku przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie przetargu nieograniczonego, zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych. Współpraca z tą firmą trwa od lipca 2013 r.

Ogólna liczba deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi od kilku lat, poczynając od roku 2016 cały czas wzrastała i w roku 2023 osiągnęła wartość 1508. Wzrost ogólnej liczby deklaracji o 7 w porównaniu do roku poprzedniego wynika z faktu oddanych do użytkowania nowo wybudowanych budynków mieszkalnych na terenie gminy jak i również rozdziału pokoleniowego rodzin.

Deklaracje o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi złożone w latach 2017-2023

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba deklaracji	1356	1403	1415	1435	1460	1501	1508

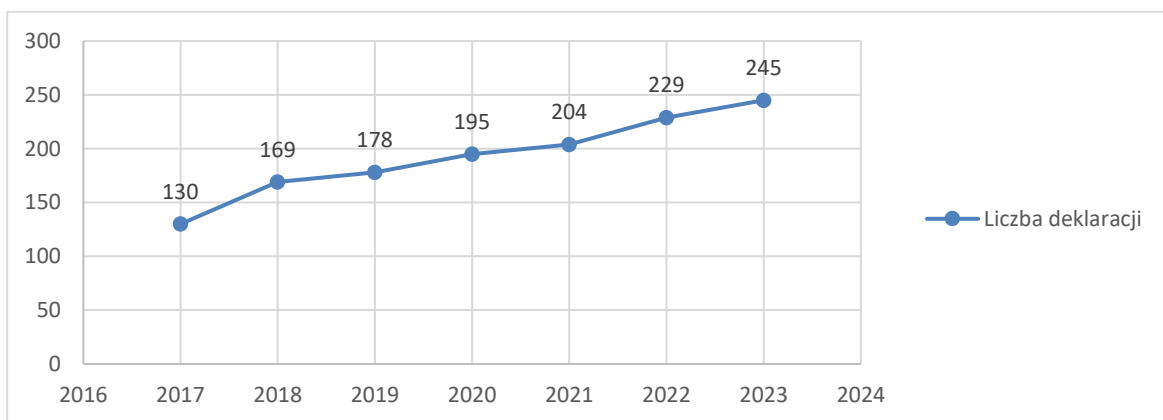

Deklaracje w latach 2017 - 2023

Również liczba deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi dotycząca nieruchomości wykorzystywanych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe od kilku lat, poczynając od roku 2017 wzrasta i w roku 2023 osiągnęła wartość 245.

Deklaracje o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi dotyczące nieruchomości wykorzystywanych w celach rekreacyjno-wypoczynkowych w latach 2017-2023

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba deklaracji	130	169	178	195	204	229	245

Deklaracje dotyczące nieruchomości rekreacyjno-wypoczynkowych w latach 2017-2023

Akty prawa miejscowego regulujące gospodarkę odpadami komunalnymi

Uchwały obowiązujące na terenie gminy Brzuze dotyczące gospodarki odpadami to:

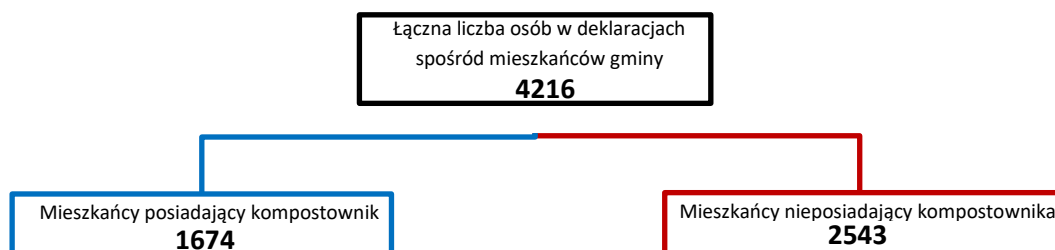
- Uchwała Nr XVIII/112/2016 Rady Gminy Brzuze z dnia 30 czerwca 2016 r. w sprawie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy a powstają odpady komunalne
- Uchwała Nr V/36/2019 Rady Gminy Brzuze z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie zarządzenia poboru opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w drodze inkasa, wyznaczenia inkasentów oraz określenia wysokości wynagrodzenia za inkaso
- Uchwała Nr X/68/2019 Rady Gminy Brzuze z dnia 28 listopada 2019 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Brzuze
- Uchwała Nr XXXVII/217/2022 Rady Gminy Brzuze z dnia 8 czerwca 2022 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Brzuze
- Uchwała Nr X/69/2019 Rady Gminy Brzuze z dnia 28 listopada 2019 r. w sprawie szczególnego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów w zamian na uiszczonej przez właściciela nieruchomości opłacie za zagospodarowanie odpadami komunalnymi
- Uchwała Nr XXXVII/216/2022 Rady Gminy Brzuze z dnia 8 czerwca 2022 r. zmieniająca uchwałę w sprawie szczególnego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów w zamian na uiszczonej przez właściciela nieruchomości opłacie za zagospodarowanie odpadami komunalnymi

- Uchwała Nr XXXIX/233/2022 Rady Gminy Brzuze z dnia 31 sierpnia 2022 r. w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia wysokości stawki tej opłaty na terenie Gminy Brzuze
- Uchwała Nr XVIII/117/2026 Rady Gminy Brzuze z dnia 30 czerwca 2016 r. w sprawie określenia terminu częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi na terenie Gminy Brzuze
- Uchwała Nr XXX/181/2021 Rady Gminy Brzuze z dnia 7 grudnia 2021 r. w sprawie ustalenia ryczałtowej stawki opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi za rok od domku letniskowego lub innej nieruchomości wykorzystywanej na cele rekreacyjno- wypoczynkowe
- Uchwała Nr X/72/2019 Rady Gminy Brzuze z dnia 28 listopada 2019 r. w sprawie określenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości obowiązującej na terenie Gminy Brzuze
- Uchwała Nr LVIII/328/2024 Rady Gminy Brzuze z dnia 31.01.2024 r. w sprawie określenia górnych stawek opłat za usługi odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości oraz opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

Instalacje do których przekazywane były odpady komunalne pochodzące z terenu gminy Brzuze w 2023 r:

- Regionalny Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych Sp. z o.o., Puszcza Miejska 24, 87-500 Rypin
- P.P.H. HETMAN Sp. z o. o. Zakład Utylizacji Olszówka, ul. Florianów 24, 87-400 Golub-Dobrzyń
- Green Office Ecologic Sp. z o.o. Łomża ul. Spółdzielcza 6 c, 21-532 Łomża

Od 2020 r. na deklaracjach o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi pojawiła się możliwość wskazania posiadania kompostownika i od tego uzależniona jest miesięczna wysokość ponoszonej opłaty od jednej osoby. Należy podkreślić, że możliwość wyboru dotyczy jedynie mieszkańców zabudowy jednorodzinnej. Osoby posiadające kompostownik uiszczają opłatę w wysokości 23,00 zł, natomiast przy braku kompostownika opłata wynosi 25,00 zł. Posiadacze nieruchomości wykorzystywanych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe są zobowiązani wносить ujednoliconą opłatę roczną w wysokości 190,00 zł. Spośród mieszkańców gminy Brzuze, którzy uwzględnieni są w deklaracjach, jedynie 40% zadeklarowało posiadanie kompostownika.

Struktura osób w deklaracjach złożonych w gminie Brzuze wg stanu na dzień 31.12.2023 r.

Wysokość opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi

Wysokość opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w 2023 r. [zł/osobę]		
	Posiadający kompostownik	Nieposiadający kompostownika
Mieszkańcy gminy za miesiąc	23,00	25,00
Posiadacze nieruchomości wykorzystywanych na cele rekreacyjno- wypoczynkowe za rok	190,00	

Frakcje odpadów komunalnych zbierane na terenie gminy w 2023 r.

Na terenie gminy Brzuze prowadzona była segregacja odpadów komunalnych z podziałem na pięć frakcji:

1. Papier (tektura, odpady opakowanie z papieru, odpady opakowaniowe z tektury)
2. Tworzywa sztuczne i metale (odpady opakowaniowe z metali, odpady opakowaniowe z tworzyw sztucznych oraz odpady opakowaniowe wielomateriałowe)
3. Szkło (odpady opakowaniowe ze szkła)
4. Odpady ulegające biodegradacji (ze szczególnym uwzględnieniem bioodpadów w tym odpadów zielonych)
5. Zmieszane odpady komunalne

Zużyte baterie zbierane były w specjalnie do tego przeznaczonych pojemnikach w urzędzie gminy i placówkach oświatowych. Odpady gromadzone były w kolorowych workach, na których znajdują się oznaczenia danych frakcji oraz w pojemnikach dostarczanych przez firmę odbierającą odpady.

Do punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych PSZOK mieszczącego się na terenie byłego Kółka Rolniczego w Ostrowitem, mieszkańcy gminy w 2023 r. mogli dostarczać następujące rodzaje odpadów:

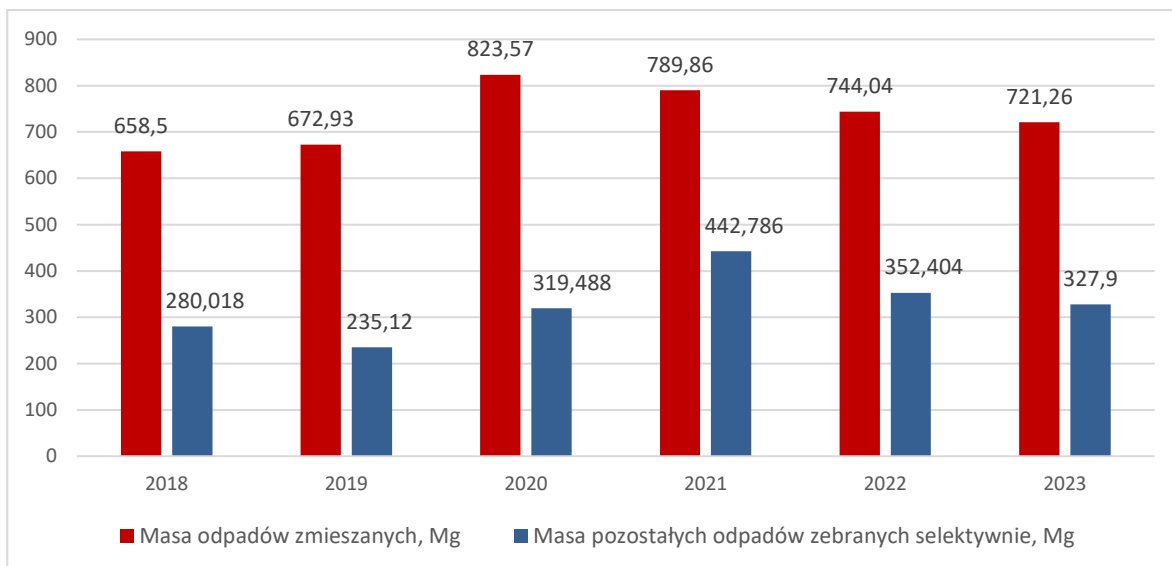
- a. papier i tekturę, opakowania z papieru i tektury;
- b. tworzywa sztuczne, opakowania z tworzyw sztucznych, opakowania wielomateriałowe, metal;
- c. szkło oraz opakowania ze szkła;
- d. przeterminowane leki;
- e. odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych, powstałe w gospodarstwie domowym,, w szczególności igły i strzykawki;
- f. chemikalia, (w nieuszkodzonych, oryginalnych opakowaniach);
- g. zużyte baterie i akumulatory;
- h. zużyty sprzęt elektroniczny i elektryczny (kompletny- w całości);
- i. meble i inne odpady wielkobarytowe;
- j. odpady budowlane i rozbiórkowe (w ilości 1Mg z jednego gospodarstwa domowego na rok pochodzące wyłącznie z drobnych remontów, niewymagających zgłoszenia i pozwolenia na budowę, wykonywanych metodą gospodarczą przez właściciela nieruchomości) z podziałem na:
 - odpady betonu i gruzu betonowego;
 - odpady gruzu ceglanego;
 - odpady ceramiczne i elementy wyposażenia: np. sanitarne, armatura itp. ;
 - drewno: np. ościeżnice, drzwi, ramy okienne, parkiety, boazerie itp.;
 - szkło np.: szyby okienne, lustra, lufy itp.;
 - tworzywa sztuczne np.: płytki PCV, instalacje PCV, panele ściennie itp.;
- k. zużyte opony (wyłącznie od rowerów, wózków, motorowerów i motocykli oraz pojazdów o masie całkowitej do 3,5 tony) - 4 szt. na rok z jednego gospodarstwa domowego;
- l. tekstylia i odzież;

Odpady komunalne wytworzone na terenie gminy

W 2023 r. na terenie gminy wytworzono o 47,284 Mg odpadów mniej niż w roku poprzednim i stanowi to spadek o 4,5% w stosunku do roku 2022. Zgodnie z nowelizacją Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach od 2020 r., każdy mieszkaniec i właściciel nieruchomości zobowiązany jest do selektywnego zbierania odpadów komunalnych z podziałem na kilka frakcji, wśród których znajduje się frakcja zmieszana, jednak należy tu umieszczać jedynie takie odpady, których nie można odzyskać w procesie recyklingu. Frakcja zmieszana w roku 2023 stanowiła 68,7% wszystkich odpadów i jest to wzrost o 0,7 p.p. Masa odpadów zebrana selektywnie w porównaniu z rokiem poprzednim stanowiła 31,2% i jest to spadek o 0,8 p.p.

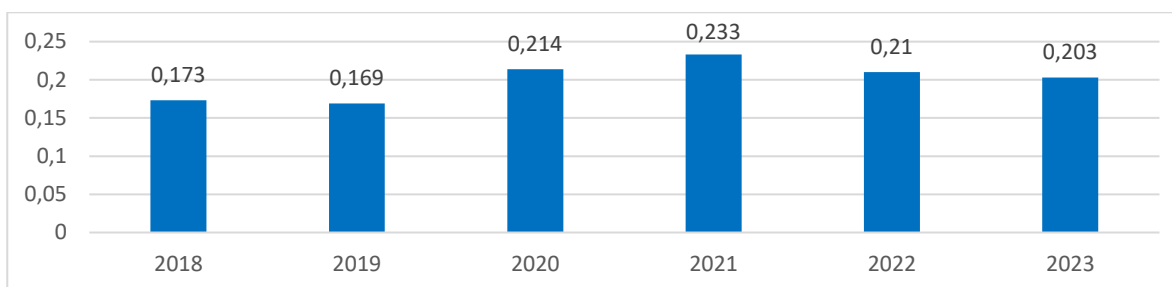
Masa odpadów komunalnych odebranych od właścicieli nieruchomości

Rok	Masa odpadów zmieszanych [Mg]	Masa pozostałych odpadów zebranych selektywnie [Mg]	Łączna masa odpadów [Mg]	Masa odpadów zmieszanych w stosunku do łącznej masy odpadów [%]	Masa pozostałych odpadów zebranych selektywnie w stosunku do łącznej masy odpadów [%]
2018	658,500	280,018	938,548	70,2	29,8
2019	672,930	235,120	908,050	74,1	25,9
2020	823,570	319,488	1143,058	72	28
2021	789,860	442,786	1232,646	64	36
2022	744,040	352,404	1096,444	68	32
2023	721,260	327,900	1049,160	68,7	31,2

Masa odpadów odebranych z terenu gminy Brzuzewo w latach 2018-2023 [Mg]

W 2023 r. mieszkańiec gminy Brzuzewo wytworzył średnio 0,203 Mg odpadów i jest to o 0,007 Mg mniej niż w roku poprzednim. W porównaniu do danych z 2018 r. zaobserwowano wzrost masy odpadów wytwarzanych przez jednego mieszkańca o 17%.

Masa odpadów przypadających na jednego mieszkańca w gminie Brzuzewo latach 2018-2023 [Mg]

Częstotliwość odbioru odpadów komunalnych

W 2023 r. frakcja odpadów zmieszanych niedających się posegregować odbierana była dwa razy w miesiącu z gospodarstw domowych jednorodzinnych oraz nieruchomości wykorzystywanych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe w okresie od 1 maja do 31 sierpnia. Natomiast od 1 września do 30 kwietnia odbierana była raz w miesiącu. W przypadku budynków wielorodzinnych odbiór tej frakcji odpadów odbywał się raz w tygodniu przez cały rok.

Odpady, takie jak, tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe, metale, papier, tekstura oraz szkło odbierane były raz w miesiącu zarówno z budynków wielorodzinnych, gospodarstw domowych jednorodzinnych jak i nieruchomości wykorzystywanych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe.

Odpady ulegające biodegradacji w zabudowie jednorodzinnej oraz nieruchomościach wykorzystywanych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe odbierane były raz w miesiącu w okresie od 1 września do 30 kwietnia, natomiast dwa razy w miesiącu w pozostałej części roku. W zabudowie wielorodzinnej odpady ulegające biodegradacji zabierane były raz w miesiącu w okresie od 1 listopada do 31 marca, natomiast od 1 kwietnia do 31 października wywożone były raz w tygodniu. Pozostawienie odpadów na terenie PSZOK było możliwe w każdy pierwszy roboczy poniedziałek miesiąca w godzinach 14:00-18:00 w okresie od 1 marca do 31 października oraz w godzinach 14:00 – 16:00 w okresie od 1 listopada do 28 lutego.

PSZOK w Ostrowitem

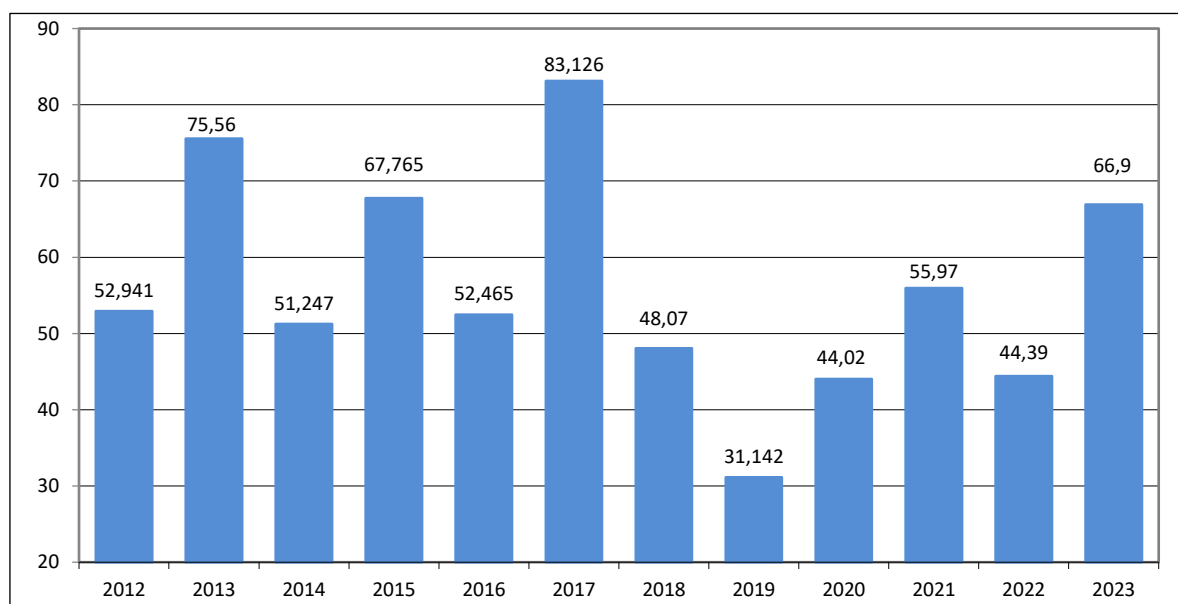
Obowiązkiem wynikającym z Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z dnia 13 września 1996 r. art.3 ust.2 pkt.6 jest stworzenie przez gminę punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w sposób umożliwiający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców. W celu zrealizowania założeń w/w ustawy, w latach 2021-2023 działał Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych na terenie byłego Kółka Rolniczego w Ostrowitem.

4.2.2. Unieszkodliwianie azbestu i folii rolniczej

Gmina Brzuzewo we współpracy z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu, realizowała zadanie polegające na demontażu i transporcie oraz unieszkodliwieniu wyrobów zawierających azbest. W 2023 r. złożono 45 wniosków o udzielenie dofinansowania, ostatecznie zadanie realizowało 37 wnioskodawców. Całkowity koszt przedsięwzięcia wyniósł 30 345,84 zł i był w stu procentach sfinansowany przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu. Łącznie odebrano 66,900 Mg wyrobów zawierających azbest z dachów o powierzchni około 4445 m².

Unieszkodliwianie azbestu w latach 2012-2023

Rok	Ilość wniosków	Odebrane wyroby zawierające azbest [Mg]	Dofinansowanie [zł]
2012	20	52,941	30 959,61
2013	27	75,560	30 749,44
2014	22	51,247	15 078,04
2015	26	67,765	19 945,61
2016	26	52,465	19 185,01
2017	37	83,126	17 492,93
2018	23	48,070	10 560,55
2019	19	31,142	12 145,38
2020	21	44,020	16 023,28
2021	31	55,970	26 554,39
2022	21	44,390	20 659,50
2023	37	66,900	30 345,84
Łącznie	273	673,596	249 699,580

Unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest w latach 2012-2023 [Mg]

Gmina Brzuze jako beneficjent w 2023 roku we współpracy z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z siedzibą w Warszawie realizowała zadania pn.: „Usuwanie odpadów z folii rolniczych, siatki i sznurka do owijania balotów, opakowań po nawozach i typu Big-Bag.” Złożono **60** wniosków o udzielenie dofinansowania, ostatecznie zadanie realizowały **58** gospodarstw rolnych. Całkowity koszt przedsięwzięcia wyniósł **27 151,20**. Łączna masa odpadów z folii rolniczych, siatki i sznurka do owijania balotów, opakowań po nawozach i typu Big-Bag do utylizacji wyniosła **83,800**: w tym folia rolnicza 69,450 Mg, siatka i sznurek do owijania balotów 4,820 Mg, opakowania po nawozach 0,770 Mg i opakowania Big-Bag 8,760 Mg. W trakcie postępowanie przetargowego wygrała firma VIK Sp. z o. o. Spółka komandytowa z Radomic.

4.3. Gospodarka wodno-ściekowa

Uchwałą Rady Gminy Brzuze nr III/17/2011 z dnia 28 stycznia 2011 roku utworzono z dniem 1 lutego 2011 r. samorządowy zakład budżetowy pod nazwą: Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej w Brzuzach. Przedmiotem działalności zakładu jest wykonywanie zadań o charakterze zbiorowego zaopatrzenia sprzedaży wody, zapewnienie właściwej eksploatacji i konserwacji obiektów, sieci wodociągowej wraz z uzbrojeniem. Aktualnie jednostka zatrudnia 4 osoby, w tym 1 osoba zatrudniona jest w wymiarze ¾ etatu. Wśród pracowników jest konserwator urządzeń wydobywczych, który sprawuje bieżący nadzór techniczny nad stacjami uzdatniania wody oraz siecią wodociągową. Łączna długość głównej sieci wodociągowej w gminie na koniec 2023 roku, wyniosła 229.777 m.

Schemat sieci wodociągowej w gminie Brzuze

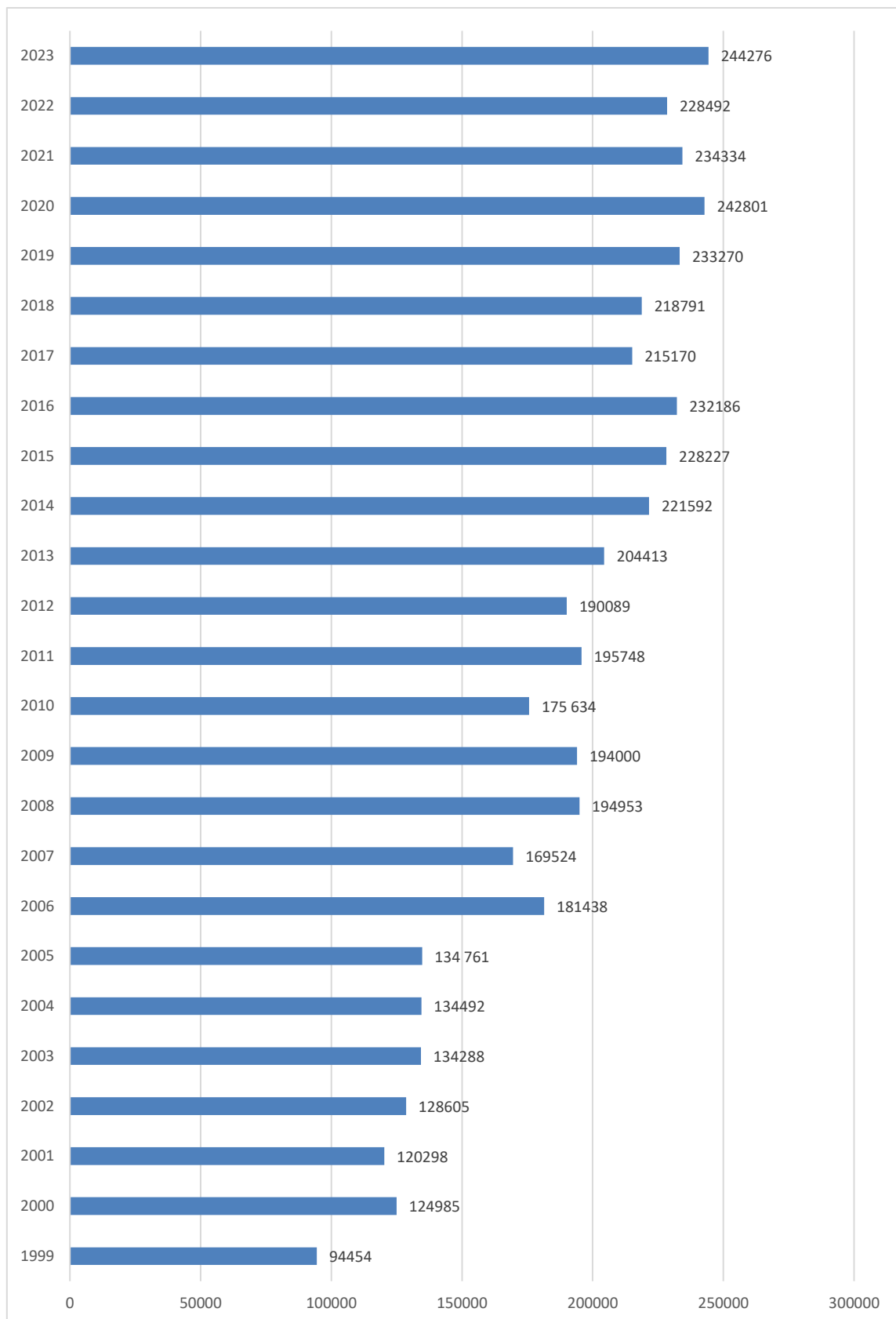
Na terenie gminy Brzuze eksploatowane są trzy ujęcia komunalne:

1. Stacja Uzdatniania Wody Ugoszcz
2. Stacja Uzdatniania Wody Ostrowite
3. Stacja Uzdatniania Wody Trąbin

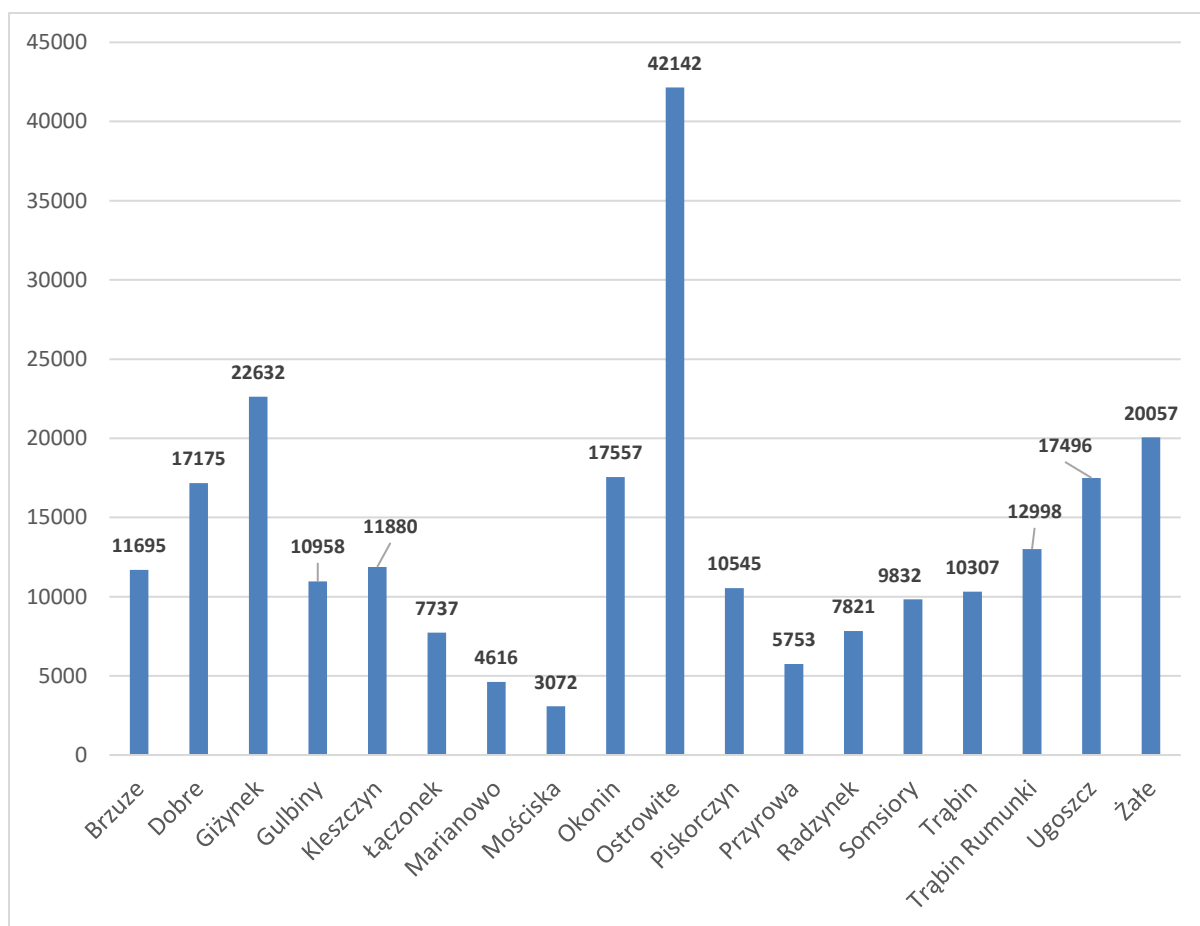
Studnie wiercone w obrębie ujęć ujmują wodę z utworów czwartorzędowych. Tereny ujęć położone są na wysoczyźnie morenowej. Pod względem hydrologicznym, obszar SUW Trąbin należy do zlewni Rypienicy będącej lewym dopływem Drwicy, obszar SUW Ostrowite oraz SUW Ugoszcz leżą w dorzeczu rzeki Drwicy w zlewni strugi Ruziec. Jako hydrograficzna jednostka bilansowa teren ten należy do regionu wodnego Dolnej Wisły, znajdującego się w obszarze działania Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Woda pobrana z ujęć głębinowych charakteryzuje się podwyższoną zawartością jonów żelaza oraz jonów manganu. Stężenia te znacznie przekraczają maksymalne wartości dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i wymagają uzdatnienia w procesie odżelazienia i odmanganiania. Wobec powyższego we wszystkich trzech stacjach, woda musi być poddawana tym zabiegom.

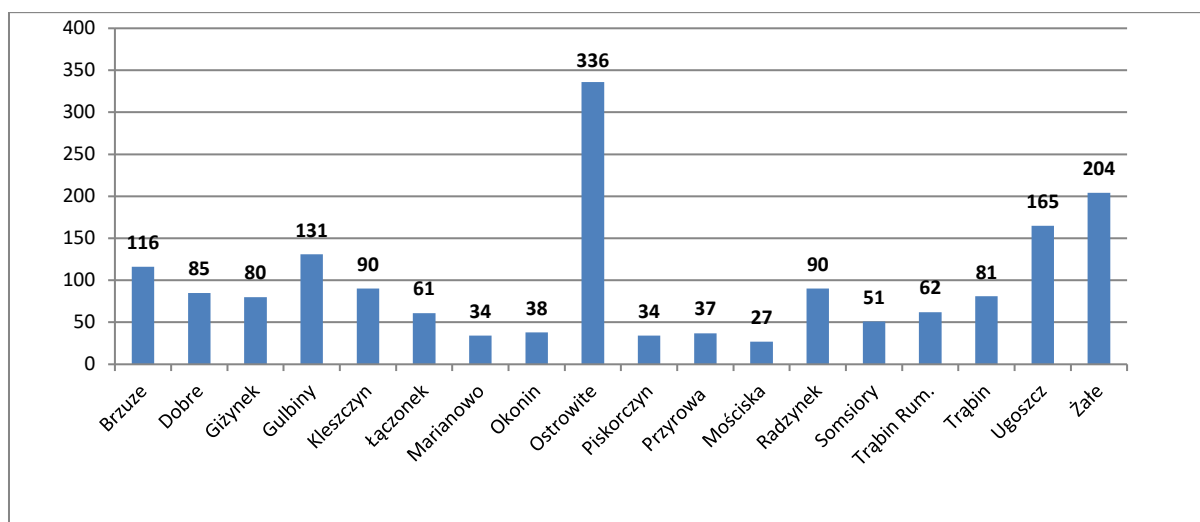
Od 1999 roku wzrasta ilość sprzedanej wody. Podyktowane jest to m.in. zwiększającą się ilością przyłączy. W grudniu 2023 r., dostęp do czynnej sieci wodociągowej posiadało 97% mieszkań. Do Gminnego Zakładu Gospodarki Komunalnej w 2023 r. wpłynęło 41 wniosków o określenie warunków technicznych przyłączenia nieruchomości do sieci wodociągowej. Po wydaniu warunków technicznych 41 przyłączy o łącznej długości 1.285,00 m zostało zainwentaryzowanych a z nowymi odbiorcami zostały podpisane umowy na dostawę wody.

Sprzedaż wody w latach 1999-2023 [m³]

Sprzedaż wody w miejscowościach gminy Brzuze [m³] wg stanu na 31 grudnia 2023 r

Ilość gospodarstw odbierających wodę wg stanu na 31 grudnia 2023 r.

Zużycie wody w miejscowościach gminy Brzuze w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2023 r. [m³]

Taryfy za wodę

Cena wody wynika z kalkulacji przedsiębiorstwa wodociągowego w oparciu o przepisy Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r. poz. 2268) oraz Rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lutego 2018 r. Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ustala niezbędne przychody na podstawie kosztów w okresie obrotowym poprzedzającym wprowadzenie nowej taryfy na potrzeby obliczenia cen i stawek opłat planowanych na 3 lata obowiązywania taryfy, uwzględniając w szczególności:

1. Koszty eksploatacji i utrzymania ponoszone w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę, w tym:
 - a. amortyzację lub odpisy umorzeniowe ustalane zgodnie z przepisami o rachunkowości od wartości początkowej środków trwałych metodą liniową niezależnie od źródeł ich finansowania,
 - b. opłaty za korzystanie ze środowiska,
 - c. opłaty za usługi wodne,
2. Podatki i opłaty niezależne od przedsiębiorstwa,
3. Koszty zakupionej przez siebie wody lub wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych niebędących w jego posiadaniu,
4. Rezerwy na należności nieregularne.

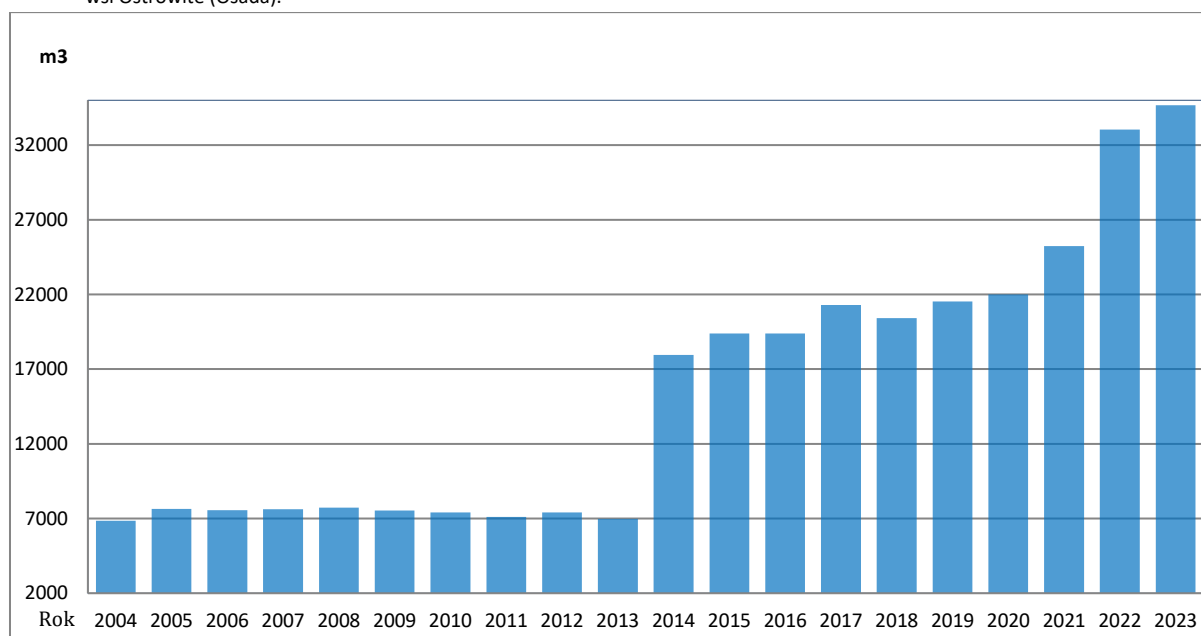
Przy rozliczeniach za dostarczoną wodę na terenie gminy Brzuze obowiązuje taryfa dwuczłonowa, jednolita składająca się z ceny za pobraną wodę oraz stawki opłaty abonamentowej. Cena za dostarczoną wodę jest jednakowa dla wszystkich odbiorców, nie występuje zróżnicowanie cenowe: opłata abonamentowa 2 zł netto (2,16 z VAT), 1 m³ dostarczonej wody 2,32 netto (2,51 z VAT).

Wzrastające zapotrzebowanie na wodę pitną rodzi potrzebę rozbudowy i modernizacji zarówno stacji uzdatniania jak też sieci wodociągowej. Gruntownej przebudowy wymaga w pierwszej kolejności SUW w Trąbinie, konieczna jest również rozbudowa stacji w Ostrowitem i Ugoszczu.

Gospodarka ściekowa

Na terenie gminy Brzuze działają dwie gminne oczyszczalnie ścieków:

- oczyszczalnia ścieków w Ugoszczu, obejmująca teren części wsi: Ugoszcz, Brzuze i Ostrowite. Łącznie 160 budynki.
- oczyszczalnia ścieków w Ostrowitem, obsługiwana przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Ostrowitem Golubskim, obejmująca części wsi Ostrowite (Osada).

Ilość nieczystości płynnych zrzucanych do oczyszczalni ścieków na terenie gminy Brzuze w latach 2004 -2023 [m³]

Z przedstawionych danych wynika, że ilość przetwarzanych ścieków w kolejnych latach wzrasta. Wynika to ze wzrostu ilości budynków przyłączających się do zbiorczej sieci kanalizacyjnej.

Głównym problemem związanym z gospodarką ściekową na terenie gminy jest zbyt niski stopień skanalizowania wynikający z małej liczby wsi o zwartej zabudowie. W związku z tym, gdzie budowa systemów kanalizacji zbiorczej nie przyniesie korzyści dla środowiska, należy zastosować systemy indywidualne zapewniające ochronę środowiska.

Taryfy za ścieki

Cena ścieków wynika z kalkulacji Urzędu Gminy Brzuze w oparciu o przepisy Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r. poz. 2268) oraz Rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lutego 2018 r. Urząd Gminy Brzuze ustala niezbędne przychody na podstawie kosztów w okresie obrachunkowym poprzedzającym wprowadzenie nowej taryfy na potrzeby obliczenia cen i stawek opłat planowanych na 3 lata obowiązywania taryfy, uwzględniając w szczególności:

1. Koszty eksploatacji i utrzymania ponoszone w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków, w tym:
 - a) amortyzację lub odpisy umorzeniowe ustalane zgodnie z przepisami o rachunkowości od wartości początkowej środków trwałych metodą liniową niezależnie od źródeł ich finansowania,
 - b) opłaty za korzystanie ze środowiska,
 - c) opłaty za usługi wodne,
2. podatki i opłaty niezależne od przedsiębiorstwa,
3. koszty zakupionej przez siebie wody lub wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych niebędących w jego posiadaniu,
4. rezerwy na należności nieregularne.

Przy rozliczeniach za odprowadzanie ścieków na terenie gminy Brzuze obowiązuje taryfa jednoczłonowa. Cena za odprowadzanie ścieków jest jednakowa dla wszystkich odbiorców, nie występuje zróżnicowanie cenowe: 1 m³ odprowadzanych ścieków 4,66 netto (5,03 z VAT).

4.4. Budowa dróg, chodników i ścieżek rowerowych

4.4.1. Drogi

W skład sieci drogowej wchodzi drogi wojewódzkie, powiatowe, gminne i dojazdowe o łącznej szacunkowej długości 227,34 km. Na infrastrukturę drogową składają się 2 drogi wojewódzkie, 7 powiatowych i 25 gminnych wyodrębnionych w poniższej tabeli.

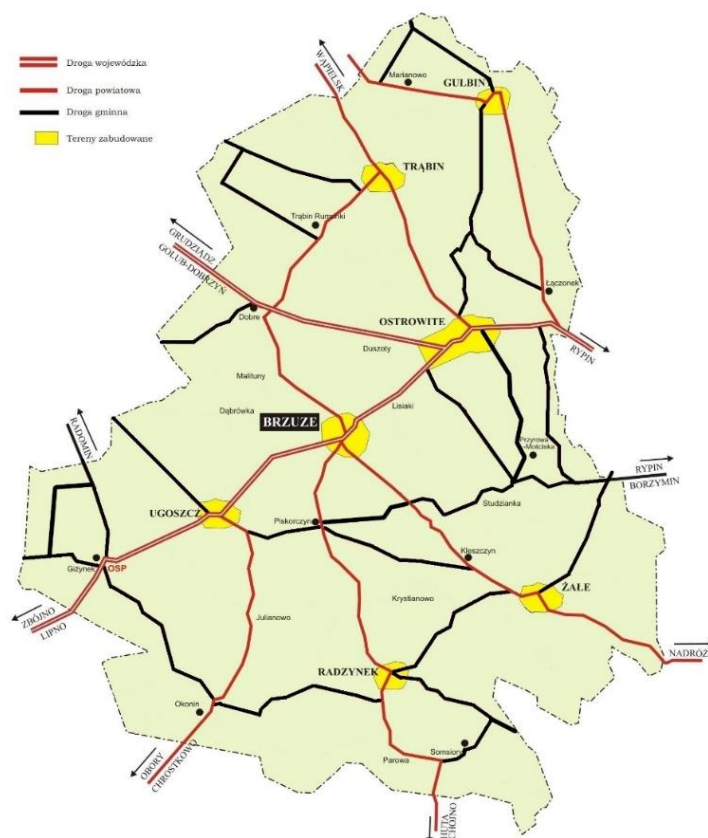
Zestawienie dróg wg kategorii

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi	Zarządca drogi	Długość drogi na terenie gminy [km]
1	556	Ostrowite-Zbójno	Rejon Dróg Wojewódzkich w Toruniu	8,141
2	534	Grudziądz-Rypin	Rejon Dróg Wojewódzkich w Wąbrzeźnie	5,981
3	2120	Radomin-Ruszkowo-Gulbiny-Cetki	Zarząd Dróg Powiatowych w Rypinie	6,426
4	2204	Radziki Duże-Wąpielsk-Ruszkowo-Ostrowite	Zarząd Dróg Powiatowych w Rypinie	4,493
5	2207	Trąbin-Dobre-Brzuze	Zarząd Dróg Powiatowych w Rypinie	5,704
6	2211	Brzuze-Nadróż	Zarząd Dróg Powiatowych w Rypinie	7,338
7	2212	Brzuze-Huta Chojno	Zarząd Dróg Powiatowych w Rypinie	7,808
8	2213	Ugoszcz-Obory	Zarząd Dróg Powiatowych w Rypinie	4,31
9	2130	Kobrzyniec-Dulsk	Zarząd Dróg Powiatowych w Rypinie	1,192
10	120201C	Marianowo-Gulbiny	Urząd Gminy Brzuze	2,9
11	120202C	Gulbiny-Łączonek	Urząd Gminy Brzuze	3,918
12	120203C	Łączonek-Ostrowite	Urząd Gminy Brzuze	1,6
13	120204C	Trąbin-Radomin	Urząd Gminy Brzuze	2,5
14	120205C	Radzynek-Somsiory	Urząd Gminy Brzuze	1,8
15	120206C	Żałe-Radzynek	Urząd Gminy Brzuze	2,5
16	120207C	Somsiory-Somsiory	Urząd Gminy Brzuze	1,12
17	120208C	Giżynek-Ruże	Urząd Gminy Brzuze	1,3
18.	120209C	Przyrowa-Przyrowa	Urząd Gminy Brzuze	2,9
19	120210C	Giżynek-Piórkowo	Urząd Gminy Brzuze	1,6
20	120211C	Studzianka-Kleszczyn	Urząd Gminy Brzuze	2,5
21	120212C	Ostrowite-Studzianka	Urząd Gminy Brzuze	2,5
22	120213C	Borzymin-Żałe	Urząd Gminy Brzuze	2,44
23	120214C	Dobre-Piórkowo	Urząd Gminy Brzuze	1,74
24	120215C	Żałe-Piskorzyn	Urząd Gminy Brzuze	2,5
25	120216C	Giżynek-Okonin	Urząd Gminy Brzuze	3,2
26	120217C	Piórkowo-Ugoszcz	Urząd Gminy Brzuze	2,2

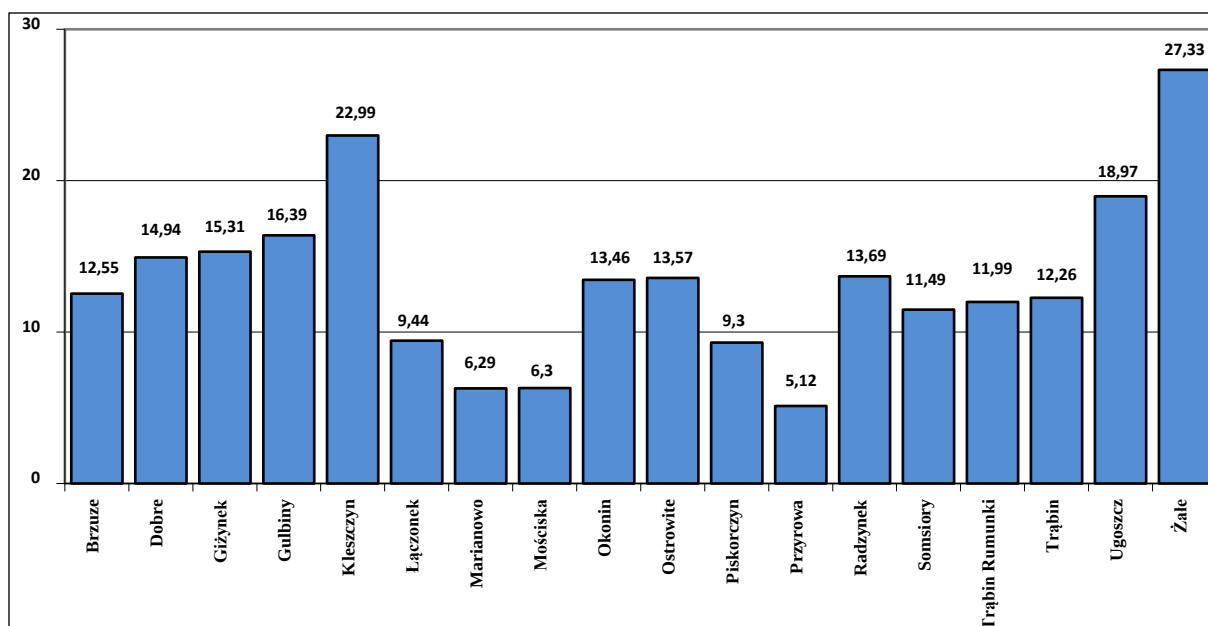
27	120218C	Piskorzyn-Ugoszcz	Urząd Gminy Brzuze	1,3
28	120219C	Radzynek-Okonin	Urząd Gminy Brzuze	3,1
29	120220C	Studzianka-Przyrowa	Urząd Gminy Brzuze	1,1
30	120221C	Trąbin Rumunki-Trąbin Rumunki	Urząd Gminy Brzuze	2,44
31	120222C	Ostrowite-Mościska	Urząd Gminy Brzuze	2,791
32	W trakcie nadawania numeru	Piskorzyn-Kleszczyn	Urząd Gminy Brzuze	1,587
33	W trakcie nadawania numeru	Giżynek-Giżynek	Urząd Gminy Brzuze	1,780
34	W trakcie nadawania numeru	Marianowo-Ruszkowo	Urząd Gminy Brzuze	0,175

Długość dróg w poszczególnych kategoriach

Lp.	Kategoria dróg	Długość na terenie gminy [km]
1	wojewódzkie	14,12
2	powiatowe	37,27
3	gminne	53,45
4	dojazdowe	122,50

Położenie dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych

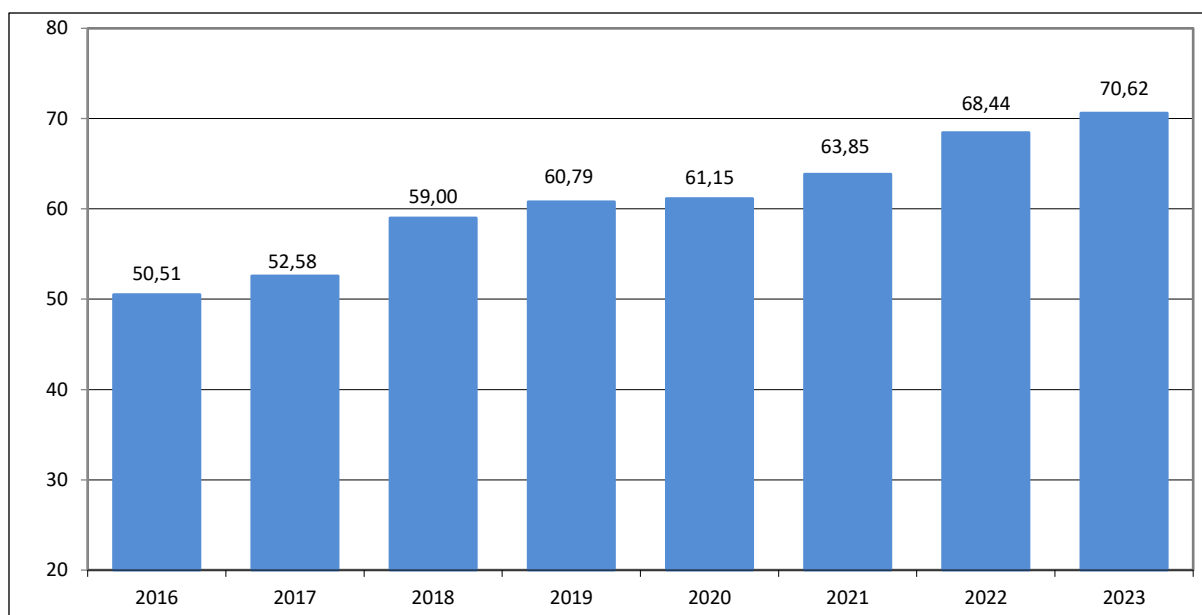

Długość dróg wszystkich kategorii w miejscowościach gminy Brzuze

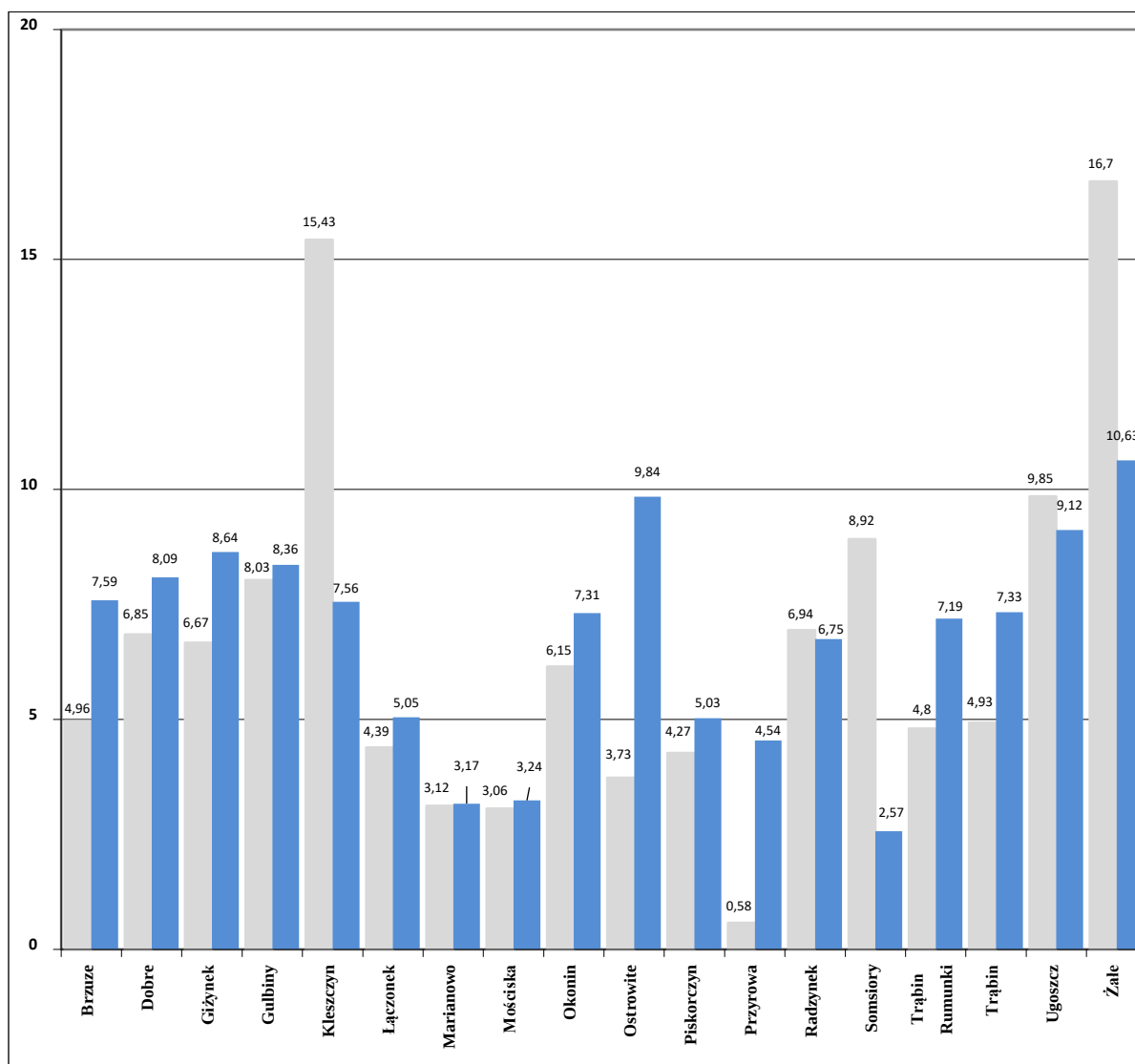
Miejscowościami mającymi największą długość dróg są Kleszczyn i Żale. Natomiast najmniej dróg znajduje się na terenie miejscowości Przyrowa, Marianowo i Mościska.

Drogi utwardzone w gminie Brzuze

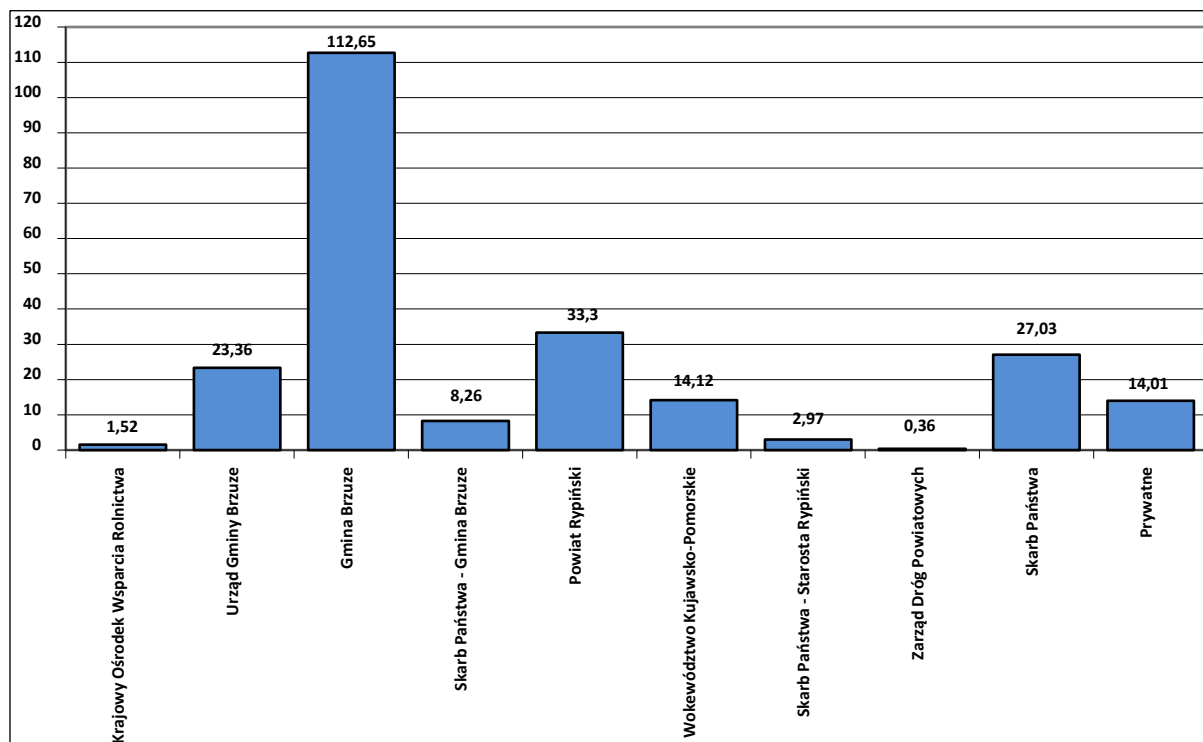
Drogi utwardzone w latach 2016-2023

Porównanie długości dróg nieutwardzonych i utwardzonych w miejscowościach gminy Brzuze

Największą długość dróg utwardzonych ma Ostrowite (9,84 km) oraz Żałe (10,63 km), które posiada również w porównaniu z innymi miejscowościami najwięcej dróg nieutwardzonych (16,70 km). Na drugim miejscu pod względem dróg nieutwardzonych jest miejscowość Kleszczyn (15,43 km).

Dobłą proporcję dróg utwardzonych do nieutwardzonych obserwujemy w miejscowościach Marianowo (utwardzone – 3,17 km, nieutwardzone – 3,12 km) i Mościska (utwardzone – 3,24 km, nieutwardzone – 3,06 km). Natomiast najmniej dróg nieutwardzonych znajduje się w Przyrowie, mają one 0,58 km długości.

Długość dróg wg własności [km]

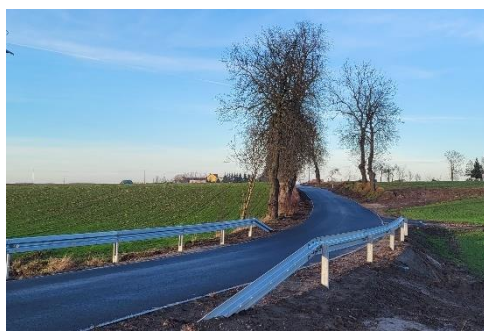
Gmina Brzuze jest właścicielem około 112,65 km dróg, natomiast około 23,36 km dróg znajduje się we władaniu Urzędu Gminy. Województwo Kujawsko-Pomorskie na terenie gminy Brzuze posiada 14,12 km dróg natomiast Powiat Rypiński jest właścicielem łącznej długości dróg 33,30 km, a Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa jest właścicielem 1,52 km dróg.

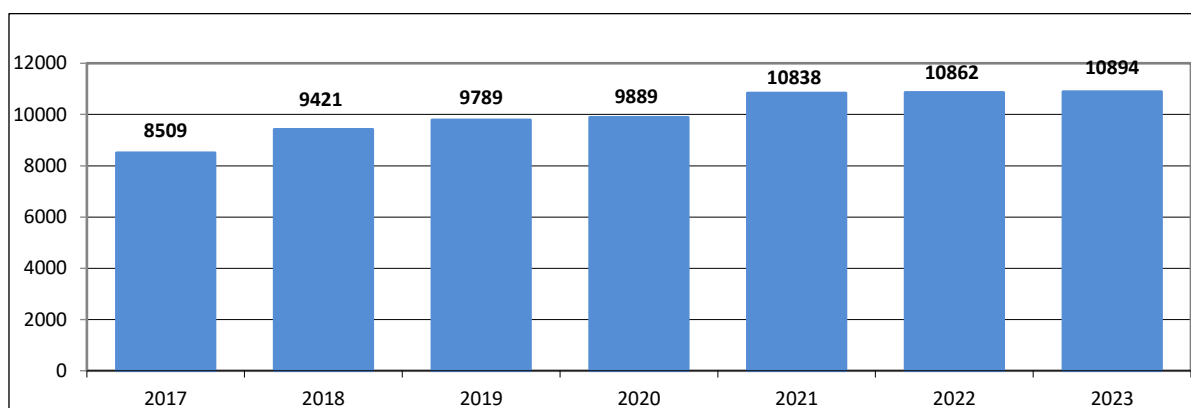
Inwestycje drogowe w 2023 r.

Lp.	Nazwa zadania	Wartość [zł]	Opis
1	Przebudowa drogi dojazdowej Żałe pod jezioro Kopiec wraz z budową oświetlenia	Nie poniesiono wydatków	Zlecono wykonanie
2	Przebudowa drogi Bobrówiec - Jutrzenka	Nie poniesiono wydatków	Zlecono przygotowanie podkładów geodezyjnych
3	Budowa drogi Dobre – Trąbin Rumunki	Całkowity koszt: 15 805,50	Sporządzono dokumentację projektową - kosztorysową
4	Budowa drogi gminnej nr 120204C Trąbin - Radomin	Całkowity koszt: 35 410,16	Wykonano 60 metrów brakującej nawierzchni z betonu asfaltowego wraz z pobocząmi.
5	Przebudowa drogi Ostrowite - Brzuze	Całkowity koszt: 51,10	Pobrano podkłady geodezyjne
6	Budowa drogi Trąbin Rumunki - Bachórz	Całkowity koszt: 10 860,90	Sporządzono dokumentację projektową, wykonano wstępne prace przygotowawcze
7	Budowa drogi Żałe - Bobrówiec	Całkowity koszt: 18 450,00	Zlecono przeprowadzenie prac geodezyjnych
8	Przebudowa drogi osiedlowej w miejscowości Ostrowite	Całkowity koszt: 863,23	Zakup materiałów
9	Przebudowa drogi Okonin - Parowa	Całkowity koszt: 369 404,09 • środki z RFRD: 201 247,00 • środki z budżetu gminy: 168 157,09	Wykonano nową nawierzchnię jezdni z betonu asfaltowego, pobocza umocniono kruszywem łamanym, wykonano nawierzchnię zjazdów, wykonano oznakowanie pionowe.
10	Przebudowa drogi Trąbin Rumunki - Buczyzna	Całkowity koszt: 252 280,68	Dokończono roboty rozpoczęte w 2022 roku na odcinku 918 m. Wykonano roboty m.in. odwodnienie, rowy przydrożne, nawierzchnię warstwy wiążącej, zjazdy, pobocza.
11	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej w miejscowości Ostrowite – etap II	Całkowity koszt: 21 231,71	Wykonanie 70 m ścieżki pieszo-rowerowej o szerokości 2,5 m.
12	Budowa chodnika przy drodze gminnej nr 120213C Borzymin - Żałe	Całkowity koszt: 13 760,00	Zlecono przeprowadzenie prac geodezyjnych
13	Rozbudowa oświetlenia drogowego i budowa monitoringu na terenie gminy Brzuze	Całkowity koszt: 47 528,49	Zakupiono materiały do budowy
14	Budowa nowych punktów oświetlenia ulicznego na terenie sołectwa Ostrowite	Całkowity koszt: 54 174,49	Wybudowano 6 punktów oświetleniowych LED
15	Budowa oświetlenia przejść dla pieszych w miejscowości Żałe, Radzynek, Dobre i Ostrowite	Całkowity koszt: 20 000,00	Zakupiono materiały do budowy
16	Zagospodarowanie działek gminnych na terenie sołectwa Żałe wraz z budową oświetlenia	Całkowity koszt: 143 092,87	Wybudowano 10 punktów oświetlenia drogowego LED oraz wykonano drewnianą palisadę.
17	Budowa oraz modernizacja dróg na terenie gminy Brzuze	Całkowity koszt: 8 907 803,88 Poniesione koszty: 4 532 193,77 • środki z programu Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych: 2 856 574,00 • środki z budżetu gminy: 1 739 907,57	W 2023 r. wykonano częściowo roboty budowlane związane z: a) przebudową drogi gminnej Okonin-Obory, b) przebudową drogi Żałe-Głęboćek, b) przebudową drogi Żałe-Lisie Jamy, c) przebudową drogi dojazdowej na dz. nr 188 w m. Żałe, d) przebudową drogi dojazdowej w m. Ostrowite, e) przebudową drogi dojazdowej Ostrowite-Ostrowite, f) przebudową drogi gminnej nr 120209C Przyrowa-Przyrowa -EtapI, g) przebudową i rozbudową drogi gminnej nr 120211C Studzianka-Kleszczyn na odc. 620 m, h) budową drogi na terenie poprzemysłowym po Cukrowni Ostrowite na dz. Nr 12/2 w m. Brzuze, i) budową drogi Gulbiny Marianowo, j) budową drogi gminnej Ugoszcz-Julianowo – Etap I

18	Modernizacja oświetlenia na terenie Gminy Brzuze	Nie poniesiono wydatków	Otrzymano promesę wstępną dotyczącą dofinansowania inwestycji z Programu Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych – Rozświetlamy Polskę na kwotę 121 600,00 zł. Realizacja zadania w latach 2024-2025
19	Budowa i przebudowa dróg na terenie wsi Ugoszcz	Nie poniesiono wydatków	Otrzymano promesę wstępną dotyczącą dofinansowania inwestycji z Programu Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych – PGR na kwotę 2 000 000,00 zł. Realizacja zadania w latach 2024-2025
20	Budowa, przebudowa lub modernizacja dróg na terenie gminy Brzuze	Nie poniesiono wydatków	Otrzymano promesę wstępną dotyczącą dofinansowania inwestycji z Programu Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych na kwotę 2 200 000,00 zł. Realizacja zadania w latach 2024-2025
21	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Gulbiny	Nie poniesiono wydatków	Złożono wniosek o dofinansowanie w ramach RFRD, po pozytywnej weryfikacji wniosku otrzymano dofinansowanie w wysokości 65% tj. 310 707,00 zł, realizacja zadania przewidziana jest na 2024 r.
22	Remont drogi gminnej nr 120207C Somsiori-Somsiori na odcinku 480m w m. Somsiori, remont drogi gminnej nr 120212C Ostrowite-Studzianka na odcinku 720m w m. Mościska oraz remont drogi gminnej nr 120210C Giżynek-Piórkowo w m. Giżynek	Całkowity koszt: 797 393,63 • środki z RFRD: 339 000,00 • środki z budżetu gminy: 470 393,63	W ramach remontu dróg wykonano na przedmiotowych odcinkach nową nawierzchnię jezdni z betonu asfaltowego, uzupełniono nawierzchnię istniejących zjazdów z betonu asfaltowego oraz uzupełniono nawierzchnię poboczy gruntem rodzimym oraz na odcinku drogi Giżynek -Piórkowo wykonano remont części przelotowej i ścianek czołowych przepustu pod drogą, wymieniono barierki ochronne
23	Budowa chodnika przy drodze gminnej obok świetlicy wiejskiej w Łączonku	Całkowity koszt: 16 936,48 • Fundusz sołecki: 16 936,48	Budowa 45 metrów chodnika o szerokości 1,5 metra.
24	Modernizacja dróg gminnych na terenie sołectwa Ostrowite	Całkowity koszt: 13 238,53 • Fundusz sołecki: 13 238,53	Zakup materiałów do wykonania 32 metrów chodnika
25	Budowa oświetlenia działki gminnej w sołectwie Radzynek	Całkowity koszt: 5 000,00 • Fundusz sołecki: 5 000,00	Zakup materiałów do budowy
26	Budowa chodnika w Trąbinie (przy Stawkach)	Całkowity koszt: 14 944,23 • Fundusz sołecki: 14 944,23	Zakup materiałów do budowy
27	Budowa drogi gminnej Ugoszcz - Julianowo	Całkowity koszt: 13 992,97 • Fundusz sołecki: 13 992,97	Zakup materiału na drogę
28	Dotacja celowa udzielona jako pomoc finansowa dla Powiatu Rypińskiego na dofinansowanie zadania inwestycyjnego pn.: „Remont drogi powiatowej 2204C Radziki Duże - Wąpielsk - Trąbin - Ostrowite na odcinku 544 m od km 8+816 do km 9+360”.	Całkowity koszt dofinansowania: 161 103,86	Wykonano nową nawierzchnię jezdni z betonu asfaltowego wraz z poboczami na odcinku 544 m.

4.4.2. Chodniki

Długość chodników w latach 2017-2023 [m]

4.4.3. Ścieżki rowerowe

W 2023 r. wybudowano dwa odcinki ścieżek pieszo-rowerowych w Dobrem i Ostrowitem, o łącznej długości 753,01 m. Kontynuowane były prace projektowe, rozpoczęte w 2021 r., na realizację zadania związanego z budową ciągu pieszo-rowerowego wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 534 od Ostrowitem do Rypina oraz z Dobrego w kierunku Brzuzego. Na powyższe zadanie Gmina Brzuze udzieliła pomocy finansowej Gminie Rypin, w formie dotacji celowej oraz zabezpieczyła środki na realizację drugiej części prac projektowych. Zostaną one przekazane w formie dotacji celowej w kwocie 37.228,03 zł w roku 2024.

4.4.4. Oświetlenie drogowe

W 2023 r. kontynuowane były inwestycje w zakresie rozbudowy oświetlenia dróg. Do najważniejszych inwestycji należała budowa nowych punktów oświetleniowych w Ostrowitem i w Żałem. Ponadto zostały wymienione stare oprawy oświetlenia ulicznego na ledowe w całej gminie.

4.5. Obiekty kubaturowe i tereny gminne

Obiekty kubaturowe i tereny inwestycyjne w 2023 r.

Lp.	Nazwa	Wartość [zł]	Opis
1	Punkt Gospodarki Komunalnej „Kółko” w Ostrowitem	Całkowity koszt: 9 275,28	Przeprowadzono dalsze prace w pomieszczeniach magazynowych i portierni
2	Zagospodarowanie działek gminnych na terenie sołectwa Żałe wraz z budową oświetlenia	Całkowity koszt: 143 092,87	Zbudowano drewnianą palisadę wraz z jej oświetleniem oraz postawiono 10 słupów oświetleniowych przy drodze gminnej Borzymin-Żałe oraz skwerze przy jeziorze Kopiec.
3	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w miejscowości Brzuze	Całkowity koszt: 180 394,14 • Fundusz Sołecki: 19 347,94 • środki z budżetu gminy: 161 046,20	Wykonano nowy chodnik oraz przebudowano zatokę autobusową. Zakupiono wiatę przystankową. Wykonano częściowe zagospodarowanie terenu przed Urzędem Gminy.
4	Budowa garażu przy OSP w Żałem	Całkowity koszt: 91 437,26 • Fundusz Sołecki: 7 000,00 • środki z budżetu gminy: 84 437,26	Sporządzono dokumentację projektową, zakupiono część materiałów
5	Budowa PSZOK gminy Brzuze w Ostrowitem	Całkowity koszt: 12 343,88	Zakupiono materiały do remontu
6	Modernizacja świetlicy oraz zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej w Przyrowie	Całkowity koszt: 17 931,96 • Fundusz Sołecki: 9 996,96 • środki z budżetu gminy: 7 935,00	Sporządzono dokumentację projektową
7	Rewitalizacja Parowozowni, pozostałych obiektów oraz obszarów zdegradowanych i przemysłowych po Cukrowni Ostrowite	Całkowity koszt: 5 288 520,50 • środki z programu Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych: 4 250 000,00 • środki z budżetu gminy: 1 205 655,10	Zadanie obejmowało 6 części: 1. Rewitalizacja parowozowni i terenu przyległego. 2. Zmiana konstrukcji dach i przebudowa remizy. 3. Odtworzenie budynków. 4. Rozbiórka budynków i budowli. 5. Budowa dróg wewnętrznych pieszo-rowerowych. 6. Budowa linii kablowych oświetlenia terenu
8	Prace budowlane w zabytkowej Parowozowni	Nie poniesiono wydatków	Otrzymano promesę wstępną dotyczącą dofinansowania inwestycji z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków na kwotę 800 000,00 zł. Realizacja zadania w latach 2024-2025
9	Budowa nowej świetlicy w Trąbinie Rumunkach	Całkowity koszt: 14 877,33 • Fundusz Sołecki: 14 877,33	Zakup materiałów
10	Przebudowa i modernizacja świetlicy wiejskiej w Żałem	Nie poniesiono kosztów	Przewidywana realizacja zadania w latach 2024-2025 w ramach programu Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
11	Zagospodarowanie terenu nad jeziorem Ostrowickim	Całkowity koszt: 2 300,00	Sporządzono dokumentację projektową
12	Docieplenie i modernizacja budynku UG wraz z zagospodarowaniem terenu wokół UG	Całkowity koszt: 46 545,30	Zakup materiałów i wykonanie monitoringu
13	Rozbudowa świetlicy wiejskiej w Gulbinach wraz z garażem	Całkowity koszt: 4 000,00	Sporządzono dokumentację projektową
14	Wypożyczenie świetlicy wiejskiej w Żałem.	Nie poniesiono wydatków	26 maja 2022 r. podpisano umowę z Samorządem Województwa Kujawsko-Pomorskiego na dofinansowanie z EFRROW w ramach PROW na lata 2014-2020. Realizacja zadania w 2024 r.
15	Budowa infrastruktury sportowej w miejscowości popegeerowskiej Ugoszcz	Całkowity koszt: 60 147,00	Otrzymano promesę wstępną dotyczącą dofinansowania inwestycji z Programu Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych – PGR na kwotę 1 997 000,00 zł. Realizacja zadania w latach 2024-2025. Sporządzono dokumentację projektową.

16	Modernizacja przepompowni i sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Brzuze	Całkowity koszt: 17 527,50	Wykonano modernizację przepompowni w Ostrowitem i Brzuzem
17	Przebudowa stacji uzdatniania wody wraz z budową studni głębinowej i zbiornika wody czystej w mc. Trąbin, przebudowa stacji uzdatniania wody wraz z budową zbiornika wody czystej w mc. Ugoszcz oraz przebudowa istniejących przepompowni ścieków surowych w mc. Ostrowite, Brzuze, Ugoszcz	Nie poniesiono wydatków	14 grudnia 2022 r. podpisano umowę z Samorządem Województwa Kujawsko-Pomorskiego na dofinansowanie z EFRROW w ramach PROW na lata 2014-2020 na kwotę 2 291 918 zł. Realizacja zadania w latach 2024 r.
18	Modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej w Brzuzem- dostosowanie do wymogów sanitarnych obiektu wyznaczonego do przyjęcia osób wymagających kwarantanny w czasie zagrożeń epidemicznych (rosnąca odporność)	Całkowity koszt: 16 624,67	Zakupiono wyposażenie
19	Modernizacja i przebudowa gminnej sieci wodociągowej	Całkowity koszt: 20 000,00	Wykonanie modernizacji części sieci
20	Budowa parku street workout w miejscowości Ostrowite	Całkowity koszt: 92 742,00 • dotacja z budżetu Samorządu Województwa: 40 000,00 • środki z budżetu gminy: 52 742,00	Zadanie polegało na budowie parku street workout wraz z nawierzchnią z mat przerostowych czarnych na odnowionej nawierzchni trawiastej z obrzeżami betonowymi, w ramach którego zamontowano: 1. zestaw street workout - koła gimnastyczne, drążek z uchwytami, drabinka pozioma, drabinka pionowa, drążki, poręczysie wysokie, poręczysie niskie, ławka; 2. poręczysie wysokie; 3. ławka z USB; 4. tablicę z regulaminem
21	Budowa placów zabaw oraz doposażenie miejsc rekreacji i wypoczynku wraz z zagospodarowaniem terenu	Nie poniesiono wydatków	Otrzymano promesę wstępną dotyczącą dofinansowania inwestycji z Programu Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych – PGR na kwotę 500 000,00 zł. Realizacja zadania w latach 2024-2025
22	Budowa, przebudowa i rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie gminy Brzuze	Nie poniesiono wydatków	Otrzymano promesę wstępną dotyczącą dofinansowania inwestycji z Programu Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych na kwotę 4 800 000,00 zł. Realizacja zadania w latach 2024-2025
23	Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej na terenie gminy Brzuze	Nie poniesiono wydatków	Otrzymano promesę wstępną dotyczącą dofinansowania inwestycji z Programu Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych na kwotę 1 000 000,00 zł. Realizacja zadania w latach 2024-2025
24	Prace budowlane w parku dworskim w Brzuzem oraz w zespole dworsko-parkowym w Ostrowitem	Nie poniesiono kosztów	Otrzymano promesę wstępną dotyczącą dofinansowania inwestycji z Programu Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych na kwotę 200 000,00 zł. Realizacja zadania w latach 2024-2025
25	Prace budowlane i renowacyjne na zabytkowym cmentarzu oraz w kościele pw. św. Antoniego w Trąbinie	Nie poniesiono kosztów	Otrzymano promesę wstępną dotyczącą dofinansowania inwestycji z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków na kwotę 200 000,00 zł. Realizacja zadania w latach 2024-2025 (dotacja dla parafii Trąbin)
26	Zabezpieczenie elewacji drewnianej kaplicy w Studziance	Nie poniesiono wydatków	Otrzymano promesę wstępną dotyczącą dofinansowania inwestycji z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków na kwotę 200 000,00 zł.

			Realizacja zadania w latach 2024-2025 (dotacja dla parafii Żałe)
27	Zagospodarowanie działki przy świetlicy wiejskiej w Giżynku	Całkowity koszt: 12 000,00 • Fundusz Sołecki: 12 000,00	Zakupiono materiały do wykonania wiaty
28	Rozbudowa placów zabaw w sołectwie Ostrowite	Całkowity koszt: 12 286,72 • Fundusz Sołecki: 12 286,72	Zakup i montaż huśtawki wahadłowej, huśtawki wagowej, bujaka

4.6. Rewitalizacja

Do końca grudnia 2023 r. obowiązywał „Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Brzuze na lata 2017-2023” przyjęty uchwałą Rady Gminy Brzuze nr XI/83/2019 z dnia 30 grudnia 2019 roku.

Program miał na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych gminy, tj. sołectwo Brzuze, Ostrowite oraz Ugoszcz, poprzez realizację projektów, które wpłynęły na poprawę jakości życia mieszkańców gminy, zwiększenie kompetencji mieszkańców obszaru rewitalizacji, a tym samym zwiększenie przedsiębiorczości na terenie gminy oraz wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej w gminie. Obszar ten cechował się znacznym potencjałem rozwojowym. Obszar rewitalizacji na terenie gminy Brzuze zajmował powierzchnię 10,55 km², co stanowiło 12,32% powierzchni gminy.

W ramach programu zrealizowano projekty infrastrukturalne tj. przebudowano dom kultury w Ostrowitem oraz zmodernizowano świetlicę wiejską w Brzuzem wraz z zagospodarowaniem terenu, a także projekty społeczne obejmujące m.in. projekty integracyjne i edukacyjne, kluby młodzieżowe oraz aktywizację społeczno-zawodową. W/w projekty otrzymały dofinansowanie w wysokości do 95% z EFRR i EFS w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 i stanowiły element projektów „Wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”.

W 2023 r. zakończono kolejny etap prac związanych rewitalizacją parowozowni, remizy oraz części terenów po Cukrowni Ostrowite. Prace zostały rozpoczęte w końcu grudnia 2022 r. i były kontynuowane w 2023 r. Obejmowały m.in. prace remontowe w budynku parowozowni wraz z utwardzeniem terenu, roboty budowlane w remizie OSP dostosowując budynek do obowiązujących standardów oraz budowę nowych garaży w ramach zagospodarowania terenu. Inwestycje uzyskały dofinansowanie z Programu Inwestycji Strategicznych *Polski Ład*.

Obszar rewitalizacji na terenie gminy Brzuze

4.7. Gospodarka przestrzenna

Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej na terenie gminy należy do zadań własnych gminy. Podstawowym dokumentem planistycznym na poziomie lokalnym służącym do ich realizacji jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Dokument ten stanowi akt kierownictwa wewnętrznego, a jego ustalenia dają wytyczne dla władz gminy przy realizacji polityki przestrzennej. Planowanie przestrzenne jest procesem ciągłym, a to oznacza konieczność okresowej oceny przyjętych celów w rozwoju i kierunków polityki przestrzennej pod kątem zmieniających się w czasie uwarunkowań, potrzeb i analiz zmian w zagospodarowaniu przestrzennym. W grudniu 2023 roku przesłano do Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy Uchwałę Nr LV/306/2023 Rady Gminy Brzuze z dnia 29 listopada 2023 roku w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brzuze wraz z załącznikami celem zatwierdzenia. W kwietniu bieżącego roku otrzymaliśmy pismo od Wojewody Kujawsko-Pomorskiego informujące o zaakceptowaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brzuze.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

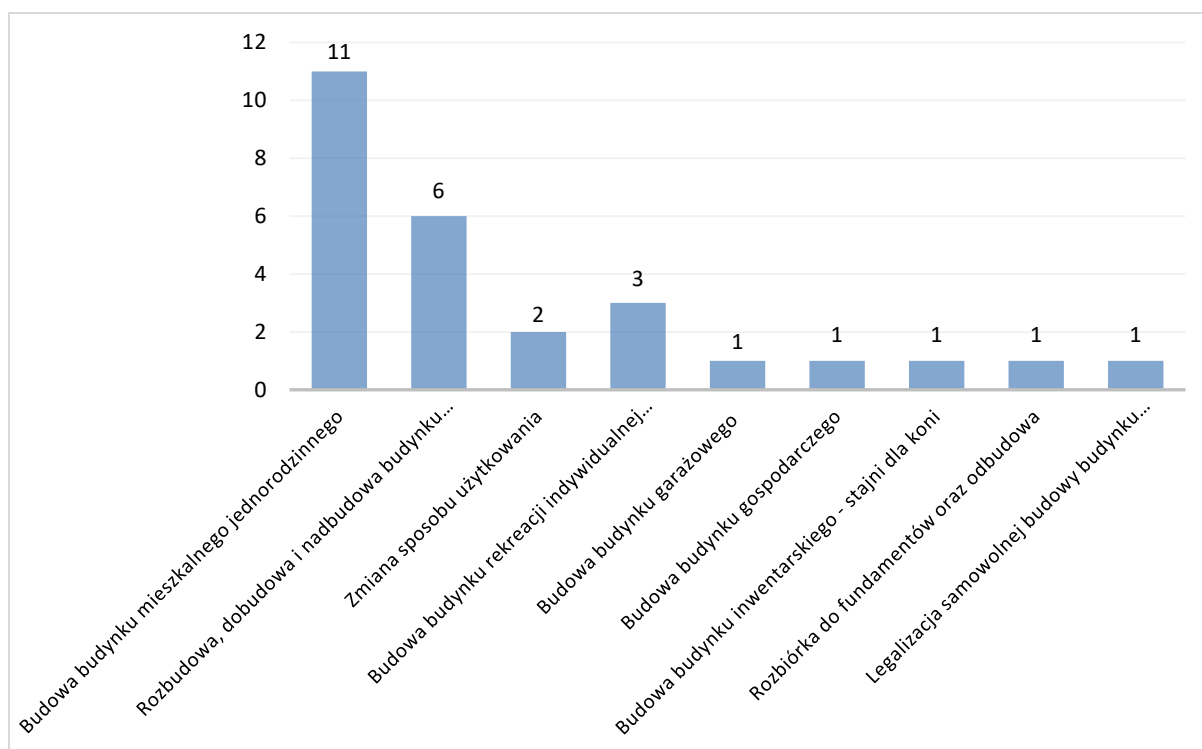
Lp.	Nazwa	Nr uchwały	Data zatwierdzenia
1	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dotyczącego wprowadzenia funkcji wypoczynkowo – rekreacyjnej z rehabilitacyjną na terenach rolnych we wsi Somsioły nad jeziorem Żalskim	Uchwała Nr XXII/98/2000 Rady Gminy Brzuze	14 listopada 2000 r.
2	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dotyczącego wprowadzenia funkcji wypoczynkowo – rekreacyjnej z rehabilitacyjną na terenach rolnych we wsi Ostrowite nad jeziorem Ostrowskim	Uchwała nr XXVII/122/2001 Rady Gminy Brzuze	27 kwietnia 2001 r.
3	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dotyczącego wprowadzenia funkcji wypoczynkowo – rekreacyjnej na terenach rolnych we wsi Łączonek położonych nad jeziorem Trąbskim i małym jeziorem Łączonek – działki o numerach ewidencyjnych 12/1, 13/1	Uchwała Nr XXXII/138/2001 Rady Gminy Brzuze	8 listopada 2001 r.
4	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Brzuze dla wybranego obszaru dotyczących przywrócenia funkcji produkcji rolnej dla obszaru położonego we wsi Ostrowite w obowiązującym miejscowym planie przeznaczonym pod usługi oświaty symbol 23 UO.	Uchwała Nr V/28/2003 Rada Gminy Brzuze	18 lutego 2003 r.
5	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Brzuze dla wybranych obszarów dotyczących: 1. Przeznaczenia gruntów rolnych na cele funkcji wypoczynkowo – rekreacyjnej, działka położona w obrębie wsi Brzuze nad jeziorem Brzuskim, 2. przeznaczenia gruntów rolnych na cele funkcji usług sportowo – rekreacyjnych, działka położona w obrębie wsi Ugoszcz	Uchwała Nr V/29/2003 Rady Gminy Brzuze	18 lutego 2003 r.
6	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Brzuze w zakresie obejmującym wybrane obszary: obszar nr 1 – wieś Łączonek (działki nr 14/2, 14/3, 14/4, 14/5, 14,6), obszar nr 2 – wieś Łączonek (działki nr 107/1, 107/2, 107/3, 107/4, 107/5), obszar nr 3 – wieś Gulbiny (działki nr 240/2, 240/3, 240/6,240/7, 240/11, 240/12, 240/13, 240/14, 240/16, 240/19,240/20, 240/21, 240/22), obszar nr 4 – wieś Gulbiny (działki nr 2/4, 2/5, 2/6, 2/7, 2/8, 2/10, 2/12, 2/13, 2/14), obszar nr 5 – wieś Ostrowite (działka nr 236), obszar nr 6 – wieś Radzynek (działki nr 73/10, 73/11)	Uchwała Nr IX/ 49/07 Rady Gminy Brzuze	24 lipca 2007 r.
7	Zmiana Uchwały Nr IX/49/07 Rady Gminy Brzuze z dnia 24 lipca 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Brzuze w zakresie obejmującym wybrane obszary	Uchwała Nr XII/65/07 Rady Gminy Brzuze	30 października 2007 r.

Na mocy art. 67 ust. 1 ustawy z dnia 07.07.1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 15 z 1999 r. poz. 139 z późn. zm.) z dniem 1 stycznia 2004 r. utracił moc prawną dotychczasowy miejscowy ogólny plan zagospodarowania przestrzennego gminy Brzuze zatwierdzony Uchwałą Nr XVIII/76/87 Gminnej Rady Narodowej w Brzuzem z dnia 29.12.1987 r. (Dz. Urz. woj. wrocławskiego nr 12 poz. 151 z dnia 30.12.1987 r.). W związku z powyższym określenie sposobu zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy, natomiast inwestycje w zakresie celu publicznego określa się w drodze decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W 2023r. Gmina Brzuze wydała łącznie 96 decyzji administracyjnych w sprawie ustalenia zasad zagospodarowania i zabudowy z przeznaczeniem pod zabudowę mieszkaniową, rekreacyjną, usługową, gospodarczą, magazynową i zagrodową oraz 18 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

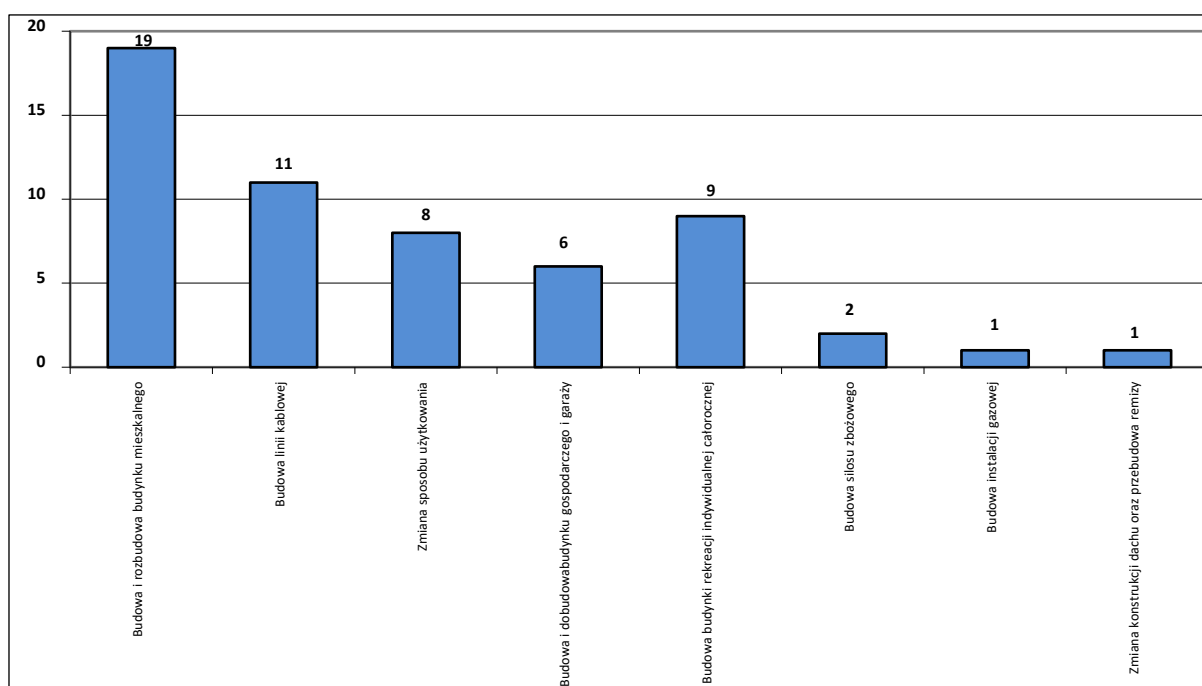
Na terenie gminy w 2023 r. nadano 34 numery porządkowe dla planowanych do budowy oraz nowo wybudowanych budynków.

Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego z 2023 r.

1	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej – etap II, na działce o numerze ewidencyjnym 75/25 obręb ewidencyjny Ostrowite. Decyzja prawomocna.
2	Budowa drogi, na działce o numerze ewidencyjnym 74/2 obręb ewidencyjny Ostrowite. Decyzja prawomocna.
3	Przebudowa linii napowietrznej SN - 15 kV, budowa linii kablowych SN i nN 0,4kV, budowa stacji transformatorowej SN/nN oraz budowa szafek kablowych na działkach o numerach ewidencyjnych: 680/2, 680/1, 679/1, 563/2, 666/1, 666/2, 731/4 obręb ewidencyjny Łączonek. Decyzja prawomocna.
4	Budowa drogi pieszo - rowerowej, na działce o numerze ewidencyjnym: 215/2 obręb ewidencyjny Dobre. Decyzja prawomocna.
5	Budowa drogi pieszo - rowerowej, na działkach o numerach ewidencyjnych: 182/9, 182/15 obręb ewidencyjny
6	Budowa odcinka drogi gminnej Radzynek – Somsioły o nr 102005C oraz odcinka drogi gminnej Somsioły – Somsioły o nr 102007C, na działkach o numerach ewidencyjnych: 32, 51/13 obręb ewidencyjny Somsioły. Decyzja prawomocna.
7	Budowa linii kablowej nN 0,4 kV oświetlenia drogowego, na działkach o numerach ewidencyjnych: 244/1, 247/2, 239, 244/3, 248/2, 247/5, 245/2, 249/2, 246/3, 246/2, 250/2 obręb ewidencyjny Ostrowite. Decyzja prawomocna.
8	Budowa drogi gminnej, na działce o numerze ewidencyjnym 29/2 obręb ewidencyjny Trąbin Rumunki. Decyzja prawomocna.
9	Budowa drogi gminnej, na działce o numerze ewidencyjnym 18 obręb ewidencyjny Trąbin Rumunki. Decyzja prawomocna.
10	Budowa drogi gminnej Dobre – Trąbin Rumunki od km 0 +515 do km 0+915, na działce o numerze ewidencyjnym 21/4 obręb ewidencyjny Dobre.
11	Budowa i przebudowa drogi, na działkach o numerach ewidencyjnych: 68,67,54, 28/4, 28/6, 28/3, 27/6 obręb ewidencyjny Ugoszcz. Postępowanie zawieszone do czasu uzyskania decyzji środowiskowej.
12	Budowa linii kablowej oświetlenia terenu nN 0,4 kV, na działkach o numer ewidencyjnych 76/12, 76/13, 76/19 obręb ewidencyjny Ugoszcz. Decyzja prawomocna.
13	Budowa linii kablowej oświetlenia terenu nn 0,4 kV, na działce o numerze ewidencyjnym: 499/3 obręb ewidencyjny Żałe. Decyzja prawomocna.
14	Budowa linii kablowej oświetlenia terenu nN 0,4 kV, na działkach o numerach ewidencyjnych 171/4 obręb ewidencyjny Ugoszcz. Decyzja prawomocna.
15	Budowa linii kablowej oświetlenia terenu nN 0,4 kV, na działkach o numerach ewidencyjnych 43/2, 43/3 obręb ewidencyjny Radzynek. Decyzja prawomocna.
16	Budowa linii kablowej oświetlenia terenu nn 0,4 kV, na działkach o numerach ewidencyjnych: 131, 132,133/10, 148, 157 obręb ewidencyjny Somsioły. Decyzja prawomocna.
17	Budowa linii kablowej SN - 15 i linii knN 0,4 kV słupowej oraz stacji transformatorowej 15/04 kV, na działce o numerze ewidencyjnym: 14/1 obręb ewidencyjny Gulbiny. Decyzja prawomocna.
18	Budowa linii kablowej nn 0,4kV z szafkami pomiarowymi, na działkach o numerach ewidencyjnych: 179/2, 180/2, 152/11, 152/8, 152/7, 152/6, 152/5, 152/10, 152/9, 152/4, 152/3, 152/2, 152/1 obręb ewidencyjny Kleszczyn. Decyzja prawomocna.

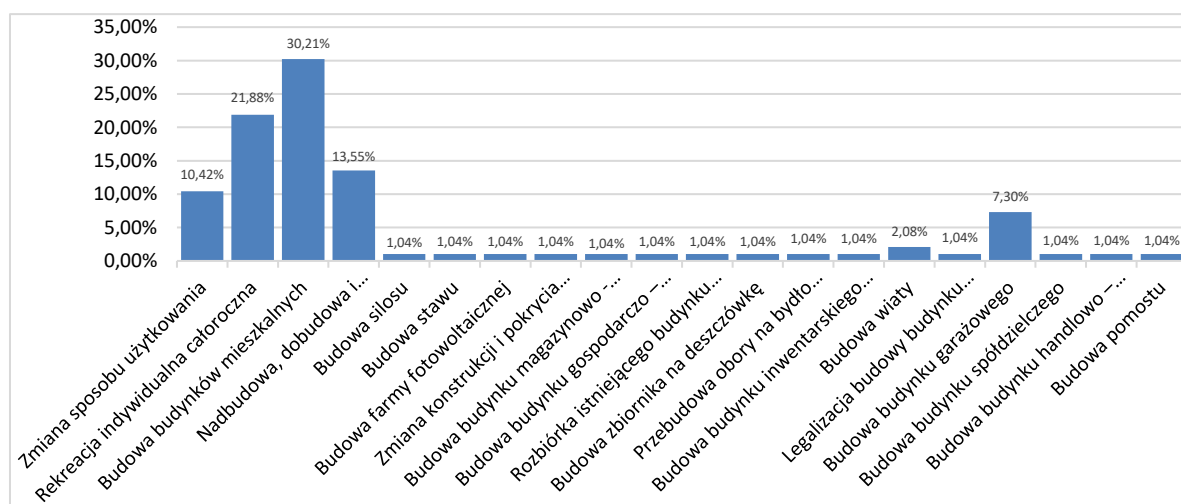
Pozwolenia na budowę wydane w 2023 r.

Zawiadomienia o zakończeniu budowy w 2023 r.

Decyzje o warunkach zabudowy wydane w 2023 r.

Decyzje o warunkach zabudowy (typy zabudowy)	Liczba wniosków	Udział procentowy
Zmiana sposobu użytkowania	10	10,42
Rekreacja indywidualna całoroczna	21	21,88
Budowa budynków mieszkalnych	29	30,21
Nadbudowa, dobudowa i rozbudowa	13	13,55
Budowa silosu	1	1,04
Budowa stawu	1	1,04
Budowa farmy fotowoltaicznej	1	1,04
Zmiana konstrukcji i pokrycia dachu	1	1,04
Budowa budynku magazynowo - składowego	1	1,04
Budowa budynku gospodarczo – magazynowego	1	1,04
Rozbiórka istniejącego budynku gospodarczego i świetlicy wiejskiej	1	1,04
Budowa zbiornika na deszczówkę	1	1,04
Przebudowa obory na bydło mleczne	1	1,04
Budowa budynku inwentarskiego (stajni dla koni)	1	1,04
Budowa wiaty	2	2,08
Legalizacja budowy budynku rekreacji indywidualnej	1	1,04
Budowa budynku garażowego	7	7,30
Budowa budynku spółdzielczego	1	1,04
Budowa budynku handlowo – usługowego	1	1,04
Budowa pomostu	1	1,04
SUMA	96	100

Udział typów zabudowy w wydanych w 2023 r. decyzjach o warunkach zabudowy [%]

4.8. Ochrona przyrody

Formy ochrony przyrody w gminie Brzuze

4.8.1. Formy ochrony przyrody

Pomniki przyrody

Wg Ustawy o ochronie przyrody z 2004 roku: „Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody ożywionej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie”. Na terenie Gminy Brzuze w 2022 r. znajdowało się 31 pomników przyrody ożywionej. Są to drzewa, które ze względu na swój wiek oraz rozmiar są chronione. Gmina ustanowiła również 1 pomnik przyrody nieożywionej w postaci głązu narzutowego. W stosunku do uznanych pomników przyrody zabrania się: niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu, umieszczania tablic reklamowych.

Spośród ustanowionych pomników 19 znajduje się na terenach Lasów Państwowych, jeden w parku DPS Ugoszcz, trzy na działkach gminnych, a dziewięć jest własnością prywatną. Cztery pomniki przyrody chronione są również na podstawie ustawy o ochronie zabytków. Są to: *Jesion Fryderyk* w Ugoszczu, *Dąb Chopin* w Gulbinach oraz dwa białodrzewy w Ostrowitem. Przynajmniej 4 z pomnikowych buków złamał wiatr i pnie ulegają procesom naturalnego rozpadu. W 2023 r. prowadzone były działania edukacyjne, promocyjne i monitoring.

Pomniki przyrody w gminie Brzuze

Pomniki przyrodyżywionej				
Lp.	Przypisana nazwa	Gatunek	Miejscowość	Ilość
1	Jesion Fryderyk	Jesion wyniosły	Ugoszcz	1
2	Lipy Cecylii	Lipa drobnolistna	Trąbin Rumunki	4
3	Topola Dziadka Jasia	Topola szara	Brzuze	1
4	Lipa Jutrzenka	Lipa drobnolistna	Żałe	1
5	Pan Tadeusz	Kasztanowiec zwyczajny	Mościska	1
6	Kasztanowiec Tomek	Kasztanowiec zwyczajny	Dobre	1
7	Dąb Chopin	Dąb bezszypułkowy	Gulbiny	1
8	Białodrzewy Ostrowickie	Topola biała	Ostrowite	2
9	Buki Trąbińskie	Buk zwyczajny	Trąbin Rumunki	18
10	Dąb Ugoski	Dąb bezszypułkowy	Ugoszcz	1
Pomnik przyrody nieżywionej				
1	Głaz narzutowy	Różowy granit grubokrystaliczny	Trąbin	1

Użytek ekologiczny

W 2023 r. uchwałą Rady Gminy Brzuze został utworzony użytek ekologiczny o nazwie „Ptasie Wyspy w Mościskach w Gminie Brzuze”. Obejmuje ochroną obszar o powierzchni 7,6017 ha, z czego 6,3277 ha jest własnością Towarzystwa Przyrodniczego ALAUDA (organizacja dokonała wykupu części gruntów od osób prywatnych), natomiast 1,2740 ha stanowi własność Gminy Brzuze. Teren obejmuje zbiornik wodny w Mościskach, który jest siedliskiem gatunków ptaków wodno-błotnych objętych ścisłą ochroną i ma duże znaczenie dla zachowania bioróżnorodności. Występują tu nieliczne, bardzo nieliczne i skrajnie nieliczne w skali kraju gatunki. Na wysepkach porośniętych szuwarem pałkowo-trzcinowym gnieźdzą się i przebywają ptaki, wśród których najliczniejsza jest mewa śmieszka, a występuje również mewa czarnogłowa i rybitwa rzeczna. W celu ochrony ptaków lęgowych latem 2023 roku zamontowana została pływająca wyspa.

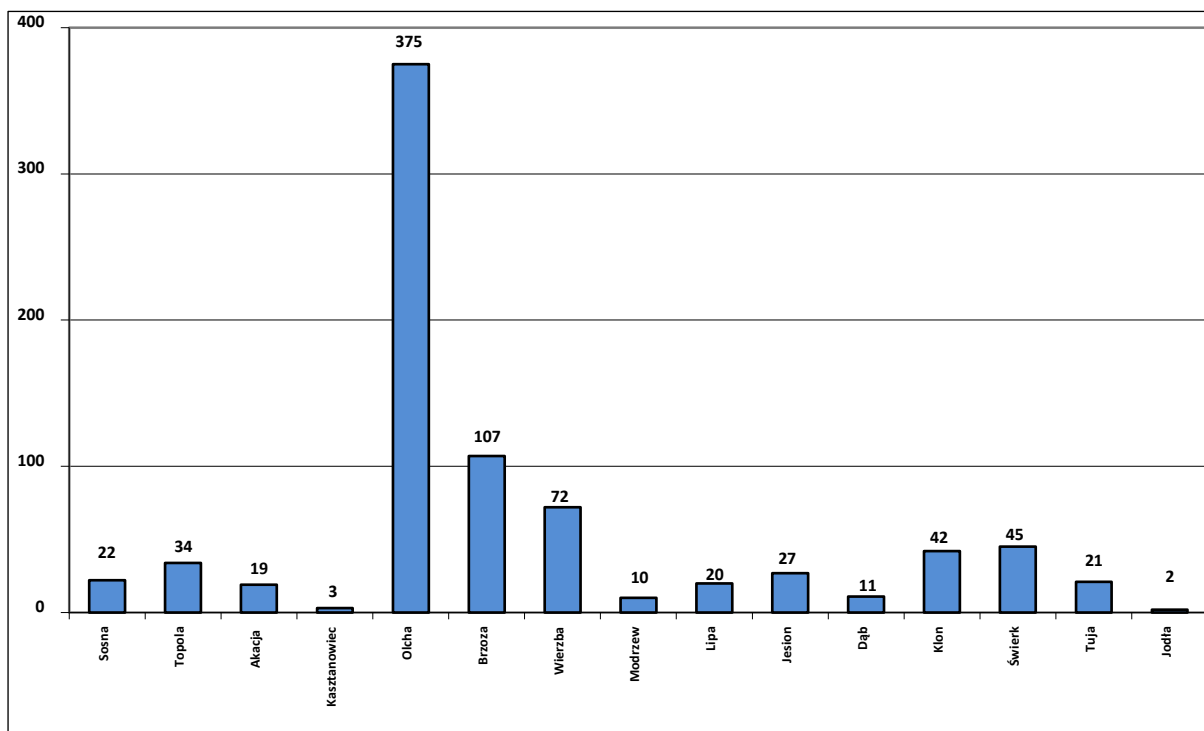
Obszar chronionego krajobrazu

W Okoninie znajduje się fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu *Drumliny Zbójeńskie* o powierzchni ponad 90 ha.

4.8.2. Wycinka drzew

Zadrzewienia śródpolne i przyzagrodowe odgrywają ważną rolę środowiskową, w dużym stopniu decydują też o atrakcyjności krajobrazowej gminy. Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. wycinki drzew można dokonać pod warunkiem zgłoszenia zamiaru wycinki w gminie. Po dokonaniu zgłoszenia zamiaru usunięcia drzew, organ przyjmujący zgłoszenia ma obowiązek dokonania oględzin drzew, które są przeznaczone do wycinki w terminie 21 dni od dnia wpływu zgłoszenia. Podczas oględzin sporządza się protokół, ustala się gatunek drzewa i obwód pnia, który mierzony jest na wysokości 5 cm. Po dokonaniu oględzin urząd w terminie 14 dni od dnia oględzin może, w drodze decyzji administracyjnej, wnieść sprzeciw. Usunięcie drzew może następować przez 6 miesięcy od przeprowadzonych oględzin, po upływie tego czasu w przypadku nieusunięcia drzewa konieczne jest ponowne dokonanie zgłoszenia.

W 2023 r. do urzędu gminy wpłynęło 82 zgłoszenia zamiaru usunięcia drzew oraz 8 wniosków o wydanie zezwolenia na wycinkę, łącznie na 810 szt. drzew do usunięcia. Gmina wniosła w drodze decyzji administracyjnej 2 sprzeciwy na usunięcie 8 szt. drzew.

Wnioski na wycinkę poszczególnych gatunków drzew w 2022 r.

4.9. Kultura

4.9.1. Biblioteki

Gminna Biblioteka Publiczna w Brzuzem z siedzibą w Ostrowitem jest samorządową instytucją kultury, która realizuje zadania własne Gminy Brzuzę w dziedzinie prowadzenia działalności kulturalnej. Została powołana uchwałą Rady Gminy Brzuzę z dnia 27 kwietnia 2006 roku nr XXXVIII/153/06.

1. Struktura bibliotek
 - Gminna Biblioteka Publiczna w Brzuzem z/s w Ostrowitem
 - Filia Publiczno-Szkolna w Trąbinie (połączona uchwałą Rady Gminy Brzuzę z dnia 25 lipca 1997 roku nr XXIV/132/97)
 - Filia Publiczna w Ugoszczu
2. Księgozbiór

Stan księgozbioru w 2023r.

Biblioteki	Stan na 31.12.2022 r.	Przybyło			Ubyło	Stan na 31.12.2023 r.	Audiobooki
		ogółem	w tym z zakupu	podręczniki			
Ostrowite	14193	352	287	0	0	14545	5
Trąbin	9401	835	33	802	883	9353	14
Ugoszcz	7495	84	84	0	0	7579	0
Razem	31089	1271	404	802	883	31477	19

Do księgozbioru biblioteki zakupiono łącznie 404 woluminy za kwotę 12 316,00 zł:

- a. ze środków własnych biblioteki zakupiono 207 woluminów za kwotę 6 316,00 zł
- b. ze środków MKiDN z programu „Narodowy program rozwoju czytelnictwa” zakupiono 197 woluminów za kwotę 6 000,00 zł

Do filii publiczno-szkolnej przyjęto 802 woluminy podręczników.

3. Czytelnicy

Czytelnicy

Biblioteka	Rok 2022	Rok 2023
Ostrowite	232	211
Trąbin	114	109
Ugoszcz	112	131
Razem	458	451

4. Wypożyczenia i odwiedziny

Wypożyczenia na zewnątrz: (szt. woluminów)

Biblioteka	Rok 2022	Rok 2023
Ostrowite	6064	5482
Trąbin	2677	2301
Ugoszcz	982	1317
Razem	9723	9100

Udostępnienia na miejscu: (szt. woluminów)

Biblioteka	Rok 2022	Rok 2023
Ostrowite	232	211
Trąbin	114	109
Ugoszcz	112	131
Razem	458	451

Odwiedziny w bibliotece

Biblioteka	Rok 2022	Rok 2023
Ostrowite	2057	2071
Trąbin	1532	1555
Ugoszcz	891	1284
Razem	4480	4910

5. Działalność kulturalna

W 2023 roku biblioteki zorganizowały: lekcje biblioteczne, zwiedzanie biblioteki, zajęcia świetlicowe, warsztaty, organizowanie ferii zimowych i letnich, konkurs fotograficzny „Święta z książką”, akcja Książkowy NIEKALENDARZ NPRCz 2.0

W 2023 r. biblioteka uczestniczyła w:

- 4 edycji projektu „Mała książka wielki człowiek”- projekt jest przeznaczony dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat

Biblioteka realizowała usługę „Książka na telefon dla osób starszych i niepełnosprawnych”.

W 2023 r. biblioteki były nieczynne dla użytkowników z powodu:

- Przeprowadzka Gminnej Biblioteki Publicznej w Ostrowitem do innego budynku
- Przeprowadzka Filii Bibliotecznej w Ugoszczu do innego budynku

4.9.2. Gminna Kolekcja Dóbr Kultury

Obowiązkiem samorządu gminy jest troska o zachowanie tradycji, dziedzictwa duchowego i materialnego. Jednym ze sposobów na ocalenie od zapomnienia tego, co należy do przeszłości, jest tworzona od 1999 r. Gminna Kolekcja Dóbr Kultury. Ekspozaty zgromadzone zostały w kilku obiektach rozmieszczonych na obszarze gminy, m.in. w Ugoszczu, Żałem i Brzuzem. Są to głównie przedmioty codziennego użytku, maszyny i urządzenia. Do największych obiektów należy lokomotywa wąskotorowa i wagoniki. Zbiory corocznie uzupełniane są o pozyskane zabytki.

W 2019 r. udało się pozyskać niszczącą od kilku lat, zabudowaną nieruchomością gruntową o powierzchni 0,6264 ha. Działka była częścią Cukrowni Ostrowite, podobnie jak budynek o powierzchni ponad 600 m², w którym mieściła się parowozownia kolejki wąskotorowej i stolarnia zakładowa. Wyremontowany obiekt wraz z działką wykorzystany będzie m.in. do ekspozycji zbiorów Gminnej Kolekcji Dóbr Kultury w Brzuzem. W 2020 roku gmina pozyskała do kolekcji nowe ekspozyty, np. snopowiązałkę, a także przygotowała torowisko do ustawienia lokomotywy wąskotorowej w budynku. Od 2022 r. realizowane są prace zmierzające do przygotowania miejsca ekspozycji zbiorów. Szczególnie dużo prac samorząd przeprowadził w 2023 r. W częściowo wyremontowanych pomieszczeniach w maju 2024 r. zorganizowana została pierwsza wystawa.

4.9.3. Prace konserwatorskie, ochrona zabytków

Konieczne jest zabezpieczenie niektórych zabytków, które z różnych przyczyn nie są należycie zadbane przez właścicieli. Przed podjęciem prac remontowych i zabezpieczających wskazane są konsultacje i uzgodnienia z administracją gminy oraz wojewódzkim konserwatorem zabytków. Może to zapobiec utracie unikalnych cech historycznych obiektu. Obiekty zabytkowe będące w opiece wsi, np. figurki przydrożne wymagają opieki oraz remontów, które nie doprowadzą do utraty historycznych walorów obiektu. W 2021 roku Wojewódzki Konserwator Zabytków włączył do wojewódzkiej ewidencji zabytków karty ewidencyjne obiektów nieruchomych niewpisanych do rejestru zabytków tj. obiekty kultu religijnego – przydrożne figurki i krzyże. W 2023 r. 108 obiektów znajdujących się w wykazie Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zostało włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Brzuze. Dobra kultury o szczególnych wartościach zabytkowych, poświadczające nasze dziedzictwo kulturowe podlegają ochronie na podstawie przepisów Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Lista obiektów została wykazana w Zarządzeniu nr 5/2023 Wójta Gminy Brzuze z dnia 25 stycznia 2023 r.

Parowozownia w Ostrowitem

W 2021 r. kontynuowane były prace zabezpieczające obiekt parowozowni z zespołu fabrycznego Cukrowni Ostrowite, wpisany do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Niszczący od likwidacji cukrowni obiekt został zakupiony przez Gminę Brzuze w 2019 r. po kilkuletnich staraniach. W styczniu 2020 r. Gmina Brzuze wystąpiła do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Włocławku z wnioskiem w sprawie wydania wytycznych konserwatorskich dla planowanych prac remontowych i adaptacyjnych budynku parowozowni. Zgodnie ze stanowiskiem konserwatorskim, w roku 2020 zabezpieczono wymagający pilnej interwencji dach i pokryto go blachą w rąbek, a w celu osuszenia budynku skuto tynki. Teren jest sukcesywnie porządkowany i przystosowywany do potrzeb gminy. W 2020 r. rozpoczęto przebudowę drogi dojazdowej oraz dróg manewrowych, a w 2021 r. oczyszczono i zakonserwowano część ścian wewnętrznych oraz przygotowano projekt remontu obiektu. Wszelkie prace remontowe i adaptacyjne budynku, prowadzone przez Gminę Brzuze mają na celu zachowanie historycznych i architektonicznych wartości zabytkowej parowozowni. W 2022 podpisana została umowa na rewitalizację parowozowni, obejmującą część pomieszczeń oraz otoczenie. Zaplanowane prace były wykonane w 2023 r. W związku z pozyskaniem przez gminę środków na remonty zabytków w 2024 r. rozpocznie się kolejny etap remontu. Obiekt po zakończeniu prac modernizacyjnych przeznaczony będzie na cele gospodarcze gminy i ekspozycję zbiorów Gminnej Kolekcji Dóbr Kultury w Brzuzem.

Park w Gulbinach

W 2020 roku rozpoczęły się prace zmierzające do rewitalizacji wpisanego do rejestru zabytków parku w Gulbinach. Po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków we Włocławku. Pierwsze działania polegały na usunięciu samosiewów oraz uporządkowaniu terenu parku. Obecnie samorząd gminy czyni starania, by park był bardziej dostępny w celach edukacyjnych i rekreacyjnych. W tym celu w 2021 r. zakupiony został teren o powierzchni ok. 2,2 ha przylegający do parku, który w przyszłości będzie przeznaczony na cele rekreacyjne i kulturalne. Pielęgnacja terenu była kontynuowana, a zabytkowy park był miejscem organizacji gminnych dożynek w 2022 r. Zakupiony w sąsiedztwie parku teren po cegielni będzie wyposażony w niezbędną infrastrukturę, m.in. przyłącze wodne i energetyczne, służące rozwojowi działalności kulturalnej i rekreacyjnej.

Grodzisko w Mościskach

Rozpoczęły się prace archeologiczne na pozostałości po grodzisku w Mościskach. W odpowiedzi na złożony przez Gminę Brzuze wniosek, w lipcu 2021 r. Wojewódzki Konserwator Zabytków we Włocławku wydał pozwolenie na rozpoczęcie prac zgodnie z opracowanym programem prowadzenia badań archeologicznych. W pierwszym etapie teren grodu oraz podgrodzia został oczyszczony z zakrzaczeń. Dzięki temu rozpoznana została rzeźba terenu oraz wykonano plan warstwicowy założenia. W 2022 r. prowadzone były kolejne działania zgodnie z ustalonym harmonogramem, a w 2023 r. przygotowany został kolejny etap prac.

4.9.4. Obiekty kultury

W latach 2021-2022 prowadzony był ostatni etap remontu domu kultury w Ostrowitem, zakupione też zostało częściowe wyposażenie. Otwarcie obiektu odbyło się 8 listopada 2022 r., a w 2023 r. rozwijana była działalność kulturalna.

Murale

W 2022 r. na frontowej ścianie domu kultury w Ostrowitem powstał nowy mural, będący efektem współpracy Gminy Brzuze z Katedrą Malarstwa UMK w Toruniu. Jest to barwna abstrakcja geometryczna nawiązująca do miejsca lokalizacji. Poprzednie, prawie pięćdziesięcioletnie dzieło, zostało zakryte w wyniku prac dociepleniowych w 2021 r.

W 2023 r. na ścianie SP Ugoszcz powstał kolejny w naszej gminie mural. Dzieło na specjalną okazję, wg ogólnej koncepcji wójta Jana Koprowskiego zostało zaprojektowane i wykonywane przez artystkę malarkę Aleksandrę Kubacką. Wizerunek Fryderyka Chopina powstał z okazji 200. rocznicy pobytu artysty w Ugoszczu.

Makieta Grodu Żałe

W 2023 r. zbudowana została makieta promocyjna wczesnośredniowiecznego grodu w Żałem. Do jej budowy użyte zostały tradycyjne materiały stosowane w przeszłości do umacniania obiektów obronnych. Konstrukcja składa się przede wszystkim ze stempli sosnowych, ułożonych według przygotowanej w urzędzie gminy koncepcji. Obiekt przypomina wieżę i bramę dawnego grodu, do którego wejścia strzeże dwóch wojów.

4.10. Rekreacja, sport i turystyka

Realizacja zadań w zakresie rekreacji, sportu i turystyki należały do najważniejszych kierunków działalności gminy w 2023 r. Po pomyślnych latach 2020-2022, kiedy Gmina Brzuze powiększyła bazę sportową o urządzenia do ćwiczeń w plenerze oraz zakończyła budowę sali gimnastycznej w Ugoszczu, nadszedł czas na kolejne działania. Rozpoczęte zostały też prace mające na celu przygotowanie budowy obiektów sportowych na zakupionej w 2021 r. działce w sąsiedztwie SP Ostrowite o powierzchni ok. 0,74 ha. Przy wsparciu środków z budżetu województwa obok Orlika wykonany też został plac z urządzeniami do *street workout*. W 2023 r. przygotowana została dokumentacja budowlana i przetargowa na kolejną

inwestycję w Ugoszczu. W ramach zadania powstanie obiekt z boiskiem piłkarskim o nawierzchni ze sztucznej trawy, bieżnia z nawierzchnią poliuretanową, skocznia w dal, miejsce do pchnięcia kulą oraz kort tenisowy. Budowa została rozpoczęta w końcu kwietnia 2024 r.

Stypendia sportowe

Z uwagi na wybitne osiągnięcia sportowe zawodniczki z terenu gminy Brzuze, trenującej kolarstwo torowe, przyznane zostało jedno stypendium sportowe.

Pomosty rekreacyjne i kąpielowe będące własnością gminy

Lp.	Miejscowość	Położenie
1	Brzuze	Jezioro Brzuskie
2	Gulbiny	Jezioro Długie
3	Ostrowite	Jezioro Ostrowickie
4	Trąbin	Jezioro Trąbińskie
5	Trąbin	Staw
6	Żałe	Jezioro Kopiec

4.11. Polityka społeczna

Polityka społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Organy administracji rządowej i samorządowej współpracują w tym zakresie na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Wspiera osoby i rodziny w wysiłkach, zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Jej głównym zadaniem jest zapobieganie wykluczeniu społecznemu poprzez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielniania osób i rodzin oraz ich integrację ze środowiskiem.

Polityka społeczna w Gminie Brzuze skupia się na zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, w celu wyrównania szans oraz podnoszenia poziomu życia mieszkańców. Organem administracji samorządowej realizującym zadania polityki społecznej Państwa jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który realizuje pomoc w następujący sposób:

1. Realizacja ustawy o pomocy społecznej
 - wypłata świadczeń pieniężnych w ramach pomocy społecznej: zasiłki stałe, zasiłki okresowe, zasiłki celowe,
 - realizacja świadczeń w naturze, tj. opał, artykuły żywnościowe, paczki świąteczne, spotkania okolicznościowe osób samotnych (pikniki seniora, spotkania wigilijne i noworoczne, spotkania integracyjne dla osób niepełnosprawnych), pomoc w zakupie sprzętu domowego, drobne prace remontowe, dożywianie dzieci i osób starszych,
 - usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - pobyt w domach pomocy społecznej,
 - wsparcie asystenta rodziny,
 - poradnictwo i interwencja w rodzinach, w których występują dysfunkcje, tj. przeciwdziałanie przemocy domowej (Zespół Interdyscyplinarny), szeroko rozumiana praca socjalna prowadzona przez pracowników GOPSu,
 - pomoc obywatelom Ukrainy
2. System zabezpieczenia społecznego – wypłata świadczeń pieniężnych
 - świadczenia rodzinne, w tym zasiłki rodzinne oraz dodatki do zasiłków rodzinnych, zasiłki pielęgnacyjne, świadczenia pielęgnacyjne, specjalne zasiłki opiekuńcze, zasiłki dla opiekuna, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, świadczenie rodzicielskie,
 - fundusz alimentacyjny,
 - świadczenia wychowawcze „Rodzina 500+”,
 - dodatki mieszkaniowe,
 - realizacja ustawy „Za życiem”,
 - dodatek osłonowy,
 - dodatek elektryczny,
3. Dodatkowa działalność GOPS – realizacja programów
 - Karta Dużej Rodziny,

- Gminny Program Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkotykowych,
- Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej,
- Kujawsko-Pomorska Teleopieka,
- Taksówka społeczna w gminie Brzuze.

Środki finansowe wydatkowane na zadania z zakresu polityki społecznej w 2023 roku wyniosły 5.083.262 zł. Poziom wydatków w stosunku do roku poprzedniego zmalał o kwotę 7.546.340 zł, co wynika z niewypłacania dodatku węglowego, dodatku oślonowego oraz dodatku dla gospodarstw domowych z tyt. Wykorzystywania niektórych źródeł ciepła. Ponadto od czerwca 2022 r. wypłata świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+” jest realizowana przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

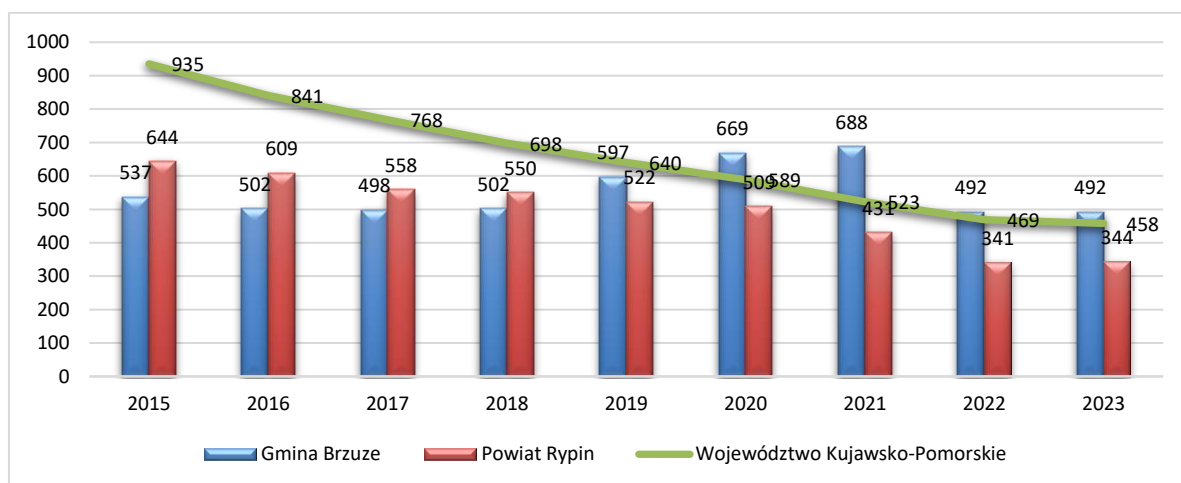
- W dziale 855 - Rodzina wydatkowano 3.183.488 zł, co stanowi 62,63% ogólnych wydatków w zakresie polityki społecznej, w tym świadczenia rodzinne, świadczenia wychowawcze, wynagrodzenie dla asystenta rodziny, składki na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne.
- W dziale 852 – Pomoc społeczna wydatkowano 1.584.592 zł, co stanowi 31,17 % ogólnych wydatków w zakresie polityki społecznej, w tym zasiłki stałe, składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające zasiłek stały, zasiłki okresowe, zasiłki celowe, dodatki mieszkaniowe, utrzymanie ośrodka pomocy społecznej, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, pomoc w zakresie dożywiania, koszt pobytu trzech osób w domach pomocy społecznej, pobyt jednej osoby bezdomnej w schronisku.

4.11.1 Realizacja ustawy o pomocy społecznej

W 2023 roku z pomocy materialnej i usługowej świadczonej na podstawie ustawy o pomocy społecznej skorzystały łącznie 492 rodziny, które otrzymały pomoc na podstawie wydanej decyzji. W 2023 roku przeprowadzono wywiad środowiskowy z 492 osobami, którym udzielono pomocy i wsparcia. W stosunku do 2022 roku liczba ta zwiększyła się o 36 osób. Poniżej zaprezentowano w formie graficznej i tabelarycznej szczegółowe dane dotyczące liczby rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć, wskaźnik deprywacji lokalnej, liczby długotrwale korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć i grupy wiekowe, liczby rodzin i osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, liczby osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, wskaźniki pracy socjalnej.

Osoby korzystające ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji, na tle „średniej” z powiatu i województwa (średnia stanowi iloraz osób korzystających ze świadczeń w ramach pomocy społecznej i liczby jednostek samorządu terytorialnego, na terenie powiatu rypińskiego i województwa kujawsko-pomorskiego)

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina	587	537	502	498	502	597	669	688	492	492
Powiat	646	644	609	558	550	522	509	431	341	344
Województwo	998	935	841	768	698	640	589	523	469	458

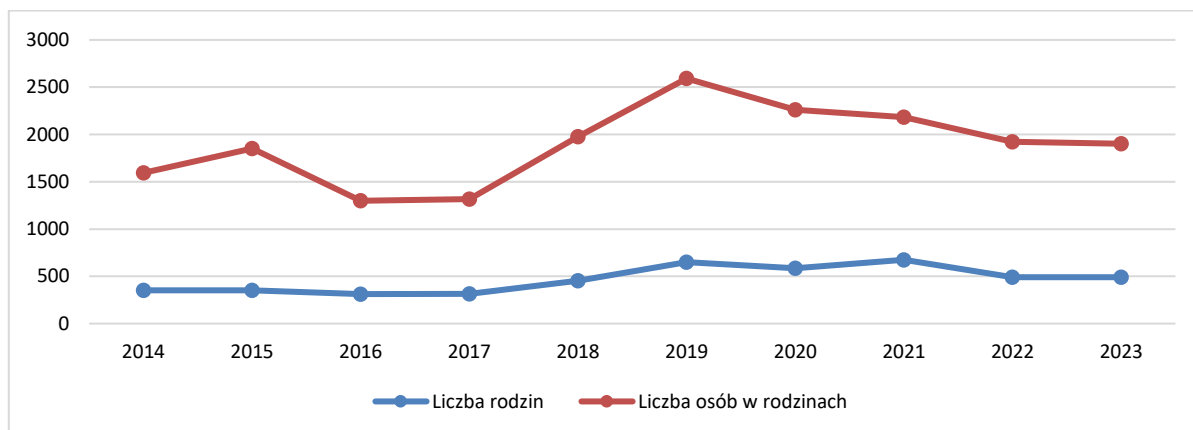
Osoby korzystające ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji, na tle średniej z powiatu i województwa

Rodzina jest podstawową komórką społeczną, która ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa emocjonalnego jak również jest naturalnym środowiskiem wychowawczym, w którym główny element stanowią interakcje zachodzące między jej członkami. Dlatego jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawią się dysfunkcje, instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej

rzecz określonych działań. Poniżej przedstawiono liczbę osób i rodzin, korzystających ze wsparcia w ramach pracy socjalnej i świadczeń z pomocy społecznej, na podstawie ustawy o pomocy społecznej, w gminie Brzuze.

Rodziny i osoby w rodzinach, którym udzielono wsparcia w ramach ustawy o pomocy społecznej

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2014	353	1240
2015	351	1502
2016	312	987
2017	314	1004
2018	453	1129
2019	649	1943
2020	586	1676
2021	675	1952
2022	492	1430
2023	492	1412

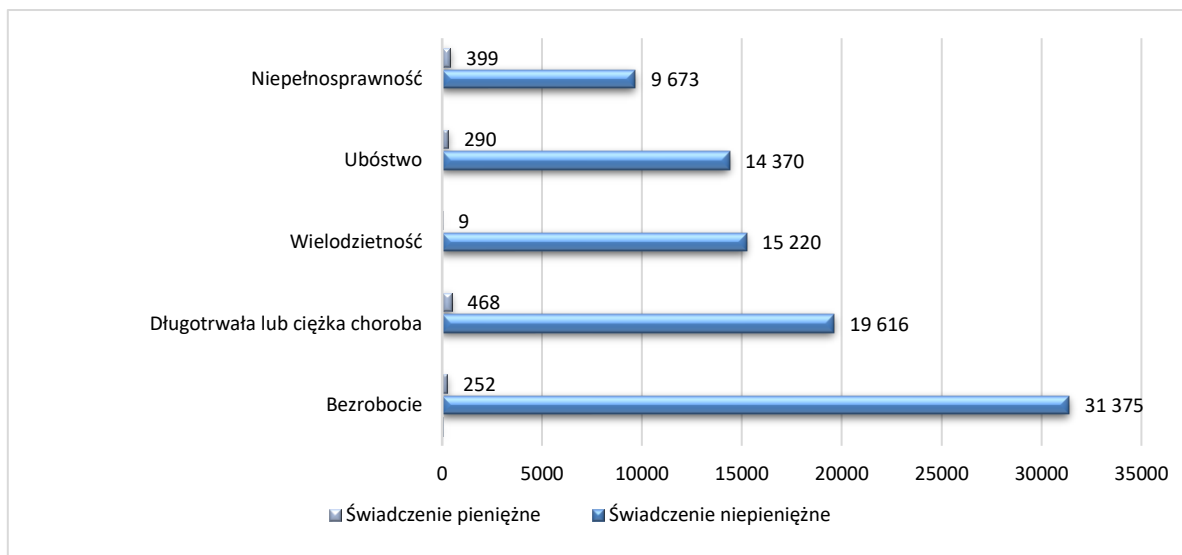

Rodziny i osoby korzystające ze wsparcia w ramach ustawy o pomocy społecznej

Na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej, prawo do pomocy przysługuje w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, zdarzenie losowe i klęska żywiołowa, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Świadczenia w ramach pomocy społecznej w 2023 r.

Powód przyznania	Ogółem	Świadczenia niepieniężne	Świadczenia pieniężne
Bezrobocie	31 627	31 375	252
Długotrwała lub ciężka choroba	20 084	19 616	468
Wielodzietność	15 229	15 220	9
Ubóstwo	14 660	14 370	290
Niepełnosprawność	10 072	9 673	399

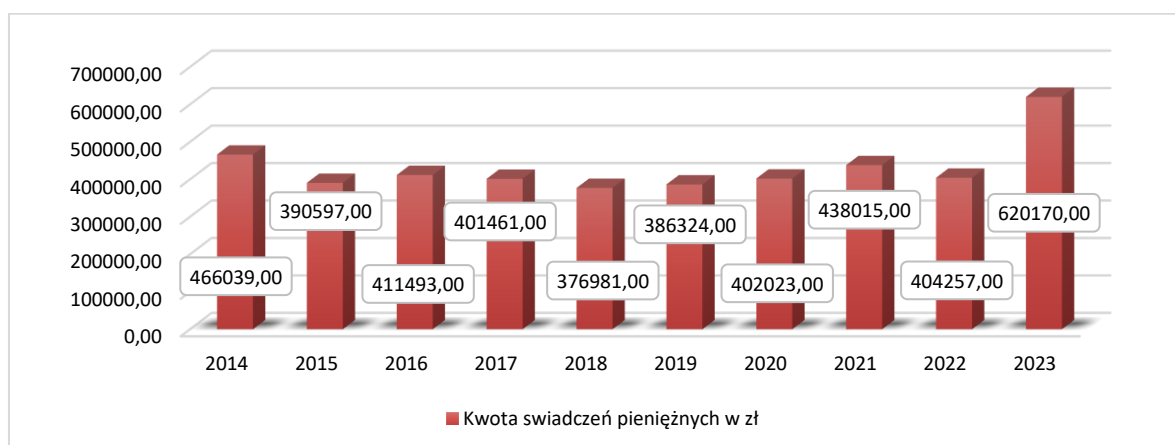
Przyczyny korzystania ze świadczeń

Świadczenia pieniężne i niepieniężne

Prawo do ubiegania się o przyznanie świadczeń w ramach ustawy o pomocy społecznej przysługuje osobom samotnym, których dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, tj. 776,00 zł miesięcznie, oraz rodzinom, u których dochód nie przekracza 600,00 zł na osobę w rodzinie miesięcznie. Poniżej zaprezentowano w formie tabelarycznej dane dotyczące kosztu świadczeń oraz wypłaty świadczeń pieniężnych, w tym koszt składek zdrowotnych oraz pomoc rzeczowa.

Koszt świadczeń z pomocy społecznej

Rok	Koszt świadczeń [zł]
2014	466.039
2015	390.597
2016	411.493
2017	401.461
2018	376.981
2019	386.324
2020	402.023
2021	438.015
2022	404.257
2023	620.170

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej

Osoby z orzeczeniem o umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności oraz osoby powyżej 60 i 65 r.ż., w przypadku braku dochodu lub posiadające dochód niższy od ustawowego kryterium dochodowego dla osoby samotnie gospodarującej lub pozostającej w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kryterium dochodowego, ma prawo ubiegać się o zasiłek stały, na czas nieokreślony lub zgodny z terminem ważności orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. Od kwoty wypłaconego zasiłku stałego odprowadza się składkę ubezpieczenia zdrowotnego.

Wypłata zasiłków stałych

Rok	Liczba rodzin	Kwota świadczeń w [zł]
2017	39	191.452
2018	42	202.819
2019	38	203.650
2020	35	209.808
2021	37	210.119
2022	36	242.103
2023	39	246.366

W przypadku wystąpienia trudnej sytuacji życiowej, osoby i rodziny z terenu gminy Brzuze mają prawo skorzystać ze wsparcia pieniężnego w ramach pomocy społecznej w postaci zasiłku celowego, specjalnego zasiłku celowego oraz świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności z programu „Posiłek w szkole i w domu”. Przedstawione poniżej dane w formie tabelarycznej, uwzględniają trend spadku liczby osób i rodzin korzystających z tej formy wsparcia.

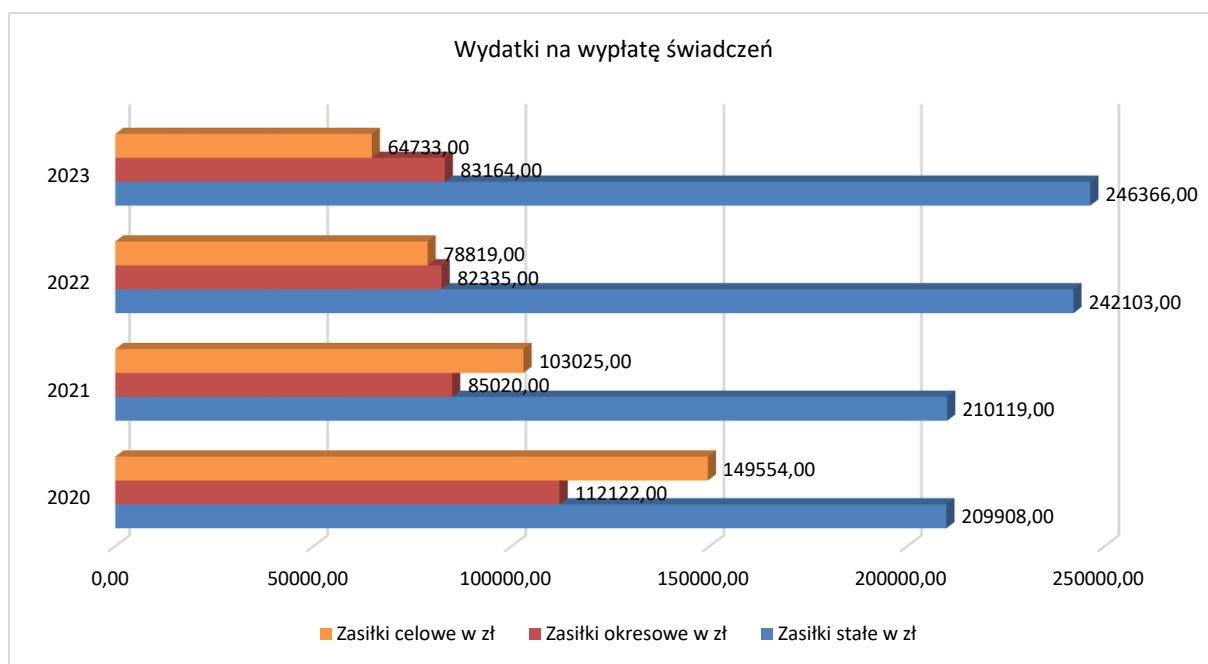
Zasiłki celowe

Rok	Liczba rodzin	Kwota świadczeń [zł]
2017	131	73.794
2018	133	79.142
2019	133	85.542
2020	254	149.554
2021	199	103.025
2022	111	78.819
2023	83	64.733

Osoby i rodziny, których dochód nie przekracza kryterium dochodowego, pozostające w trudnej sytuacji materialnej, mają prawo ubiegać się o przyznanie zasiłku okresowego. Na terenie gminy Brzuze widoczny jest trend spadku liczby rodzin korzystających ze wsparcia w postaci zasiłków okresowych.

Zasiłki okresowe

Rok	Liczba rodzin	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń [zł]
2017	86	403	150.293
2018	75	300	107.885
2019	65	276	106.609
2020	75	303	112.122
2021	63	221	85.020
2022	50	186	82.335
2023	43	153	83.164

Wydatki na wypłatę zasiłków celowych, okresowych i stałych w latach 2020 - 2023

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze

Gmina Brzuze oferuje usługi opiekuńcze, które stanowią jedną z form pomocy udzielanej w ramach systemu wsparcia socjalnego. Z usług mogą korzystać osoby z niepełnosprawnościami, a także osoby chore krótkoterminowo lub przewlekle, osoby starsze i osoby samotne, jeśli potrzebują na co dzień pomocy innych osób, a nie mogą jej uzyskać od osób, które wspólnie z nią mieszkają (np. równie chory współmałżonek) i innych członków rodziny, tzw. wstępnych i zstępnych, czyli dzieci, wnuków, siostr, braci, dalszej rodziny.

W gminie Brzuze zatrudniona jest jedna opiekunka środowiskowa w pełnym wymiarze godzin pracy. Liczba osób potrzebujących pomocy powoduje konieczność zatrudnienia osób bezrobotnych z kwalifikacjami opiekunki w formie stażu.

Osoby korzystające z usług opiekuńczych

Rok	Liczba osób	Liczba zrealizowanych godzin wsparcia
2014	9	1319
2015	11	1715
2016	12	3036
2017	16	2730
2018	17	2802
2019	20	1673
2020	19	2024
2021	19	2492
2022	25	3774
2023	24	2910

Kolejną formą wsparcia i pomocy zaadresowaną do znaczącej grupy mieszkańców gminy Brzuze, jakimi są osoby dotknięte długotrwałą chorobą i niepełnosprawnością, jest możliwość korzystania ze specjalistycznych usług opiekuńczych. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi, Gmina Brzuze pozyskuje środki finansowe w ramach zadań zleconych, na świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych, w ramach których wsparcie prowadzą: logopeda, pedagog, fizjoterapeuta oraz pracownik socjalny. Zadanie realizowane jest od 2016 roku.

Rok	Liczba osób	Liczba godzin wsparcia udzielonego przez specjalistów			
		Logopeda	Pedagog	Fizjoterapeuta	Pracownik socjalny
2019	10	468	352	606	352
2020	11	492	345	252	352
2021	11	508	576	480	294
2022	9	460	374	308	138
2023	12	492	430	188	0

Dożywianie dzieci oraz osób starszych

Gmina Brzuze, oprócz wsparcia rodzin w ramach świadczeń pieniężnych, prowadzi również dożywianie w szkołach podstawowych na terenie gminy oraz dożywia dzieci, uczęszczające do szkół podstawowych poza teren gminy, w przypadku gdy dochód rodziny nie przekracza kryteriów dochodowych określonych w ustawie o pomocy społecznej oraz wieloletnim programie „Posiłek w szkole i w domu”. W 2021 roku Rada Gminy Brzuze podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia programu osłonowego, który określa zasady dożywiania uczniów w szkole i wprowadza dopłaty do każdego posiłku, gdy dochód rodziny przekracza kryteria dochodowe określone na podstawie ustawy o pomocy społecznej. Od 2019 roku osoby samotne starsze i niepełnosprawne mogą pobierać posiłki ze stołówki szkolnej odpłatnie lub bezpłatnie, w przypadku gdy kwalifikują się dochodowo do tej formy wsparcia.

Dzieci i osoby dorosłe korzystające z pomocy w postaci dożywiania

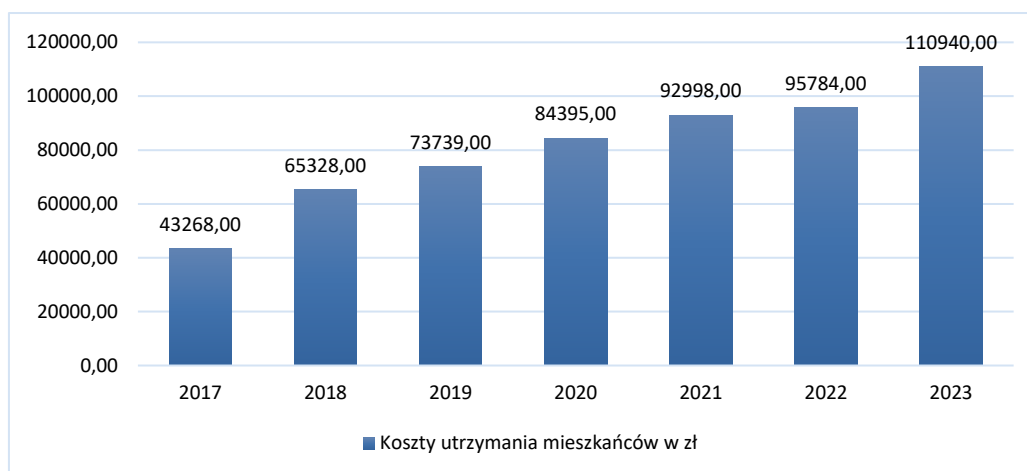
Rok	Dożywianie w ramach programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu”		Posiłki odpłatne	
	Liczba dzieci	Liczba osób dorosłych	Liczba dzieci	Liczba osób dorosłych
2019	186	13	212	0
2020	233	17	245	23
2021	215	10	323	14
2022	209	10	240	30
2023	218	11	199	28

Pobyt w domach pomocy społecznej

Pomoc społeczna to nie tylko wsparcie finansowe osób i rodzin potrzebujących pomocy, ale także pomoc instytucjonalna, świadczona przez wyspecjalizowane placówki. Gmina Brzuze pokrywa część kosztów pobytu trzech mieszkańców gminy, którzy z uwagi na trudną sytuację zdrowotną i opiekuńczą, przebywają w domach pomocy społecznej w Wąbrzeźnie oraz Kutnie.

Odpłatność Gminy za pobyt w domach pomocy społecznej

Rok	Liczba osób	Koszty utrzymania w zł
2017	2	43.268
2018	2	65.328
2019	3	73.739
2020	3	84.395
2021	3	92.998
2022	3	95.784
2023	3	110.940

Odpłatność gminy za pobyt w domach pomocy społecznej

Wsparcie asystenta rodziny i rodzinna piecza zastępcza

Jednym z kolejnych zadań Ośrodka Pomocy w ramach szeroko rozumianej pracy socjalnej jest realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa obowiązuje do podjęcia oraz realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodzin w Gminie Brzuze. W ramach realizacji Programu od 2013 roku w gminie Brzuze pracuje asystent rodziny, który w 2023 roku obejmował swoim wsparciem łącznie 15 rodzin. Zgodnie z w/w ustawą asystent rodziny swoim wsparciem może objąć maksymalnie 15 rodzin. Celem pracy asystenta rodziny jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilizacji życiowej, która umożliwi jej wychowanie dzieci. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie.

W gminie Brzuze w latach 2017-2023 objętych pomocą asystenta było 53 rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, których sytuacja na bieżąco jest monitorowana pod kątem sprawowania opieki nad dziećmi. Trudności i problemy tych rodzin wynikają przeważnie z niskich kompetencji wychowawczych, eurosieroctwa, rozbicia rodziny, przemocy, uzależnień, chorób psychicznych i bezrobocia.

W 2023 roku dwoje dzieci zostało umieszczonych w pieczy zastępczej. Pięcioletnia dziewczynka przebywa w rodzinie spokrewnionej, natomiast siedemnastoletnia dziewczyna przebywała do 18 r.ż. w placówce opiekuńczej. Koszt utrzymania w placówce za 2023 rok wyniósł 4.174 zł.

Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny w latach 2019-2023

Rok	Liczba rodzin	Liczba dzieci w rodzinach
2019	16	23
2020	14	31
2021	12	29
2022	13	32
2023	18	38

Zespół interdyscyplinarny

Ważnym elementem oddziaływania na rodzinę, w której dochodziło do przemocy domowej, były działania podejmowane przez Zespół Interdyscyplinarny, w oparciu o nowelizację ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej. W skład zespołu wchodzi pracownicy ośrodka pomocy, funkcjonariusz policji, dyrektor szkoły, pedagog szkolny, pielęgniarka.

W 2023 roku prowadzono 4 procedury „Niebieskiej Karty”. Natomiast w 2022 roku prowadzonych było 11 procedur „Niebieska Karta”.

Gmina Brzuze na podstawie porozumienia ze starostwem powiatowym współfinansuje utrzymanie mieszkania interwencji kryzysowej dla ofiar przemocy domowej. Ponadto o formach wsparcia i miejscach pomocy dla osób przeżywających trudności, wynikające z przemocy domowej, udzielane są informacje w materiałach promocyjnych, które rozdawane są mieszkańcom gminy podczas różnych spotkań, jak również w szkołach i ośrodkach zdrowia.

Pomoc obywatelom Ukrainy

W 2022 roku, do Polski przebyli obywatele Ukrainy w celu znalezienia bezpiecznego azylu i ucieczki przed wojną. W związku z koniecznością zabezpieczenia ich potrzeb rząd polski podjął ustawę z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Dokument regulował sytuację prawną obywateli Ukrainy oraz wprowadził między innymi możliwość ubiegania

się o przyznanie świadczeń pieniężnych oraz wsparcie finansowe dla osób fizycznych i instytucji, deklarujących zapewnienie zakwaterowania i wyżywienia dla obywateli Ukrainy. Rada ministrów na podstawie rozporządzenia określiła koszt całodobowego wyżywienia i zakwaterowania na kwotę 40 zł za osobodzień.

W gminie Brzuze w 2022 r. przebywało na czas określony 20 obywateli Ukrainy (w tym 10 dzieci), którzy opuścili swój kraj w związku z konfliktem zbrojnym. 14 obywateli Ukrainy ubiegało się o przyznanie jednorazowego świadczenia pieniężnego w kwocie 300,00 zł na osobę, na łączną kwotę 4.200 zł. Ponadto 2 mieszkańców gminy Brzuze zapewniło zakwaterowanie i wyżywienie dla 3 rodzin z Ukrainy, tj. 6 osób dorosłych i 7 dzieci. Świadczenia pieniężne z tego tytułu wypłacono dla 2 gospodarstw domowych na łączną kwotę 27.280 zł. Obywatele Ukrainy przebywający na terenie gminy Brzuze nie ubiegali się o przyznanie świadczeń na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Natomiast 2 rodziny, w tym 6 dzieci, nabyły prawo do świadczeń rodzinnych, w związku z czym wydatkowano kwotę 4.628 zł. Obywatele Ukrainy przebywali tylko i wyłącznie w kwaterach prywatnych. Gmina Brzuze nie ubiegała się o świadczenie z tytułu zakwaterowania i wyżywiania w lokalach należących do samorządu terytorialnego.

Ponadto w marcu 2022 roku gmina Brzuze zorganizowała zbiórkę w ramach pomocy humanitarnej dla Ukrainy. Zebrano łącznie 51 kartonów, w tym: 27 kartonów z żywnością, 21 kartonów ze środkami higieny, 1 karton z kocami oraz 2 kartony z lekami przeciwbólowymi, latarkami, świecami i środkami opatrunkowymi.

W 2023 roku na terenie gminy Brzuze przebywało 2 obywateli Ukrainy, którzy opuścili swój kraj w związku z konfliktem zbrojnym. Osoby te otrzymały wsparcie w postaci jednorazowego świadczenia pieniężnego w kwocie 600,00zł łącznie, zasiłek okresowy w wysokości 352,20 zł na okres dwóch miesięcy oraz zasiłek stały dla osoby w wieku 76 lat na okres od 23.02.2023 do 31.12.2023 w łącznej kwocie 3597,48 zł. Osoba pobierająca zasiłek stały została objęta wsparciem w postaci ubezpieczenia zdrowotnego. Wyżej wymieniona rodzina nadal przebywa na terenie gminy Brzuze.

4.12.2 System zabezpieczenia społecznego

Osoby i rodziny z terenu gminy Brzuze korzystają ze wsparcia systemu zabezpieczenia społecznego. System opiera się na wypłacie świadczeń pieniężnych, które stanowią wsparcie finansowe dla osób i rodzin.

Świadczenia rodzinne

Ustawa o świadczeniach rodzinnych gwarantuje wypłatę zasiłków rodzinnych z dodatkami, jak również możliwość pobierania świadczeń opiekuńczych z tytułu niepełnosprawności, w postaci zasiłku pielęgnacyjnego, świadczenia pielęgnacyjnego oraz specjalnego zasiłku opiekuńczego. Prawo do ubiegania się o przyznanie zasiłku rodzinnego z dodatkami oraz specjalnego zasiłku opiekuńczego, przysługuje osobom i rodzinom, których dochód na osobę w rodzinie miesięcznie nie przekracza 674 zł oraz 764 zł w przypadku rodzin, w których znajduje się osoba niepełnosprawna. Świadczenie pielęgnacyjne oraz zasiłek pielęgnacyjny przysługuje osobom niepełnosprawnym i ich opiekunom bez względu na dochód rodziny.

Poniżej zamieszczone dane tabelaryczne prezentują spadkowy trend korzystania przez rodziny ze wsparcia pieniężnego w postaci zasiłków rodzinnych, jednakże widoczny jest wzrost kosztów wypłaty świadczeń opiekuńczych, który bezpośrednio wynika z sukcesywnego podnoszenia wysokości świadczenia pielęgnacyjnego, jak również zwiększenia liczby osób, które rezygnują z zatrudnienia w celu świadczenia całkowitej opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym lub osobą zależną niepełnosprawną w stopniu znacznym, niezdolną do samodzielnej egzystencji.

Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami wypłacane w gminie Brzuze

Rok	Suma zasiłków rodzinnych [zł]	Liczba rodzin
2014	1.101.612	325
2015	1.009.080	286
2016	1.115.244	292
2017	1.085.253	266
2018	1.049.363	260
2019	938.359	231
2020	903.379	206
2021	792.624	179
2022	688.885	154
2023	564.087	117

Świadczenia pieniężne opiekuńcze i pielęgnacyjne wypłacane w gminie Brzuze

Rodzaj świadczenia	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Zasitek pielęgnacyjny [zł]	243.882	243.169	306.003	353.914	364.338	362.611	398.441
Świadczenie pielęgnacyjne [zł]	441.620	409.510	410.155	542.682	637.958	800.372	1.311.048
Specjalny zasiłek opiekuńczy [zł]	101.350	100232	123.086	103.740	74.600	61.791	34.480

Fundusz alimentacyjny

Samotni rodzice, którzy pozostają w trudnej sytuacji materialnej, z uwagi na niepłacenie alimentów na dziecko, zasądzonych przez sąd od drugiego rodzica, mogą skorzystać ze wsparcia w postaci funduszu alimentacyjnego. Wypłata świadczenia odbywa się na podstawie ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

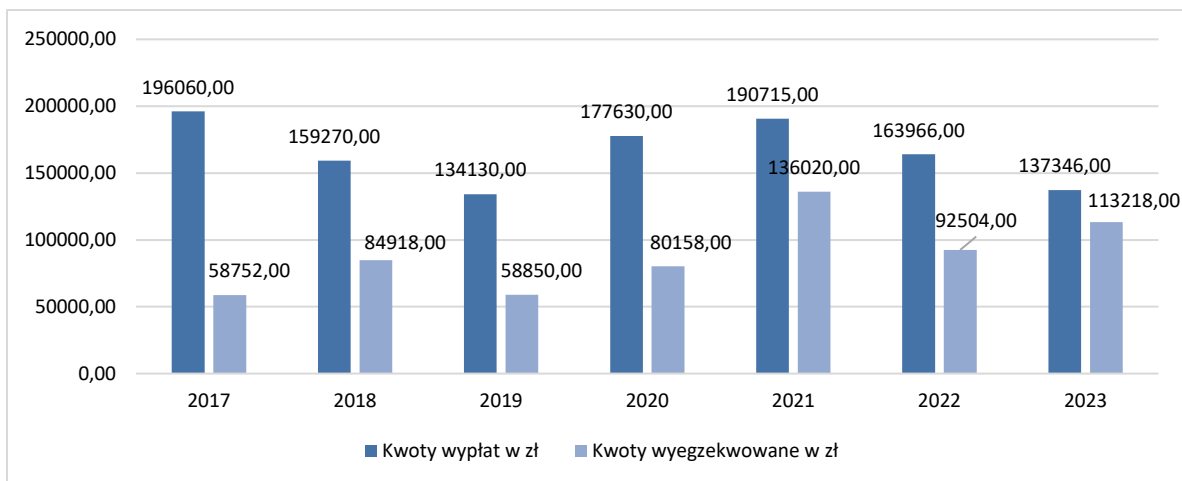
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego wypłacane w gminie Brzuze w latach 2017-2023

Rok	Wydatki [zł]	Liczba rodzin
2017	196.060	49
2018	159.270	41
2019	134.130	33
2020	177.630	41
2021	190.715	43
2022	163.966	36
2023	137.346	30

Świadczenia pieniężne z funduszu alimentacyjnego, wypłacane rodzicom z dziećmi, podlegają ściągnięciu od rodzica objętego obowiązkiem alimentacyjnym, przez organy samorządowe i państwowe na podstawie ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz kodeksu karnego. Ściągalność alimentów w gminie Brzuze w latach 2017-2023 prezentowała się następująco.

Kwoty wyegzekwowane od dłużników alimentacyjnych

Rok	Kwoty wyegzekwowane [zł]
2017	58.752
2018	84.918
2019	58.850
2020	80.158
2021	136.020
2022	92.504
2023	113.218

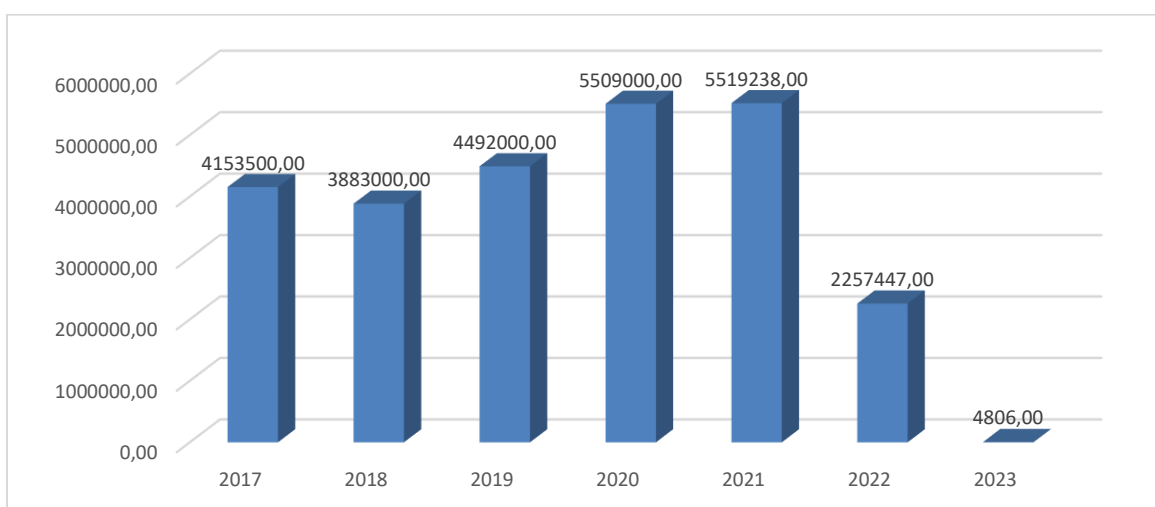
Porównanie kwot wypłaconych z funduszu alimentacyjnego względem kwot wyegzekwowanych od dłużników alimentacyjnych

Świadczenie wychowawcze

Rodziny i samotni rodzice, którzy wychowują dzieci do 18 roku życia, pobierają świadczenie wychowawcze w ramach programu Rodzina 500+. Świadczenie wypłacane jest bez względu na dochód rodziny. Poniżej zaprezentowane wydatki na wypłatę świadczenia wychowawczego w latach 2017-2022. W 2022 świadczenie wychowawcze było wypłacane przez gminę Brzuze do maja 2022. Od czerwca 2022 rodziny z dziećmi ubiegają się o przyznanie świadczenia wychowawczego w ZUS-ie. W 2023 roku wypłacono świadczenie wychowawcze dla 4 rodzin, u których zachodzi koordynacja systemu zabezpieczenia społecznego, w związku z pracą za granicą kraju jednego z rodziców.

Świadczenie wychowawcze – kwota świadczeń oraz liczba rodzin

Rok	Wydatki [zł]	Liczba rodzin
2017	4.153.500	692
2018	3.883.000	647
2019	4.492.000	748
2020	5.509.000	918
2021	5.519.238	919
2022	2.257.447	902
2023	4.806	4

Świadczenia wychowawcze wypłacane w gminie Brzuze

Dodatki mieszkaniowe i dodatki energetyczne

Osoby i rodziny mają prawo ubiegać się o przyznanie prawa do dodatku mieszkaniowego. Wysokość świadczenia jest uzależniona od powierzchni użytkowej zajmowanego mieszkania oraz kryterium dochodowego, określonego na podstawie ustawy o dodatkach mieszkaniowych. Osoby uprawnione do ww. świadczenia miały prawo ubiegać się o dodatek energetyczny na podstawie ustawy Prawo energetyczne. W 2022 roku organ władzy państwowej zawiesił wypłatę dodatków energetycznych.

Dodatek mieszkaniowy i energetyczny w gminie Brzuze

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Dodatki mieszkaniowe							
Liczba gospodarstw domowych	26	20	15	8	9	10	14
Kwota świadczeń [zł]	31.174	19.865	11.856	9.404	7.896	20.537	27.043
Dodatki energetyczne							
Liczba gospodarstw domowych	16	11	6	1	2	0	0
Kwota świadczeń [zł]	2.036	1.330	612	109	251	0	0

Realizacja ustawy „Za życiem”

W 2016 roku weszła w życie ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Akt gwarantuje wypłatę jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 4.000 zł dla rodzin z dziećmi, z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. W gminie Brzuze wypłacono 3 świadczenia „za życiem”, 2 w 2019 roku oraz 1 w 2021. W latach 2022-2023 świadczenie nie było wypłacane.

Dodatek osłonowy

Świadczenie wypłacane jest na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym. Celem wypłaty świadczenia były wsparcie finansowe gospodarstw domowych, które ucierpiały z powodu podwyżek cen prądu, kosztów ogrzewania i zakupu żywności. Był to jeden z elementów rządowej tarczy antyinflacyjnej, który miał zniwelować rosnące ceny energii, gazu i żywności. Wnioski o przyznanie prawa do dodatku osłonowego można było składać w okresie od stycznia do października 2022 r. Gospodarstwa domowe, które ogrzewały dom/mieszkanie węglem miały prawo do wyższej kwoty dodatku osłonowego.

W gminie Brzuze o przyznanie dodatku osłonowego ubiegało się łącznie 1606 gospodarstw domowych, których dochód nie przekraczał 2.100,00zł dla osób samotnie gospodarujących oraz 1.500,00 zł na osobę w rodzinie. Dodatek osłonowy wypłacono na łączną kwotę 727.174,16 zł.

W 2023 roku świadczenie w postaci dodatku osłonowego nie było wypłacane.

Charakterystyka gospodarstw domowych ubiegających się o przyznanie dodatku osłonowego w 2022 roku

Rodzaj gospodarstw domowych	Kwota dodatku dla gospodarstw ogrzewanych węglem [zł]	Liczba gospodarstw domowych	Kwota dodatku dla gospodarstw ogrzewanych innym paliwem [zł]	Liczba gospodarstw domowych
1 osobowe	500	364	400	93
2 – 3 osobowe	700	592	600	98
4 – 5 osobowe	1.062,50	349	850	55
6 osobowe i powyżej	1.437,50	48	1.150	7
Razem	x	1353	x	253

Dodatek węglowy

Kolejnym elementem tarczy antyinflacyjnej rządu było wprowadzenie dodatku węglowego dla gospodarstw domowych, które ogrzewały swoje domy/mieszkania węglem lub paliwami węglowymi. Wnioski o przyznanie prawa do dodatku węglowego można było składać w okresie od 18 sierpnia 2022 do 31 października 2022 r. Świadczenie przysługiwało jednorazowo w kwocie 3.000 zł, bez względu na dochód rodziny lub osoby samotnie gospodarujące.

O przyznanie dodatku węglowego ubiegało się łącznie 1641 jednoosobowych gospodarstw domowych oraz rodzin, na łączną kwotę 4.923.000 zł. W 2023 roku dodatek węglowy dla gospodarstw domowych nie był wypłacany.

Dodatek dla gospodarstw domowych z tytułu wykorzystywania niektórych źródeł ciepła

W odpowiedzi na petycje osób i rodzin ogrzewających swoje domostwa innym paliwem, ustawą z dnia 15 września 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie niektórych źródeł ciepła w związku z sytuacją na rynku paliw, rząd wprowadził dodatek dla gospodarstw domowych z tyt. wykorzystywania niektórych źródeł ciepła.

Wnioski o przyznanie świadczenia można było składać w okresie od października do listopada 2022 r. Dodatek przysługiwał jednorazowo bez względu na dochód osoby samotnie gospodarującej lub rodziny, które wykorzystywały do ogrzewania pellet, gaz, drewno kawałkowe lub olej opałowy. Wysokość świadczenia uzależniona była od rodzaju źródła ciepła, tj. pellet – 3.000 zł, gaz – 500 zł, drewno kawałkowe – 1.000 zł oraz olej opałowy – 2.000 zł.

O przyznanie dodatku dla gospodarstw domowych z tyt. wykorzystywania niektórych źródeł ciepła ubiegało się 88 gospodarstw domowych, na łączną kwotę 186.500 zł. W 2023 roku nie wypłacano świadczeń w postaci dodatku dla gospodarstw domowych z tytułu wykorzystywania niektórych źródeł ciepła.

Wypłata dodatku dla gospodarstw domowych z tyt. wykorzystywania niektórych źródeł ciepła w gminie Brzuze w 2022 roku

Źródło ciepła	Liczba gospodarstw domowych	Kwota wypłaconych dodatków [zł]
Pellet	43	129.000
Gaz	7	3.500
Drewno kawałkowe	22	22.000
Olej opałowy	16	32.000
Suma	88	186.500

Dodatek elektryczny

Kolejnym elementem tarczy antyinflacyjnej rządu było podjęcie ustawy z dnia 7 października 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 roku w związku z sytuacją na rynku energii elektrycznej, w ramach której wprowadzono dodatek elektryczny dla gospodarstw domowych, które ogrzewają dom/mieszkanie urządzeniami elektrycznymi, tj. ogrzewanie elektryczne/boiler elektryczny, pompa ciepła. Dodatek elektryczny nie przysługiwał w przypadku, gdy gospodarstwo domowe wykorzystuje energię elektryczną pochodzącą z mikroinstalacji fotowoltaicznej. Wnioski o przyznanie prawa do dodatku elektrycznego można było składać w terminie od 1 grudnia 2022 do 1 lutego 2023 r. Dodatek elektryczny przysługiwał jednorazowo w kwocie 1.000 zł dla gospodarstw domowych, które w 2021 roku zużyły do 5 MWh energii elektrycznej oraz w kwocie 1.500 zł dla gospodarstw domowych, które zużyły w 2021 roku powyżej 5 MWh energii elektrycznej.

W gminie Brzuze o przyznanie dodatku elektrycznego ubiegało się łącznie 9 gospodarstw domowych, w tym sześć o przyznanie świadczenia w kwocie 1.000 zł oraz trzy w kwocie 1.500 zł. Wypłaty świadczeń dokonano w marcu 2023 r. na łączną kwotę 10.500 zł.

Sprzedaż węgla po preferencyjnych cenach

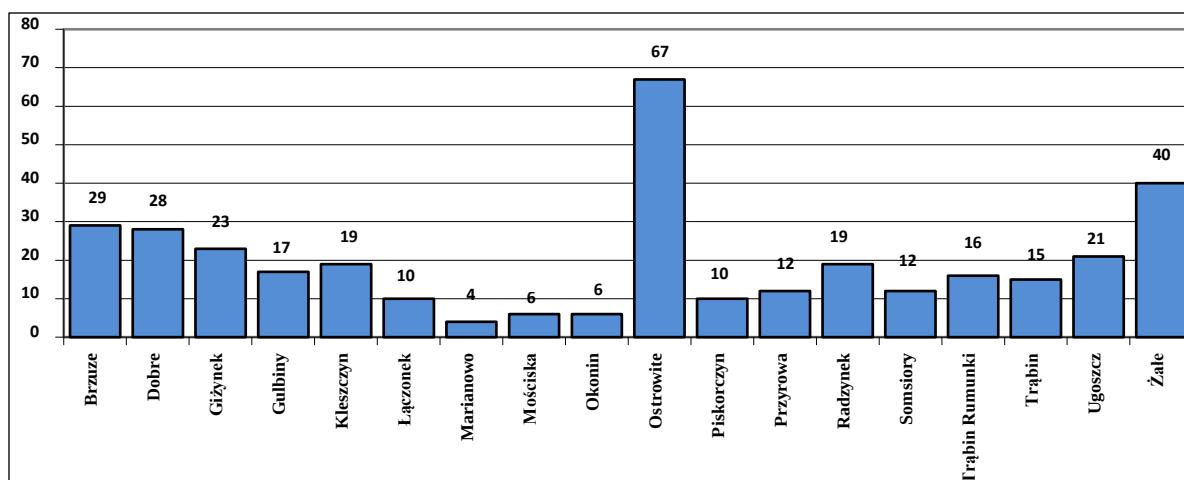
W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 27 października 2022 roku o zakupie preferencyjnym paliwa stałego dla gospodarstw domowych (Dz. U. z 2022 r., poz. 2236), Gmina Brzuze przystąpiła do programu. W tym celu zawarta została umowa z PGE Paliwa i zgodnie z zapotrzebowaniem mieszkańców realizowane były kolejne zamówienia:

- I Zamówienie – 200 ton, w tym 100 t orzecha i 100 t groszku,
- II Zamówienie – 400 ton, w tym 200 t orzecha i 200 t groszku,
- III Zamówienie – 200 ton, w tym 100 t orzecha i 100 t groszku.

Szesnastego listopada 2022 roku zawarte zostały również umowy ze składami opałowymi na realizację usługi polegającej na transporcie, dystrybucji i wydawaniu węgla. Umowy podpisały: Firma Handlowo-Usługowa „BIE-ROL” Wojciecha Bieleckiego z siedzibą w Okoninie oraz Firma Usługi Transportowe i Handel, Jerzego Żulewskiego z siedzibą w Trąbinie. W początkowym okresie sprzedaży opału pierwszeństwo miały osoby chore, samotne i korzystające z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brzuzem, których wnioski zostały pozytywnie zweryfikowane według kolejności wpływu do urzędu. Do 31.12.2022 r. złożonych zostało 658 wniosków o preferencyjny zakup paliwa stałego dla gospodarstw domowych z czego zostało:

- pozytywnie zweryfikowanych : 561 wniosków
- wycofanych przez wnioskodawców: 62 wniosków
- nie zweryfikowanych przez GOPS: 7 wniosków
- odrzuconych ze względu na zakup preferencyjny węgla powyżej 1,5 t: 28 wniosków.

Do końca 2022 roku zrealizowanych zostało 370 wniosków złożonych przez uprawnione rodziny. Do realizacji w 2023 roku pozostało 191 wniosków.

Zrealizowane wnioski o preferencyjny zakup węgla z podziałem na miejscowości

W ramach umowy z PGE gmina miała obowiązek odbioru węgla ze składu opałowego TOREC zlokalizowanego w Toruniu. W 2022 roku odebrano 587 ton.

Węgiel w składach opałowych przeznaczonych do dystrybucji i wydawania

Skład węgla	Asortyment	Zrealizowane [t]
Okonin	Orzech	135
	Groszek	188
Trąbin	Orzech	105
	Groszek	159

4.12.3. Dodatkowa działalność GOPS

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzuzem, poza działalnością statutową, realizuje liczne programy i projekty, w ramach których oferuje dodatkowe formy wsparcia dla mieszkańców gminy Brzuze.

Karta Dużej Rodziny

Gmina Brzuze realizuje program rządowy „Karta Dużej Rodziny”. W ramach Programu rodziny wielodzietne wychowujące co najmniej troje dzieci lub rodzice którzy mieli na utrzymaniu co najmniej troje dzieci, mają prawo ubiegać się o przyznanie Karty Dużej Rodziny, na podstawie której są upoważnieni do zniżek w cenie towarów i usług.

Od 2022 roku znacznie wzrosła liczba osób i rodzin ubiegających się o przyznanie Karty Dużej Rodziny. Zwiększenie zainteresowania tą formą wsparcia wynika z możliwości ubiegania się na tej podstawie o przyznanie zwiększonego limitu energii elektrycznej do 3000 kWh, której koszt pozostanie na poziomie z poprzedniego roku.

Rodziny, które otrzymały Kartę Dużej Rodziny w gminie Brzuze

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób
2014	24	129
2015	22	114
2016	12	65
2017	8	33
2018	13	67
2019	55	148
2020	15	36
2021	7	19
2022	66	136
2023	58	139

Realizacja Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkotykowych

Gmina Brzuze od kilku lat realizując programy przeciwdziałające uzależnieniom prowadzi punkt informacyjno-konsultacyjny, którego działalność finansowana jest ze środków pochodzących z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych. Punkt funkcjonuje w oparciu o Gminny Program Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii. Osoby uzależnione i eksperymentujące z substancjami psychoaktywnymi, doznającymi przemocy domowej mogą skorzystać z pomocy w formie porad specjalistów i terapii, tj. psychoterapeuta, terapeuta uzależnień, prawnik. Prowadzone są warsztaty dla rodziców, podczas których rodzice otrzymują wiedzę na temat zagrożeń. Ponadto prowadzony jest Klub AA „OAZA”, w którym spotykają się osoby po ukończonym leczeniu odwykowym.

Porady udzielone osobom potrzebującym wsparcia oraz rozmowy motywujące prowadzone przez członków GKRPA

Rok	Liczba rodzin	Liczba rozmów motywujących prowadzonych przez GKRPA	Ogólna liczba porad udzielonych przez specjalistów
2018	41	64	398
2019	51	70	416
2020	34	62	340
2021	38	47	297
2022	31	48	202
2023	28	28	158

Corocznie w ramach realizacji Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w ramach działań profilaktycznych, współpracuje w organizacji biegów sztafetowych oraz konkursów wiedzy pod nazwą Maraton Trzeźwości.

Asystent Osobisty Osób Niepełnosprawnych

Gmina Brzuze od 2020 roku realizuje program resortowy Ministra Rodziny i Polityki Społecznej pn. „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”. W ramach dofinansowania gmina otrzymuje środki finansowe na zatrudnienie asystenta oraz pokrycie kosztów współpracy z osobami niepełnosprawnymi, tj. bilety, środki ochrony osobistej. Ze wsparcia w ramach programu korzystają osoby niepełnosprawne z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności.

Osoby objęte wsparciem oraz wartość dofinansowania

Rok	Liczba osób objętych wsparciem	Wartość dofinansowania [zł]
2020	4	15.258,24
2021	5	35.858,82
2022	6	45.543,00
2023	6	44.810,00

Kujawsko-Pomorska Teleopieka

W 2021 roku Gmina Brzuze przystąpiła do realizacji projektu pt. „Kujawsko-Pomorska Teleopieka”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Głównym założeniem projektu jest wsparcie dla osób starszych, chorych przewlekle i samotnych, w ramach którego otrzymali urządzenie telekomunikacyjne, bezpośrednio monitorujące stan zdrowia osoby noszącej i zapewniające łączność z Telecentrum. W przypadku zagrożenia życia urządzenie powiadamia stosowne służby ratunkowe.

W 2021 roku ze wsparcia skorzystało łącznie 9 osób. Korzystanie z usługi jest nieodpłatne. Od początku realizacji projektu koszty wyniosły łącznie 3.280,07 zł, w tym 2.206,66zł stanowi wkład własny.

W 2022 roku kontynuowano realizację projektu, 3 osoby zrezygnowały z użytkowania opaski, w związku z czym opaski przekazano kolejnym 3 osobom. W związku z realizacją projektu w 2022 roku wydatkowano kwotę 5.216,51 zł, w tym 2.966,87 zł stanowiło wkład własny.

Z dniem 31 grudnia 2023 roku zakończyła się realizacja pierwszej edycji projektu. W 2023 roku ze wsparcia skorzystało 8 osób. Całkowity koszt projektu w zeszłym roku wyniósł 6.294,80 zł, w tym 3.188,19 zł kwoty dofinansowania.

Szczepienia przeciw SARS-COV - 2

W 2021 roku gmina Brzuze koordynowała działania związane z dowozem osób na szczepienia przeciw COVID-19. Z dowozów mogły skorzystać osoby starsze lub zależne, pozbawione możliwości samodzielnego dojazdu do miejsca szczepienia. łącznie z transportu skorzystało 69 osób. Zadanie zostało dofinansowane w ramach Narodowego Programu Szczepień Ochronnych, w kwocie 28.500 zł.

Ponadto w Gminie zorganizowano 11 mobilnych punktów oraz szczepionkobus, który 21 września 2021 roku odwiedził trzy miejscowości: Trąbin, Radzynek i Brzuze. łącznie zaszczepiło się 166 osób z terenu gminy Brzuze. Gmina zorganizowała pierwszy mobilny punkt w świetlicy w Brzuzem, w którym zaszczepiły się 44 osoby. Dziesięć Kół Gospodyń Wiejskich z terenu gminy Brzuze otrzymało dofinansowanie na realizację i promocję szczepień przeciw SARS-COV – 2 w łącznej kwocie 88.000 zł. Gmina Brzuze otrzymała i wydatkowała

10.000,00 zł na promocję i organizację punktu mobilnego szczepień. W ramach środków zakupiono sprzęt niezbędny do organizacji punktów oraz gadzety promujące akcję. W promocję oraz dowóz do punktów szczepień zaangażowały się również jednostki OSP, które otrzymały na ten cel środki.

W 2021 roku gmina została nagrodzona za zajęcie III miejsca w powiecie w ramach konkursu Rosnąca Odporność, dla gmin które osiągnęły najwyższy wzrost poziomu zaszczepienia swoich mieszkańców. Nagrodę – 250.000 zł, przekazaną przez wojewodę, będzie można wykorzystać na wydatki związane z przeciwdziałaniem COVID-19 i promocję szczepień w 2022.

W 2023 roku zadanie nie było realizowane.

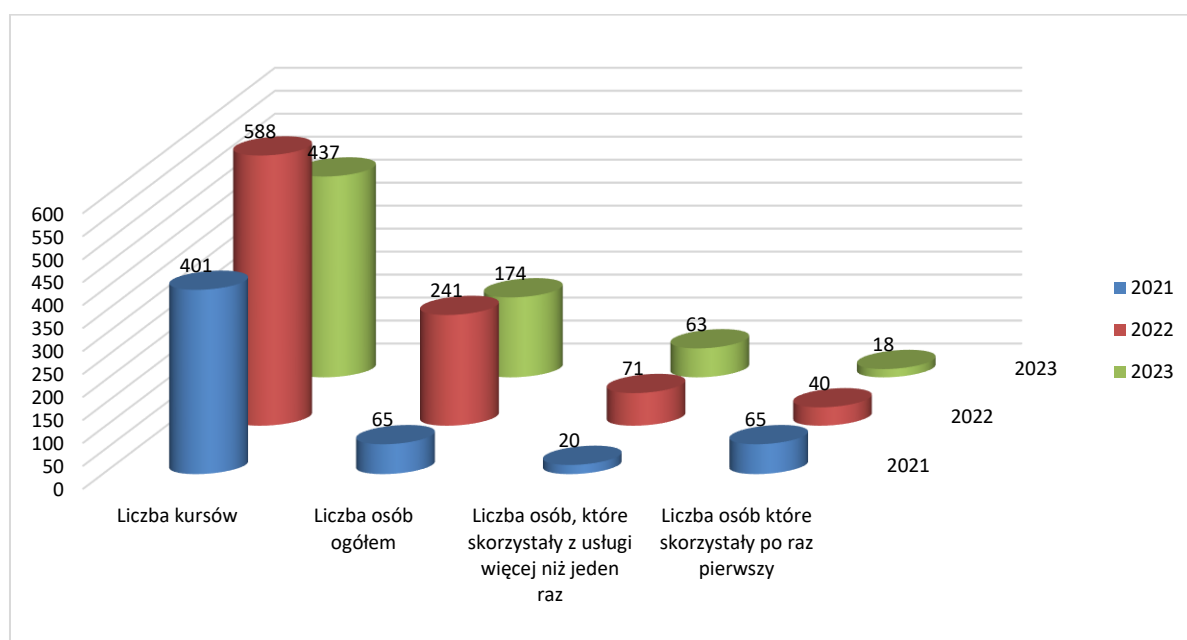
Taksówka społeczna w Gminie Brzuze

Projekt wdrożony w 2021 r. na podstawie umowy z PFRON. W ramach zadania zakupiony został 9-osobowy samochód z windą do transportu osób niepełnosprawnych. Pozyskane zostały również środki na zatrudnienie kierowcy i dyspozytora, na zakup paliwa oraz sprzętu biurowego.

W 2021 roku z oferowanej przez gminę usługi transportowej door-to-door skorzystało 65 osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności, w tym osoby starsze, niepełnosprawne. Główne kierunki wyjazdów to Bydgoszcz, Toruń, Włocławek, Rypin. Zrealizowano łącznie 401 kursów. Większość kursów wiąże się z leczeniem oraz aktywizacją zdrowotną. Koszty realizacji projektu w 2021 wyniosły 243.231,01 zł, w tym kwota 173.517,22 zł przeznaczona była na zakup środka transportu z windą.

W 2022 roku zrealizowano łącznie 588 kursów dla 241 osób, w tym 40 osób które skorzystały z usługi po raz pierwszy, 71 osób skorzystało z usługi więcej niż jeden raz. Koszty realizacji projektu w 2022 roku wyniosły 79.815,46 zł.

W 2023 roku zadanie zostało w całości sfinansowane ze środków gminy Brzuze zgodnie z warunkami umowy w sprawie trwałości rezultatów projektu przez okres 26 m-cy od zakończenia realizacji projektu. W roku oceny zrealizowano łącznie 437 kursów dla 174 osób. 63 osoby skorzystały więcej niż jeden raz. Natomiast 18 osób skorzystało z usługi po raz pierwszy.

Osoby korzystające z usług taksówki społecznej

12. Edukacja

Prowadzenie szkół i przedszkoli należy do najważniejszych zadań gminy. W 2022 r. nastąpiły zmiany w organizacji oświaty. Z dniem 1 września 2022 r., na mocy Uchwały nr XXXVI/215/2022 Rady Gminy Brzuze z dnia 27 kwietnia 2022 r., utworzony został Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ostrowitem, w skład którego weszła Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki oraz Publiczne Przedszkole powołane na mocy ww. uchwały. Ponadto funkcjonują trzy szkoły podstawowe z oddziałami przedszkolnymi:

- Szkoła Podstawowa w Ugoszczu;
- Szkoła Podstawowa w Trąbinie;
- Szkoła Podstawowa w Radzynku.

W maju 2023 roku zostało uroczyste otwarte nowe przedszkole. Przebudowa części szkoły podstawowej wraz z rozbudową na cele przedszkolne realizowana była w latach 2021-2022. Gmina Brzuze pozyskała na ten cel środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 oraz z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych. W Przedszkolu w Ostrowitem realizowany jest proces wychowania przedszkolnego w trzech oddziałach przedszkolnych z ogólną liczbą 68 dzieci. Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat. W uzasadnionych przypadkach wychowaniem przedszkolnym może zostać objęte dziecko, które ukończyło 2,5 roku. Obecnie dostępność miejsc przedszkolnych w Ostrowitem pokrywa w całości zapotrzebowanie mieszkańców w tym zakresie.

W 2023 roku w ramach inwestycji jednostek budżetowych wykonano:

1. „Utwardzenie terenu przy boisku Orlik w Ostrowitem” na kwotę 100 000,00 zł; w ramach zadania zakupiono beton, kostkę brukową, wykonano prace budowlane ;
2. „Zagospodarowanie terenu przy ZSP w Ostrowitem” na kwotę 95 000,00 zł; w ramach zadania zmieniono nawierzchnię terenu, zakupiono i położono kostkę brukową, zakupiono obrzeża, wykonano prace budowlane;
3. „Modernizację sieci elektrycznej w budynku ZSP w Ostrowitem ” na kwotę 15 000,00 zł; w ramach zadania zakupiono artykuły elektryczne, dokonano montażu nowego oświetlenia;
4. „Budowę oświetlenia terenu przy SP Radzynek” na kwotę 15 000,00 zł; ramach zadania zakupiono artykuły elektryczne i rozprowadzono instalację;
5. „Utwardzenie terenu przy SP Radzynek” na kwotę 23 000,00 zł; w ramach zadania wykonano prace budowlane związane z utwardzeniem terenu ;
6. „Modernizacja budynku SP Ugoszcz (elewacja)” na kwotę 35 000,00 zł; w ramach zadania zakupiono artykuły malarskie, artykuły gospodarcze, wykonano mural .

Placówki oświatowe funkcjonują w budynkach będących własnością gminy, a przekazanych w trwały zarząd dyrektorom ww. szkół. Budynki szkolne spełniają podstawowe wymagania bezpieczeństwa oraz higieny nauki i pracy. Zaplecze lokalowe jest wystarczające, aby umożliwić wszystkim uczniom realizację podstawy programowej. Wszystkie szkoły podstawowe posiadają pracownie komputerowe i dostęp do sieci Internet. Rokrocznie dyrektorzy szkół zakupują oraz pozyskują w ramach różnych projektów środki na: wyposażenie pracowni, pomoce dydaktyczne, naukowe, sprzęt sportowy niezbędny do prowadzenia zajęć edukacyjnych, biblioteki oraz zaplecze kuchenne do przygotowywania posiłków. Przy każdej szkole znajdują się boiska sportowe i place zabaw zapewniające uczniom bardzo dobre warunki w zakresie kultury fizycznej i rekreacji, którą można uprawiać na zewnątrz. W Ostrowitem znajduje się kompleks boisk *Orlik*. Zadania oświatowe realizowane przez Gminę Brzuze są finansowane z części oświatowej subwencji ogólnej oraz z dochodów własnych. Gmina występuje o dofinansowanie m.in. z rezerwy części oświatowej subwencji, z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

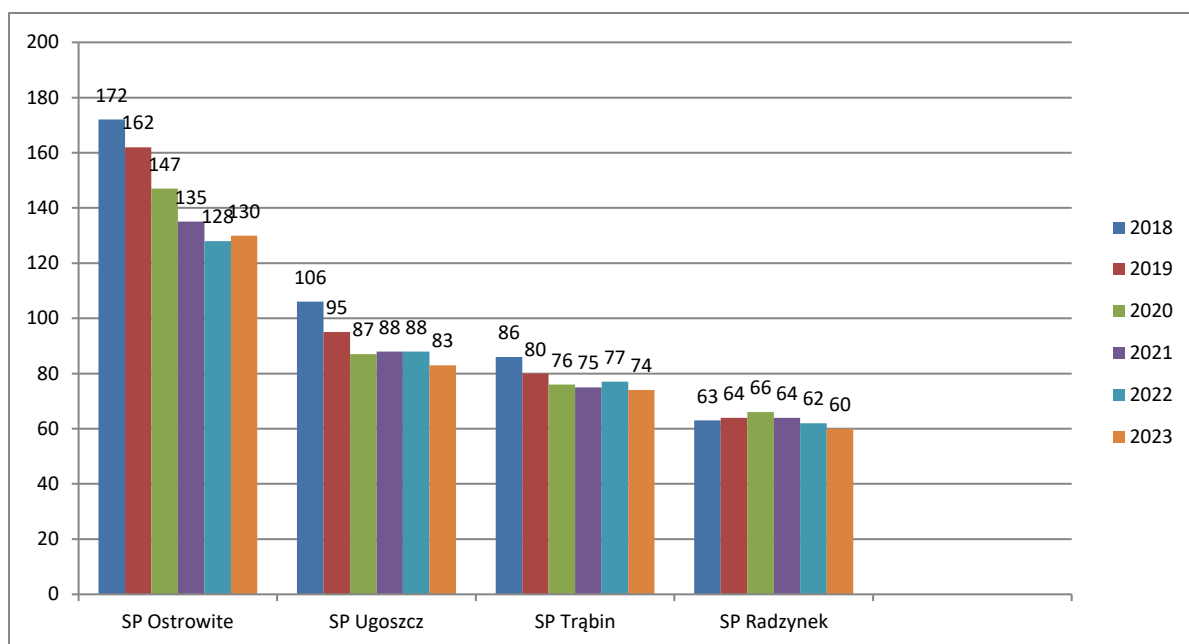
Podstawowe dane dotyczące funkcjonowania szkół w 2023 r.

Szkoły	ZS-P Ostrowite	SP Ugoszcz	SP Trąbin	SP Radzynek
Liczba uczniów	130	83	74	60
Liczba n-li w przeliczeniu na etaty	16,05	11,87	11,03	11,06
Budżet szkoły, wydatki ogółem	2.689.804,29	1.797.419,77	1.416.202,37	1.518.401,58
Koszt utrzymania 1 ucznia	20.690,80	21.655,66	19.137,87	25.306,69

Średni miesięczny koszt utrzymania 1 ucznia waha się od 19,13 tys. zł w Trąbinie do 25,30 tys. zł w Radzynie. Do jednej klasy uczęszczało średnio 11 uczniów. Najwięcej w szkole w Ostrowitem średnio 16 uczniów w klasie, najmniej w szkole w Radzynie 8 uczniów. Przy szkołach podstawowych w Ugoszczu, Trąbinie i Radzynie funkcjonują oddziały przedszkolne.

Dzieci uczęszczające do szkół w latach 2018-2023

Lp.	Nazwa szkoły	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	ZS-P Ostrowite	172	162	147	135	128	130
2	SP Ugoszcz	106	95	87	88	88	83
3	SP Trąbin	86	80	76	75	77	74
4	SP Radzynek	63	64	66	64	62	60

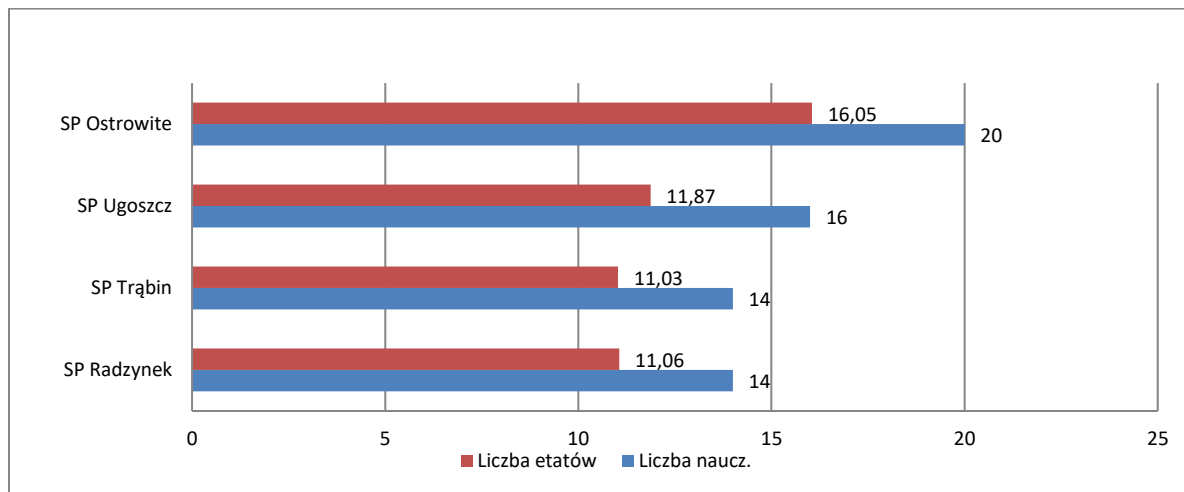

Liczba uczniów w szkołach w latach 2018-2023

W poszczególnych szkołach zatrudnienie nauczycieli na dzień 31.12.2023 r. przedstawiało się następująco:

1. ZS-P Ostrowite – 20 nauczycieli; w tym 16,05 etatów,
2. SP Ugoszcz – 16 nauczycieli; w tym 11,87 etatów,
3. SP Trąbin – 14 nauczycieli; w tym 11,03 etatów,
4. SP Radzynek – 14 nauczycieli; w tym 11,06 etatów.

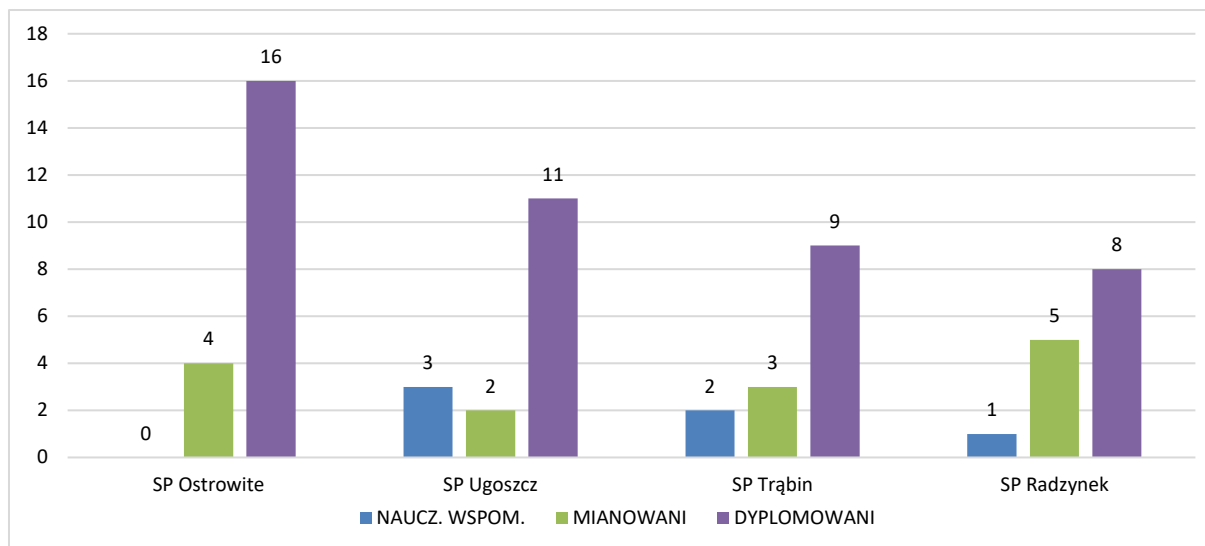
Zatrudnienie obsługi i administracji szkół w placówkach oświatowych wyniosło 23,75 etatów w tym: **3,75** etatów administracji i 20,00 etatów obsługi.

Zatrudnienie nauczycieli w szkołach na dzień 31.12.2023 r.

Zatrudnienie nauczycieli w szkołach wg grup awansu zawodowego na 31.12.2023 r.

Lp.	Nazwa szkoły	Nauczyciel wspomagający	Mianowani	Dyplomowani
1	ZS-P Ostrowite	0	4	16
2	SP Ugoszcz	3	2	11
3	SP Trąbin	2	3	9
4	SP Radzynek	1	5	8

Zatrudnienie nauczycieli w szkołach wg awansu zawodowego na dzień 31.12.2023 r.

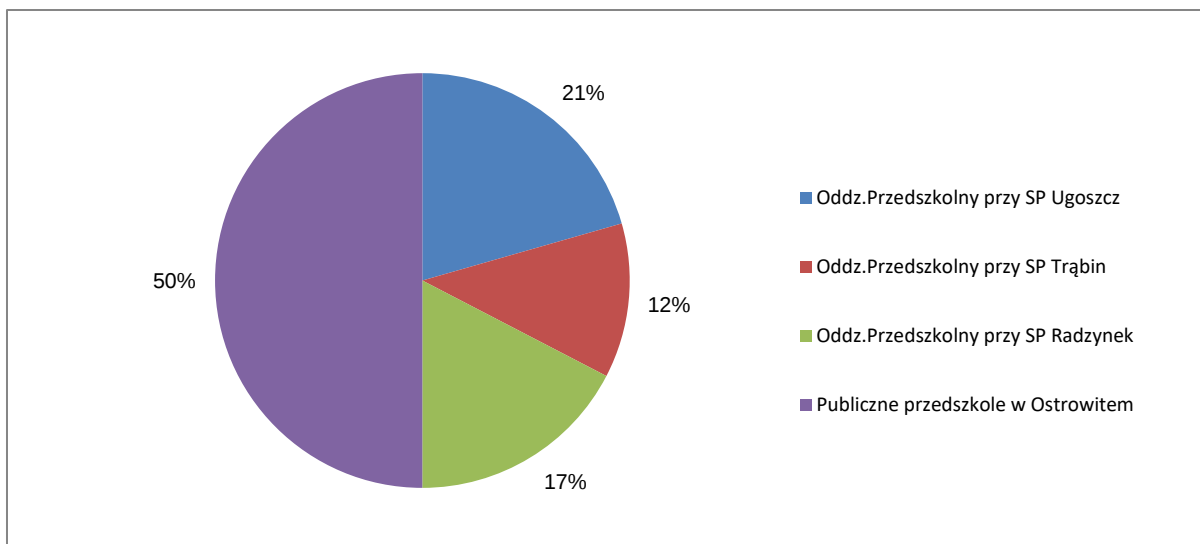
Zarządzanie oświatą na poziomie przedszkoli

Sprawy związane z realizacją wychowania przedszkolnego regulują przepisy ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty. Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat. W szczególnie uzasadnionych przypadkach wychowaniem przedszkolnym może zostać objęte dziecko, które ukończyło 2,5 roku. Gmina Brzuze realizuje proces wychowania przedszkolnego w oddziałach przedszkolnych znajdujących się w szkołach podstawowych oraz w nowo utworzonym przedszkolu w Ostrowitem od 01.09.2022 r.

Na terenie gminy Brzuze w 2019 r. było 8 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych z ogólną liczą dzieci 131 dzieci, w 2020 r. przy tej samej liczbie oddziałów uczęszczało 155 uczniów. W 2021 r. do 8 oddziałów przedszkolnych uczęszczało 168 dzieci a w 2022 r. do 31.08.2022 r. w 8 oddziałów przedszkolnych było 155 dzieci. Od dnia 01.09.2022 r. oddział przedszkolny w Ostrowitem został przekształcony w Publiczne Przedszkole w Ostrowitem, które wchodzi w skład nowo utworzonego Zespołu Szkolno-Przedszkolnego. W 2023 r. do przedszkola uczęszczało 61 dzieci (3 oddziały) przy zatrudnieniu 3 nauczycieli i 2,5 etatu obsługi a do 3 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych 83 dzieci (5 oddziałów) przy zatrudnieniu 5 nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy.

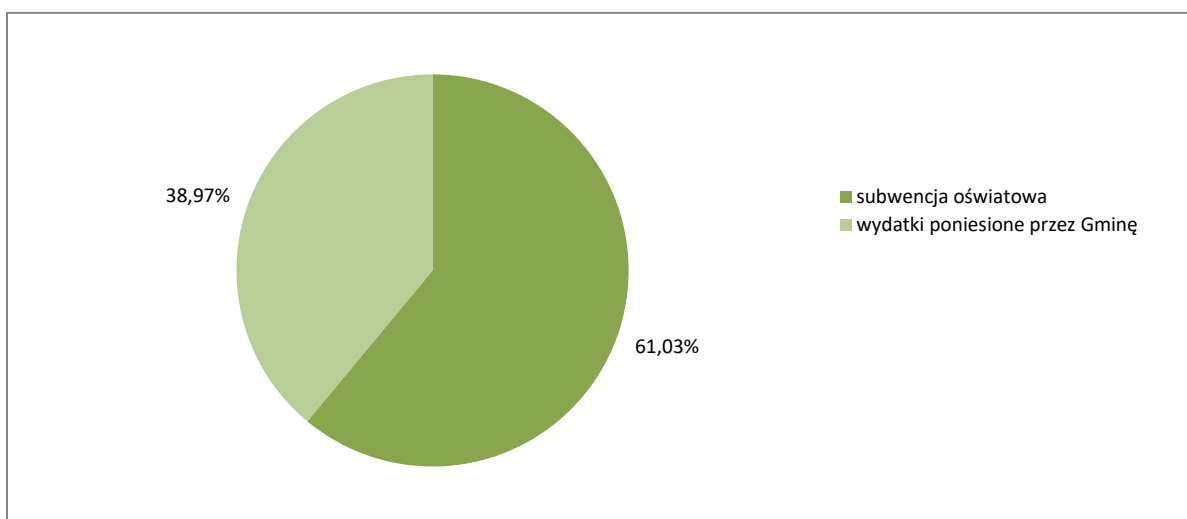
Wydatki poniesione na oddziały przedszkolne i przedszkole w latach 2019-2023

Lp.	Nazwa jednostki oświatowej	Wydatki wykonane w zł				
		2019	2020	2021	2022	2023
1	Oddział Przedszkolny przy SP w Ostrowitem (do 31.08.2022)	384.554,97	441.943,65	430.935,36	356.087,72	0,00
2.	Publiczne Przedszkole w Ostrowitem	0,00	0,00	0,00	248.231,51	630.661,38
2	Oddziały Przedszkolne przy SP w Ugoszczu	171.661,44	175.658,19	190.591,09	181.402,64	259.392,21
3	Oddziały Przedszkolne przy SP w Trąbinie	69.179,81	74.476,70	90.204,96	123.678,95	152.078,13
4	Oddziały Przedszkolne przy SP w Radzynku	133.196,91	143.038,15	174.108,39	186.675,19	219.322,90
Razem		758.593,13	835.116,69	885.839,80	1.096.076,01	1.261.454,62

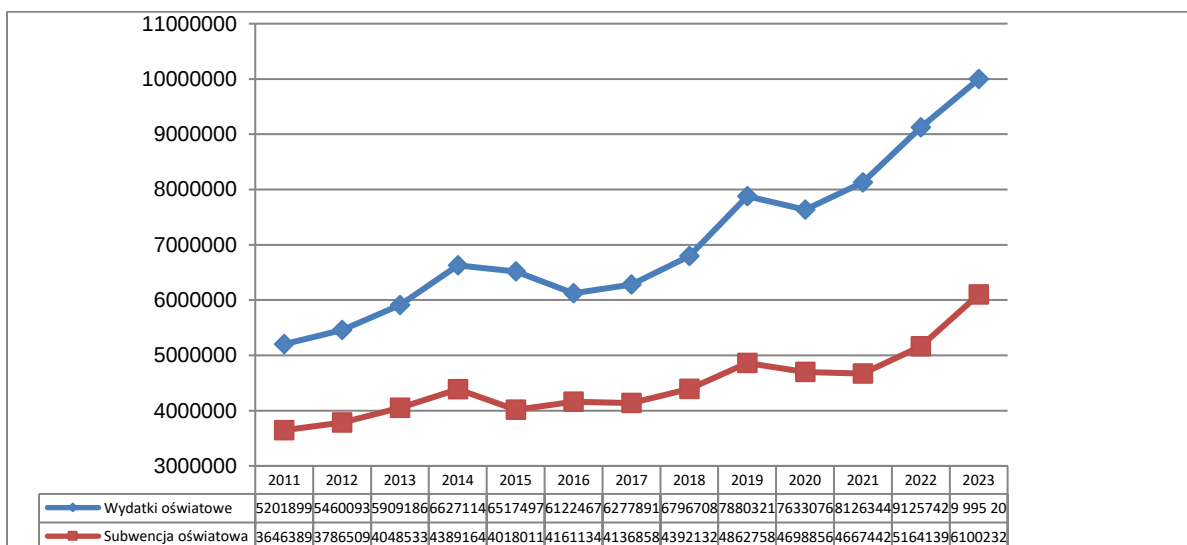

Wydatki poniesione na przedszkole i oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych w 2023 r.

W roku 2023 wydatki Gminy Brzuze na oświatę wyniosły ogółem **9.995.205,39 zł**. Wysokość subwencji oświatowej na zdania szkolne wyniosła **6.100.232,00 zł** (61,03 %). Wydatki gminy wyniosły **3.894.973,39 zł** (38,97%).

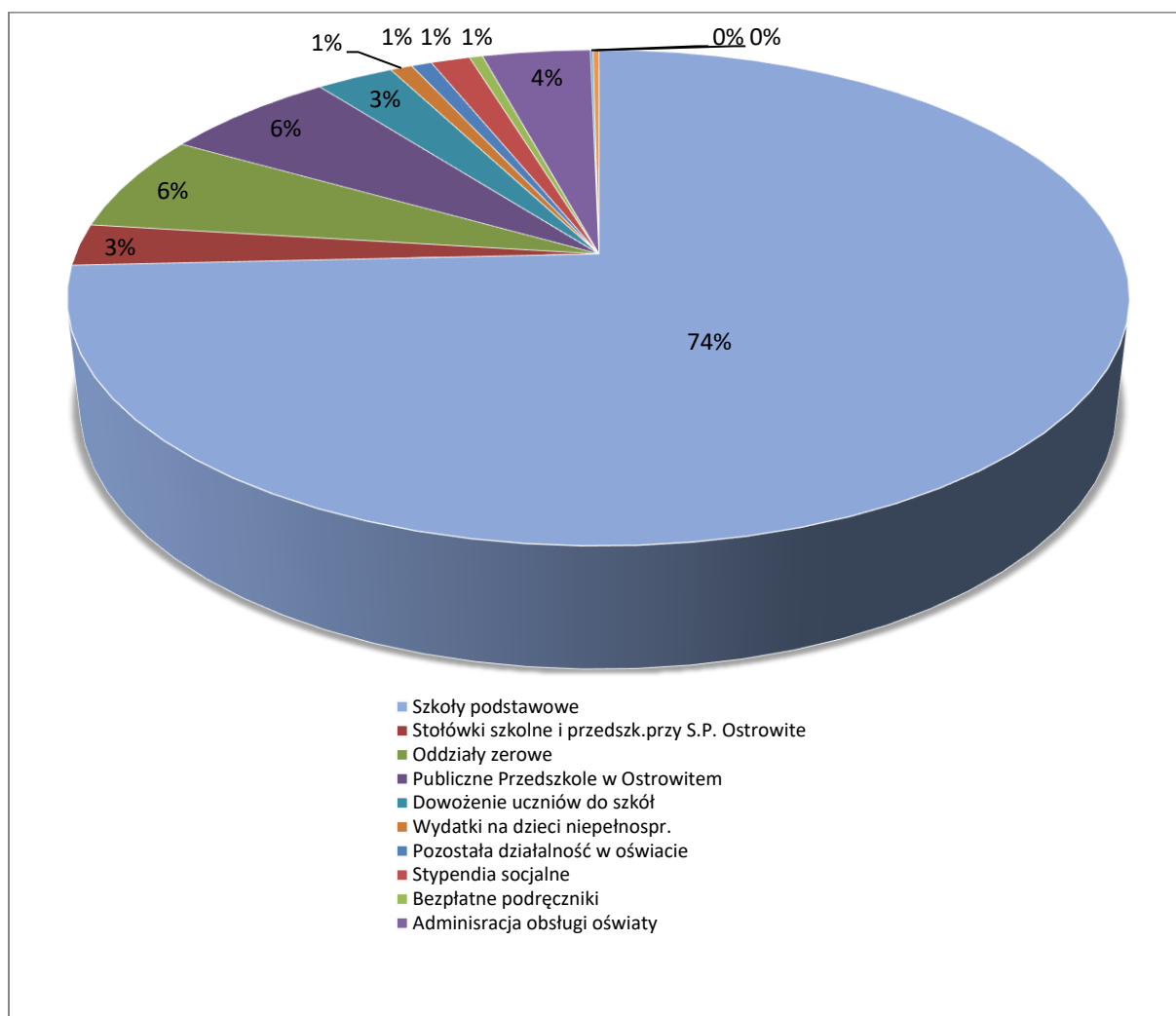
Źródła pokrycia wydatków oświatowych w 2023 r.

Udział subwencji oświatowej w wydatkach na oświatę w latach 2011-2023

Wydatki Gminy Brzuze poniesione na oświatę w 2023 r. wyniosły **9.995.205,39 zł**, w tym:

- a) Szkoły podstawowe – 7.421.828,01 zł
- b) Stołówki szkolne i przedszkolne przy Z S P w Ostrowitem – 271,537,58 zł
- c) Oddziały „O” przy szkołach podstawowych – 630,793,24 zł
- d) Publiczne Przedszkole w Ostrowitem – 630,661,38 zł
- e) Dowożenie uczniów do szkół – 279.334,69 zł
- f) Realizacji zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji (dzieci z orzeczeniami o niepełnosprawności) - w szkołach podstawowych – 79.498,40 zł
- g) Pozostała działalność w oświacie – 73.645,69 zł
- h) Stypendia socjalne – 140.802,00 zł
- i) Wyposażenie szkół w bezpłatne podręczniki – 47.205,87 zł
- j) Wydatki na gminną administrację obsługi oświaty – 389.315,03 zł
- k) Doksztalcanie i doskonalenie nauczycieli – 8.844,50 zł
- l) Fundusz Pomocy Ukrainie – 21.739,00 zł

Struktura wydatków na oświatę w 2023 r.

Dofinansowanie kosztów kształcenia pracowników młodocianych

Wykonując obowiązki w zakresie wsparcia pracodawców w szkoleniu młodocianych pracowników zamieszkałych na terenie gminy Brzuze w roku 2023 rozpatrywano zgodnie z ustawą o systemie oświaty oraz ustawą Prawo oświatowe wnioski pracodawców o zwrot kosztów kształcenia młodocianych uczniów, którzy ukończyli przygotowanie zawodowe i zdali egzamin czeladniczy lub egzamin potwierdzający uzyskanie kwalifikacji zawodowych. Na realizację ww. zadania pozyskano środki z Funduszu Pracy. W 2023 roku naukę zawodu ukończyło (zdając egzamin czeladniczy) 9 młodocianych pracowników zamieszkałych na terenie Gminy Brzuze. Z dofinansowania w wysokości 83 201,94 zł skorzystało 7 pracodawców, którzy wykształcili 9 pracowników młodocianych zamieszkałych na terenie Gminy Brzuze w zawodach: sprzedawca (1 pracownik), mechanik pojazdów samochodowych (1 pracownik), ślusarz (3 pracowników), fryzjer (1 pracownik), kucharz (2 pracowników), elektryk (1 pracownik).

Projekty i programy realizowane w placówkach oświatowych

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ostrowitem

Realizowane zadania, akcje:

Zakończono realizację zadań z programów, projektów i zadań konkursowych:

Szkoła pamięta, Planeta Energii, WF z klasą, SKS, Góra grosza, Historionauci, Code Week, Dzień Praw Dziecka, Godzina Kodowania, Uczymy dzieci programować, Zdrowo jem, więcej wiem, Kangur Matematyczny, Włącz czytanie, Mała Książka – wielki człowiek, Klub Bezpiecznego Puchatka, Paczuska dla maluszka. Wyjazdy do Warszawy, Gdańska, Olsztyna, Olsztynka itd.

Znaczące sukcesy uczniów:

- Wojewódzki Konkurs Interdyscyplinarny o Wielkich Polakach pt „Mikołaj Kopernik i jego czasy” – wyróżnienie;
- Ogólnopolski Konkurs Przyrodniczy „Tajemnice Przyrody” – wyróżnienia ogólnopolskie;
- XIX Ogólnopolska Olimpiada Promocji Zdrowego Stylu Życia – wyróżnienie;
- Ogólnopolski Konkurs Języka Angielskiego Forget -me- met – wyróżnienia;
- Konkurs plastyczny pt. „Z funduszami unijnymi za pan brat”. Temat inwestycje i projekty realizowane na terenie gminy Brzuze z udziałem środków unijnych. Organizatorem konkursu było Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ – wyróżnienie;
- Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Mikołaju Koperniku. Patronat honorowy objął Minister Edukacji Narodowej – udział w etapie wojewódzkim.

Sukcesy uczniów w zawodach sportowych;

- Edukacja regionalna – systematyczny udział uczniów w warsztatach Kujawsko-Pomorskiego Centrum Dziedzictwa w Toruniu: „Cudze chwalicie, swego nie znacie - dziedzictwo archeologiczne Kujaw i Pomorza”;
- Edukacja przyrodnicza - "EKO-CZAR" - zajęcia przyrodnicze w Kujawsko - Pomorskim Ośrodku Edukacji Ekologicznej i Ochrony Bioróżnorodności w " Eko- Czar" w Czarnym Bryńsku;
- Zajęcia w pracowni ceramicznej „ Melerart”;
- Udział w zajęciach mobilnego Planetarium Centrum Nauki Kopernik, które zawitało do Szkoły Podstawowej w Ugoszczu, w ramach projektu edukacyjnego Ministerstwa Edukacji i Nauki;
- Międzynarodowy Konkurs Matematyczny - Kangur – wyróżnienie;
- Praca członków koła misyjnego oraz adopcja duchowa i materialna dzieci z Kamerunu.

Szkoła Podstawowa w Trąbinie

Placówka, w której dbałość o wysoką jakość kształcenia jest równie ważna, jak i przyjazna, życzliwa atmosfera, wspierająca rozwój psychiczny i fizyczny każdego dziecka. Drogą do osiadczenia tych celów są m.in. programy edukacyjne, profilaktyczne, innowacje pedagogiczne, zajęcia z dziećmi o szczególnych potrzebach edukacyjnych, zajęcia sportowe, koła zainteresowań, wycieczki.

Dbając o aktywność fizyczną, wdrażając do wprowadzania zdrowych nawyków żywieniowych, zachęcając do dbania o higienę realizowano:

- SKS - Program Ministerstwa Sportu i Turystyki poprawiający sprawność fizyczną, aktywujący do zdrowego stylu życia i rozwijający talenty sportowe,
- WF z AWF - *Aktywny powrót do Szkoły po pandemii* – mający na celu przeciwdziałanie skutkom beczynności ruchowej oraz skutkom zdrowotnym izolacji społecznej,
- *Akademia Bezpiecznego Puchatka* - zajęcia związane z bezpieczeństwem na drodze, w domu, w szkole oraz w Internecie,
- *Szklanka mleka* - program promujący zdrowe odżywianie poprzez zachęcanie do spożywania produktów mlecznych,
- *Bieg po zdrowie, Profilaktyka chorób pasożytniczych, Dopalacze – trzecia strona zjawiska, Stop chorobom zakaźnym* – prozdrowotne programy poszerzające wiedzę na temat zagrożeń, kształtowanie postaw asertywnych, dbanie o zdrowie i higienę.

W szkole realizowano działania na bieżąco dostosowywane do zmieniającej się rzeczywistości i do potrzeb młodych ludzi:

- *Kodowanie na dywanie* - wprowadzanie dzieci w świat kodowania poprzez ruch i zabawę, kształtowanie logicznego, algorytmicznego myślenia, zadaniowego podejścia do stawianych problemów, pracy w zespole,
- *Kreatywny przedszkolaczek* - doskonalenie m.in. umiejętności planowania pracy, logicznego myślenia, doskonalenia motoryki małej, obowiązkowości, koncentracji, skupienia,
- *Mały Ratowniczek* – zajęcia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej mające na celu oswojenie dzieci z różnymi sytuacjami życiowymi dotyczącymi zdrowia.

Szkoła poprzez prowadzenie zajęć dodatkowych np. Dla każdego coś miłego, sportowych np. Szkółka kolarska, o charakterze wolontariackim np. PCK, stwarza warunki do poszukiwania, poznawania i rozwijania zainteresowań, poszerzania umiejętności i prezentowania ich podczas wystąpień, konkursów i zawodów.

Szkoła Podstawowa w Ugoszczu

"Czytam z Klasą" Lekturki spod chmurki

Tegoroczna edycja projektu została zatytułowana „Na tropach DOBROCZYNNOSCI”. Poprzez atrakcyjne zadania projektowe, uczniowie włączyli się w wiele innowacyjnych działań z tekstem. Piąta edycja projektu, zaprojektowana na rok szkoły 2023/2024, polega na skorelowaniu

czytania danej lektury ze zgłębianiem wiedzy na temat czynienia dobra, niesienia pomocy ludziom, zwierzętom oraz roślinom. Po przeczytaniu książek dzieci będą zastanawiały się, jakie wartości przekazał i co dobrego dał innym bohater lektury.

Czyste powietrze wokół nas

Program miał charakter profilaktyczny, ale przede wszystkim jego celem było wykształcenie u dzieci świadomej postawy ochrony własnego zdrowia.

Skąd się biorą produkty ekologiczne?

Ogólnopolski program skierowany do dzieci 5 i 6 letnich, którego celem jest zwiększanie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowania właściwych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat. Przekazywano wiedzę o zdrowym stylu życia, zachowaniach służących i zagrażających zdrowiu. Dzieci miały przygotowywane zdrowe posiłki w oddziale, na które składały się przede wszystkim owoce i warzywa.

Projekt „BEE an eco-friend of Brzuze Municipality

W ramach dofinansowania w kwocie 14 000,00zł z fundacji NIDA „Small Grants” w roku szkolnym 2022/2023 realizowany był **projekt „BEE an eco-friend of Brzuze Municipality”**. W ramach tego projektu odbywały się zajęcia przyrodniczo-językowe z elementami kształtowania umiejętności społecznych. W ramach projektu:

- Uczniowie podnieśli swoje umiejętności językowe, zwłaszcza komunikacyjne;
- Dzieci zostały uwrażliwione na piękno przyrody oraz nauczyli się jak o nią dbać;
- Zorganizowany został dzień pszczoły - uczniowie zdobyli wiedzę na temat pszczół i ich roli w świecie;
- Szkoła została wyposażona w bardzo atrakcyjne pomoce dydaktyczne (zwłaszcza gry i książki w języku angielskim);
- Na terenie szkoły odbywały się atrakcyjne zajęcia z licznymi eksperymentami;
- Dzieci uczestniczyły w zajęciach technicznych (tworzyły hotele dla owadów);
- Został założony przyszkolny ogród przyjazny pszczołom (kwietna łąka);
- Zakupione zostały krzewy „pszczołolubne”, które uatrakcyjniają teren szkoły;

Zorganizowano we współpracy z gminą Brzuze półkolonie letnie w czasie których, miały miejsce lekcje i gry terenowe oraz spotkanie z pszczelarzem.

Ogólnopolski projekt edukacyjny „(Nie)zwykła matematyka” II edycja, który ma na celu pokazanie uczniom, jak szerokie zastosowanie w praktyce i codziennym życiu ma matematyka.

Udział w projekcie umożliwił naszym uczniom rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania. Stworzył szansę na rozwijanie umiejętności społecznych oraz kompetencji takich jak kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość i samorządność.

W pierwszych czterech miesiącach trwania projektu (wrzesień- grudzień 2023 r.) zrealizowane zostały następujące zadania:

- Międzynarodowy Dzień Kropki klasa VI (*zadanie 3, moduł X- Matematyczne święta niematematyczne*)- przygotowanie i przeprowadzenie przez szóstkasistów zajęć matematycznych “z kropką w roli głównej” w klasach II, III, IV i V;
- Escape room klasa VI (*zadanie 10, moduł I- Z logika na Ty*) - zabawa grupowa, której celem było wykonanie różnych zadań matematycznych i nie tylko, aby zdobyć kod liczbowy- on pozwalał otworzyć kopertę z upominkowymi voucherami dla chłopców klasy VI z okazji ich święta
- Dzień gier planszowych klasy IV-VI (*zadanie 3, moduł VIII- Gram w matkę*)— rozwijania różnych umiejętności matematycznych: sprawności rachunkowej, wyobraźni geometrycznej, rozumowania, zauważania związków, grupowania elementów według cech wspólnych itd.
- Mikołajki na matematyce klasy IV-VI (zadanie 5- Pikselowe obrazki , moduł VI- Matematyka i sztuka) utrwalanie słownictwa matematycznego- okolicznościowe krzyżówki, utrwalanie kolejności wykonywania działań przy obliczaniu wartości arytmetycznych łamigłówek obrazkowych, “pikselowanie” mikołajów, reniferów, elfów itp, mikołajkowa gra planszowa;
- Konstrukcje 3D (zadanie 11, moduł IV– Matematyka konstrukcyjna) zorganizowanie akcji dochodowej na zakup puzzli 3D, wykonanie makiet znanych polskich budowli: Zamek Królewski w Warszawie, Katedra na Wawelu, Pałac Kultury i Nauki oraz Stadion Narodowy w Warszawie, rozwijanie umiejętności pracy w grupie, stworzenie okazji do kształcenia wyobraźni przestrzennej i powtórzenia wiadomości o skali.

Planetobus w szkole

W ramach projektu edukacyjnego Ministerstwa Edukacji i Nauki, 17 i 18 kwietnia 2023r w Szkole Podstawowej w Ugoszczu gościło mobilne Planetarium Centrum Nauki Kopernik. Dzięki niemu, bez opuszczania miejsca zamieszkania, dzieci mogły odkrywać fascynujący świat nauki i poznać tajemnice wielu zjawisk astronomicznych. W poznawaniu złożoności i piękna wszechświata pomagali edukatorzy, którzy posiadali ogromną wiedzę i odpowiadali na pytania uczestników. Z tej nowoczesnej formy nauki, z wielką przyjemnością, skorzystali uczniowie naszej szkoły oraz szkół z terenu Gminy Brzuze.

Superkoderzy

Szkoła Podstawowa w Ugoszczu już po raz drugi zakwalifikowała się do programu SuperKoderzy - programu edukacyjnego Fundacji Orange. Jest on przeznaczony dla uczniów klas 4-8, w tym dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W czasie cyklu zajęć prowadzonych na zajęciach z informatyki uczniowie skupili się na projektowaniu stron internetowych. W poprzedniej edycji uczniowie uczestniczyli w ścieżce pogromcy języków. Otrzymała kwotę w wysokości 3 000zł przeznaczono na zakup trzech M-botów (robotów służących

do programowania), które uczniowie musieli samodzielnie złożyć według instrukcji. Celem projektu było zaprogramowanie w języku angielskim przy użyciu M-botów oraz programu M-Block i prezentacja bajki „Dorotka z Krainy Oz”.

Śladami Chopina

Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Brzuze wraz ze Szkołą Podstawową w Ugoszczu w roku szkolnym 2023/2024 realizuje projekt pn. „Śladami Chopina”. Projekt jest sfinansowany w ramach konkursu „Fundacja PZU z kulturą” przez Fundację PZU. Głównym celem projektu było uczczenie pobytu Fryderyka Chopina w Ugoszczu, Oborach i Gulbinach latem 1824 r. oraz zapoznanie uczniów z jego życiem i twórczością poprzez zorganizowanie wyjazdu do miejsca narodzin Fryderyka – Żelazowej Woli i Warszawy. Ponadto kształtowanie umiejętności słuchania muzyki poważnej oraz wyobraźni muzycznej poprzez koncert w wykonaniu uczniów dla społeczności lokalnej. Zapoznanie dzieci z kulturą wysoką dzięki zwiedzaniu muzeów i udziału w koncertach pianistycznych.

Uczniowie w ramach realizowanego przez Stowarzyszenie konkursu pojechali na wycieczkę do Warszawy. Wyjazd rozpoczęła wizyta w Teatrze Capitol i spektakl muzyczny „Kopciuszek”. Kolejnymi punktami wyjazdu było Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie oraz Dom Urodzenia Fryderyka Chopina w Żelazowej Woli. Uczniowie w czasie dnia z Chopinem na Mazowszu mogli zwiedzić miejsca związane z kompozytorem.

W listopadzie w Szkole Podstawowej w Ugoszczu odbyła się audycja muzyczna pod tytułem „Polska w tańcu zapisana”, poprowadzona przez muzyków Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej.

Dzieci z oddziału przedszkolnego oraz uczniowie klas I-III odwiedzili Ośrodek Chopinowski w Szafarni. Była to kolejna wycieczka realizowana w ramach konkursu „Fundacja PZU z Kulturą”. W trakcie audycji muzycznej, dzieciom przybliżono biografię Fryderyka Chopina, historię pobytu w Szafarni oraz ciekawe anegdoty z życia kompozytora. Druga część spotkania przebiegła bardzo aktywnie. Uczniowie wzięli udział w zajęciach pt. „Rytmika u Fryderyka”. Całkowity finansowy koszt projektu wynosił 17.920 zł.

Inne sukcesy uczniów:

Konkurs „Mój wymarzony zawód” zorganizowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu w ramach wojewódzkiej kampanii informacyjnej skierowanej do uczniów 7 i 8. klas szkół podstawowych – I miejsce w województwie, zdobył uczeń kl VII. Na podstawie złożonego wniosku o zwiększenie części oświatowej subwencji ogólnej z 0,4% rezerwy w 2023 r. Gmina Brzuze otrzymała dofinansowanie dla Szkoły Podstawowej w Ugoszczu na wyposażenie pracowni informatycznej oraz chemiczno-przyrodniczej w kwocie 60.000 zł. Dzięki wsparciu zakupiono nowoczesną pracownię informatyczną oraz doposażono pracownię chemiczno- przyrodniczą.

Szkoła Podstawowa w Radzynku

Akcje charytatywne

W roku 2023 Szkoła Podstawowa w Radzynku wzięła udział w kilku akcjach charytatywnych. Dla *Fundacji Na Rzecz Osób Niewidomych i Niepełnosprawnych* udało się zebrać 253 zł, na rzecz *Fundacji Sunsum Corda*-105 zł, w akcji Góra Grosza zostało zgromadzone 288,05 zł. Społeczność szkolna podjęła się także zbiórki darów rzeczowych dla domu opieki w Toruniu oraz przeprowadzono zbiórkę na WOŚP.

Mega Misja dla szkół

MegaMisja to ogólnopolski program edukacyjny, który uczniowie klas I – III Szkoły Podstawowej w Radzynku realizowali podczas zajęć świetlicowych. Jego celem było podniesienie kompetencji cyfrowych wśród dzieci, jak również nabywanie świadomości bezpiecznego korzystania z internetu. Dzieci bardzo chętnie brały udział w wyzwaniach opartych na mechanizmie gry edukacyjnej. Wspólnie z animowanymi bohaterami rozwiązywali wiele zadań, przechodząc do kolejnych etapów. Dzięki programowi zdobyli wiele nagród, które doposażyły szkolną świetlicę.

Akademia Bezpiecznego Puchatka

Akademia Bezpiecznego Puchatka to ogólnopolski program dla uczniów klas pierwszych szkół podstawowych, obejmujący tematykę związaną z bezpieczeństwem w ruchu drogowym, w domu, szkole oraz w Internecie. Uczniowie klasy I Szkoły Podstawowej w Radzynku realizowali program na podstawie otrzymanych materiałów edukacyjnych. Po przeprowadzonych zajęciach, wiedzę zdobytą przez pierwszoklasistów zweryfikował test, w którym uczniowie SP w Radzynku wypadli bardzo dobrze. Zdobyte w czasie trwania programu wiadomości przyczyniły się do podniesienia poziomu bezpieczeństwa i wiedzy uczniów.

Szkolny Klub Sportowy

SKS to program mający na celu promowanie aktywności fizycznej, upowszechnianie sportu i aktywne spędzanie czasu przez dzieci i młodzież. W zajęciach SKS w Szkole Podstawowej w Radzynku uczestniczy 30 osób. Funkcjonują 2 grupy: młodsza dla dzieci z klas I – III oraz starsza dla klas IV – VIII. Uczniowie chętnie i aktywnie uczestniczą w tej formie zajęć.

Czyściochowa akademia

Dzieci z klas I – III Szkoły Podstawowej w Radzynku wzięły udział w programie edukacyjnym pomagającym kształtować dobre nawyki higieniczne wśród najmłodszych. Realizując projekt szkoła zdobyła w konkursie plastycznym, główną nagrodę w postaci bonu na 500 zł.

Szkolne przygody Gangu Mocniaków

Szkoła Podstawowa w Radzynku wzięła udział w programie edukacyjnym dla przedszkoli i klas I – III. Celem programu było przekazanie dzieciom wiedzy na temat roli składników odżywczych w diecie, zachęcenie do jedzenia zdrowych i zbilansowanych posiłków. Klasa II zdobyła nagrodę główną za przygotowanie zdrowego śniadania i stworzenie plakatu.

Sprzątanie Świata

Sprzątanie Świata to wspólna lekcja poszanowania środowiska. Jej celem jest promowanie nieśmiecenia, edukacja odpadowa oraz inicjowanie działań, dzięki którym zmniejszy się nasz negatywny wpływ na środowisko. Wspólne sprzątanie odbyło się w piątek 15 września. Każdy uczeń i przedszkolak przyczynił się do tego, aby wokół było schludnie i czysto.

Mini Olimpiada "Ruszał z wiosną"

Dnia 22.03.2023 r. w Szkole Podstawowej w Radzynku odbyła się Mini Olimpiada Sportowa pod hasłem "Ruszał z Wiosną" o Puchar Wójta Gminy Brzuze dla klas I – III z terenu Gminy Brzuze. Ideą olimpiady jest propagowanie aktywności fizycznej wśród dzieci oraz kształtowanie odpowiednich nawyków i postaw sportowych, w tym zdrowego stylu życia.

Wycieczka Dookoła Polski – projekt dla przedszkoli

2 marca 2023 r. dzieci z oddziałów przedszkolnych przy Szkole Podstawowej w Radzynku, w ramach realizowanej tematyki o Polsce oraz historii niektórych miast, uczestniczyły w wycieczce do Torunia. Pierwszym punktem wyjazdu był spektakl teatralny w Bajach Pomorskich, kolejnymi atrakcjami były żywa lekcja historii w Muzeum Piernika, zwiedzanie starówki Torunia, a także seans w Planetarium.

Wycieczka do Rudnika

Uczniowie klas młodszych Szkoły Podstawowej w Radzynku aktywnie spędzali ostatnie dni przed wakacjami. Wybrali się do Mega-Parku, mieszczącego się w Grudziądzu-Rudniku, usytuowanym w pięknej i malowniczej okolicy w pobliżu Wielkiego Jeziora Rudnickiego. Uczestniczący w wycieczce mieli okazję dowiedzieć się wielu ciekawostek na temat oglądanych w zoo zwierząt, zwiedzić miasteczko westernowe Kansas oraz Mexico City. Ciekawym doświadczeniem było wejście do krainy baśni, bajek i legend oraz przejście Jurajską Ścieżką Edukacyjną. W miasteczku westernowym uczniowie mieli możliwość stać się odkrywcami przygód niczym z Dzikiego Zachodu, poszukać złota, obejrzeć popisowe jazdy kaskaderskie, jazdę w stylu western. Po zwiedzaniu był też czas na zabawę w części rekreacyjnej.

Wycieczka do Lappyland

We wrześniu 2023 r. uczniowie Szkoły Podstawowej w Radzynku uczestniczyli w wyjeździe do LappyLand w Szczutowie. Atrakcją tego parku jest mini zoo. Zwierzęta są tam bardzo przyjazne. Można je dotykać i karmić. Duże wrażenie wywarły lemury, wielki żółw lądowy, renifer Rudolf, kangury i różne piękne ptaki. Kolejną atrakcją była zabawa na dmuchańcach i skoki na trampolinach. Był to dzień pełen wrażeń. Wizyta w Lappyland tak bardzo spodobała się dzieciom ze Szkoły Podstawowej w Radzynku, że 8 grudnia 2023 r. wybrały się tam ponownie. Uczestniczyły w warsztatach bożonarodzeniowych, w których miały okazję spotkać wspaniałego gościa. Wielu wrażeń dostarczył im pokaz iluzji, kolorowych laserów i niezwykłych baniek mydlanych. Wraz z Elfinką pisały listy do Mikołaja, następnie wrzuciły je do skrzynki, której pilnował Rudolf.

Stajnia pod Starą Podkową

Z okazji Ogólnopolskiego Dnia Przedszkolaka dzieci z oddziałów przedszkolnych przy Szkole Podstawowej w Radzynku uczestniczyły w wyjeździe do Stajni Pod Starą Podkową. Brały tam udział w różnego rodzaju aktywnościach, m.in. w przejażdżce na kucyku, tworzeniu własnoręcznych rysunków, robieniu baniek mydlanych oraz karmieniu koników. Celem wyjazdu była integracja grupy i aktywności na świeżym powietrzu.

4.13. Ochrona przeciwpożarowa

Na terenie gminy działa 7 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych (Dobre, Giżynek, Gulbiny, Okonin, Ostrowite, Trąbin, Żałe), pełniących podstawową rolę przeciwpożarową w lokalnym środowisku, w tym jednostka OSP w Giżyńku, która włączona jest do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Jednostki OSP prowadzą działalność mającą na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałają w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną, gminą i innymi podmiotami. Uczestniczą w akcjach ratowniczych związanych z ochroną środowiska oraz w czasie różnych zdarzeń i wypadków. Upowszechniają kulturę fizyczną i sport wśród swoich członków oraz prowadzą działalność kulturalną i oświatową. Ochotnicy w gminie Brzuze prowadzą również działania mające na celu wspomaganie rozwoju społeczności lokalnej. Coraz częściej ich działania związane są z ratownictwem technicznym i przedmedycznym podczas zdarzeń drogowych.

Gminne dotacje dla jednostek OSP

instalacje fotowoltaiczne w OSP Dobrze, OSP Gulbiny i OSP Żałe.

Gmina Brzuze w miarę możliwości wspiera finansowo jednostki OSP w realizacji ich zadań. W 2021 r. gmina pozyskała remizę strażacką, będącą wcześniej własnością Cukrowni Ostrowite. Z uwagi na zły stan techniczny budynku, wkrótce po nabyciu, rozpoczęte zostało przygotowanie dokumentacji technicznej. Na rewitalizację terenów i obiektów przemysłowych gmina pozyskała dotację z Programu Inwestycji Strategicznych *Polski Ład*. Dofinansowanie oraz środków własne gminy umożliwiły ogłoszenie przetargu, w wyniku którego 20 grudnia 2022 r. podpisana została umowa na przebudowę obiektu. Odbiór prac nastąpił we wrześniu 2023 r. Również w tym roku rozpoczęta została budowa garażu OSP Żałe, a także przygotowana dokumentacja rozbudowy remizy w Gulbinach. Wykonane zostały

Średni samochód pożarniczy otrzymała OSP Żałe, a lekki samochód – OSP Okonin.

W 2023 r. jednostki liczyły 195 członków. Do udziału w akcjach ratowniczo-gaśniczych uprawnionych było 82 strażaków, w tym 80 mężczyzn i 2 kobiety.

Zakres szkoleń w OSP

Zakres szkoleń	Liczba wyszkolonych w 2023 r.	Liczba wyszkolonych ogółem
Dowódca OSP	1	17
Naczelnik OSP	0	9
Strażak ratownik	8	84
Kierowca konserwator sprzętu ratowniczego	1	12
Z zakresu ratownictwa technicznego	4	45
Z zakresu ratownictwa chemicznego i ekologicznego	0	23
Z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy	0	21
Z zakresu działań przeciwpowodziowych	0	23
Z zakresu ratownictwa wodnego	2	17
Sternicy motorowodni	0	2
Z zakresu współpracy z LPR	6	32
Z zakresu ratownictwa wysokościowego	2	24
Z zakresu ratownictwa poszukiwawczo- ratowniczego	2	16
Pilarze do drewna	9	40
Pilarze do stali i betonu	9	40

Udział OSP z terenu Gminy Brzuze w zdarzeniach ratowniczych w 2023 r.

Rodzaj zdarzenia	Liczba wyjazdów do zdarzenia	Liczba ratowników	Liczba pojazdów
Pożary	22	112	4
Miejscowe zagrożenia	116	459	4
Alarmy fałszywe	1	4	1
Wyjazdy gospodarcze	20	74	4

Liczba i rodzaj samochodów pożarniczych

Liczba samochodów pożarniczych	rodzaj			
	ciężkie	średnie	lekkie	specjalne
	0	6	5	0

Gmina Brzuze w 2023 i samodzielnie jednostki OSP prowadziły szereg działań w celu poprawy wyposażenia jednostek w specjalistyczny sprzęt ratunkowy, medyczny oraz ochrony własnej w celu prowadzenia akcji ratowniczych o wysokiej skuteczności i jakości. Działania te zwiększyły efektywność systemu ratownictwa oraz zarządzania kryzysem w wymiarze lokalnym i regionalnym. Przyczyniły się do poprawy bezpieczeństwa, koordynacji i skuteczności wspólnych interwencji na terenie gminy Brzuze i powiatu rypińskiego.

Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze

W gminie Brzuze w 2023 roku funkcjonowały 3 Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze i 1 Dziecięca Drużyna Pożarnicza. To grupy dzieci i młodzieży w wieku szkolnym zrzeszone przy Ochotniczych Strażach Pożarnych. Młodzi ludzie pod okiem opiekunów-strażaków poznają tajniki służby pożarniczej, elementy pierwszej pomocy i są przygotowani do wstąpienia w szeregi straży pożarniczej.

Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze

Rodzaj drużyny pożarniczej	Liczba chłopców	Liczba dziewcząt	Razem
Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza (3 grupy)	33	18	51
Dziecięca Drużyna Pożarnicza (1 grupa)	6	4	10

Gminne dotacje dla jednostek OSP

Rodzaj zadania i wielkość wsparcia finansowego w 2023 roku.

Jednostka OSP	Rodzaj zadania	Dotacja gminy [zł]
Giżynek	Dofinansowanie do zakupu motopompy pożarniczej Tohatsu	17435,25
Gulbiny	Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej na budynku remizy strażackiej w Gulbinach	12857,14
Dobre	Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 7 kW	12857,14
Żałe	Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 7 kW	12857,14
	Dostawa średniego samochodu specjalnego pożarniczego, ratowniczo-gaśniczego 4x4	604940,00
	Dofinansowanie zakupu drabiny ratowniczej	7000,00

5. Organizacje pozarządowe

Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie określa zasady współpracy samorządu gminnego z organizacjami pozarządowymi, mającymi na celu zaspokajanie potrzeb lokalnej społeczności w każdej sferze działalności. Współdziałanie Gminy Brzuze z podmiotami trzeciego sektora odbywało się zgodnie z zasadami zawartymi w rocznym programie współpracy Gminy Brzuze z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W 2023 r. w ramach otwartego konkursu ofert na wsparcie realizacji zadań publicznych organizacje pozarządowe, zrealizowały działania za łączną kwotę 22.999.63 zł. Wspieranie przez gminę organizacji pozarządowych prowadzone było także w formie pozafinansowej, która polegała na wymianie i przekazywaniu informacji o planowanych szkoleniach, konkursach organizowanych przez różne instytucje, konsultacji projektów aktów prawa miejscowego, udzielaniu pomocy merytorycznej i technicznej przy sporządzaniu wniosków o dotacje, informowaniu o możliwościach pozyskiwania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych oraz pomocy w nawiązywaniu kontaktów, współpracy podmiotów w skali regionalnej i ponadregionalnej.

Stowarzyszenia działające na terenie gminy Brzuze pozyskują środki finansowe na działalność statutową także z innych źródeł. Z powodzeniem uczestniczą w ogólnopolskich konkursach na dofinansowanie projektów społecznych, dzięki czemu w 2023 roku udało im się otrzymać dodatkowe fundusze w kwocie ponad 70.000 zł.

Organizacje pozarządowe z terenu gminy Brzuze

- *Stowarzyszenie Dobrzyńniacy,*
- *Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Brzuze,*
- *Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Osób Niepełnosprawnych w gminie Brzuze,*
- *Gminny Klub Sportowy Pojezierze Brzuze,*
- *Ochotnicza Straż Pożarna Dobre,*
- *Ochotnicza Straż Pożarna Giżynek,*
- *Ochotnicza Straż Pożarna Gulbiny,*
- *Ochotnicza Straż Pożarna Okonin*
- *Ochotnicza Straż Pożarna Ostrowite,*
- *Ochotnicza Straż Pożarna Trąbin,*
- *Ochotnicza Straż Pożarna Żałe.*

Koła Gospodyń Wiejskich

KGW współpracują z samorządem gminnym, innymi organizacjami pozarządowymi oraz wiejskimi instytucjami. Od wielu lat funkcjonuje 18 kół gospodyń wiejskich oraz Gminna Rada KGW, zaś od grudnia 2018 r. czternaście organizacji zarejestrowanych jest na podstawie Ustawy o kołach gospodyń wiejskich: KGW Brzuze, KGW w Dobrem, KGW Giżynek, KGW Gulbiny, KGW Kleszczynki, KGW Łączonek, KGW Ostrowite Kolonia, KGW Ostrowite Wieś, KGW Piskorzyn, KGW Radzynek, KGW Trąbin, KGW Trąbin Rumunki, KGW Ugoszcz, KGW Żałe, a także KGW nierejestrowane z Marianowa, Okonina, Przyrowy i Somsior.

Na realizację działań statutowych pozyskują środki z ogólnopolskich programów dotacyjnych oraz otrzymanego wsparcia z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Koła gospodyń organizowały uroczystości z okazji Dnia Babci i Dziadka, Kobiet i Matki. Współpracowały z samorządem gminy przy organizacji gminnych dożynek oraz wigilii. Brały aktywny udział m.in. w Festynie Rycerskim, Konkursie Palm Wielkanocnych i Dniu Babki. W 2023 roku na działalność statutową pozyskały łącznie dofinansowania w wysokości ponad 110.000 zł.

Stowarzyszenie Dobrzyniaczy

Do głównych celów działalności *Stowarzyszenia Dobrzyniaczy* należą: ochrona przyrody i krajobrazu, popularyzacja działań na rzecz ochrony dziedzictwa naturalnego i kulturowego. W 2023 r. *Stowarzyszenie Dobrzyniaczy* zrealizowało projekt społeczny pn. *Zdrowy i aktywny senior z gminy Brzuze*, dofinansowany w ramach otwartego konkursu ofert na wykonywanie zadań publicznych na rzecz integracji i aktywizacji osób w wieku emerytalnym, ogłoszonym przez Urząd Marszałkowski w Toruniu. Kwota wsparcia wyniosła 3.000 zł.

Na realizację zadania pn. *Ślady Powstania Styczniowego na ziemi dobrzyńskiej* organizacja otrzymała dofinansowanie w kwocie 18.000 zł z ogólnopolskiego Programu Dotacyjnego *Niepodległa* oraz w wysokości 3.360 zł z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu.

Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Brzuze

Organizacja powstała w 2008 roku, wśród celów statutowych ma m.in.: aktywizowanie i integrowanie środowiska lokalnego, wspieranie rozwoju kulturalnego, oświatowego, sportowego i turystyki, inicjowanie i wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych oraz działanie na rzecz rodzin, osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych oraz znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Dzięki dofinansowaniu otrzymanemu w ramach otwartego konkursu ofert ogłoszonego przez Gminę Brzuze, SRGB zrealizowało w 2023 roku projekt: *Sport-Aktywność-Zdrowie – Brzuze 2023*. Stowarzyszenie otrzymało na ten cel dotację w kwocie 2.850 zł. Aktywnie działająca organizacja pozyskała również środki finansowe z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu na realizację dwóch kolejnych zadań - *Wiek Seniora-Wigor Juniora - Brzuze 2023* oraz *XXVI Maraton Trzeźwości- Brzuze 2023*, łącznie na kwotę 10.400 zł.

Gminny Klub Sportowy Pojezierze Brzuze

Organizacja, która powstała w 2009 r. skupia amatorów i sympatyków sportu. W 2023 r. swoje działania klub realizował dzięki pracy własnej, wolontariatowi, wkładowi rzeczowemu oraz dotacji pozyskanej w ramach otwartego konkursu na zadania z zakresu upowszechniania i rozwoju kultury fizycznej i sportu, ogłoszonego przez Gminę Brzuze. Samorząd gminny wsparł realizację działań kwotą 17.150 zł. *Pojezierze Brzuze* pozyskało również grant w ogólnopolskim projekcie pn. *Program Klub 2023*. Wsparcie w wysokości 15.000 zł umożliwiło prowadzenie szkółki piłkarskiej w gminie Brzuze oraz zakup sprzętu i wyposażenia.

Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Dorosłych Niepełnosprawnych

Zostało zarejestrowane w KRS w 2022 r. Do działań w 2023 r. należała organizacja *Integracyjnej Spartakiady* na Orliku w Ostrowitem oraz *Mikołajki* w Domu Kultury „Osada” dla dzieci i dorosłych z niepełnosprawnościami oraz ich najbliższych. Samorząd gminy wsparł działalność stowarzyszenia w zakresie upowszechniania i rozwoju kultury fizycznej i sportu na zadanie pn. *Integracja-Aktywność-Zdrowie – Brzuze 2023*. Przekazana została dotacja w wysokości 2.999,63 zł.

Klub Seniora Przysiań

Klub Seniora *Przysiań* powstał pod egidą *Stowarzyszenia Dobrzyniacy* zrzesza prawie 70 członków. Skupia się na integracji i wsparciu aktywności osób starszych oraz umożliwieniu im ciekawego spędzania wolnego czasu, a także uczestniczy w realizowanych przez gminę oraz miejscowe stowarzyszenia projektach i wydarzeniach. Seniorzy aktywnie uczestniczą też w życiu społecznym i kulturalnym gminy, prezentując podczas imprez swoje talenty wokalne i aktorskie. W 2023 członkowie KS *Przysiań* uczestniczyli w projektach własnych oraz realizowanych przez stowarzyszenia i samorząd gminy.

6. Wydarzenia 2023

W gminie Brzuze priorytetem przy organizacji wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych jest integracja mieszkańców, propagowanie aktywnego wypoczynku, promocja gminy i jej walorów krajobrazowych, dziedzictwa przyrodniczego, historycznego oraz kulturalnego, turystyki i rekreacji. W roku 2023 odbyło się wiele zróżnicowanych wydarzeń kulturalnych, uroczystości i imprez.

W Domu Kultury „Osada” w Ostrowitem wystąpił ***Kwartet Smyczkowy VIRTUOSO*** w repertuarze muzyki klasycznej i filmowej. Prezentacji utworów towarzyszył przyprawiony humorem komentarz muzyków.

Odbyła się prezentacja dwóch filmów pt. „*Sługi boże*” oraz „*Sztuka masażu*”. Gościem specjalnym wieczorów filmowych był Mariusz Gawryś reżyser i scenarzysta, który przedstawił licznie zgromadzonym widzom tajniki swojej pracy oraz kulisy powstania filmu.

Z okazji ***Dnia Kobiet*** na scenie ostrowskiego domu kultury zaprezentował się w okolicznościowym repertuarze duet *Picador*.

Ponad czterdzieści kolorowych i okazałych palm zgłoszono w **XI Gminnym Konkursie Palm Wielkanocnych**, który odbył się w kwietniu w kościele w Trąbinie. Licznie zgromadzeni w Niedzielę Palmową wierni reprezentowali wszystkie sołectwa gminy Brzuze, uczestniczyli w mszy św. oraz ponieśli w barwnej procesji własnoręcznie wykonane małe, większe i strzeliste, sięgające nieba palmy.

Tradycyjne i bardziej współczesne baby i babeczki wystawiane były na wielkanocnym stole, przygotowanym w Domu Kultury w Ostrowitem przez koła gospodyń wiejskich, szkoły podstawowe i inne organizacje społeczne, we współpracy z urzędem gminy oraz jednostkami organizacyjnymi gminy Brzuze. Pokaz odbył się w ramach **III Dnia Babki**.

Dzieje męki Chrystusa od Góry Oliwnej aż po śmierć na krzyżu, zostały ukazane w **Misterium Męki Pańskiej**, przedstawionym pod koniec marca w domu kultury w Ostrowitem. Tuż przed rozpoczęciem Wielkiego Tygodnia, na drogach żalskiej parafii odbyło się **Misterium Drogi Krzyżowej**. Inscenizacja, w której uczestniczyli mieszkańcy gminy oraz goście rozpoczęła się w kościele parafialnym w Żałem, a następnie wyruszyła w kierunku sanktuarium w Studziance, gdzie aktorzy przedstawili scenę ukrzyżowania.

Uroczystości z okazji **232. Rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja** w gminie Brzuze odbyły się w Giżyńku. Tego dnia świętowano również **Dzień Flagi** i **Dzień Strażaka** oraz jubileusz 65-lecia działalności Ochotniczej Straży Pożarnej w Giżyńku. Odsłonięta została też tablica upamiętniająca założycieli, a samorząd gminy przekazał jednostce nowy garaż. Obecne były delegacje OSP wraz z pocztami sztandarowymi z Dobrego, Giżyńka, Gulbin, Okonina, Ostrowitego, Trąbina i Żałego oraz OSP Ruże i OSP Zbójno.

Wystawa rzeźby Olgi Cygan pt. Fragmenty opowieści miała miejsce w Domu Kultury *Osada* w Ostrowitem. Autorka opowiedziała zwiedzającym o swojej pasji i prezentowanych dziełach.

W maju odbyła się **inscenizacja aresztowania generała Zygmunta Padlewskiego** naczelnika wojennego w województwie płockim w czasie Powstania Styczniowego. W widowisku historycznym, wystawionym w Studziance przez **Stowarzyszenie Dobrzyńniacy**, udział wzięli pracownicy samorządowi naszej gminy oraz seniorzy z Klubu Seniora *Przystań*. Zanim nastąpiła kulminacyjna scena zatrzymania generała, mieszkańcy gminy Brzuze i goście zgromadzeni przy kaplicy, wzięli udział w zainscenizowanym życiu dziewiętnastowiecznej wsi dobrzyńskiej, przeplatanyh najazdami kozackimi, połączonymi z represjami, przeszukaniem i ćwiczeniami umięjętności.

Z okazji **Dnia Matki** odbył się koncert pn. „Małe szczęścia” w wykonaniu Judyty Wendy – absolwentki Akademii Muzycznej w Gdańsku oraz Akademii Muzycznej w Bydgoszczy.

W Ugoszczu sześć jednostek OSP z terenu naszej gminy uczestniczyło w **zawodach sportowo-pożarniczych** zorganizowanych przez wójta Jana Koprowskiego oraz Zarząd Oddziału Gminnego OSP w Brzuzem. Na boisku w Ugoszczu ochotnicy konkurowali w sztafecie z przeszkodami oraz w ćwiczeniu bojowym. W klasyfikacji końcowej zwyciężyli druhowie OSP Giżynek, na drugim miejscu uplasowali się ochotnicy OSP Żałe, a na trzecim OSP Gulbiny. Kolejne pozycje zajęli: OSP Dobrze, OSP Ostrowite i OSP Trąbin. Poza formalną rywalizacją w zawodach uczestniczyła również drużyna kobieca z OSP Gulbiny.

W czerwcu, w Domu Kultury *Osada* w Ostrowitem, przeboje ze znanych filmów zagrała **Orkiestra Dęta Gminy Skrwilno**. Około 40 muzyków zaprezentowało utwory filmowe w aranżacji na orkiestrę dętą.

Na grodzisku *Kopiec* odbył się średniowieczny festyn **Wizyta księcia w grodzie Żałe**, zorganizowany przez **Stowarzyszenie Dobrzyńniacy**, Gminę Brzuze i Sołectwo Żałe. Otwarta została nowa makietą bramy. Nie zabrakło kramów z jadłem średniowiecznym, które wystawiły: sołectwo i KGW Żałe, KGW Brzuze, Dobrze, Łąconek, Ostrowite Kolonia, Ostrowite Wieś. Piskorczyń, Przyrowa, Radzynek, Trąbin, Trąbin Rumunki, Urząd Gminy i GOPS Brzuze, Klub Seniora Przysań, Agnieszka i Sławomir Stawiccy i Maria Koprowska. Wszyscy w strojach z epoki. Również pracownicy samorządowi wystawili stoiska, które zainteresowały licznie przybyłych gości. Wśród atrakcyjnych propozycji dla dzieci i dorosłych znalazły się pokazy czerpania papieru, garncarskie, kowalskie, zielarskie, znachorskie, rzeźbiarskie, malarskie, a także pokazy rycerskie, animacje i konkursy. Udział wzięła również grupa rekonstrukcyjna, której rycerze przygotowali pokaz średniowiecznych walk. Terenu na inscenizację użyczył właściciel działki Józef Laskowski.

W lipcu odbył się w Ugoszczu **XXII Przegląd Zespołów Ludowych Ziemi Dobrzyńskiej im. Michała Kokota**. Przy pięknej, słonecznej pogodzie, przed licznie zgromadzoną publicznością, wystąpiło osiem zespołów: *Chłopaki do wzięcia* z gminy Kikół, *Radość* z gminy Czernikowo, *Wichowiaczy* z gminy Lipno, *Skrwilnianki* z gminy Skrwilno, *Kapela Ludowa im. Kamińskich* z gminy Obrowo oraz z Rypina *Wrzosy*, *Srebrny Włos* i *Sami Swoi*.

XXIV Dożynki Gminy Brzuze odbyły się 26 sierpnia w Ostrowitem. Rozpoczął je barwny korowód, prowadzony przez orkiestrę dętą, od domu kultury do kościoła parafialnego. Szesnaście wienców uplecionych ze zbóż, ziół i kwiatów nieśli przedstawiciele naszych wsi i rolników, a bochen dożynekowego chleba starostowie dożynek. Druga część tegorocznych dożynek gminnych, która odbyła się przy SP Ostrowite, zgromadziła wielu mieszkańców gminy i gości. Uroczystości uświetniły m.in. występy artystyczne uczniów szkół podstawowych z Ostrowitego, Ugoszcza, Radzyńka i Trąbina. Jak co roku koła gospodyń oraz ochotnicze straże pożarne z naszej gminy aktywnie włączyły się w organizację święta. Atrakcją późnego popołudnia było przedstawienie na motywach powieści „Noce i dnie”, zaprezentowane przez aktorów *Teatru na Roli*, a prawdziwą furorę wśród gości wywołał występ gminnego zespołu *Dobrzyńska Cyganeria*. Dużym zainteresowaniem cieszył się też wieczorny pokaz laserowy oraz zabawa taneczna.

Gminne uroczystości z okazji 105. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości rozpoczęła msza święta w intencji ojczyzny w kościele św. Stanisława Kostki w Ostrowitem. Po mszy, w asyście pocztów sztandarowych OSP oraz mieszkańców, przedstawiciele samorządu gminy, sołectw i organizacji społecznych złożyli kwiaty przy tablicy upamiętniającej zamordowanych mieszkańców gminy Brzuze. W Domu Kultury Osada odbyła się dalsza część uroczystości. Po odśpiewaniu Mazurka Dąbrowskiego, podniosły nastrój podtrzymał program artystyczny uczniów Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Ostrowitem.

W listopadzie w Domu Kultury *Osada* w Ostrowitem odbyła się gminna uroczystość z okazji **Diaamentowych i Złotych Godów**. Dwie pary świętowały sześćdziesiątą rocznicę ślubu, a czternaście pięćdziesiątą. Oprócz Szanownych Jubilatów w uroczystości uczestniczyli ich bliscy oraz przedstawiciele samorządu gminy.

Spotkania oplatkowe dla mieszkańców organizowane przez Gminę Brzuze mają bardzo długą tradycję. W przygotowanie tych spotkań włączyły się aktywnie działające sołectwa i organizacje pozarządowe, m.in. koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne. W 2023 r. wigilie odbyły się w Brzuzem, Dobrem, Giżynku, Kleszczynie, Łączonku, Ostrowitem, Piskorczyźnie i Trąbinie, a spotkanie noworoczne miało miejsce w Żałem.

Przez dwa tygodnie ferii zimowych uczniowie ze szkół naszej gminy uczestniczyli w zajęciach pn. **Aktywna zima w gminie Brzuze 2023**. W domu kultury w Ostrowitem dzieci spędzały wolny czas na grach i zabawach świetlicowych, występach scenicznych. Odbyły się też wycieczki plenerowe, warsztaty fotograficzne. Zajęcia na sali gimnastycznej w Ugoszczu pozwoliły z kolei rozwinąć skrzydła młodym sportowcom. Chętnie trenowali piłkę nożną i ręczną, siatkówkę, koszykówkę i tenis stołowy, a także gry zespołowe i rekreacyjne, badminton, fitness. Zajęcia odbywały się pod kierunkiem nauczycieli z miejscowych szkół. W organizację zimowego wypoczynku włączyły się również: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzuzem oraz szkoły w Ostrowitem i Ugoszczu.

W maju odbyła się uroczystość otwarcia nowego przedszkola. Na przebudowę części szkoły podstawowej w Ostrowitem wraz z rozbudową na cele przedszkolne, Gmina Brzuze pozyskała środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 oraz z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych.

W sierpniu odbył się w Dobrem **Piknik Seniora**. Spotkanie osób starszych z gminy Brzuze tradycyjnie poprzedziła msza św. w Kaplicy św. Rodziny w Studziance. W ramach imprezy odbyły się III Mistrzostwa Lekkoatletyczne *Oldboys*.

Integracyjna Spartakiada – to impreza sportowo-rekreacyjna, organizowana przez Stowarzyszenie *na Rzecz Dzieci i Dorosłych Niepełnosprawnych* w Brzuzem, która odbyła się na Orliku w Ostrowitem. Po raz drugi dzieci i dorośli z niepełnosprawnościami z naszej gminy oraz uczestnicy Warsztatów Terapii Zajęciowej w Rypinie i Środowiskowego Domu Samopomocy w Rypinie mogli uczestniczyć w sportowych zmaganiach.

We wrześniu, w ramach projektu **XXVI Maraton Trzeźwości**, w zabytkowym gulbińskim parku nad jeziorem Długie rywalizowały drużyny ze szkół podstawowych z terenu gmin Brzuze, Rypin, Wąpielsk i Zbójno. Biegi sztafetowe odbywały się w czterech kategoriach: dziewczęta i chłopcy z klas IV-VI oraz dziewczęta i chłopcy z klas VII-VIII. Maraton został zorganizowany przez Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Brzuze przy współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz miejscowymi szkołami i jednostkami ochotniczych straży pożarnych z Ostrowitego i Trąbina. Wydarzenie objęte patronatem wójta Jana Koprowskiego zostało sfinansowane ze środków Województwa Kujawsko-Pomorskiego, a wsparcia rzeczowego i organizacyjnego udzieliła Gmina Brzuze.

Stowarzyszenie Dobrzyniacy realizowało projekt pn. **Zdrowy i aktywny senior z gminy Brzuze**. Jego celem było propagowanie zdrowego stylu życia wśród seniorów. W ramach zajęć uczestniczyli w spotkaniu z dietetyczką, która przedstawiła ogólne zalecenia i normy żywienia oraz praktyczne wskazówki dotyczące komponowania zdrowego jadłospisu, a także interakcji żywności, leków i suplementów. Odbyły się również trzydniowe warsztaty kulinarne oparte na diecie wegetariańskiej. Seniorzy przygotowywali bezmięsne zupy i drugie dania oraz zdrowe, owocowe koktajle i desery. Ogromnym zainteresowaniem cieszyły się zajęcia rekreacyjne w kręgielni, w których aktywnie uczestniczyli.

W okresie wakacyjnym realizowane były dwa projekty, w których uczestniczyły dzieci i młodzież z centrów aktywności lokalnej w naszej gminie. W **Centrum Aktywności Lokalnej w Ostrowitem** grupa czterdziestorga adeptów tańca przez kilkanaście tygodni ćwiczyła układy taneczne na deskach domu kultury w Ostrowitem.

Inną propozycję przedstawiło **Centrum Aktywności Lokalnej w Brzuzem**, gdzie młodzi artyści uczestniczyli w warsztatach malarskich, rzeźbiarskich i fotograficznych.

Centra aktywności powstały dzięki współpracy LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ z Gminą Brzuze, a zadania projektowe realizowane przez stowarzyszenie LGD współfinansowane były z Europejskiego Funduszu Społecznego.

W październiku odbył się w Brzuzem **finał XIII Gminnego konkursu wiedzy przyrodniczo-ekologicznej**. Czterdzieścioro uczestników z klas 5-8 sprawdzało swoją wiedzę przyrodniczą oraz znajomość walorów krajobrazowych i kulturowych naszej gminy, ziemi

dobrzyńskiej i województwa kujawsko-pomorskiego. Dla najmłodszych miłośników przyrody, z oddziałów przedszkolnych i uczniów 1-3, przygotowano konkurs plastyczny pn. **Eko-Brzuzek**, na który wpłynęło czterdzieści kolorowych, ciekawych prac. Konkurs organizowany przez Gminę Brzuzę został dofinansowany z budżetu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu oraz ze środków gminy.

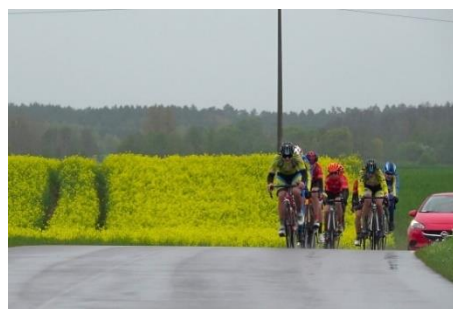

Jesienią na scenie domu kultury w Ostrowitem, po raz siódmy, odbył się **Przegląd Teatrów Profilaktycznych** pod hasłem *Nie warto próbować – pomyśl o skutkach*. W trakcie przeglądu, który był ostatnim etapem XX VI Maratonu Trzeźwości Brzuzę 2023, wystąpili uczniowie z sześciu szkół podstawowych. Grupy teatralne z szkoły w Borzyminie, Ostrowitem, Radzikach Dużych, Radzynku, Trąbinie i Ugoszczu zaprezentowały własne pomysły na przedstawienie problemów związanych z uzależnieniami oraz sposoby walki z nimi.

Na kompleksie boisk w Ostrowitem trwały **zajęcia szkółki piłkarskiej**. Treningi, w których uczestniczyły dzieci i młodzież w wieku 5-15 lat odbywały się dwa razy w tygodniu pod kierunkiem wykwalifikowanych trenerów. Projekt realizował GKS Pojezierze Brzuzę w ramach projektu, na którego realizację pozyskano środki z Rządowego Programu Klub 2023 oraz ze wsparciem Gminy Brzuzę.

W Radzynku odbył się **Wyścig Kolarski o Puchar Wójta Gminy Brzuzę**. Prawie stu uczestników rywalizowało na drogach Radzynka, Żałęgo, Kleszczyna, Krystianowa i Piskorczyzna. Na trasie o długości ponad 9 km młodzi kolarze ścigali się w czterech kategoriach: żakini, żak, młodziczka i młodzik. Zawody odbyły się w ramach Kolarskiej Ligi UKS.

Otwarte mistrzostwa ziemi dobrzyńskiej w piłce siatkowej plażowej, w których uczestniczyło dwanaście dwuosobowych drużyn odbyły się w lipcu nad jeziorem w Brzuzem.

W listopadzie w Ostrowitem miłośnicy ping ponga uczestniczyli w corocznym **Gminnym Turnieju Tenisa Stołowego**. Ten cieszący się w naszej gminie ogromną popularnością sport zgromadził prawie pięćdziesięcioro zawodników. Uczniowie szkół podstawowych i średnich, a także dorośli, rywalizowali w trzech kategoriach.

We wrześniu na orliku przy Szkole Podstawowej w Ostrowitem odbył się **turniej piłki nożnej** o Puchar Wójta Gminy Brzuze.

Na sali sportowej w Ugoszczu rozegrany został **Nocny Turniej Siatkówki Halowej**. Grudniowe zawody zgromadziły ponad siedemdziesięcioro zawodników reprezentujących jedenaście drużyn.

W sali gimnastycznej w Ugoszczu odbywały się ogólnorozwojowe zajęcia sportowe, w których uczestniczyły dzieci w wieku od 4 do 7 lat. Ćwiczenia dla najmłodszych w ramach działalności **Klubu Malucha Skakanka** przygotowane zostały dzięki współpracy Gminy Brzuze, GKS Pojezierze Brzuze i miejscowej szkoły podstawowej.